

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТАВРІЙСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ В.І
ВЕРНАДСЬКОГО (Навчально-науковий інститут управління, економіки та
природокористування - ННІУЕП)
УКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ КОМІТЕТ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГОВОЇ
ПАЛАТИ - ICC UKRAINE
НАЦІОНАЛЬНИЙ АЕРОКОСМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМ. Н. Є.
ЖУКОВСЬКОГО «ХАРКІВСЬКИЙ АВІАЦІЙНИЙ ІНСТИТУТ»
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ
КЛАСИЧНИЙ ПРИВАТНИЙ УНІВЕРСИТЕТ (м. Запоріжжя)
УКРАЇНСЬКЕ ГРОМАДСЬКЕ ОБ'ЄДНАННЯ МІЖВІДОМЧИХ
КОМУНІКАЦІЙ У СФЕРІ ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО
СЕРЕДОВИЩА Е-ЕКОЛОГІЯ (ГО е-Екологія)
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ТЕАТРУ, КІНО І
ТЕЛЕБАЧЕННЯ ІМЕНІ І. К. КАРПЕНКА-КАРОГО
ВІДКРИТИЙ МІЖНАРОДНИЙ УНІВЕРСИТЕТ РОЗВИТКУ ЛЮДИНИ
«УКРАЇНА»
WYŻSZA SZKOŁA EKONOMICZNO-HUMANISTYCZNA W BIELSKU-
BIAŁEJ (м. Бельско-Бяла, Республіка Польща)

**ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ТА ПРАКТИЧНІ
ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ, ЕКОНОМІКИ
ТА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ В УКРАЇНІ**
Матеріали VI міжнародної науково-практичної конференції
(Київ, 25 - 26 листопада 2022 р.)

**Київ
2022**

УДК 338.24:330.15(063)
Т 33

Рекомендовано до друку Вченою радою Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського (протокол № 5 від 16 грудня 2022 р.)

Редакційна колегія:

Горник В.Г. - доктор наук з державного управління, професор, директор навчально-наукового інституту управління, економіки та природокористування ТНУ імені В.І. Вернадського;

Безус П.І. - кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри менеджменту та міжнародних економічних відносин Навчально-наукового інституту управління, економіки та природокористування ТНУ імені В.І. Вернадського;

Євмешкіна О.Л. - доктор наук з державного управління, професор, завідувач кафедри публічного управління та економіки Навчально-наукового інституту управління, економіки та природокористування ТНУ імені В.І. Вернадського;

Петровська І.О. - кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри індустрії гостинності та сталого розвитку Навчально-наукового інституту управління, економіки та природокористування ТНУ імені В.І. Вернадського;

Путінцев А.В. - кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри фінансів Навчально-наукового інституту управління, економіки та природокористування ТНУ імені В.І. Вернадського;

Сафронова О.М. – кандидат наук з державного управління, доцент, доцент кафедри публічного управління та економіки Навчально-наукового інституту управління, економіки та природокористування ТНУ імені В.І. Вернадського.

Т33

Теоретичні аспекти та практичні проблеми управління, економіки та природокористування в Україні. Матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 25-26 листопада 2022 р.) / упоряд. Сафронова О.М. Київ: УкрСІЧ, 2022. 222 с.

У збірнику представлено стислий виклад доповідей і повідомлень, поданих на міжнародну науково-практичну конференцію «Теоретичні аспекти та практичні проблеми управління, економіки та природокористування в Україні», яка відбулася на базі Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського 25-26 листопада 2022 р. 222 с.

ЗМІСТ

Вітальне слово учасникам конференції.....	13
ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ, ЕКОНОМІКА ТА ПІДПРИЄМНИЦТВО В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ТА ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ВИКЛИКІВ	
Горник В. Г., Дуброва О. М. ТЕНДЕНЦІЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ У КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ВИМОГ СУЧАСНОГО РИНКУ ПРАЦІ.....	15
Євмешкіна О. Л. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ.....	17
Кравченко С.О., Комашко В.В. УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ЗАХИСТУ ВИКРИВАЧІВ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ.....	20
Надрага В. І., Пекін А. Ю. ПРОБЛЕМИ ПОСЕРЕДНИЦТВА НА РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ТА ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ВИКЛИКІВ.....	23
Карпеко Н. М. ДЕРЖАВНА ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА: СУТНІСТЬ, ФУНКЦІЇ, ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ.....	26
Костецька Л. М. ТЕНДЕНЦІЇ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У ПОДОЛАННІ КРИЗ В УКРАЇНІ.....	28
Музика Ю. Д., Гуйда О. Г. СТИМУЛЮВАННЯ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УКРАЇНІ.....	30
Шафранова К. В. ТЕНДЕНЦІЇ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ.....	32
Сиченко В. В., Шевченко Н. О., Рибкіна С. О.	

ПРОБЛЕМИ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ В ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД.....	34
Путінцев А. В., Курисько І.В. СУТНІСТЬ ПРОФЕСОНАЛІЗМУ ТА ГОЛОВНІ ЯКОСТІ СУЧАСНОГО ПІДПРИЄМЦЯ.....	44
Асоян Е. Ш. НОВІ ФУНКЦІЇ ТА РІВНІ ДЕРЖАВНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ.....	48
Бондаренко Є.Р. СТІЙКІСТЬ СУСПІЛЬСТВА: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ КІБЕРБЕЗПЕКИ У ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ В УКРАЇНІ.....	50
Вітовецький В. О. МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОЇ ОСВІТНЬОЇ ПОЛІТИКИ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗІ СПЕЦІФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ.....	52
Єрмак А. П. ІНВЕСТИЦІЙНІ МОЖЛИВОСТІ УКРАЇНИ НА ШЛЯХУ ДО ЕНЕРГЕТИЧНО НЕЗАЛЕЖНОЇ ДЕРЖАВИ.....	54
Кисельов Є. В. ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОГО МЕХАНІЗМУ У НАФТОГАЗОВІЙ СФЕРІ УКРАЇНИ.....	56
Малахов Р. В. ВЗАЄМОВІДНОСИНИ ДЕРЖАВИ І ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ ПРИ ФОРМУВАННІ БЕЗПЕКОВОГО СУСПІЛЬСТВА.....	59
Олійник Д. А. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ РОЗРОБКИ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ РОЗВИТКУ КОНКУРЕНЦІЇ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ.....	60
Нищенко Є. В.	

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ КОМПЛЕКСНОГО МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ РЕГУЛЮВАННЯ МАЙНОВИХ ВІДНОСИН.....	62
Тарнавський А. М. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	64
Алкаабі Заед Абдулла Рашед Абдулла ДЕЯКІ ПИТАННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ.....	66
Гладущенко А. Д. ОБГРУНТУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ЗМІНИ СЕРЕДОВИЩА ФУНКЦІОНУВАННЯ.....	68
Горбатюк К. О. ЩОДО ЗАХОДІВ ЕФЕКТИВНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ.....	70
Дун Чан МЕХАНІЗМИ ДЕМОКРАТІЇ УЧАСТІ В ЗАРУБІЖНИХ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ ДОКУМЕНТАХ.....	72
Кальніченко А. К. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО ДОКУМЕНТООБІГУ В ОРГАНАХ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ.....	74
Козинцева А. А. УДОСКОНАЛЕННЯ СТРУКТУРИ ТА ФУНКЦІЙ ІМІДЖУ ОРГІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ.....	76
Морозов М. О. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ФОНДОВИМ РИНКОМ.....	78
Ракова М. О.	

СТАН НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОЦІНЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ.....	79
Уховський В. В. ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ НАДАННЯ ЯКІСНИХ МУНІЦИПАЛЬНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ.....	81
Хоу Лей НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО КОМУНІКАТИВНОГО ПРОСТОРУ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ.....	83
Furculița Tatiana SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF PUBLIC ADMINISTRATION THROUGH ISO 26000.....	85
Фурсенко А. Р. ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ.....	87
Цінь Кайвень СУТНІСТЬ МЕХАНІЗМІВ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА.....	89
Чжан Чао Нань СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ.....	92
Штефура В. В. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В УКРАЇНІ.....	94
ТУРИЗМ ТА ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННА СПРАВА: ДОСВІД КРАЇН ЄС ТА ПРАКТИКА УКРАЇНИ	
Горбань Г. П. ЗНАЧЕННЯ МАРКЕТИНГУ В ПІДВИЩЕННІ ЕФЕКТИВНОСТІ КОМУНІКАЦІЙ ТУРИСТИЧНОГО ПІДПРИЄМСТВА.....	97
Дивинська Ю. А.	

**МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ ТУРИСТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ
ДЕСТИНАЦІЙ.....98**

Козачок А.

**КОРПОРАТИВНА КУЛЬТУРА В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ
ПЕРСОНАЛОМ ПІДПРИЄМСТВ ТУРИСТИЧНОЇ
СФЕРИ.....99**

Шевченко Є.

**ЗНАЧЕННЯ МАРКЕТИНГУ ТУРИСТИЧНОЇ ФІРМИ У ВЗАЄМОДІІ ЗІ
СПОЖИВАЧЕМ.....100**

**ПРІОРИТЕТИ ЕКОЛОГІЧНОГО РОЗВИТКУ В ПРОЦЕСІ РЕАЛІЗАЦІЇ
ЄВРОПЕЙСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО КУРСУ**

Петровська І. О., Бистряков І. К., Клиновий Д. В.

**ФОРМУВАННЯ МЕТАПРОСТОРУ СТАЛОГО
ГОСПОДАРЮВАННЯ.....102**

Kyselov V., Dychko A., Minaieva Y.

**MANAGING FACTORS OF THE QUALITY OF WASTEWATER
BIOCHEMICAL TREATMENT104**

Хлобистов Є. В.

**ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РЕІНТЕГРАЦІЇ КРИМУ В
СВІТІ СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ВИКЛИКІВ ТИМЧАСОВОЇ
АНЕКСІЇ.....106**

Бабала К. Л.

**РОЛЬ ЕКОТУРИЗМУ У РОЗВИТКУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО
КУРСУ.....110**

Sova L., Khlobystov D.

**PROBLEMS OF ASSESSING THE ENVIRONMENTAL COMFORT OF
THE URBAN SYSTEM (ON THE EXAMPLE OF THE TOWN OF
VASYLKOVA, KYIV REGION)111**

Рябченко Є. В.

**ВМІСТ ТА ПОВЕДІНКА ВАЖКИХ МЕТАЛІВ У
ГРУНТАХ.....114**

Кірієнко О. О.

**РЕАЛІЗАЦІЯ ПРОГРАМ ПОВОДЖЕННЯ З ТВЕРДИМИ
ПОБУТОВИМИ ВІДХОДАМИ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ ТА
ЛОКАЛЬНОМУ РІВНЯХ.....116**

РОЗВИТОК ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

- Путінцев А. В.
**ФІНАНСОВА ГРАМОТНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ФІНАНСОВО-
ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ
ДЕРЖАВИ.....119**
- Клименко О. М.
**ОСОБЛИВОСТІ СТРАХУВАННЯ ПІД ЧАС
ВІЙНИ.....123**
- Путінцев А. В., Бойченко О.К.,
**УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ РЕГІОНАЛЬНОЇ
ЕКОНОМІКИ: ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОГРАМ СОЦІАЛЬНОЇ
ПІДТРИМКИ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ
ОСІБ.....125**
- Стрибуль О.В.
**ПЕРСПЕКТИВИ ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ FINTECH В
УКРАЇНІ.....128**
- Коротенко Д. О.
**МЕХАНІЗМИ СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ
ГРОМАД.....131**
- Буєвська В. С.
**ЗАСТОСУВАННЯ ФІНАНСОВОГО ПЛАНУВАННЯ ДЛЯ
ОПТИМІЗАЦІЇ ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ
ПІДПРИЄМСТВА.....132**
- Волощук В. В.
**УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ ЯК ПЕРЕДУМОВА
ЕФЕКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ПІДПРИЄМСТВА.....135**
- Шикалова Є. В.
**РОЗРОБКА КОНКУРЕНТНОЇ СТРАТЕГІЇ БАНКУ НА РИНКУ
ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ
НЕСТАБІЛЬНОСТІ.....137**
- ВПЛИВ СУЧАСНИХ ГЕОПОЛІТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ НА РОЗВИТОК
СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА ТА МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ
ВІДНОСИН**

Залізнюк В. П., Яценко В. А.

**ВПЛИВ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ НА ЄВРОПЕЙСЬКИЙ
ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК
УКРАЇНИ.....139**

Бакаєва І. Г.

**СУЧАСНИЙ МІЖНАРОДНИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ
ПРОЦЕС.....140**

Іваненко В. В.

**НАПРЯМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ
ЕКСПОРТНООРІЄНТОВАНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ
ГЕОПОЛІТИЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ.....143**

Пазиніч О. В.

**СТРАТЕГІЧНІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ ЯК СКЛАДОВОЇ
СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА.....145**

Тюріна Д. М.

**ЧИННИКИ, ЩО ВИЗНАЧАЮТЬ ГЕНДЕРНУ НЕРІВНІСТЬ У
ГЕНДЕРНІЙ ПОЛІТИЦІ ДЕРЖАВИ.....146**

Валова В. І.

**РОЛЬ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ У ЗАЛУЧЕННІ УКРАЇНИ ДО МІЖНАРОДНОГО
СПІВРОБІТНИЦТВА.....148**

Грицаєнко В. О.

**ВПЛИВ ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ НА РОЗВИТОК СВІТОВОЇ
ТОРГІВЛІ.....150**

Екзархов М. А.

**СУЧАСНІ ГЕОПОЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ В ПРИЗМІ ВІЙНИ В УКРАЇНІ
.....152**

Імралієв С. І.

**ВПЛИВ ВІЙНИ В УКРАЇНІ НА ПРОДОВОЛЬЧУ БЕЗПЕКУ
СВІТУ.....154**

Комар А. А.

**ВПЛИВ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ РФ НА СТАН ЗОВНІШНЬОЇ
ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ155**

Меланченко С. О.

**ВПЛИВ РОСІЙСЬКОГО ВТОРГНЕННЯ В УКРАЇНУ НА РОЗВИТОК
СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА.....157**

Погоріла А. О.

**ЗОВНІШНІЙ БОРГ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМАТИКА Й МЕХАНІЗМИ
РЕГУЛЮВАННЯ.....158**

Рогозіна К. В.

**РОЛЬ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ МІЖНАРОДНИХ
КОМПАНІЙ У РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ160**

Шикалова Є. В.

**СВІТОВИЙ ДОСВІД ТА ВІТЧИЗНЯНА ПРАКТИКА ПІДТРИМКИ
ЕКСПОРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....162**

Якимчук Н. М.

**ІНСТРУМЕНТИ СОТ ВРЕГУЛЮВАННЯ ТОРГОВЕЛЬНИХ
СУПЕРЕЧОК.....164**

Янчук М. Р.

**СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ МІЖНАРОДНОГО ЕКОНОМІЧНОГО
СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ166**

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ МЕНЕДЖЕНТУ В
УМОВАХ СТАНОВЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА**

Безус П. І., Безус А. М.

**ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЧИМ ПІДПРИЄМСТВОМ В
СУЧАСНИХ УМОВАХ.....168**

Грудцина Ю. В.

SMART ПІДХІД ДО ВИЗНАЧЕННЯ ЦІЛЕЙ.....170

Петровська Ю. В.

**СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ РЕГІОНАМИ ЧЕРЕЗ МОДЕЛЮВАННЯ
РОЗПОДІЛУ ФУНКЦІЙ МІЖ РІВНЯМИ ВЛАДИ.....171**

Тимошенко В. Ф.

**ОРГАНІЗАЦІЯ ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ В КРИЗОВИЙ
ПЕРІОД.....173**

Гринько Ю. М.

**МЕХАНІЗМИ ВПЛИВУ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ НА ПРОЦЕС
ФОРМУВАННЯ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДІ.....175**

Кравченко А. О. СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ.....	177
Амбарян М. Т. РЕКЛАМНА ДІЯЛЬНІСТЬ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ.....	178
Аметов А. Е. ПРОЕКТУВАННЯ УПРАВЛЯЮЧОЇ СИСТЕМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	181
Бакунова К. С. РОЗВИТОК ЛОГІСТИЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	183
Бакунова М. С. ВИЗНАЧЕННЯ ШЛЯХІВ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ НА УКРАЇНСЬКОМУ РИНКУ НА ОСНОВІ МАРКЕТИНГОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ.....	185
Безпалько І. А. МІСЦЕ ТА РОЛЬ МАРКЕТИНГУ У ПЛАНУВАННІ ВИРОБНИЦТВА.....	187
Бесталкіна К. О. ВПЛИВ МАРКЕТИНГУ НА РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВА.....	189
Білогор Д. Є. ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ НА ВИРОБНИЧИХ ПІДПРИЄМСТВАХ.....	191
Бірюкова О. О. АНТИКРИЗОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ПІДПРИЄМСТВА.....	193
Гавриш А. В. ОБҐРУНТУВАННЯ БІЗНЕС-ІДЕЇ І СКЛАДАННЯ БІЗНЕС ПЛАНУ ОРГАНІЗАЦІЇ.....	195
Глушик Ю. Р. ХАРАКТЕР МАРКЕТИНГУ, АБО ФОРМУВАННЯ ЦІННОСТІ ТА ЗАВОЮВАННЯ УВАГИ СПОЖИВАЧІВ.....	197

Гриндюк В. М. УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ОРГАНІЗАЦІЇ У СИСТЕМІ СУЧАСНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ.....	199
Ісайкіна Є. М. ВПЛИВ МАРКЕТИНГОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ СТРУКТУР.....	201
Качинський О. І. УПРАВЛІННЯ РЕСУРСАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	203
Кузьменко Д. Д. ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ РЕКЛАМНА КОМПАНІЯ ПІДПРИЄМСТВА.....	205
Кухарев К. А. МОТИВАЦІЯ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ.....	206
Ободець Д. В. УПРАВЛІННЯ РЕКЛАМОЮ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	208
Хлебнікова В. Р. СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВА.....	210
Торбенко Ю. П. ПОНЯТТЯ ТА ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	212
Шелакова М. С. СВІТОВИЙ ДОСВІД ПІДБОРУ ПЕРСОНАЛУ ТА ШЛЯХИ ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ.....	214
Юдін І. І. ФОРМУВАННЯ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА.....	216
Ящук І. П. ДЕЯКІ АСПЕКТИ ТА ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ КАДРОВИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА.....	219

Вітальне слово учасникам конференції

Щиро вітаю учасників та організаторів міжнародної конференції, присвяченої теоретичним аспектам та практичним проблемам управління, економіки та природокористування в Україні!

Навчально-науковий інститут управління, економіки та природокористування ТНУ імені В. І. Вернадського щорічно збирає науковців для обговорення досвіду Європейського Союзу та практики України в сферах туризму, готельно-ресторанної справи, розвитку фінансової системи, пріоритетів екологічного розвитку в процесі реалізації Європейського зеленого курсу. Актуальним на сьогодні є обговорення впливу сучасних геополітичних процесів на розвиток світового господарства та міжнародних економічних відносин. Результати наукових дискусій на сучасні актуальні теми повинні стати вагомим підґрунтям для підвищення ефективності наукових досліджень, якості оновлення освітніх програм, удосконалення освітнього процесу Університету.

Упевнений, що професійна дискусія та обмін досвідом дадуть новий імпульс подальшому розвитку пріоритетних для України сфер публічного управління, економіки та природокористування. Бажаю всім учасникам конференції успіхів, конструктивної роботи і нових здобутків!

Проректор з навчальної роботи,

кандидат технічних наук

Володимир НОЖЕНКО

Шановні колеги, друзі, брати та сестри українці та українки, щиро радий вітати вас на цьому високому науковому форумі словами Слава Україні, Героям Слава!

Від імені професорсько-викладацького складу Академії публічного управління як складової частини Молдавського державного університету, а також від університетських колег висловлюю своє захоплення мужністю та стійкістю українського народу у боротьбі проти російської агресії, у боротьбі за свободу та незалежність України.

Сьогоднішня конференція ще раз підтверджує сказане. Наукове співтовариство України стало мобілізуючим чинником та прикладом боротьби за захист загальнолюдських цінностей таких як демократія, свобода слова, свобода волевиявлення, свобода вибору вектора розвитку.

Народ Молдови, молдавська наукова спільнота солідарна з Вами та засуджує агресію Росії проти України.

Впевнений, що в роботі секцій конференції будуть надані відповідні оцінки проблем, що розглядаються, в контексті даних реалій. Бажаю плідної та конструктивної роботи конференції. Слава Україні! Героям слава!

Доцент

Державного університету Молдови,

кандидат історичних наук, доцент

Іон ДУЛЬСКИЙ

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ, ЕКОНОМІКА ТА ПІДПРИЄМНИЦТВО В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ТА ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ВИКЛИКІВ

Горник Володимир Гнатович
доктор наук з державного управління, професор,
Таврійський національний університет
імені В.І. Вернадського

Дуброва Оксана Миколаївна
кандидат педагогічних наук, доцент,
Міжрегіональна академія управління персоналом

ТЕНДЕНЦІЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ У КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ВИМОГ СУЧАСНОГО РИНКУ ПРАЦІ

Розширення систем освіти порушує питання про адекватність між компетенціями, набутими в галузі професійної підготовки в національних освітніх системах, та компетенціями, необхідними на ринку праці [1]. Тому у системі державного управління освітою науковці розглядають питання, як усунути розрив між необхідними компетенціями ринку праці/компетенцій і компетенціями, сформованими у межах ЗВО [2, 3]. Цю прогалину ліквідує система сертифікації компетенцій, отриманих внаслідок неформального навчання.

На цій підставі можна виявити домінуючі тенденції, що визначають вектор конвергентної трансформації системи державного регулювання вищої освіти у контексті реалізації вимог сучасного ринку праці:

1. Тенденція необхідності уніфікації кваліфікацій як умова гармонізації вимог до досягнень випускників та актуалізації змісту освітніх програм. Аналіз практики застосування систем професійних кваліфікацій у англосаксонській системі показав високий рівень диференціації кваліфікаційних вимог: високий рівень диференціації глибини декомпозиції занять у кваліфікаційних довідниках (у Австралії та Новій Зеландії щодо занять інженерів міститься лише загальне визначення початкової групи, тоді як у Індії наводиться докладний опис занять відповідно за галуззю); відмінності в національних рівнях кваліфікацій у їх співвіднесенні з рівнями освіти (у Міжнародній стандартній класифікації освіти 2011 року 9 основних рівнів; в Україні 10 кваліфікаційних рівнів згідно Національної рамки кваліфікацій; в Індії 4 рівні кваліфікації та 4 рівні освіти, в Австралії (5 рівнів умінь, при цьому рівень кваліфікації може визначатися не тільки рівнем освіти, але й досвідом роботи тощо); різний рівень участі професійних громадських організацій у формуванні запланованих результатів освоєння освітніх програм (у Новій Зеландії та Австралії прийнято щільну взаємодію

подібних організацій з державними інститутами у сфері освіти; у Великій Британії, Нідерландах, Німеччині та Франції професійні асоціації формують карти освітніх траєкторій для конкретних професій; в Індії застосовуються дескриптори, сформовані професійними громадськими організаціями до кваліфікацій, в ЄС сформовано Єдину європейську інформаційну базу навичок, компетенцій, кваліфікацій та занять, що є результатом дослідження параметрів попиту на ринку праці).

2. Тенденція необхідності уточнення компетенції як елемента освітніх стандартів та, одночасно, професійних стандартів та конкретизації її ролі та місця в оцінці досягнень випускників. Аналіз нормативно-правового забезпечення функціонування різних національно-державних освітніх систем та національних систем вимог до кваліфікацій показав: відмінності в трактуванні самої дефініції «компетенція» та розуміння її структурних елементів; відмінності у розумінні ролі компетенції у формуванні здатності до здійснення конкретних трудових функцій; відмінності у вимогах до конкретних трудових функцій для аналогічних рівнів кваліфікації та посад спеціалістів; відмінності в механізмах компенсації розриву між вимогами ринку праці та змістом освітніх програм; відмінності у розумінні рівня вимог до конкретних професій у частині базових навичок, умінь та їх оптимальної декомпозиції в освітній програмі.

3. Тенденція пред'явлення нових вимог до трудових ресурсів: розвиток гнучких навичок ділової комунікації (soft-skills), "Т-подібних" (T-shaped) навичок, що передбачають поєднання глибокої спеціалізації в конкретній галузі з міждисциплінарними навичками, що забезпечують здатність до групової проектної роботи у суміжних професійних галузях.

Ці три основні тенденції та різноманіття інших протиріч, що одночасно розгортаються в соціально-економічній системі, вимагають від системи вищої освіти адекватної трансформації.

4. Тенденція необхідності забезпечення організаційно-фінансової підтримки розвитку системи вищої освіти. Висока швидкість зміни параметрів функціонування національних господарських систем, з урахуванням їх включення до міжнародних ланцюжків виробництва доданої вартості вимагає оперативної коадаптації освітніх програм до змін вимог ринку праці.

Аналіз міжнародного досвіду програм підтримки вищої освіти показав наявність широкої практики стимулювання зацікавленості роботодавців у взаємодії з освітніми організаціями: застосування систем грантової підтримки формування інноваційної лабораторної бази з боку профільних державних інститутів та/або провідних роботодавців; виділення субсидій на організацію та реалізацію спільних магістерських програм з підготовки кадрів для розробки екологічних, технічно стійких та економічно ефективних об'єктів та систем; виділення субсидій на формування дослідницьких інститутів (у т.ч. мережевих), консалтингових та інжинірингових центрів, орієнтованих на розвиток міждисциплінарних компетенцій, що необхідні для подальшої інноватизації; надання податкових преференцій провідним

роботодавцям, які займаються розвитком лабораторних та тренажерних баз освітніх організацій.

Список використаних джерел

1. Матвійчук А., Бень В. Використання logit- та probit-регресій для оцінки кредитоспроможності позичальника. Вісник Національного банку України. 2015. № 5. С. 37-41.
2. Матюк Т. В. Взаємозв'язок освіти і соціально-економічного розвитку суспільства: автореф. дис. ... канд. екон. наук :. 08.00.01. Дніпропетровськ, 2014. 19 с.
3. Майборода Т. М. Теоретичні підходи до аналізу основних інструментів державного регулювання освіти. Вісник ХНАУ. Серія «Економічні науки». 2018. № 4. С. 368-380

Євмешкіна Олена Леонідівна
д.н.держ.упр., професор, завідувач
кафедри публічного управління та економіки
Таврійський національний університет
імені В.І.Вернадського

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ

Проблема енергетичної безпеки України на даний час є актуальною і важливою, адже енергетика є базовою галуззю економіки України. Сучасний незадовільний стан енергетичної безпеки зумовлює вироблення нових напрямів щодо її збереження та виведення з кризової ситуації. До початку воєнних дій за оцінками міжнародних експертів, Україна посідала перше місце в Європі за коефіцієнтом транзитності завдяки своєму як вигідному географічному положенню у центрі Європи, так і достатньо розвинутій системі наземних і водних шляхів сполучення. Як зазначають науковці [1], в перспективі створення Балто-Чорноморського союзу, використовуючи географічне положення та можливості, Україна могла б стати країною-транзитером енергоресурсів з Азербайджану, Казахстану, Туркменістану, Іраку та Ірану до Центральної та Західної Європи.

Нагальною проблемою є те, що дедалі більше людей відчувають наслідки зміни клімату та зростання техногенного навантаження на навколишнє природне середовище, виснажується екосфера, зростає споживання невідновлюваних ресурсів, посилюється негативний вплив біологічних факторів на населення, зростає ймовірність виникнення загроз біологічного походження.

На думку вченого Ю.В. Дзядикевич у паливно-енергетичному комплексі країни існує ряд диспропорцій і проблем, усунення яких вимагає розробки виваженої та ефективної політики щодо забезпечення енергетичної безпеки, яка повинна охоплювати [2]:

- розробку та реалізацію прозорої та дієвої нормативно-правової бази функціонування всіх галузей енергетики, що передбачає регулювання, координацію та контроль за діяльністю державних енергетичних систем, атомної енергетики і природних монополій;

- гарантованість і контроль з боку державних органів виконавчої влади та місцевих органів самоуправління щодо надійного енергозабезпечення всіх галузей економіки та населення в повному обсязі;

- створення економічних умов для забезпечення поставок енергоресурсів на внутрішні та зовнішні ринки;

- ефективне управління стратегічними запасами енергетичних ресурсів, яке передбачає: диверсифікацію постачання джерел енергоносіїв, запобігання нераціональному використанню енергоресурсів, узгодження темпів споживання вичерпних ресурсів із темпами освоєння поновлювальних джерел енергії, зростання частки атомної та гідроенергії у загальному балансі паливно-енергетичних ресурсів, перевірка якості та екологічної безпеки родовищ корисних копалин на відповідність до вимог законодавства та міжнародних стандартів;

- реалізація інвестиційної політики в національній енергетиці, що передбачає модернізацію застарілої технологічної бази паливно-енергетичного комплексу, розширення інфраструктури наукової, інженерно-технічної підтримки та супроводу експлуатації складного устаткування енергетичної галузі;

- встановлення технічних регламентів та розробка стандартів і нормативів безпеки й ефективності роботи енергетичних об'єктів і установок, а також розроблення механізму державного нагляду за їх дотриманням.

В Україні прийнято ряд законодавчих і стратегічних документів, що передбачають збереження енергосистеми та її розвиток. Серед них закони України «Про ринок електричної енергії», відповідні зміни внесено до законів України «Про альтернативні джерела енергії», «Про ринок електричної енергії», «Про режим іноземного інвестування», «Про оренду державного та комунального майна».

Енергетична стратегія України до 2035 року визначає глобальні тенденції щодо розвитку енергетичного сектору:

- вжити рішучі консолідовані заходи із протидії процесу глобального потепління на Землі;

- прогресуюча відмова від двигунів внутрішнього згоряння вуглеводнів та заміна значної частини таких транспортних засобів на рухомий склад, що використовуватиме беземісійні електричні двигуни та екологічно чисті водневі двигуни [6].

Поточні та прогнозовані загрози національній безпеці та національним інтересам України з урахуванням зовнішньополітичних та внутрішніх умов національній безпеці викладені в Стратегії національної безпеки України «Безпека людини – безпека країни» [5].

Законом України «Про альтернативні джерела енергії» врегульовано нагальні проблеми функціонування «зеленої» електрогенерації, що сприятиме зменшенню фінансового навантаження на кінцеву ціну електричної енергії через оптимізацію рівня «зеленого» тарифу, досягненню балансу інтересів суспільства, споживачів електричної енергії та учасників ринку електричної енергії та покращить платоспроможність суб'єктів ринку, забезпечивши одночасно подальший розвиток відновлюваної енергетики [4].

З метою удосконалення ефективності використання енергетичних ресурсів законодавчо закріплені основні засади державної політики у сфері альтернативних джерел енергії, зокрема:

нарощування обсягів виробництва та споживання енергії, виробленої з альтернативних джерел, з метою економного витрачання традиційних паливно-енергетичних ресурсів та зменшення залежності України від їх імпорту шляхом реструктуризації виробництва і раціонального споживання енергії за рахунок збільшення частки енергії, виробленої з альтернативних джерел;

додержання екологічної безпеки за рахунок зменшення негативного впливу на стан довкілля при створенні та експлуатації об'єктів альтернативної енергетики, а також при передачі, транспортуванні, постачанні, зберіганні та споживанні енергії, виробленої з альтернативних джерел;

додержання безпеки для здоров'я людини на об'єктах альтернативної енергетики на всіх етапах виробництва, а також при передачі, транспортуванні, постачанні, зберіганні та споживанні енергії, виробленої з альтернативних джерел;

науково-технічне забезпечення розвитку альтернативної енергетики, популяризація та впровадження науково-технічних досягнень у цій сфері, підготовка відповідних фахівців у вищих та середніх навчальних закладах;

додержання законодавства всіма суб'єктами відносин, пов'язаних з виробництвом, збереженням, транспортуванням, постачанням, передачею і споживанням енергії, виробленої з альтернативних джерел;

додержання умов раціонального споживання та економії енергії, виробленої з альтернативних джерел;

залучення вітчизняних та іноземних інвестицій і підтримка підприємництва у сфері альтернативних джерел енергії, в тому числі шляхом розробки і здійснення загальнодержавних і місцевих програм розвитку альтернативної енергетики.

Важливим для сьогодення є забезпечення заходів щодо заощадження електроенергії. Згідно доповіді «2016 International Energy Efficiency Scorecard» американської ради з енергозберігаючої економіки визначено країни, які найкраще заощаджують електроенергію [3]. Серед таких країни перше місце посіла Німеччина, яка діє відповідно до енергетичного плану – Energiewende (2014). В перспективі країна планує до 2050 року повністю зупинити викиди в навколишнє середовище вуглекислого газу.

Отже, в сучасних економічних умовах України перспективними є напрями удосконалення ефективності використання енергетичних ресурсів: нарощування обсягів виробництва та споживання енергії, виробленої з альтернативних джерел; додержання екологічної безпеки, безпеки для здоров'я людини на об'єктах альтернативної енергетики на всіх етапах виробництва; сприяння науково-технічному забезпеченню розвитку альтернативної енергетики; дотримання умов раціонального споживання та економії енергії, виробленої з альтернативних джерел; залучення вітчизняних та іноземних інвестицій і підтримка підприємництва у сфері альтернативних джерел енергії.

Список використаних джерел

1. Адоньєв Є. О. Енергетичні ринки регіонів півдня України: стан, ефективність, перспективи розвитку: монографія. Мелітополь: Вид. буд. Мелітоп. міськ. друк., 2005. 304 с.
2. Дзядикевич Ю.В. Шляхи гарантування енергетичної безпеки України. Інноваційна економіка. Науково-виробничий журнал. 2014. 3 (52). С. 25-30.
3. Матвєєва Ю.Т., Колосок С.І., Вакуленко І.А. Аналіз зарубіжного досвіду щодо забезпечення енергетичної ефективності на основі моделі Smart Grid. Ефективна економіка. Електронне наукове фахове видання. DOI: 10.32702/2307-2105-2019.4.36. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/4_2019/38.pdf (дата звернення: 14.11.2022)
4. Про альтернативні джерела енергії. Закон України. 20.02.2003 р. № 555-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/555-15#Text> (дата звернення 3.11.2022 р.)
5. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України». Указ Президента України. 14.09.2020 392. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037> (дата звернення: 14.11.2022 р.)
6. Про схвалення Енергетичної стратегії України на період до 2035 року “Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність”. Кабінет Міністрів України. Розпорядження. 18 серпня 2017 р. № 605-р. URL: <https://suspilne.media/49537-rada-uhvalila-zakon-pro-zelenu-energetiku/> (дата звернення 3.10.2022 р.)

Кравченко С.О.

доктор наук з державного управління, професор, головний консультант
відділу правової та антикорупційної політики

Національного інституту стратегічних досліджень

Комашко В.В.

кандидат юридичних наук, заслужений юрист України, начальник

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ЗАХИСТУ ВИКРИВАЧІВ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ

Євроінтеграційний вектор розвитку України зумовлює необхідність функціонування інституту викривачів корупції відповідно до положень Директиви Європейського Парламенту і Ради ЄС про захист осіб, які повідомляють про порушення законодавства Союзу 2019/1937 (далі – Директива ЄС) [4]. Протягом 2019-2021 рр. її стандарти були переважно впроваджені у вітчизняне законодавство, проте можна виділити низку прогалин та недоліків, зокрема, щодо механізмів захисту викривачів корупції.

Так, ст. 16 Директиви ЄС встановлює обов'язок держав-членів забезпечувати, щоб інформація про особу викривача не розкривалася нікому без чіткої згоди такої особи, крім працівників, до компетенції яких належить отримання та реагування на повідомлення. Винятки мають допускатися лише у випадках, коли розкриття цієї конфіденційної інформації є необхідним та співмірним зобов'язанням, що накладаються законодавством ЄС чи національним законодавством у межах розслідувань національними органами чи судових проваджень [4]. Ст. 53-5 Закону України "Про запобігання корупції" (далі – ЗПК) загалом аналогічним чином забороняє без згоди викривача розкривати відповідну конфіденційну інформацію, але крім випадків, установлених законом [2]. Видається, що таке формулювання зумовлює небезпеку порушення права викривача на конфіденційність шляхом досить довільного встановлення винятків у спеціальних законах, тому пропонується у ст. 53-5 ЗПК визначити вичерпний перелік випадків, у яких допускається розкриття інформації про особу викривача без його згоди.

Ст. 19 Директиви ЄС містить широкий перелік заборонених форм переслідування викривачів, включаючи до них, поряд з іншими, залякування, переслідування, остракізм, завдання шкоди репутації особи (наприклад, у соціальних мережах), занесення до "чорних" списків на основі офіційних чи неофіційних домовленостей, що може зумовити неможливість у майбутньому працювати в певній сфері, нанесення фінансових збитків, таких як втрата бізнесу чи доходу, передчасне припинення чи розірвання контракту на поставку товарів чи послуг, а також вимагає від держав-членів забороняти погрози або спроби переслідування у будь-якій з перерахованих форм [4]. Натомість ЗПК не містить аналогічних положень, тому пропонується доповнити його спеціальною статтею "Заборона переслідування викривача", що має містити:

- наявні у ст. 53-4 ЗПК заборони порушення трудових прав викривача;
- додаткові заборони морально-психологічного переслідування викривача (залякування, організація громадського осуду, завдання шкоди репутації тощо) та завдання їм фінансових збитків (створення перешкод бізнесу або участі у державних закупівлях та ін.);

- заборони погрожувати переслідуванням у будь-якій зазначеній формі.

Згідно зі ст. 23 Директиви ЄС, держави-члени мають забезпечувати ефективні, співвимірні та стримувальні санкції щодо фізичних та юридичних осіб, які переслідують викривачів [4]. Наразі лише ст. 172 Кримінального кодексу України встановлює санкції за незаконне звільнення викривача з роботи [1]. При цьому ст. 53-4 ЗПК перераховує низку інших заборонених видів переслідування викривачів з боку керівника або роботодавця (відмова у прийнятті на роботу, примушування до звільнення тощо) [2]. Проте, ні Кримінальний кодекс України, ні Кодекс України про адміністративні правопорушення не передбачають притягнення, відповідно, до кримінальної або адміністративної відповідальності за перераховані види порушень та переслідувань. Натомість, запропонований НАЗК законопроект "Про захист викривачів корупції" 2019 р. передбачає доповнення обох зазначених кодексів спеціальною статтею, що встановлює відповідальність за застосування особою, наділеною владними повноваженнями, до викривача або прирівняної особи заходу негативного впливу (примушування до звільнення, притягнення до дисциплінарної відповідальності, зміна істотних умов праці або служби тощо) [3].

Якщо звернутися до зарубіжного досвіду, то, наприклад, у Австралії не тільки вчинення репресій проти викривача (звільнення з роботи, завдання шкоди щодо умов праці, зміна посади на шкоду працівнику, дискримінація порівняно з іншими працівниками організації), але й погрози вчинити репресії проти викривача, намір залякування викривача такими погрозами або не протидія таким погрозам з боку іншої особи є кримінальними злочинами, що однаково караються ув'язненням протягом 2 років або штрафом у розмірі 120 штрафних одиниць, або обома видами покарань. У грошовому еквіваленті ця сума штрафу станом на жовтень 2022 р. дорівнює 26640 австралійських доларів [5]. У Канаді кожна особа є винною у кримінальному злочині, якщо вона вчиняє проти викривача будь-які з таких дій: вжиття дисциплінарних заходів; переведення на нижчу посаду; звільнення з роботи; несприятливий вплив на зміст або погіршення умов праці, або погрожує вжити будь-які з наведених заходів. Винні особи підлягають покаранню, що може передбачати: штраф до 10000 доларів або ув'язнення строком до 2 років, або обидва ці покарання; штраф до 5000 доларів або ув'язнення строком до 6 місяців, або обидва ці покарання [6].

Враховуючи наведений досвід, пропонується запровадити кримінальну або адміністративну відповідальність, залежно від виду правопорушення та його наслідків, для приватних роботодавців та керівників у державних установах за усі форми переслідування викривача, в тому числі, порушення трудових прав (відмова у прийнятті на роботу, примушування до звільнення, зміна умов праці, відмова у професійному навчанні або підвищенні кваліфікації і т.п.), морально-психологічне переслідування (залякування, організація громадського осуду, завдання шкоди репутації тощо), завдання фінансових збитків (створення перешкод бізнесу або участі у державних закупівлях та ін.), а також за погрози переслідування у будь-якій зазначеній

формі або не протидію таким погрозам з боку іншої особи. При цьому дієвими санкціями можуть бути штрафи та позбавлення осіб, які переслідують викривачів, права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на встановлений строк.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України від 5 квіт. 2001 р. № 2341-III / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 15.11.2022).
2. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1700-VII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text> (дата звернення: 10.11.2022).
3. Про схвалення та внесення на розгляд Кабінету Міністрів України проекту Закону України "Про захист викривачів корупції": рішення Національного агентства з питань запобігання корупції від 26 квітня 2019 р. № 1189 / Національне агентство з питань запобігання корупції. URL: <https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2019/06/26.04-1189.pdf> (дата звернення: 18.11.2022).
4. On the protection of persons who report breaches of Union law: Directive of the European Parliament and of the Council 23 October 2019 (EU) 2019/1937. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX%3A32019L1937> (дата звернення: 10.11.2022).
5. Public Interest Disclosure Act Australia, 15 July 2013 № 133. URL <https://www.legislation.gov.au/Details/C2013A00133> (дата звернення: 12.11.2022).
6. Public Servants Disclosure Protection Act Canada: Current to May 16, 2022, S.C. 2005, с. 46. URL: <https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/p-31.9/> (дата звернення: 12.11.2022).

Надрага Василь Іванович
д.е.н., професор, кафедра менеджменту та міжнародних економічних
відносин ТНУ ім. В.І.Вернадського
Пекін Андрій Юрійович
к.е.н., доцент, кафедра економіки підприємства та менеджменту
Академія праці, соціальних відносин та туризму

ПРОБЛЕМИ ПОСЕРЕДНИЦТВА НА РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ТА ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ВИКЛИКІВ

Посередництво на ринку праці має на меті пришвидшувати пошук вільних робочих місць та покращувати їх якість. Основне завдання діяльності посередників – скорочення пошукових або інформаційних витрат задля потенційного підвищення ефективності ринку праці. У ширшому розумінні посередники на ринку праці зменшують загрозу неправильного добору

персоналу, забезпечуючи механізми для перевірки прихованих характеристик роботодавця або претендента на робоче місце [1, с.2].

Мета діяльності посередників – прискорити зустріч пошукувачів роботи та роботодавців, зробити це за нижчих витрат і на високому якісному рівні. Вища якість у цьому випадку означає, що працівник якнайкраще підходить для цієї вакансії, буде продуктивніше працювати і тому, найбільш імовірно, залишиться на цій роботі довше. Таким чином, основними ефектами від діяльності інфраструктурних посередників є скорочення безробіття, ротація робочих місць; підвищення продуктивності праці; покращення трудової мобільності; покращення добробуту населення; збільшення прозорості на ринку праці та елімінавання дискримінації.

У вітчизняному науковому просторі та на практиці термін «посередництво на ринку праці» поки що використовується нечасто, натомість більш розповсюдженим є поняття інфраструктури національного ринку праці.

Специфічні структурні ознаки, що притаманні інфраструктурі національного ринку праці:

- система, яка застосовує різноманітні організаційно-економічні форми та методи забезпечення зайнятості населення та його соціального захисту;

- сукупність державних і недержавних інститутів та організацій, які створюють та реалізують правові, фінансово-економічні та інформаційні механізми регулювання ринком праці; місцеві служби зайнятості, рекрутингові агенції, агенції з питань лізингу персоналу, освітні установи, консалтингові фірми, профспілки тощо [2, с.12].

Державна служба зайнятості є найважливішим посередником, який діє на ринку праці. Але, крім посередництва в працевлаштуванні, вона виконує функції обслуговування безробітних. Недосконалість чинного законодавства, організаційні проблеми і сама система, що робить державні центри зайнятості місцем розподілу пільг, призводять до того, що ці центри потрапляють у ситуацію «замкненого кола». Знаючи, що хороших робочих місць там надається дуже мало, працівники, які володіють високою кваліфікацією та поводяться активно на ринку праці, до центрів зайнятості намагаються не звертатися. А той контингент, який звертається, є мало привабливим для «перспективних» роботодавців, через що вони і приховують наявні в них вакансії від центру зайнятості.

Попри те, що приватні кадрові агентства не надають такого широкого спектру послуг та преференцій, як Державна служба зайнятості (їдеться, зокрема про отримання дотацій підприємствами, що надають робоче місце безробітним, зареєстрованим у Службі зайнятості, перепідготовку працівників і виплату допомоги по безробіттю), вони, однак, є дуже популярними і серед підприємств (організацій), тобто потенційних роботодавців, і серед громадян, які шукають роботу. І хоча частка працевлаштувань через приватні кадрові агентства є незначною, про розвиток та значущість цього посередницького інституту свідчить стрімке

збільшення кількості приватних бірж праці, кадрових агентств, хедхантингових агентств.

До посередництва на ринку праці належить зарахувати й підприємницьку діяльність імпресаріо як агента артиста, який діє від його імені та організовує його гастролі.

У міжнародній практиці спортивний агент (промоутер) – це представник спортсмена, який виступає від його імені на підставі агентського договору. До функцій такого агента входить пошук місця роботи (клубу, федерації) для свого підопічного, проведення переговорів про умови праці та заробітну плату спортсмена, захист інтересів клієнта в суді у разі порушення його прав.

Ще однією доволі специфічною формою посередництва на ринку праці (при цьому абсолютно не врегульованою вітчизняним, як господарським, цивільним, так і трудовим законодавством) є багаторівневий мережевий маркетинг. Ця форма посередництва на ринку праці має свої особливості. Зокрема, не існує прямої відмінності між роботодавцем та посередником, а іноді й між роботодавцем, посередником та клієнтом. Споживач товару одночасно «вербується» і як учасник піраміди, а всі продавці в обов'язковому порядку споживають власну продукцію.

Не менш актуальною є необхідність урегулювання на законодавчому рівні трудового посередництва через мережеві технології на електронному ринку праці (зокрема, через Інтернет). На основі інформаційних технологій будується та буде розвиватися в подальшому процес інформатизації економіки в цілому. Зростання інтенсивності та глибина цих процесів дають змогу зробити висновок про виникнення та розвиток електронного ринку праці – своєрідного сегмента ринку праці, що характеризується специфічним механізмом взаємодії основних суб'єктів цього ринку.

На пильну увагу заслуговує питання посередництва в працевлаштуванні на роботу за кордоном. Особливістю зазначеного виду трудового посередництва є те, що вказана господарська діяльність провадиться лише на підставі ліцензії, що видається в порядку, встановленому законодавством.

Розглядаючи різноманітні види інфраструктурних елементів на ринку праці, в окрему групу варто зарахувати організації, основною метою яких є регулювання процесів на ринку праці, діяльності суб'єктів та інфраструктурних посередників. Ці організації становлять другий рівень інфраструктурних елементів ринку праці – це, зокрема, МОП, національні міністерства праці (чи їх аналоги), різноманітні міжнародні та національні асоціації посередників, конфедерації профспілок та роботодавців.

Тобто, існують два рівні інфраструктурних елементів ринку праці: перший – безпосередньо змінює попит і пропозицію та впливає на процеси їх зустрічі; другий – має завданням регулювання процесів на ринку праці. Класифікацію елементів першого рівня (або інфраструктурних посередників) у сучасних умовах найбільш доцільно проводити за двома ознаками: формою власності та сферою впливу на суб'єктів ринку праці [3, с.124].

Сьогодні жоден елемент інфраструктури ринку праці не може розвиватися ізольовано та закрито. Трансформація ринку праці зумовила нові виклики. Насамперед на сучасну інфраструктуру ринку праці впливають фактори зовнішнього (опосередковано через оновлення кон'юнктури ринку праці) та внутрішнього (внаслідок еволюції одного з елементів інфраструктури ринку або появи нового інституту, що призводить до ланцюгової реакції зміни інших інститутів) середовища.

Таким чином, посередницьку діяльність на ринку праці (посередництво у працевлаштуванні) може бути визначено як господарську діяльність, що спрямована на пошук відповідного місця роботи для працевлаштованої фізичної особи, яка претендує на роботу, та працівників для суб'єкта господарювання – роботодавця, який шукає нову робочу силу. На сьогодні посередницька діяльність на ринку праці (посередництво у працевлаштуванні) потребує адекватного правового врегулювання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Mazza, J. (2002). Labor Intermediation Services: A Review for Latin America and Caribbean Countries. *Labor Markets Policy Briefs Series*. Inter-American Development Bank. 41 p. (pp. 3–5). URL: <http://idbdocs.iadb.org/wsdocs/getdocument.aspx?docnum=354963>

2. Рубежанська В. О. Державне регулювання розвитком національного ринку праці. Северодонецьк, 2019. URL: <https://nam.kiev.ua/files/tesis/dyss-rubezhanska.pdf>

3. Надрага В.І., Пекін А.Ю. Економіка праці та мотивація трудової діяльності: підручник /В. І. Надрага, А. Ю. Пекін ; Ін-т підготовки кадрів держ. служби зайнятості України; за заг. ред. В. І. Надраги. – Київ: ПІК ДСЗУ, 2020.–518 с.

Карпеко Надія Миколаївна
кандидат наук з держ. упр.,
ст. викладач кафедри управління та організації діяльності в сфері
цивільного захисту
Національного університету цивільного захисту України

ДЕРЖАВНА ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА: СУТНІСТЬ, ФУНКЦІЇ, ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

Податкову політику можна розуміти як один з видів державної політики, що передбачає діяльність органів публічного управління щодо встановлення, зборів, розподілу податків і зборів, метою якої забезпечення сталого економічного розвитку держави, соціальної справедливості і добробуту. Ключовими особливостями даного визначення є по-перше, визнання того, що податкова політика реалізується не лише органами державної влади, а й іншими суб'єктами публічної політики, які беруть участь у податкових відносинах, зокрема, беручи участь у процесах обговорення щодо визначення кількості і розмірів податків, особливостей їх стягування і розподілу. По-друге, важливим є поєднання соціальних та

економічних результатів її реалізації, отже усвідомлення того, що податкова, як і будь-яка інша державна політика, реалізується задля вирішення конкретних соціальних проблем і забезпечення сталого розвитку суспільства. Ці складові визначають основні принципи реалізації податкової політики в умовах впровадження нових моделей публічного управління, зокрема, це принципи:

- законності, пріоритетності прав і свобод громадянина;
- соціальної справедливості;
- стимулювання економічного прогресу та інноваційної діяльності;
- партнерських відносин з усіма суб'єктами господарської діяльності [3, с.85].

Зазначимо, що більшість з них закріплено у чинному Податковому Кодексі України, де вказано, що податкове законодавство України ґрунтується на таких принципах, як: економічність оподаткування, єдиний (універсальний) підхід до встановлення податків та зборів, загальність оподаткування, нейтральність оподаткування, презумпція правомірності рішень платника, рівномірність та зручність сплати, стабільність, фіскальна достатність.

Законодавчо закріплені функції також констатують певне домінування податкових органів над громадянами в системі податкових відносин. Виділяють п'ять основних функцій податкових органів, а саме:

- фіскальну (отримання податкових платежів та тим самим формування основної дохідної частини бюджету);
- регулюючу (стимулювання у впровадженні різних видів податків, зміна бази оподаткування чи податкових ставок);
- контрольну (забезпечення контролю над здійсненням фінансово-господарської діяльності організацій і громадян за допомогою податків);
- розподільчу (забезпечення розподілу отриманих до бюджету платежів між галузями та регіонами);
- соціальну (спрямування податків на регіональний і місцевий рівень з метою вирішення відповідних соціальних проблем) [1, с.150].

Основними функціями податкової політики на сучасному етапі розвитку України можна назвати фінансову, економічну, стимулюючу, контролюючу і соціальну

Розкриємо їх зміст:

- фінансова (акумулявання фінансових ресурсів держави);
- економічна (забезпечення сталого економічного розвитку);
- стимулююча (стимулювання необхідних видів діяльності);
- контролююча;
- соціальна.

Саме соціальна функція у сучасних умовах набуває неабиякого значення. При цьому її необхідно розглядати як провідну та системоутворюючу, оскільки саме суспільство та суспільні інтереси мають бути основною цінністю публічної політики у сучасних умовах [2, с.214].

Відзначимо, що важливу роль у виконанні зазначених функцій

відіграють податкові органи на регіональному та місцевому рівні, від ефективності діяльності яких в багатьом залежить і успіх усієї податкової політики. Вони маючи свою специфіку, в цілому є представниками системи публічного управління України в цілому. Тому їх діяльність доцільно розглядати в загальному контексті діяльності органів публічного управління в Україні.

Список використаних джерел

1. Майстро С.В. Теоретико-методологічні засади реалізації державної економічної політики / С.В. Майстро // Теорія та практика державного управління: зб. наук. пр. – Х.: Вид-во ХарРІ НАДУ “Магістр”, 2013. – Вип. 2 (41). – С. 149 – 155.
2. Ільєнко, Р. В. Податкова політика держави: виклики, завдання, перспективи // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – № 4. – С. 211–216
3. Турянський Ю. І. Макроекономічне податкове регулювання розвитку національної економіки [Текст] / Ю. І. Турянський. – Львів : Растр-7, 2016. – 363 с.

Костецька Лідія Миколаївна
кандидат наук з державного управління / доктор філософії доцент,
кафедра публічного управління
та економіки ТНУ ім. В.І. Вернадського

ТЕНДЕНЦІЇ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У ПОДОЛАННІ КРИЗ В УКРАЇНІ

Виникнення та розвиток тих чи інших кризових ситуацій є основою майже всіх важливих політичних і соціальних трансформацій сучасності. Саме кризи зумовлюють зміни та виступають двигуном переважної більшості трансформацій. Проте її вплив може бути позитивним лише за умови адекватного регулювання, інакше криза може становити реальну загрозу існуванню будь-якої системи, суспільства чи держави в цілому.

Дослідження проблем кризових явищ та виявлення ефективних механізмів антикризового управління є для України надзвичайно актуальними. Наша держава постійно зіштовхується із серйозними викликами. В основі яких, насамперед, є прояви глибоких невирішених криз у самому суспільстві, а також вплив політичного популізму, який завдає надзвичайної шкоди розвитку держави і добробуту народу. Крім того, більшість завдань у кризовій ситуації вирішуються органами державного управління спонтанно, без чіткого та налагодженого механізму та стратегії антикризового управління. Тому й постає надзвичайно гостро питання щодо спроможності державних інституцій адекватно та швидко виявляти та реагувати на кризові явища, використовуючи такі механізми управління діяльністю, які стануть ефективним засобом розв’язання кризових ситуацій.

Погоджуємось, що виявляти і структурувати причини кризових явищ та чітко й швидко виділяти основні механізми їх подолання проблематично.

Слушною у цьому контексті є думка науковця О. Карпенка, який зазначає, що: «...в політизованому суспільстві часом важко визначити, які фактори впливають на настрої конкретних соціальних груп: економічне становище, ступінь соціальної захищеності, політичні переконання чи щось інше. Очевидно, сукупність усіх факторів створює нестабільність. ...завдання полягає в тому, щоб швидше знайти цивілізовані форми і способи подолання конфронтації, досягнення національної злагоди; цивілізовані тому, що стабільність може досягатися двома шляхами: на основі насильства або на демократичній основі» [1, с. 112].

Так, основним вектором теорії та практики публічного управління має стати застосування комплексу інструментів антикризового управління з метою запобігання виникненню кризи, її попередження, подолання та усунення негативних наслідків для громадян і держави. Кризові явища неминучі і є невід'ємною частиною всіх сфер життя суспільства і держави. Щоб криза не мала руйнівних деструктивних наслідків, а також щоб усі протиріччя були вирішені з мінімальними втратами, кризу необхідно регулювати та керувати нею. Процес управління та регулювання кризами має здійснюватися державними органами, які мають для цього потенціал і достатні ресурси. Адже конкретна спрямованість органів державного управління має вирішальне значення для застосування конкретних механізмів.

Важливо, що створення ефективної докризової системи публічного управління значною мірою сприятиме підвищенню ефективності реагування органів державної влади на прояви кризових подій. Це передбачає створення та функціонування на всіх рівнях спеціалізованих інститутів чи центрів, які могли б виконувати фундаментальні дослідження кризових явищ, їх прогнозування, діагностику та надання рекомендацій державним органам, щодо вжиття заходів превентивного характеру, а також розроблення проектів першочергових заходів, спрямованих на усунення або подолання кризових ситуацій.

Україна сьогодні вкрай потребує ефективного антикризового законодавства. Незважаючи на прогресування криз у публічному управлінні, держава досі не має важливого антикризового документу.

Окрім законодавчого врегулювання, важливим напрямом є залучення до антикризового менеджменту наукової спільноти, теоретиків та практиків, громадськості тощо.

Отже, для підвищення ефективності публічного управління в кризових умовах необхідно створити ефективну державну систему антикризового управління, зокрема інститути чи центри, які свою діяльність чітко спрямували б на дослідження кризових явищ, та розроблення відповідних рекомендацій органам державної влади. Якомога ширше залучати досвід і наукові напрацювання українських та зарубіжних учених і дослідників щодо формування ефективного інструментарію антикризового управління. Розробити антикризове законодавство, яке стало б основою для формування довгострокової антикризової стратегії розвитку держави, подолання

існуючих криз і попередження можливих кризових ситуацій. Забезпечити максимальну прозорість влади, широку участь громадськості у прийнятті рішень та здійсненні антикризового управління.

Список використаних джерел

Карпенко О.А. Основи антикризового управління: навч.-метод. посіб. / О.А. Карпенко. Київ: НАДУ, 2006. 208 с.

Музика Юлія Дмитрівна
кандидат наук з державного управління, доцент, доцент кафедри
публічного управління та економіки Таврійського національного
університету імені В.І. Вернадського
Гуйда Олександр Григорович,
кандидат наук з державного управління, завідувач кафедри
комп'ютерних та інформаційних технологій Таврійського національного
університету імені В.І. Вернадського

СТИМУЛЮВАННЯ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УКРАЇНІ

Економічний потенціал будь-якої країни багато в чому залежить від стану її енергетичних ресурсів і умов їх використання. Серед світових проблем за останні роки, однією із найважливіших, є енергетична проблема. Значимість та гострота цієї проблеми зростає з кожним роком. Особливо значущою, вона стала в результаті повномасштабного вторгнення РФ в Україну, що в свою чергу, призвело до енергетичної кризи і значного подорожчання енергоносіїв на світових ринках, і в Україні відповідно. Тому, в умовах постійного зростання вартості енергоносіїв, гостро стоїть питання реорганізації виробництв на основі принципів ресурсозбереження та енергоефективних технологій, що в свою чергу підвищить ефективність галузей промисловості в цілому.

Експертами-аналітиками встановлено, що результативного та повноцінного використання ресурсів у XXI столітті можна досягти шляхом оцінювання всього технологічного ланцюга з позиції ресурсозбереження, що включає як процеси підготовки і переробки сировини так і технологічні процеси.

Комплексний аналіз процесів інтенсифікації, ресурсозбереження, інновації та модернізації показує, що для їх втілення у реальні виробничі умови підприємств необхідно створити певні передумови, які в більшості направлені на організацію ефективного управління якістю готових продуктів та 100 %-го використання ресурсного потенціалу.

Сьогодні практично в кожній промислово розвиненій країні виробники та наукові організації проводять пошуково-експериментальні роботи щодо створення найбільш оптимальних варіантів безвідходного виробництва з точки зору екологічності, фінансової ефективності, низьких виробничих витрат на сировинні ресурси.

Але проблеми ефективності використання традиційних джерел енергії в Україні стоять гостріше, ніж у країнах ЄС. Причинами цього є застарілі технології, вичерпання ресурсу використання основних фондів генерації електроенергії і тепла, що разом з низькою ефективністю використання палива призводить до значних обсягів шкідливих викидів. Значні втрати при транспортуванні, розподілі та використанні електроенергії і тепла, а також, об'єктивні труднощі імпорту енергоносіїв (руйнування енергетичної інфраструктури, відсутність морського імпорту тощо) ще більш ускладнюють ситуацію на енергетичних ринках країни.

Практика і світовий досвід показали, що технологічний фактор високопродуктивного, ресурсозберігаючого виробництва – найбільш ефективний ресурс зростання економіки країни, фактор покращення екології, шлях до енергонезалежності.

Тому ресурсозбереження, комплексне і повноцінне використання сировинного потенціалу, переробка вторинної сировини та відходів виробничого циклу – це запорука для успішного розвитку України в недалекому майбутньому.

Україна має унікальні природно-кліматичні умови і є сприятливим регіоном для енергоефективних технологій альтернативної енергетики [1].

В Україні економічно доцільний потенціал біомаси, який можливо використовувати на енергетичні потреби, оцінюється 30 млн. тон умовного палива на рік. Основними його складовими є відходи сільськогосподарського виробництва та енергетичні агропромислові культури.

Частка біомаси в загальному постачанні первинної енергії (ЗППЕ) в країні становить лише 6,6% станом на 2020 рік [2]. Враховуючи план дій по реалізації Енергетичної стратегії України на період до 2035 року [3], частка біомаси в ЗППЕ має зрости до 11,5 %.

Динаміка розвитку сектору відновлювальних джерел енергії (ВДЕ) в цілому визначається наявністю механізмів його стимулювання. На сьогодні одним з небагатьох дієвих інструментів підтримки відновлюваної енергетики в країні є «зелений» тариф на електроенергію, вироблену з ВДЕ, в тому числі з біомаси[4].

Свого часу зазначені інструменти стимулювання зіграли значну роль, але наразі вони вимагають певного вдосконалення. Наприклад, існуючі величини «зеленого» тарифу на електроенергію з біомаси/біогазу та стимулюючого тарифу на теплову енергію з біомаси є недостатніми для забезпечення рентабельності відповідних установок малої потужності. Крім того, взагалі відсутні механізми державної підтримки таких важливих напрямків розвитку біоенергетики як виробництво/споживання біометану та вирощування енергетичних культур.

Серед інших бар'єрів сектору можна зазначити нерозвиненість ринку біопалива та ринку органічних добрив, ускладнений доступ приватних компаній до порубкових решток, низьку інвестиційну привабливість та проблеми практичної реалізації біоенергетичних проєктів.

Список використаних джерел

1. Музика Ю. Д., Гуйда О.Г. Основні елементи реалізації енергетичної стратегії України. *Вісник Національного університету цивільного захисту України*. Х. : Вид-во НУЦЗУ, 2019. Вип. 2 (11). (Серія "Державне управління"). с. 241-247. URL: <https://bit.ly/3mKnCZl> (дата звернення: 14.04.2021)
2. Енергоспоживання на основі відновлюваних джерел за 2007 - 2020 роки URL: <https://bit.ly/3deOwpl> (дата звернення: 18.11.2022)
3. Розпорядження КМУ Про схвалення Енергетичної стратегії України на період до 2035 року «Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність» (№ 605-р від 18.08.2017) URL: <https://bit.ly/3dXtUkV> (дата звернення: 18.11.2022)
4. Музика Ю.Д., Гуйда О.Г., Музика В.П. Механізми стимулювання розвитку біоенергетики України. *ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ круглого столу «Формування дієвих механізмів державного управління з забезпечення державної безпеки»* (2021 р.). Х.: Вид-во НУЦЗУ, 2021. с. 222-224.

Шафранова Катерина Володимирівна
кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту та туризму,
директор Відокремленого структурного підрозділу закладу вищої освіти
«Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»
Житомирського економіко-гуманітарного інституту

ТЕНДЕНЦІЇ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

До сьогодні провідне місце у сучасних дискусіях переважної більшості економістів світу посідає питання виведення національної економіки з кризи та забезпечення економічного зростання. Такі наднаціональні інститути, як Організація економічного співробітництва та розвитку, Світовий банк, Міжнародний валютний фонд і Всесвітній економічний форум, зіграли вирішальну роль у визначенні концептуальних питань щодо стимулювання інклюзивного зростання. Так, найбільш використовуваним та поширеним є тлумачення терміну «інклюзивне зростання» запропоноване німецькими вченими-економістами Золтем Дарвасом та Гунтрамом Вольфом. Вони визначають інклюзивне зростання як економічне зростання, що надає можливості для всіх верств населення та більш справедливо розподіляє у суспільстві дивіденди від збільшення добробуту, як у монетарній, так і в немонетарній формі [4].

У записці Світового банку щодо інклюзивного зростання зазначено, що поняття соціального «включення» (від англ. «inclusiveness» – залучення, включення) категоріально охоплює справедливість, рівність можливостей, захист у ринкових і трудових трансформаціях, а також є важливим компонентом будь-якої стратегії зростання [1]. Експерти Світового банку і Міжнародного валютного фонду визначають інклюзивне зростання як підґрунтя швидкого і стійкого зменшення бідності, яке, в свою чергу,

дозволяє людям сприяти економічному зростанню та отримати вигоду від нього. Питома частина вітчизняних та закордонних дослідників вважає, що темпи економічного зростання національної економіки України переважно залежать від інтенсивної активізації інноваційної діяльності, що в цілому надасть суспільно-економічному розвитку інноваційного характеру. Загальновизнаним на доведеним фактом на сьогодні є те, що ключовою метою інновацій є саме економічне зростання та бурхливий суспільно-економічний розвиток. Проте, практика доводить що, за визначених умов інновації також можуть сприяти посиленню соціальної нерівності та ізоляції [2].

Виділяють таких п'ять основних передумов формування моделі інклюзивного росту та розвитку, які у своїй сукупності формують, так зване, коло інклюзивного розвитку національної економіки.

1. Створення умов для реалізації можливостей і людського потенціалу. Це передбачає освіту та навички, а також забезпечення населення базовим сервісом та інфраструктурою, що є важливими для розвитку людини як особистості. Доступність та якість освіти відіграє визначальну роль в процесі розвитку і реалізації людського потенціалу.

2. Правові інститути, бізнес та політична етика, які в сукупності сприяють зниженню рівня корупції, підтримують ефективний розподіл ресурсів та рівні можливості шляхом запобігання корупції.

3. Справедливий розподіл фінансових ресурсів, в свою чергу сприяє залученню фінансової системи та посередництва в бізнес-інвестуванні.

4. Гідна робота, заробітна плата та умови життєдіяльності, які передбачають також розвиток підприємництва, оскільки це призведе до збільшення зайнятості, зростанню заробітних плат та соціальних виплат, а відповідно і внутрішньому споживанню товарів і послуг.

5. Справедливе оподаткування та соціальний захист, що передбачає включення фіскальних трансфертів, які поділяються на податкові тарифи та соціальний захист.

Концепція інклюзивного розвитку передбачає, що кожен суб'єкт економіки є важливим, унікальним, цінним для суспільства і має можливості задовольнити свої потреби [3]. Також за дослідженнями вчених, дана концепція ґрунтується на пріоритетності розвитку людських ресурсів, досягненні повної зайнятості, підвищенні кваліфікації працівників, гарантування соціальної безпеки та сталого розвитку. Інклюзія полягає у адаптації системи до потреб людини. У рамках інклюзивної моделі люди адаптуються, змінюються, і при цьому враховують і задовольняють потреби кожного члена суспільства [2].

Механізм дії концепції інклюзивного зростання передбачає, що передумовою інклюзивного зростання, яке призводить до скорочення бідності та нерівності є чіткі стратегії розвитку органів публічної влади, окремих домогосподарств, підприємств (установ, організацій) з врахуванням комплексу зовнішніх і внутрішніх факторів впливу та тенденцій розвитку в конкурентному ринковому середовищі, а також у певній галузі національної

економіки та держави в цілому. Забезпечення рівних можливостей в сфері освіти, охорони здоров'я та базовій інфраструктурі, незалежно від соціально-економічних умов, статі, місця проживання та етнічних коренів, позитивно відобразиться на розвитку людського капіталу країни та його реалізації. В результаті максимальне залучення усіх верств населення призведе до покращення соціально-економічного стану держави, та в кінцевому підсумку, до максимізації економічних можливостей.

Список використаних джерел

1. Ємельяненко Л.М. Проблеми та перспективи соціально орієнтованого інклюзивного розвитку в Україні. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/84323538.pdf>.
2. Малий І.Й., Ємельяненко Л.М., Дзензелюк К.В. Імплементация концепції інклюзивного розвитку в практику регулювання зайнятості населення. *Ефективна економіка*. 2018. №12. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/12_2018/15.pdf.
3. Федулова Л.І. Інклюзивні інновації в системі соціально-економічного розвитку. *Економіка: реалії часу*. 2016. №3(25). С. 56-65. URL: <https://economics.net.ua/files/archive/2016/No3/56.pdf>.
4. Darvas Zsolt An anatomy of inclusive growth in Europe. Bruegel, 2016. Pp. 106. URL: https://www.bruegel.org/sites/default/files/wp-content/uploads/2016/10/BP-26-26_10_16-final-web.pdf.

Сиченко В.В.

КЗВО «Дніпровська академія неперервної освіти» Дніпропетровської
обласної ради»
Шевченко Н.О.

КЗВО «Дніпровська академія неперервної освіти» Дніпропетровської
обласної ради»
Рибкіна С.О.

КЗВО «Дніпровська академія неперервної освіти» Дніпропетровської
обласної ради»

ПРОБЛЕМИ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ В ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД

Анотація. У статті узагальнено проблеми функціонування системи вищої освіти в Україні. Актуальність дослідження впливає з воєнних реалій сьогодення щодо розв'язання питань, підвищення конкурентоспроможності української вищої освіти на світовому освітньому ринку; зменшення розриву між системою вищої освіти та ринком праці; подолання негативного впливу демографічних процесів на кількісний склад контингенту закладів вищої освіти України.

На основі вивчення наукового доробку вітчизняних дослідників, у якому окреслено проблеми функціонування системи вищої освіти виявлено, що система вищої освіти в Україні потребує неперервного вдосконалення.

Вектор розвитку освіти України визначений нормативно-правовими актами, такими як національна програма «Освіта», ЗУ «Про вищу освіту», Указом Президента України «Про основні напрями реформування вищої освіти в Україні» не зміниться і в післявоєнний період.

У зв'язку з цим наголошено, що за роки незалежності національна система вищої освіти України суттєво змінилася, відбулося поступове включення вищої школи України у світову освітньо-наукову систему і прискоренню цих процесів сприяли події пов'язані з пандемією COVID-19 та війною на території України. Однак, зв'язки української вищої школи із світовою школою залишаються ще досить слабкі, рейтинги вітчизняних вишів низькі, навіть у провідних українських університетів: проаналізовано рейтинг World University Rankings в 2021 році і виявлено, що із 867 закладів вищої освіти світу українських позначились 10, і зайняли вони місця в діапазоні 491-819.

Зазначено, що в умовах жорсткої конкуренції на сучасному ринку праці молодь є найбільш вразливою категорією, а в умовах пандемії і воєнних дій питання працевлаштування молоді ще більше загострюється. Тому перед державою постане завдання в повоєнний період сформувати такий механізм державного регулювання молодіжного ринку праці, який би забезпечував: розв'язання проблеми молодіжного безробіття і підвищення мотивації молоді до високопродуктивної діяльності.

Зроблено висновок, що поки триває війна в кожній галузі і сфері формуються плани максимального використання можливостей для реформування, в тому числі і в сфері вищої освіти.

Ключові слова: *освіта, система вищої освіти, конкурентоспроможність освіти, освітня міграція*

Постановка проблеми. Воєнні дії розпочаті російською армією 24 лютого 2022 р., спричинили комплекс серйозних проблем в українській освіті, а також посилили і розширили виклики, які вже постали перед нею через епідемію COVID-19. Перш за все це скорочення державних видатків на вищу освіту та бюджетних місць у ЗВО, зниження доходів населення, значне посилення «освітньої міграції». Реакція на ці виклики може спричинити суттєве зниження попиту на вітчизняну вищу освіту. Разом з тим війна стала каталізатором давно назрілих змін в освіті: розвиток цифрової та дистанційної освіти. Але перспективи трансформації освіти не обмежено лише цими напрямками. В Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2021–2031 роки, що розроблена на виконання Указу Президента України «Про вдосконалення вищої освіти в Україні» визначено, що «узагальненою проблемою системи вищої освіти є незатребуваність вищої освіти українським суспільством як інституту і головного ресурсу розвитку країни, що у поєднанні з масифікацією вищої освіти викликає спотворення освітнього процесу і незадовільні результати діяльності ЗВО» [11]. Загальна проблема розкладається на декілька груп проблем, які взаємопов'язані та посилюють одна одну. Серед них: низька конкурентоспроможність української вищої освіти на світовому освітньому ринку; розрив між

системою вищої освіти та ринком праці; негативний вплив демографічних процесів на кількісний склад контингенту ЗВО; еміграція молоді для навчання у закордонних університетах задля розширеного доступу до міжнародних ринків праці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науковий доробок, у якому окреслено проблеми функціонування системи вищої освіти, представлений великою кількістю робіт вітчизняних дослідників, серед яких В. Кремень [2], В. Луговий [2, 3, 4], Ж. Таланова [2, 3, 4], Слюсаренко О.М. [3, 4, 10]. Їх праці присвячені дослідженню системи вищої освіти в сучасному світі.

Втім, незважаючи на значну кількість наукових робіт, подальшого дослідження потребують напрями, пов'язані з вивченням проблем вищої освіти, пов'язаних з обмеженнями через воєнні дії на території України та знаходження шляхів їх вирішення в післявоєнний час.

Формування цілей статті. З огляду на викладене вище, метою статті є виявлення та обґрунтування основних напрямів вирішення проблем системи вищої освіти в Україні в післявоєнний період.

Виклад основного матеріалу. Освіта завжди була чинником розвитку і поступу, вона давала можливість розвивати культуру й економіку, розкривати людський потенціал. Але на сьогодні на її розвиток впливають ряд негативних чинників. Перш за все це стосується вимушеного переміщення значної кількості населення України та руйнування й пошкодження закладів освіти внаслідок воєнних дій: понад 10 млн людей під тиском обставин змінили місце проживання у межах країни і виїхали за кордон. Близько 2 тисяч закладів освіти постраждали від бомбардувань та обстрілів, багато з них повністю зруйновано. Деякі заклади вищої освіти перемістилися в більш безпечні області. Щотижня кількість постраждалих від війни зростає. Разом з тим потребують вирішення і проблеми освіти, які виникли до епідемії COVID-19 та воєнних дій і на певний час залишаться в післявоєнний період.

Вектор розвитку освіти України був визначений такими нормативно-правовими актами як національна програма «Освіта», ЗУ «Про вищу освіту», Указом Президента України «Про основні напрями реформування вищої освіти в Україні». Політика Української держави спрямована на розвиток освіти та досягнення нею рівня прогресивних країн світу. Це включає в себе осучаснення змісту, програм, розробка нових більш ефективніших методів навчання. «Розбудова системи освіти, її докорінне реформування, мають стати основою відтворення інтелектуального, духовного потенціалу народу, виходу вітчизняної науки, техніки і культури на світовий рівень, національне відродження, становлення державності та демократизації суспільства в Україні» [1].

Стратегічне бачення такого розвитку України ґрунтується на забезпеченні національних інтересів та виконанні міжнародних зобов'язань України щодо переходу до сталого розвитку: подолання дисбалансів в економічній, соціальній та екологічній сферах; побудову мирного та безпечного, соціально згуртованого суспільства з належним врядуванням та

інклюзивними інституціями; забезпечення партнерської взаємодії органів державної влади, органів місцевого самоврядування, бізнесу, науки, освіти та організацій громадянського суспільства; високий рівень науки, освіти та охорони здоров'я. Визначальним у Стратегії сталого розвитку України до 2030 року є інноваційне спрямування розвитку, яке ґрунтується на активному використанні знань і наукових досягнень, стимулюванні інноваційної діяльності [8].

Зіткнувшись із зростаючими проблемами, які становлять глобальну загрозу сталому розвитку в деяких країнах, освіта і наука мають бути націлені на підготовку фахівців, здатних впоратися з цими проблемами. Нині наука має завдання підтримувати баланс між природою і людиною, а головною місією освіти є не лише передача знань, а й розкриття творчого потенціалу кожного.

Зацікавленість держави в вирішенні проблем освіти пояснюється потребами суспільства, яке все частіше висловлює незадоволення якістю освіти. Для задоволення цих потреб необхідна координація зусиль науковців різних галузей, активна участь громадського сектору. Саме тому основною офіційною установкою реформи виступає підвищення ефективності вищої школи. Зазначене відповідає світовим тенденціям. Починаючи з 1980-х років влади різних країн працюють над реформуванням систем вищої освіти, ставлячи глобальну вимогу щодо підвищення ефективності освіти: розгортання Болонського процесу; створення єдиного європейського освітнього простору. Ці процеси дістали назву *Global Educational Reform Moment (GERM)*, або Глобальний рух освітніх реформ, основними компонентами якого є: 1) стандартизація освіти; 2) концентрація на ключових предметах; 3) пошук безризикових способів досягнення цілей освіти; 4) використання в управлінні освітою методів управління бізнесом; 5) проведення політики відповідальності закладів освіти за успіхи здобувачів освіти, шляхом незалежного оцінювання їх досягнень [13]. Хоча описав їх відомий фінський дослідник, викладач Гельсінського та Гарвардського університетів, Пасі Сальберг для шкільної освіти, безперечно, що ці тенденції притаманні й вищій освіті.

Це підтверджують і західні дослідники освітніх систем: «Вища освіта потребує глибокої, радикальної і термінової трансформації. Більше всього варто побоюватись того, що внаслідок самозаспокоєності, обережності або невпевненості, зміни будуть відбуватися занадто повільно та обмежаться локальними нововведеннями. Моделі вищої освіти, які отримали широке розповсюдження у другій половині ХХ ст., більше не працюють» [12].

За роки незалежності національна система вищої освіти України суттєво змінилася, відбулося поступове включення вищої школи України у світову освітньо-наукову систему. Швидкому включенню сприяли процеси, що були викликані трансформацією вищої освіти під час пандемії COVID-19: дистанційне навчання у всьому світі, початок трансформації формату, методів навчання та іспитів, тобто коронавірус прискорив перехід вищої освіти від традиційного до онлайнформату [5]. Однак, зв'язки української

вищої школи із світовою залишаються ще достатньо слабкими. Навіть провідні українські університети вкрай обмежено присутні в глобальних рейтингах, індекси публікацій та цитування їх академічного персоналу значно нижче аналогічних показників зарубіжних університетів.

Так в рейтингу World University Rankings в 2021 році зі 867 закладів вищої освіти світу українських позначились 10, і зайняли вони місця в діапазоні 491-819.

Таблиця 1. Рейтинг World University Rankings. 2021 рік.

ank	University	Score	Country
91	National Taras Shevchenko University of Kyiv	51,080	Ukraine
92	Sumy State University	42,574	Ukraine
16	National Technical University Kharkiv Polytechnic Institute	40,225	Ukraine
60	Kyiv National Economic University	36,979	Ukraine
07	Kharkiv National University of Radio Electronica	32,549	Ukraine
17	Odessa National Academy of Food Technologies	31,728	Ukraine
18	National University of Ostroh Academy	31,586	Ukraine
31	South Ukrainian National Pedagogical University named after K.D. Ushynsky	30,612	Ukraine
69	Ostrogradskiy National University of Kremenchuk	26,138	Ukraine
19	Poltava National Technical Yuri Kondratyuk University	18,860	Ukraine

Низький рівень інтернаціоналізації українських закладів вищої освіти і української науки знижують якість освітньо-наукового процесу в українських вишах. Якісна вища освіта розглядається світовим співтовариством як інструмент соціальної і культурної злагоди й економічного зростання. Проте нині усі країни світу перебувають у пошуках новацій, які б дали відчутний результат, бо немає жодної держави, задоволеної системою своєї вищої освіти.

В умовах жорсткої конкуренції на сучасному ринку праці молодь має вмінти довести наявність у себе відповідних знань, умінь і навичок. Тому перед державою постає завдання формування такого механізму державного

регулювання молодіжного сегменту ринку праці, який би забезпечував: всебічну взаємодію стейкхолдерів (органів публічного управління, закладів вищої освіти, роботодавців і молоді) у розв'язанні проблеми молодіжного безробіття і професійно-кваліфікаційного дисбалансу ринку праці; підвищення мотивації молоді до високопродуктивної діяльності.

Проблема молодіжного безробіття за сучасних умов зростає у зв'язку з негативною демографічною структурою зайнятості, яка характеризується зростанням частки працівників старшого віку.

На сьогодні ринок праці молоді характеризується: нестійкістю попиту та пропозиції, що виходить із невизначеності молоді; низькою конкурентоспроможністю молоді порівняно зі старшою за віком робочою силою з досвідом роботи; постійним збільшенням чисельності робочої сили, що пов'язано зі щорічним випуском із навчальних закладів молодих фахівців; Невлаштованість молоді перетворюється на численні проблеми та загрози економічній стабільності й соціальній безпеці країни.

Рівень молодіжного безробіття в Україні протягом останніх років залишається стабільно високим. Серед молоді у віці до 25 років рівень безробіття в 2021 році порівняно з 2020 скоротився з 19,3 до 18,8% (загальний рівень безробіття скоротився з 9,9 до 9,5% відповідно), проте, залишався вище серед усіх вікових груп. Для порівняння рівень безробіття в країнах Європейського союзу скоротився серед молоді у віці до 25 років скоротився – з 18,0 до 16,0% . Як бачимо, молодь - найбільш вразлива категорія на ринку праці, а в умовах пандемії питання працевлаштування молоді ще більше загострюється, економічна криза від COVID-19 звужує можливості, особливо для пошуку першого робочого місця, тому негативні тенденції можуть посилюватися.

В 2020 році громадськими організаціями «Молодіжна альтернатива» та «Фундація «Відкрите суспільство» було здійснено аналітичне дослідження «Рішення для молодіжної зайнятості: вплив громадянського суспільства в Україні, Грузії та Молдові» Його метою було підвищення ролі організацій громадянського суспільства у формуванні та реалізації молодіжної політики зайнятості, яка базувалась би на найкращих практиках сприяння зайнятості молоді в Україні, Молдові та Грузії.

Це перше фундаментальне дослідження ринку молодіжної зайнятості яке проводилося впродовж восьми місяців і виявило, що здебільшого проблеми в цих країнах схожі – молоді спеціалісти є найвразливішою категорією на ринку праці, їм не вистачає державної підтримки, а рівень безробіття серед працівників до 25 років постійно зростає.

Дослідження виявило, що в Україні пропозиція випускників українських університетів не збалансована з погляду ринкового попиту: більше людей навчається в галузі соціальних наук, права та менеджменту (38% випускників) порівняно з інженерними спеціальностями (13%), природничими науками та інформаційними технологіями (8%) або сільське господарство (3%). В той же час, економіка демонструє зростання на 10–20% кількості фірм, що ведуть зовнішньоекономічну діяльність у сільському

господарстві, промисловості та сфері послуг, що збільшує можливості працевлаштування в цих сферах. У сферах сільського господарства та відновлюваних джерел енергії було відзначено різку невідповідність затребуваних та запропонованих навичок [9].

Фахівці основною причиною безробіття серед молоді визначають неможливість працевлаштуватися після навчання за набутою професією. Тим часом значна кількість підприємств має потребу у висококваліфікованих працівниках - саме вони користуються найбільшим попитом на ринку праці. Найбільший попит на досвідчених програмістів, юристів, бухгалтерів, інженерів.

Сучасна демографічна ситуація в країні демонструє відтік інтелектуального, фізично розвиненого молодого населення в інші країни світу, що свідчить про наявність в Україні поряд із рядом соціально-економічних проблемам також і глибокої демографічної кризи.

На початок 2022 р. по Україні чисельність наявного населення становила 41167,3 тис. осіб. Загальне скорочення чисельності населення у 2021р. склало 421,0 тис. осіб. Абсолютне зменшення чисельності наявного населення України у 1990–2021 роках склало 10,72 млн осіб. Процеси скорочення поглибилися в зв'язку з воєнними діями в Україні.

Відповідно до інформації Державної служби статистики України, відбувається процес поступового скорочення кількості студентів, аспірантів і докторантів. На початок 1990-1991 н. р. в українських закладах вищої освіти навчалось 881 300 здобувачів вищої освіти. У 2007- 2008 н. р. ця цифра досягла – 2 372 500 осіб, після чого почала поступово зменшуватися. І в найближчі роки зменшення кількості ЗВО та кількості здобувачів вищої освіти триватиме.

Еміграція молоді для навчання у закордонних університетах на сьогодні масове явище, пов'язане з переміщенням людей за межі регіону чи країни постійного проживання. Еміграція молоді для навчання явище не нове. Характерними її рисами до війни був добровільний, масовий, соціокультурний та короткостроковий характер, чітко визначені строки перебування за кордоном (період здобуття освіти), вікові обмеження та мета виїзду за кордон: отримання професійної освіти, проходження стажувань та практик, проведення наукових досліджень. Підтвердженням цього факту є офіційна статистика, що оприлюднена Міжнародною організацією економічної співпраці та розвитку (Organisation for Economic Cooperation and Development, OECD). У 1975 р. у світі налічувалося 0,8 млн. іноземних студентів, у 2011 р. цей показник збільшився майже в 5,4 рази і становив 4,3 млн. студентів, у 2017 р. 4,85 млн. іноземних студентів, прогнозувалося, що у 2020 р. кількість іноземних студентів сягне 8 млн. осіб, але цей прогноз не справдився через пандемію COVID-19 і закриття кордонів.

Переважно до переліку країн – імпортерів освітніх мігрантів належать високорозвинені країни, що мають потужний науковий потенціал та лідируючі позиції у світових рейтингах найкращих університетів. За часткою

іноземних студентів до загальної кількості іноземних студентів країнами-лідерами є США, Великобританія, Австралія, Франція, Німеччина та Канада.

Серед українських студентів найбільш привабливі країни: Польща, Чехія, Іспанія, Канада, Італія, Австрія, Великобританія, Німеччина, Сполучені Штати Америки, Франція.

Загалом країни світу розглядають студентів з України як найбільш бажаних мігрантів унаслідок набутих знань мови та здобутих професійних навичок. Одним із основних чинників, який зазвичай приваблює іноземних студентів, є відсутність плати за навчання в державних вишах або ж її порівняно низький рівень. До країн, які пропонують саме такі умови, належать: Польща, Чехія, Німеччина та частково Франція

Польща популярна серед молоді, яка планує навчатися за кордоном через територіальну та культурну близькість до України, легша та швидша для адаптації студентів; неважка для вивчення мови, доступна по вартості проживання і навчання. Крім того там існує можливість безкоштовного навчання. Останнім часом польські заклади вищої освіти активізували свою роботу на українському ринку освітніх послуг. Демографічна криза та відтік власної молоді за кордон спонукає шукати абітурієнтів в Україні, де цьому сприяють географічна, мовна та культурна близькість. Тому Польща робить усе, щоб увійти в число країн із привабливими пропозиціями для студентської молоді з-за кордону, в тому числі і з України.

Чехія також займає провідні позиції, де є можливість навчатися безкоштовно, якщо навчальна програма викладається чеською мовою.

Навчання в Іспанії обирають через доступний спосіб отримати професійну освіту та престижний диплом. Навчання у державних вищих навчальних закладах коштує недорого і є змога практикуватися в іспанських компаніях.

Канада приваблює молодих людей через існування великої української діаспори, яка допомагає студентам з України швидше адаптуватися. Існує можливість вступити на навчання по закінченню 11-го класу, не навчаючись у підготовчих закладах.

У Італії популярні напрямки навчання – мода та дизайн. Там невисока вартість навчання у порівнянні з іншими європейськими країнами;

Вищі навчальні заклади Австрії випускають професіоналів у сферах архітектури, готельного бізнесу, економіки. Там легкі умови вступу до вищого навчального закладу, а результат закінчення навчання – диплом європейського зразка.

У Великобританії існує програма Online-MBA. Вона означає, що громадяни України можуть навчатися не виїжджаючи зі своєї країни. Такі студенти отримують поштою підручники, прослуховують on-line лекції, письмово складають іспити. По закінченню навчання отримують британський диплом.

Німеччина – країна економічно розвинена, це приваблює студентів з України. Хоча для навчання в цій країні потрібне знання німецької мови, існує можливість навчатися безкоштовно або за помірні кошти.

Сполученні Штати Америки – досить популярна країна серед українців, які обирають країну для подальшого навчання, бо є можливість там працевлаштуватися та залишитися на постійне проживання.

До Франції навчатися їдуть студенти, які обирають професії в галузях моди, дизайну, фотографії. В цій країні легкі умови вступу: вступник не складає іспит, а надсилає досьє та мотиваційний лист. Витрати на навчання та проживання доступні для людини з невисокими статками.

Таблиця 2. Переваги вступу українських абітурієнтів до ЗВО зарубіжних країн

Країна	Висока якість освіти	Схожість менталітетів,	Можливість безкоштовного навчання	Відносно легка для вивчення мова	Перспективи отримання престижної роботи	Доступна вартість навчання та проживання	Легкі умови вступу до ЗВО	Навчання у рейтингових ЗВО світу
Польща		+	+	+	+	+	+	+
Чехія,			+		+	+	+	
Іспанія					+	+		
Канада	+			+	+			+
Італія					+	+		
Австрія	+				+		+	
Великобританія	+			+				+
Німеччина	+		+		+			+
США	+		+	+				+
Франція	+				+	+	+	+

Вагомим чинником, що спонукає українських студентів отримувати вищу освіту за кордоном, є потенційна можливість отримати гідну роботу та постійне місце проживання після закінчення навчання [6]. Привабливість різних країн світу для українського студентства визначається також особливостями умов навчання й проживання. До основних мотивів еміграції української молоді з метою отримання вищої освіти слід віднести такі: безпечне перебування і навчання за кордоном; висока якість навчання у рейтингових закладах вищої освіти; перспективи отримання престижної роботи та постійного місця проживання; можливість безкоштовного навчання; відносно легкі умови вступу до закладу вищої освіти; доступна

вартість навчання та проживання, кращі економічні й соціально побутові умови.

Висновки. Україна переживає десятий місяць повномасштабної війни. Доки триває війна закладається фундамент під нову післявоєнну Україну. В кожній галузі і сфері формуються плани, щоб максимально скористатися можливостями для реформування, в тому числі і в сфері вищої освіти. Хоча в цій сфері здійснено деякі реформи: запроваджено автономію закладів вищої освіти, через яку зближено українську систему вищої освіти з європейською; впроваджено трирівневу структуру (бакалавр, магістр, доктор філософії); створено систему забезпечення якості вищої освіти, але нині трансформації призупинилися. Потрібні подальші реформи в освіті. Українські здобувачі освіти, які потрапили за кордон через воєнні дії мали змогу оцінити інфраструктуру західних університетів. З часом вони повернуться в Україну, а їх досвід стане вимогою: українська система вищої освіти буде змушена трансформуватися. Це буде вимогою часу. При цьому незмінними пріоритетами залишаться: забезпечення сталості та безперервності освіти; створення безпечних умов для навчання та викладання; психологічна підтримка учасників освітнього процесу; продовження реформ та якісних трансформацій на всіх рівнях освіти.

Список використаної літератури

1. Державна національна програма «Освіта» Україна ХХІ століття. Київ: Райдуга. 1994. 61 с.
2. Кремень, В. Г., Луговий, В. І., Саух, П. Ю., Таланова, Ж. В. (2022). Мережа державних закладів вищої освіти України: аналітичний огляд конкурентоспроможності. Вісник Національної академії педагогічних наук України, 4(1).
3. Луговий В. І., Слюсаренко О. М., Таланова Ж. В. (2020). Моніторинг, мотивація, мобілізація задля конкурентоспроможності університетів України: механізми реалізації: За матеріалами доповіді на методологічному семінарі НАПН України «Шляхи і механізми підвищення конкурентоспроможності університетів України» 19 листопада 2020 р. Вісник Національної академії педагогічних наук України, 2(2), 1-9.
4. Луговий В.І., Слюсаренко О.М., Таланова Ж.В. Нові уроки лідерства для України від Шанхайського рейтингу 2018 року. Педагогіка і психологія: Вісн. НАПН України. 2018. № 3. С. 5—22.
5. Мосьпан Н. Трансформація національної вищої освіти під час пандемії COVID-19 очима студентів та викладачів. ОД, вип. 35, вип. 4, с. 141–153, Лис 2021.
6. Олешко А. А., Ровнягін О. В. Сучасні тенденції міжнародної освітньої еміграції з України. Інвестиції: практика та досвід. 2020. № 3. С. 21–25.
7. Освіта для миру: зб. наук. пр.: у 2 т. / редкол.: Кремень В.Г. (голова); Коцур В.П., Ничкало Н.Г. та ін.// К.: Вид-во ТОВ «Юрка Любченка», 2019. Т.1. 720 с.

8. Проект Стратегії сталого розвитку України до 2030 року.
file:///C:/Users/User/Downloads/UNDP_Strategy_v06-optimized.pdf

9. Рішення для молодіжної зайнятості: вплив громадянського суспільства на Україні, Молдові та Грузії.
http://www.ya.org.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=2611:2021-03-25-13-28-15&catid=40:2010-08-29-07-09-53&Itemid=128

10. Слюсаренко О.М. Розвиток найвищого університетського потенціалу в умовах глобалізації: монографія. К.: Пріоритети. 2015. 384 с.

11. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2021–2031 роки.
<https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2020/09/25/rozvitku-vishchoi-osviti-v-ukraini-02-10-2020.pdf>

12. Exploring new learning paradigms: A reflection on Barber, Donnelly, and Rizvi: "An avalanche is coming: Higher education and the revolution ahead." November 2015 International Review of Research in Open and Distance Learning 16(4):227-234 <file:///C:/Users/User/Downloads/1952-18730-1-PB.pdf>

13. Sahlberg P. Finnish Lessons: What Can the World Learn from Educational Change in Finland? Teachers College Press. 2011. 208 p.
https://www.pedocs.de/volltexte/2015/11098/pdf/CEPSJ_2011_3_Franko_Rezensi_on_Sahlberg_Finnish_lessons_what_can.pdf

Путінцев А. В.,

кандидат економічних наук, доцент,
завідувач кафедри фінансів та обліку
ТНУ імені В. І. Вернадського

Курисько І.В.,

кандидат наук з державного управління,
провідний фахівець НУБІП

СУТНІСТЬ ПРОФЕСОНАЛІЗМУ ТА ГОЛОВНІ ЯКОСТІ СУЧАСНОГО ПІДПРИЄМЦЯ

Українська держава пов'язує свій подальший розвиток із соціально орієнтованою ринковою економікою, яка функціонує на засадах конкуренції та підприємливості, співіснуванні різноманітних форм власності. Стратегічні орієнтири господарювання вимагають сформованості у населення країни адекватної системи цінностей, економічних знань та умінь, особистісних якостей, а саме: здатності приймати виважені економічні рішення та брати на себе відповідальність за них, здатність до ділового ризику тощо.

Сучасне суспільство потребує активних, діяльних людей, професіоналів своєї справи. Підприємець здійснює свою діяльність на професійному рівні, досягаючи професійної майстерності, дотримуючись професійної етики, професійних ціннісних орієнтацій. Професійний підприємець розвиває свою особистість засобами професії, прагне внести творчий вклад до професії, викликати інтерес суспільства до результатів своєї діяльності, сприяє

підвищенню престижу своєї професії у суспільстві, гнучко враховує нові запити суспільства до професії [1, с. 184 – 185].

Одним з основоположних принципів підприємницької діяльності є принцип професіоналізму. Професіоналізм являє собою глибоке та всебічне знання і володіння практичними навичками в певній галузі суспільної та приватної діяльності, наявності професійної освіти, навичок у роботі, вивченні і оволодінні передового досвіду.

Професіоналізм у підприємстві – це передусім здатність підприємця, групи підприємців, визначати, з урахуванням умов і реальних можливостей, найбільш ефективні шляхи та способи реалізації поставлених перед ними завдань у межах своїх можливостей та компетенції.

Принцип професіоналізму полягає в тому, що підприємець виконує свої обов'язки на професійній основі. Професіоналізм людини-підприємця покликаний забезпечити якісне виконання обов'язків, постійну готовність до підготовки та реалізації рішень і складних завдань, можливість підвищення своєї кваліфікації тощо.

Реалізація принципу професіоналізму, в першу чергу, потребує постійного професійного розвитку осіб підприємницької діяльності, що має забезпечуватися активним функціонуванням, високим ступенем організації та системою підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації в реальних умовах на практиці. У професійному розвитку підприємців важливо максимально використовувати практику економічної діяльності. Постановка перед особою-підприємцем нових, більш складних завдань, моделювання ситуацій, що вимагатимуть від нього прийняття самостійних, у тому числі інноваційних рішень, матеріальне стимулювання поліпшення якості праці спонукатимуть особу до збагачення своїх професійних умінь, навичок і здібностей до формування потреби в професійному зростанні. Уміння, навички та знання, здобуті та збагачені в процесі практичної діяльності, стають важливою передумовою для підприємницької кар'єри.

Сучасні уявлення про професіоналізм, які будуються на засадах особистісно-діяльнісної парадигми, компетентнісного підходу, є тією концептуальною базою, яка дає поштовх до побудови ефективної індивідуальної професіоналізації в системі управління підприємницькою діяльністю [3]. Основними елементами та складовими механізми оцінки професійності підприємця є такі: соціально обумовлені риси (цілеспрямованість, морально-етичні якості, ставлення до роботи, мотивації праці); ознаки кваліфікації (знання, навички, вміння та звички, отримані підприємцем у процесі навчання та роботи); психологічні особливості особи-підприємця (пам'ять, воля, почуття, відчуття тощо); сукупність органічних рис (тип нервової системи, темперамент, характер, емоційно-вольова сфера, здібності).

Професійні та ділові якості людини-підприємця можуть визначатися з урахуванням таких критеріїв: особистісний (активність, комунікація, мотивація, вміння приймати правильні рішення); інтелектуальний (компетентність, аналітична складова мислення); діловий, пов'язаний з

особливостями нервової системи (працездатність, стійкість до стресів). У кожному випадку визначення цих якостей залежить від вибору сфери діяльності підприємця; ситуацій, що виникають у повсякденній роботі у тій чи іншій сфері; конфліктів; мотивації до зміни галузі підприємництва; інновацій, що пов'язані зі змінами характеристик трудового середовища; змісту, форм і методів набуття відповідних знань і навичок професії підприємця; їхніх професійно-кваліфікаційних характеристик.

Окремим блоком для оцінки ділових і професійних рис підприємця має бути аналіз специфічної професійної компетентності людини-підприємця. Політична компетентність та моральна легітимність передбачає розуміння природи основних суспільних функцій та організаційної структури сучасних держав, принципів та форм демократії, характеру взаємодії між різними гілками влади, ролі політичних партій в житті суспільства та економічних процесах в країні та її межах.

Правова (юридична) компетентність підприємців формується в процесі базової професійної підготовки, що стосується основних галузей права та ґрунтується на навичках її професійного застосування в різних сферах економічної діяльності. Економічна компетентність диференціюється в залежності від спеціалізації підприємця і має включати оцінку здатності застосовувати різні типи аналізу основних економічних концепцій.

Соціологічна компетентність пов'язана з усвідомленням людиною-підприємцем концепції соціальної структури сучасного суспільства, її динаміки та впливу на політичні та соціально-економічні процеси. Психолого-педагогічна компетентність є підставою для ефективних комунікаційних контактів, коли необхідно розуміти людей, їхні інтереси, мотиви та наміри, знаходити до них індивідуальний підхід.

Управлінська компетентність включає знання методів управління, ціннісно-орієнтаційне регулювання, комплексне управління трудовою мотивацією, розвиток творчого потенціалу тощо [3]. Крім того, надзвичайно широке коло різнопланових повноважень і практичних завдань вирішується за допомогою технологічних функцій. Головні серед них – контрольно-аналітичні, організаційно-управлінські та інформаційно-комунікаційні. Кожен з них має свої цільові орієнтири, принципи і певні набори соціальних технологій, накопичених практичним досвідом, які забезпечують успішну реалізацію завдань у різних типових економічних ситуаціях. Оволодіння такими знаннями та вміннями має бути суттєвим для базової професійної підготовки сучасних підприємців і відповідати вимогам до якостей осіб підприємницької діяльності.

Становлення професіонала завжди несе на собі відбиток індивідуальності. Кожен з кроків просування до професіоналізму різні люди проживають по-своєму: по-різному пристосовуються до професії, неоднаково виражають себе в професії, різною мірою прагнуть і готові до професійної майстерності та творчості. Відповідно вирізняються поєднання професійно важливих якостей (мотиваційних спонукань, техніки професійного мислення, видів

здібностей), утворюючи неповторні індивідуальні особистісні профілі професійно важливих якостей [1, с. 185].

Поняття соціально-професійної компетентності як фундаментальної і інтегральної особової якості що вивчається, є цілісною структурою, заснованою на знаннях і особистому досвіді, придбаних в процесі навчання, і спрямовану на самостійну учбово-пізнавальну, соціальну і професійну діяльність. При побудові моделі формування соціально-професійної компетентності слід спиратися на системний і структурний підходи, які дозволять розглянути елементи і частини в єдності, у взаємодії її компонентів і структурних складових. Ключовими елементами структури і змісту соціально-професійної компетентності (СПК) виступають складові блоки: особовий, соціальний і професійний, і провідні компоненти: мотиваційно-ціннісний, учбово-пізнавальний, операційно-діяльний, стосунки, що склалися відповідно до особи, до життя в суспільстві і професійній діяльності.

Як бачимо, професіоналізм включає у себе компетентність як складову частину, тому що компетентність – це тип організації знань, який дозволяє ефективно діяти. Ні про свідомість діяльності, чи усвідомлення її наслідків, ні тим більше про етику діяльності тут не йдеться. Відповідно, у кожній професії формується певне підґрунтя для розвитку професіоналізму та професійних відносин [3]. І підприємництво не є виключенням.

Таким чином, теоретичний аналіз різних поглядів на проблему формування професіоналізму майбутнього підприємця дав можливість зробити висновок про те, що в дослідженнях різних авторів різних часів та країн немає єдиної точки зору при визначенні поняття професіоналізму та визначення його цілісної структури. Узагальнивши існуючі думки вчених щодо цього поняття, було зроблено висновок, що «професіоналізм підприємця» – це особлива властивість людей систематично, ефективно і надійно виконувати складну професійну підприємницьку діяльність в найрізноманітніших умовах. При цьому під професійною підприємницькою діяльністю розуміється складна діяльність, яка з'являється перед людиною як конституційований спосіб виконання будь-чого, який має нормативно встановлений характер. Підприємницька діяльність є об'єктивно складною, тому вона важка для освоєння, вимагає тривалого періоду теоретичного і практичного навчання. У понятті «професіоналізм» відбивається така міра оволодіння людиною психологічною структурою професійної діяльності, яка відповідає існуючим в суспільстві стандартам і об'єктивним вимогам. Професіоналізм розглядається як інтегральна характеристика людини-професіонала (як індивіда, особи, суб'єкта підприємницької діяльності і індивідуальності), що проявляється в діяльності і спілкуванні. Професіоналізм людини – це не лише досягнення ним високих виробничих показників, але і особливості його професійної мотивації, система його спрямувань, ціннісних орієнтацій, сенсу праці для самої людини.

Список використаних джерел

1. Дідик Н. М. Визначення поняття «Професійно значущі характеристики» / Н. М. Дідик // Проблеми сучасної психології, 2009. – № 6. – С. 184 – 194.
2. Дружилов С. А. Становление профессионализма как процесс формирования концептуальной модели профессиональной деятельности / С. А. Дружилов // Журнал прикладной психологии. – 2014. – № 6. – С. 40 – 45.
3. Снопко Н. М. Теоретические аспекты концепции компетентной деятельности менеджера / Н. М. Снопко // Актуальные проблемы современной науки. – 2015. – № 4. – С. 90 – 92.
4. Овчарук О. Розвиток компетентнісного підходу : стратегічні орієнтири міжнародної спільноти / О. Овчарук // Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи : бібліотека з освітньої політики / [за заг. ред. О. Овчарук]. – К. : К. І. С., 2014. – С. 6 – 15.

Асоян Емма Шаваршівна
аспірант

Таврійський національний університет
імені В.І. Вернадського

НОВІ ФУНКЦІЇ ТА РІВНІ ДЕРЖАВНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ

Розкриття нових функцій державної економічної політики, затребуваних при її формуванні на основі систематизації стратегічних цілей відбувається наступним чином. Формування державної економічної політики на основі систематизації стратегічних цілей обумовлює потребу в її нових функціях, однією з яких стає функція розширення ресурсної бази розвитку соціально-економічної системи. Висунення систематизованих стратегічних цілей задає комплекс ідей державної політики, що забезпечують завдання генерації нових ресурсів розвитку та зміну траєкторії руху зазначеної системи [1].

Функція розширення ресурсної бази розвитку соціально-економічної системи передбачає розширене використання потенціалу генерації фінансового капіталу, яким володіє дана система, а також розширене відтворення інтелектуального капіталу, необхідного для вирішення задачі наближення до ядра сучасного розвитку [2]. Другою функцією, затребуваною в умовах систематизації стратегічних цілей, є функція репродукції глобальної конкурентоспроможності соціально-економічної системи [3]. З урахуванням тенденції до глобальної інтеграції, на етапі розвитку дійсна конкурентоспроможність такої системи - це здатність її конкурувати з системами, що належать до ядра розвитку.

Виділено та досліджено сценарій еволюційного руху української соціально-економічної системи, пов'язаного з даною функцією. Сценарій планомірного та активного відновлення соціально-економічної системи після

завершення російської агресії в Україні за допомогою інтеграції стратегічних цілей розвитку, що висуваються, спирається на створення спеціального «ідейного центру» формування та реалізації державної економічної політики, що враховує потреби здійснення глибоких технологічних зрушень, зокрема, потреба у затвердженні нового технологічного укладу в Україні. На основі цього сценарію можуть бути здійснені системні процеси оновлення функцій, структури, організаційних механізмів та інститутів політики.

Потреби в точній та оперативній оцінці рівня розвитку державної економічної політики припускають розробку моделей, що представляють її у вигляді компактного комплексу даних, достатніх для такої оцінки. Завдання формування моделі оцінки рівня розвитку державної економічної політики було вирішено автором на основі перетворення моделі оцінки технологічної зрілості з виділенням рівнів стану політики:

- рівень ситуативних рішень, для якого властиво регулярно пристосування проведеної політики до змін ситуацій середовища. При цьому рішення адресуються окремим сферам і не розвертаються до системних рішень; увага фокусується на ризиках кризових ситуацій, політика орієнтована забезпечення виживання системи. На платформі ситуативної політики виникає і стає нормою публічне управління в «ручному режимі», добре відомому вітчизняній науці та практиці;

- рівень елементарного впорядкування, для якого типова розробка стійких і прагматичних рішень політики, що спираються на вивчення низки ситуацій у розвитку системи. Тут затребувані найпростіші можливості науки: ситуації аналізуються, групуються за ознакою схожості, реальні взаємозв'язки описуються, але не розглядаються як об'єкти стратегічного управління. Окремі стратегічні цілі, що висуваються тут, можуть конфліктувати між собою, що робить їх висування вразливим;

- рівень висування щодо збалансованої сукупності стратегічних цілей та оформлення найпростіших пов'язаних уявлень про політику, для якого типові відданість усталеним принципам і концептуальним положенням. На цьому рівні починає встановлюватися стійка лінія політики, кристалізується її ідейне ядро;

- рівень висування організованої сукупності стратегічних цілей і формування ідей економічної політики, для якого типова постійна реакція на зміни у зовнішньому середовищі, коригування висунутих стратегічних цілей відповідно до результатів їх реалізації. Постановка організованої сукупності цілей дає можливість створити механізми стратегічного управління та сформувані культуру публічного управління;

- рівень саморуху державної економічної політики, для якого типові висування системи стратегічних цілей розвитку, розробка концепції політики, регулярне співвіднесення висунутих цілей та ідей з отриманими результатами реалізації політики. При цьому політика генерує нові ідеї, апробує їх та змінює соціально-економічну систему.

Список використаних джерел

1. Банчук-Петросова О.В. Державно-ринкові концепції розвитку зовнішньоекономічної діяльності. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2018. № 8. http://www.dy.nauka.com.ua/pdf/8_2018/37.pdf
2. Яковенко Р. В. Національна економіка : навч. посіб. Кіровоград : „Пік”, 2009. 548 с.
3. Ястремська О.М., Мажник Л.О. Публічне адміністрування: Навчальний посібник. Харків, ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. 132с.

Бондаренко Євген Романович

Аспірант

Таврійський національний університет
імені В.І. Вернадського

СТІЙКІСТЬ СУСПІЛЬСТВА: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ КІБЕРБЕЗПЕКИ У ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ В УКРАЇНІ

В сучасному світі цифрові навички, а саме знання з інформаційної та кібербезпеки, давно перестали бути чимось надзвичайним, а навпаки є однією з базових компетенцій працівників майже усіх галузей. Особливо це стосується й органів у сфері публічного управління. Повномасштабне вторгнення РФ до України доказало, що ворог завдає удару не тільки у фізичному просторі ракетами, знищуючи інфраструктуру, він також намагається вдарити й по кіберпросторі, ламаючи портали, викрадаючи дані – і ми в цьому неодноразово впевнились.

Кіберпростір немає кордонів чи фізичних меж — це полегшує не тільки щоденне життя, а й дає можливість викрасти персональні дані. Тому кібербезпека – невід’ємна частина сучасного технологічного світу. Володіти принципами кібербезпеки та використовувати їх на практиці – це не примха, а необхідність для кожної людини.

Окрім технічних складових, наприклад паролів, для кібербезпеки важливе критичне мислення. Адже, зазвичай, вірусні та шахрайські програми розраховані на паніку, емоційність та швидкий ввід даних без їхнього аналізу. Тож найголовніше правило кібербезпеки — думати й аналізувати.

Для забезпечення кіберзахисту персональних даних і даних органу публічного управління, важливо вжити усіх необхідних дій та прорахувати ризики, в умовах гібридної війни жодна людина чи сайт не застраховані від можливості нападу ворога – у даному випадку, від кіберінциденту та навіть кіберзлочину.

В публічному управлінні важливо виділити наступні напрямки, в яких необхідно першочергово реалізувати заходи із кібербезпеки, це:

– *Безпека робочих та особистих цифрових пристроїв* – зокрема це стосується ноутбуків, персональних комп’ютерів та смартфонів. Із базових заходів які мають бути впроваджені – заборона працівнику встановлювати неліцензовані програмні забезпечення, це можна реалізувати обмеживши права на виданому в користування робочому пристрої. Кожен працівник має обов’язково встановити персональні захисні паролі доступу до робочих

пристроїв, а за потреби й встановити пароль у біос пристрою. З метою захисту інформації та даних, перед тим, як покинути робоче місце (навіть якщо це на кілька хвилин!), переводьте ваш ноутбук у режим замкнутого головного екрану з можливим розблокуванням після ведення пароля. Швидко блокування екрана можна здійснити клавішами Win+L.

– *Вміння встановити захищений пароль.* Створення безпечного пароля необхідне, щоб зловмисник не міг потрапити в систему через спеціалізовані програми. Використовуйте в роботі інструкцію зі створення сильного, такі інструкції наразі доступні у відкритих даних. Також, важливо та необхідно міняти паролі щоквартально – тобто раз на три місяці.

– *Забезпечити максимально захищений доступ до акаунтів.* Наприклад застосувати подвійну автентифікацію. Робота автентифікатора полягає в тому, що ви підв'язуйте до програми свій акаунт (наприклад, пошти/месенджера), а згодом, коли будете входити на акаунт за логіном і паролем, у вас будуть запрошувати код. Програма автентифікатора генерує шести цифровий код кожні 30 секунд – цей код ви маєте ввести у відповідне поле. Таким чином, ви убезпечите свій акаунт від злому, якщо зловмисник викраде ваш пароль, оскільки за 30 секунд неможливо підібрати вірний 6-цифровий код.

– *Електронний документообіг органу* – це ще одне слабе місце, кіберзахист якого недооцінений органами публічного управління. Як мінімум працівники можуть часто допускати наступні помилки: розголошувати пароль до власного акаунту, залишати пароль біля робочого ноутбуку на листочку чи в блокноті, який лишається без нагляду чи відкритим. Цього всього робити категорично не можна.

– *Фішингові атаки.* Для убезпечення себе, колективу та всього органу, варто знати, що до органів державного управління часто надходять листи з фішинговими вкладеннями. У жодному разі не можна відкривати такі вкладення та завантажувати їх на пристрій, оскільки один вірус може покласти всю систему держоргану. Особливо небезпечні файли мають розширення PDF, EXE, HTML, SVG та WEB. Зазвичай ми стаємо жертвами фішингу, коли в своїй роботі діємо на емоціях, а не задаємо собі простого питання “А чим мав мені цей лист взагалі надходити?”. Інколи одне уважне питання, може зберегти цілу інституцію.

– *Безпека у соціальних мережах і месенджерах.* Соціальні мережі та месенджери стали основним джерелом отримання інформації, але також у самих соціальних мережах треба бути обережними з опублікуванням інформації, оскільки все, що потрапляє в мережу — у ній і залишається.

– *Збереження конфіденційної інформації.* До органів публічного управління може потрапляти дуже сенситивна інформація, тому важливо зберігати конфіденційні дані таким чином, аби не було витоку чи викрадення інформації. Конфіденційні дані бажано зберігати на зйомному диску, до того ж запароленими – щоб у разі втрати диску не стався витік інформації.

Від того, наскільки в органі публічного управління реалізуються питання кібербезпеки та застосується хоча б більшість наведених мною

рекомендацій, настільки орган готовий, щоб встояти від кібератак ворога. Прикладом хочу навести масовану кібератаку РФ на сайти державних органів за пару тижнів до повномасштабного вторгнення, саме тоді велика частина даних була ймовірно викрадена, а частина втрачена. Подібні атаки здійснюються та здійснюватимуться частіше, тому важливо якнайшвидше розпочати втілення заходів із кібербезпеки та розвиток компетенцій у працівників органів публічного управління.

Вміння реалізувати дані навички захисту, описується терміном – resilient (пер. стійкість).

Окремим і важливим питанням є дії які шкодять кібербезпеці органу публічного управління, але їх розкриватиму у наступних виступах.

Список використаних джерел

1. Закон України Про основні засади забезпечення кібербезпеки України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19>

2. Освітній інтернет портал «Стійка Україна». URL: <https://resilient-ukraine.org>

Вітовецький Віктор Олександрович
аспірант ННВЦ Національного
університету цивільного захисту України

МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОЇ ОСВІТНЬОЇ ПОЛІТИКИ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗІ СПЕЦІФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ

У сучасному світі, який ввійшов у третє тисячоліття, розвиток України визначається у загальному контексті Європейської інтеграції з орієнтацією на фундаментальні цінності та отримання освіти будь-якого рівня, що є невід’ємним атрибутом громадянського демократичного суспільства. Освіта – це стратегічний ресурс соціально-економічного і культурного розвитку суспільства, поліпшення добробуту людей, забезпечення національних інтересів, зміцнення авторитету і конкурентоспроможності держави на міжнародній арені. Процес наближення України до Європи відбувається за кількома напрямками, один із яких – освітянський. При розробці та впровадженні стратегії подальшої розбудови системи державного управління освітою надзвичайно важливим є врахування історичного досвіду публічного управління освітою, адже перенесення закордонних моделей управління освітою не дасть позитивних наслідків, якщо не враховуватимуться тенденції, закономірності, принципи вітчизняного досвіду.

Стратегічними завданнями реформування вищої освіти в Україні є трансформація кількісних показників освітніх послуг у якісні. Цей трансформаційний процес має базуватися на таких засадах:

- по перше, це національна ідея вищої освіти, зміст якої полягає у збереженні і примноженні національних освітніх традицій. Вища освіта покликана виховувати громадянина держави Україна, гармонійно розвинену особистість, для якої потреба у фундаментальних знаннях та у підвищенні загальноосвітнього і професійного рівня асоціюється зі зміцненням своєї

держави;

- по друге, розвиток вищої освіти повинен підпорядковуватись законам ринкової економіки, тобто закону розподілу праці, закону змінності праці та закону конкуренції, оскільки економічна сфера є винятково важливою у формуванні логіки суспільного розвитку. Водночас, необхідно враховувати при цьому не менш важливі чинники – соціальні, політичні, духовного життя, суспільної свідомості, культури та морально психологічних цінностей. Значна частина проблем, що накопичилася у системі вищої освіти, пов'язані насамперед з розбалансованістю комплексу зазначених чинників суспільних перетворень;

- по третє, розвиток вищої освіти слід розглядати у контексті тенденцій розвитку світових освітніх систем, у т.ч. європейських. Зокрема, привести законодавчу і нормативно-правову базу вищої освіти України до світових вимог, відповідно структурувати систему вищої освіти та її складові, упорядкувати перелік спеціальностей, переглянути зміст вищої освіти; забезпечити інформатизацію навчального процесу та доступ до міжнародних інформаційних систем. Вищій школі необхідно орієнтуватись не лише на ринкові спеціальності, але й наповнити зміст освіти новітніми матеріалами, запровадити сучасні технології навчання з високим рівнем інформатизації навчального процесу, вийти на творчі, ділові зв'язки з замовниками фахівця.

Вирішенню цих проблем, на нашу думку, може сприяти побудова нового фундаменту сучасної вищої освіти, який має орієнтуватися на інтеграцію знань, формування та розвиток яких відбуватиметься на підставі принципів глобалізації, гуманізації, за умов швидкого зростання наукового знання й високих технологій. Лише співпраця фахівців, які безпосередньо причетні до навчального процесу, та тих, хто відповідає за управління системою освіти, забезпечить досягнення успіху в побудові нової національної освітньої системи.

Модернізація і розвиток освіти повинні набути випереджального безперервного характеру, гнучко реагувати на всі процеси, що відбуваються в Україні та світі. Підвищення якісного рівня освіти має бути спрямовано на забезпечення економічного зростання держави та розв'язання соціальних проблем суспільства, даліше навчання і розвиток особистості. Цілеспрямоване набуття молоддю знань, умінь і навичок, їх трансформація в компетентності сприяє особистісному культурному розвитку, розвитку технологій, здатності швидко реагувати на запити часу. Європейські країни сьогодні розпочали ґрунтовну дискусію навколо того, як озброїти людину необхідними вміннями та знаннями для забезпечення її гармонійної взаємодії з технологічним суспільством, що швидко розвивається. Саме тому важливим є усвідомлення поняття компетентності в суспільстві, що базується на знаннях.

Список використаних джерел:

1. Ажажа М.А. Державне управління модернізацією вищої освіти в Україні: теорія, методологія, практика [Текст] : автореф. дис. ... д-ра наук з держ. упр. : 25.00.02 ; Класич. приват. ун-т. Запоріжжя, 2020. 40 с.
2. Домбровська С.М. Трансформація державного управління освітньої політики України в контексті подальшого реформування та стабілізації . Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. праць Харківського регіонального інституту державного управління НАДУ при Президентіві України. Х. : Магістр, 2010. Вип. 1. С. 293–298.
3. Сиченко В. В., Хітько М. М. Проблемно-цільові засади стратегічного планування розвитку системи освіти регіону. Public Administration and Regional Development. 2020. №3. С. 596–617.

Єрмак А. П.,
аспірант кафедри публічного управління
та економіки Таврійського національного
університету імені В. І. Вернадського

ІНВЕСТИЦІЙНІ МОЖЛИВОСТІ УКРАЇНИ НА ШЛЯХУ ДО ЕНЕРГЕТИЧНО НЕЗАЛЕЖНОЇ ДЕРЖАВИ

Зважаючи на істотні зміни, що відбуваються у міжнародного енергетичному середовищі, а також зростання цін на енергоресурси перед Україною постала потреба відстоювання інтересів у сфері своєї енергетичної незалежності. Останніми роками було порушено основоположний принцип енергетичної безпеки країни, який полягає у тому, що баланс виробництва електроенергії зміщений у бік ядерної енергетики більше, ніж на 50%. За даними Міністерства енергетики, «за підсумками 2021 року в об'єднаній енергетичній системі України було вироблено 156,5 млрд. кВт-год електроенергії, що на 5,2% більше, ніж за 2020 рік. Щодо загальної структури генерації електричної енергії, то вона за підсумками минулого року має такий вигляд: Атомні електростанції - понад 55%; ТЕС та ТЕЦ - 29,3%, що на 12,5% менше, ніж за 2020 рік; ГЕС та ГАЕС - 6,7%. Частка відновлюваної енергетики (сонячні, вітрові, біостанції та ін.) склала понад 8%» [4]. Основна проблема криється в тому, що в Україні відсутній повний цикл виробництва та поховання відходів атомної енергетики, що створює загрозу значної енергетичної залежності. В той же час, надійний, стабільний, економічно ефективний, екологічно прийнятний рівень забезпечення енергетичними ресурсами економіки країни є базовим фундаментом її енергетичної незалежності, а отже і подальшого сталого розвитку. Згідно з українським законодавством, «енергетична безпека – це стан енергетики, який гарантує технічно та економічно безпечне задоволення поточних і перспективних потреб споживачів і охорону навколишнього середовища» [6]. У свою чергу, сутність енергетичної незалежності включає два взаємодоповнюючі статуси: суспільний та економічний. Зазначимо, що «як суспільне явище або економічне благо, енергетична незалежність – критерій наявності, справедливого розподілу енергетичних ресурсів у суспільстві

(державі); як економічне – господарська модель збалансування інтересів між учасниками ринкового обміну з приводу забезпечення доступу до необхідних енергетичних ресурсів у потрібній для економічної системи кількості» [2].

Варто зробити акцент на тому, що згідно з енергетичною стратегією України, одним із пріоритетних національних інтересів у сфері енергетики є «зменшення залежності національної економіки від негативного впливу проблем, що виникають у сфері діяльності паливно-енергетичного комплексу у зв'язку з дефіцитом власних паливно-енергетичних ресурсів і необхідністю зовнішніх поставок» [5]. Відтак, енергетичний потенціал України можна підсилити за допомогою здійснення різноманітних заходів, спрямованих на підвищення енергетичної відповідальності економічних суб'єктів у сфері енергозбереження та відповідного розвитку альтернативних джерел енергії. Варто зауважити, що ці два аспекти є взаємодоповнюючими та взаємозалежними. На наш погляд, основними напрямками інвестування для вирішення цього питання є наступні:

1) підвищення рівня видобутку природних копалин, в першу чергу природного газу.

2) впровадження заходів щодо енергетичної ефективності житлового виробничого комунального та бюджетного секторів економіки

– утеплення будинків;

– виробництво водню, використання в якості альтернатив природного газу;

– збільшення генерації енергії та тепла за рахунок відновлюваних джерел енергії: сонячні електростанції, повітряні електростанції, малі гідро електростанції, використання енергетичних рослин: енергетична іва, енергетична солома);

3) перехід на електричні автомобілі з точки зору економії нафти, автомобільного газу, та покращенню екологічної обставини;

4) впровадження нових наукових розробок у галузі споживання та виробництва енергії;

5) використання біогазу.

Зауважимо на тому, що «4-5 липня 2022 року делегація Міністерства енергетики України взяла участь у роботі Міжнародної конференції з питань відновлення України. Під час економічного форуму «Приватний сектор і відновлення» Г. Галущенко презентував потенційні інвестиційні проекти у різних галузях української енергетики на загальну суму понад \$120 млрд, які було обговорено з представниками різних інституцій. Керівництво Міненерго провело низку зустрічей з компаніями, зацікавленими інвестувати в українську енергетику» [3]. Серед актуальних зрушень у даному напрямку варто відзначити те, що «14 грудня 2022 року відбулося Третє засідання Керівного комітету Програми «Енергоефективність громадських будівель в Україні», на якому обговорено попередні умови надання Грантів від фонду Східноєвропейського партнерства з енергоефективності та довкілля (E5P) та Інвестиційної платформи сусідства ЄС (NIP) для органів місцевого самоврядування на підтримку реалізації Програми «Енергоефективність

громадських будівель в Україні» загальною сумою 2 млн. євро» [1]. Незважаючи на складні обставини всередині країни, завдяки докладанню спільних зусиль всіх зацікавлених сторін, найближчим часом відбудеться оголошення першого конкурсу заявок на участь у Програмі «Енергоефективність громадських будівель в Україні».

Таким чином, розвиток України є неможливим без підвищення рівня енергетичної незалежності та оптимізації рівня енергоефективності. Диверсифікація традиційних джерел енергії на рівні держави гальмується геополітичними, технічними факторами та потребою у капіталомістких довгострокових інвестиціях, однак на регіональному рівні альтернативні види енергії можуть впроваджуватися швидше зі значно нижчими інвестиційними витратами. Оптимізуючи вітчизняний досвід за рахунок впровадження кращого іноземного досвіду розвитку альтернативної енергетики та залучення іноземних інвесторів можна реально розробити та впровадити комплексний підхід та стимулювати енергозбереження, скорочення споживання традиційних видів енергії, що в свою чергу може стати відправною точкою на шляху до позитивних зрушень у даному напрямку.

Список використаних джерел

1. Відбулося Третє засідання Керівного комітету Програми «Енергоефективність громадських будівель в Україні». Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/vidbulosia-tretie-zasidannia-kerivnoho-komitetu-prohramy-enerhoefektyvnist-hromadskykh-budivel-v-ukraini>.

2. Гончарук І. В. Енергетична незалежність як суспільно-економічне явище. Економіка та держава. 2020. № 8. С. 71-77.

3. Міненерго презентувало інвестиційні можливості української енергетики та перспективи зеленого переходу на Конференції в Лугано. Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/minenerho-prezentovalo-investytsiini-mozhlyvosti-ukrainskoi-enerhetyky-ta-perspektyvy-zelenoho-perekhodu-na-konferentsii-v-luhano>.

4. Міністерство енергетики України. Офіційний портал. URL: <https://www.mev.gov.ua>.

5. Нова енергетична стратегія України до 2035 року: "Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність". URL: <https://www.slideshare.net/youthenergyua/2035-82211703>.

6. Про електроенергетику: Закон України від 16.10.1997 № 575/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/575/97-%D0%B2%D1%80#Text>.

Кисельов Євген Володимирович
аспірант ТНУ імені В.І. Вернадського

ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОГО МЕХАНІЗМУ У НАФТОГАЗОВІЙ СФЕРІ УКРАЇНИ

Надходження від нафтогазової галузі складає значну частину бюджету, тому державне регулювання в цій сфері стосунків грає в життя країни

важливу роль. Публічне регулювання спрямоване на створення сприятливих економічних, організаційних і правових умов для діяльності некомерційних і комерційних організацій, і не припускає втручання державних органів в господарську і виробничу діяльність організацій. Добробут населення безпосередньо залежить від заходів, які робить держава, в особі компетентних органів для вирішення питань видобутку нафти і газу, а також реалізацію цих стосунків і їх контролю. Оскільки нафта і газ відносяться до розряду непоновлюваних природних ресурсів, то їх охорона і раціональне використання має бути пріоритетним для публічного регулювання.

Регулювання законодавства про надра у ряді зарубіжних країн здійснює ряд спеціальних нормативно-правових актів, серед яких і Конституції держав, і галузеві закони, і положення, якщо говорити про англосакську правову сім'ю. В сукупності вони складають систему правового регулювання в різних країнах. Ця система залежить не лише від її складових, але також і від державного устрою тієї або іншої країни. Адже, якщо розглядати країни з федеральним устроєм, то в них законодавчі акти суб'єктів федерації використовуються разом з федеральними законами.

Ця система складніша, ніж просто єдині правові акти в унітарній державі. У багатьох державах законодавство про надра можна розділити на два види:

- 1) законодавство у сфері здобичі твердих копалин;
- 2) законодавство у сфері видобутку нафти і газу.

Причина цього розділення, на вище згадані види, пов'язана з тим, що історія здобичі твердих копалин налічує набагато триваліший період, ніж історія видобутку нафти і газу.

Власність на землю, в зарубіжних країнах і в Україні, завжди грала найважливішу роль в здобичі твердих корисних копалини, як в середні віки, так і нині. Проте, у зв'язку з тим, що вуглеводневі корисні копалини нині грають ключову роль у багатьох країнах і їх економіках, публічне регулювання системи взаємовідносин у сфері видобутку нафти і газу стає обов'язковим для більшості країн світу. Окремо варто згадати про регулювання стосунків у сфері видобутку корисних копалин на континентальному шельфі різних країн. У усіх країнах регулювання цієї сфери завжди жорсткіше, у зв'язку з величезною небезпекою, якій піддається довкілля, у разі виникнення аварійних ситуацій. Разом з досить жорсткими екологічними вимогами при здобичі вуглеводнів на континентальному шельфі, законодавство часто прописує вимоги до учасників цих правовідносин. Усе це часто призводить до необхідності залучення іноземних інвестицій, і зіштовхування інтересів інвестиційних компаній і держави, власника надр, призводить до розбіжностей з низки питань [1]. До числа цих питань можна віднести і межі втручання держави у сферу надровикористання, що залежить від встановлених в конкретній державі меж такого втручання, так і питання оперативності і бюрократії органів державної влади. Підходи до рішення цих проблем в усіх країнах різні. Багато експертів

розрізняють два підходи до права власності на надра: власність держави та власника земельної ділянки.

Науковцями ще на початку ХХ століття було розроблено класифікацію принципів прав власності на надра :

- 1) принцип акцесії, полягає в тому, що надра належать власникові землі;
- 2) принцип доманіальної системи полягає в державній власності на надра;
- 3) гірська регалія;
- 4) гірська свобода (надра нікому не належать, і кожен може почати розробку і здобич)[3].

Багато в чому відмінності в законодавстві про надра обумовлюються приналежністю до різних правових сімей: романно-германською або, як її ще називають континентальною, і англосакською. Якщо в останній на систему законодавства про надра впливає нормативно-правові акти у вигляді кодексів, то в англосакській сім'ї прецедент грає вирішальну роль. Характерною відмінністю правового регулювання стосунків в нафтовій галузі є відсутність спеціального законодавчого акту, який би регулював ці стосунки. У газовій галузі існує спеціалізований закон, проте він містить істотні пропуски і не охоплює увесь необхідний об'єм стосунків, що виникають при здобичі, транспортуванні газу. Складність правового регулювання у сфері надровикористання пов'язана з рядом специфічних особливостей : непоновлюваних характер природних ресурсів, державна власність на надра, публічна значущість ділянки, використовуваної для видобутку корисних копалин, невід'ємність ділянки надр від довкілля, підвищені екологічні ризики здобичі, зберігання і транспортування корисних копалини, а стосовно нафти і газу, небезпека робіт. Історія виникнення правових стосунків в нафтогазовій сфері налічує багату історію. Зокрема, власність на корисні копалини не завжди належала державі, і тільки з усвідомленням їх цінності держава встановила це правило.. Промислова революція у світі в ХІХ столітті і, в слід за нею, збільшення використання машин, а відповідно потреба в енергоресурсах, запустила активний видобуток нафти у всьому світі. Додатковим поштовхом до подальшого освоєння нафтових і газових родовищ послужила Друга світова війна, в ході якої йшла серйозна боротьба за нафтові родовища, з метою забезпечення власних армій в паливі [2]. Порівняно-правовий аналіз українського і зарубіжного законодавства дозволяє побачити відмінності і схожі риси правового регулювання у сфері надровикористання. Так було виявлено, що зарубіжні країни, особливо це стосується країн-постачальників енергоресурсів, мають затверджені відповідними органами галузеві закони, використання яких якісно позначиться на українському законодавстві.

Список використаних джерел

1. Майстро С.В. Теоретико-методологічні засади реалізації державної економічної політики . Теорія та практика державного управління:

зб. наук. пр. Х.: Вид-во ХарПІ НАДУ “Магістр”, 2013. Вип. 2 (41). С. 149 – 155.

2. Шумпетер Й. А. Історія економічного аналізу: Монографія [Текст] У 3-х т. / [Перекл. з англ. мови під ред. В. С. Автономова]. С-Пб.: Вид-во Економічна школа, 2004. 1664 с.

3. Яковенко А.І. Промислова політика та проблеми економічної безпеки України. Праці Всеукр. конф. «Економічна безпека: проблеми і стратегія забезпечення в Україні». Х.: ХІМБ, 1998. С. 31 - 40.

Малахов Роман Валерійович
аспірант ННВЦ Національного
університету цивільного захисту України

ВЗАЄМОВІДНОСИНИ ДЕРЖАВИ І ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ ПРИ ФОРМУВАННІ БЕЗПЕКОВОГО СУСПІЛЬСТВА

Ефективна взаємодія органів влади і засобів масової інформації є однією з основних умов успішної реалізації державної інформаційної політики, як ключового чинника оптимізації державного управління при трансформації сучасної України у відкрите інформаційне суспільство.

Засоби масової інформації є самостійним соціальним інститутом, що дає можливість ідентифікувати їх з політичною групою, що має особливі ресурси, структуру, функції, стратегію і технології досягнення політичних цілей. Завданням ЗМІ в політичній сфері є створення і впровадження в суспільну свідомість «ненав'язливих» політичних проблем і віртуальних образів політичних лідерів[2].

Вирішуючи проблему державної участі у сфері ЗМІ, необхідно звести цю участь до мінімального і достатнього рівня. Достатньому, по-перше, для інформування населення про діяльність влади. Мінімально достатнім рівнем для цього є, на нашу думку, система з одного державного телеканалу, однієї радіостанції, інформаційного агентства і друкованого періодичного видання. По-друге, достатність державної участі в медіа - сфері повинна визначатися мірою фінансової підтримки, необхідної тим ЗМІ, які не можуть існувати за рахунок власних доходів, при цьому будучи соціально значимими джерелами інформації для населення. В зв'язку з цим державі слід ослабити контроль над медіа - сферою державного рівня, де склалися ринкові стосунки, є значні рекламні бюджети, високий рівень конкуренції. В той же час, необхідно серйозно зайнятися державною підтримкою регіональної і місцевої преси, що зазнає об'єктивні труднощі в самостійному бізнес - функціонуванні з причини нерозвиненості місцевого медіа - ринку, дефіциту потенційних рекламодавців і низької платоспроможності населення [3].

Формування інформаційного суспільства в розвинених державах, визначає специфічні умови, в яких протікають сучасні політичні інформаційно - комунікативні процеси. Серед цих умов можна виділити:

- Протікання політичної дійсності практично в реальному часі за рахунок впровадження і розвитку інформаційних технологій.

- Медіатизація і віртуалізація політики під впливом ЗМІ.

- Наявність у громадськості потреб і можливостей практично негайно мати в розпорядженні детальну інформацію про політичну обстановку і отримувати кваліфіковану (експертну) оцінку того, що походить від державного керівництва. Практична реалізація державної інформаційної політики вимагає широкої психологічної підтримки її основних положень громадською думкою, роз'яснень її соціальної спрямованості, доказу обгрунтованості, що неможливо без ефективної взаємодії з інститутом ЗМІ [1].

Таким чином, суб'єкти політики вимушені оперативно і гнучко реагувати на швидкі і раптові зміни як політичної обстановки, так і суспільної свідомості.

Комунікативна компетентність детермінована потребами як внутрішньої, так і зовнішньої політики і полягає в наявності у суб'єкта політики здатності, виходячи із специфіки своєї діяльності, упевнено почувати себе в дискусії і в умінні поводитися з інформацією, а також реалізовувати її в інтересах рішення політичних завдань, у тому числі показувати обгрунтованість офіційної позиції; у умінні демонструвати, за допомогою встановлення довірчих стосунків з реципієнтом, відкритість і відвертість, власну переконаність у відомостях, що надаються.

Список використаних джерел:

1. Коленко В. Державна політика з забезпечення безпеки інформаційного середовища. Вісник Національного університету цивільного захисту України : зб. наук. пр. Х. : Вид-во НУЦЗУ, 2021. Вип. 1 (13). (Серія "Державне управління").
2. Соляник К. М. Зв'язки з громадськістю в контексті реалізації державної політики України. Державне будівництво. 2012. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2012_2_15
3. Трегуб К.С. Особливості функціонування мас-медіа у період трансформації сучасного українського суспільства: проблема соціальної відповідальності. Вісник Львівського університету. 2015. Вип. 9. С. 138–146. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlnu_sociology_2015_9_16.

Олійник Данило Андрійович
аспірант

Таврійський національний університет
імені В.І. Вернадського

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ РОЗРОБКИ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ РОЗВИТКУ КОНКУРЕНЦІЇ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Глобалізаційний процес суттєво змінив систему світової економіки, його фінансова складова, розвиваючись особливо динамічно за допомогою транснаціональних потоків капіталу, стала провідником різноспрямованих імпульсів національних господарських систем, просторового розвитку та всіх сфер суспільного життя. Фінансова глобалізація зумовила нову якість

конкурентного середовища, сприяла переструктуруванню світової економіки, посилила диференціацію держав та призвела до того, що національні економіки опинилися у подвійній ситуації: під впливом викликів глобалізації та необхідністю захисту національних інтересів [1].

Враховуючи, що глобалізаційному процесу притаманна циклічність, держави почали моделювати свою економічну політику залежно від його фаз відповідно вибираючи стратегії ліберальної чи суверенної спрямованості. Названа тенденція зумовила необхідність наукової оцінки трансформації економічної політики та стратегій держав під впливом глобальних змін, що відбуваються.

Події останнього десятиліття показують, що на перший план виходять протекціоністські стратегії економічної політики, які забезпечують збереження національного суверенітету та національної ідентичності [2]. У міру посилення фінансової глобалізації країни реалізовували власну державну політику у відповідь на її виклики та досягали різних результатів.

Розширення фінансової глобалізації супроводжується прискоренням глобальних криз та світових конфліктів, зміною характеру взаємин між державами, посиленням нестабільності сучасної економіки [3]. Акумуляція ризиків випереджає виникнення переваг від глобалізаційних процесів. У сучасних умовах актуальною стала необхідність дослідження трансформації економічної політики держав з урахуванням ризиків та переваг фінансової глобалізації, що дозволить визначити практичні підходи до формування стратегій, адекватних глобалізаційній циклічності та ефективних для національної економіки.

У контексті трансформації інституційного механізму державної конкурентоспроможної регіональної політики сформульовано концептуальні положення розробки та реалізації політики у сфері розвитку конкуренції на регіональному рівні. У рамках концепції запропоновано загальні принципи, завдання, етапи та механізм, що визначає умови стимулювання конкуренції на регіональному рівні. Виявлено потребу у встановленні базисного наукового підходу до політики у сфері розвитку конкуренції на регіональному рівні. Встановлення ціннісних та операційних цілей регіональної конкурентоспроможної політики дозволило визначити зміст її реалізації, а також способи її здійснення. У якості додаткових елементів реалізації політики у сфері розвитку конкуренції на регіональному рівні запропоновано місцевими органами влади на основі концепції в ініціативному порядку розробити та прийняти «регіональну дорожню карту» розвитку конкуренції. Потребує запровадження механізм розробки та впровадження внутрішньовідомчого антимонопольного стандарту щодо запобігання та усунення антиконкурентоспроможних практик органів влади на регіональному рівні. На основі аналізу діяльності регіональних органів влади та органів місцевого самоврядування доведено, що антиконкурентоспроможна діяльність може розглядатися як ризик, який органам влади необхідно враховувати під час реалізації економічної

політики. У зв'язку з чим у роботі запропоновано додатковий інструмент реалізації конкурентоспроможної політики на регіональному рівні.

Пропонованим інструментом, спрямованим на виявлення, попередження та усунення дій, результатом яких є обмеження конкуренції, виступає внутрішньовідомчий антимонопольний стандарт - під яким розуміється закріплені правила поведінки посадових осіб органу влади, що відповідають вимогам антимонопольного законодавства, за рахунок виявлення антиконкурентоспроможних ризиків. без порушення антимонопольного справи, закріплення відповідної поведінки та обов'язкове слідування йому, на рівні затвердженої внутрішньої політики органу місцевого самоврядування.

В результаті виявлення та обґрунтування необхідності мінімізації антиконкурентоспроможного впливу з боку органів влади автором запропоновано спеціальний алгоритм розробки та впровадження внутрішньовідомчого антимонопольного стандарту на рівні органів місцевого самоврядування, який може здійснюватись у три основні етапи: організаційна підготовка, збирання та обробка інформації; розробка проекту стандарту, його обговорення, доповнення та зміна; затвердження та впровадження стандарту, а також моніторинг та контроль за його виконанням. Також виділено ключові засади його впровадження та реалізації: адресність, ефективність, зацікавленість керівництва, залучення посадових осіб, відповідальність.

На підставі запропонованого механізму розробки та впровадження внутрішньовідомчого антимонопольного стандарту наведено алгоритм реалізації антимонопольного стандарту на рівні місцевої адміністрації.

Список використаних джерел

1. Банчук-Петросова О.В. Умови успішного державного регулювання розвитку зовнішньоекономічної діяльності. Публічне управління та митне адміністрування. № 4 (31). 2021. С. 5-8.
2. Волошин В., Трегобчук В. Концептуальні засади сталого розвитку регіонів України. Регіональна економіка. 2012. №1. С. 17-25.
3. Герасимчук З. В. Регіональна політика сталого розвитку: методологія формування, механізми реалізації. Луцьк : Надстир'я, 2001. 528 с.

Нищенко Євген Вікторович
аспірант

Таврійський національний університет
імені В.І. Вернадського

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ КОМПЛЕКСНОГО МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ РЕГУЛЮВАННЯ МАЙНОВИХ ВІДНОСИН

Слід зазначити, що механізм державної політики регулювання майнових відносин в загальнотеоретичному аспекті є маловивченою та дискусійною проблемою. Ситуація, що склалася, сягає своїм корінням в

початковий етап формування теоретичних поглядів на вітчизняну систему державної політики, предмет і систему державного регулювання. На основі аналізу різноманітних позицій вчених – представників загальної та галузевих теорії сформульовані недоліки сучасної концепції комплексного механізму державної політики регулювання майнових відносин [1, 2].

Основні з них полягають, по-перше, в тому, що при характеристиці комплексних механізмів вказується на наявність сукупності міжгалузевих норм як на головну їх ознаку, а майнові відносини як елемент механізму державного регулювання не розглядається. По-друге, норма права переважно досліджується зазвичай у сенсі майнової поведінки, в якому конкретизовані деталі взаємних прав і обов'язків, а загальні (вихідні, статусні, констатуючі) норми, що входять до складу механізму державної політики, належним чином не враховуються. Отже сутність комплексного механізму державної політики майнових відносин полягає у взаємоузгодженості різних за змістом, характером та іншими критеріями норм і правомайнових відносин.

Основними ознаками комплексного механізму державної політики майнових відносин є наступні: наявність різноманітних речових і статичних соціальних зв'язків, суб'єкт-суб'єктний характер державної політики - вплив виключно на соціальні відносини, відносність, що виявляється у визначеності складу суб'єктів правовідносин, інтегрований приватно-публічний міжгалузевий характер, система неоднорідних елементів, основними з яких є норми та правовідносини власності [3].

Комплексного механізм державної політики майнових відносин слід розуміти як домінуючий вид механізму державної політики, що є процесом впливу на відносини власності з метою узгодження норм і правовідносин як основних його елементів, специфіка і своєрідність поєднання яких визначаються особливостями майнових відносин – їхньою річністю та статичністю.

Норми права і правовідносини власності як основні елементи комплексного механізму державної політики необхідно розглядати в їх нерозривному динамічному взаємозв'язку. Норми права у механізмі державної політики грають ключову роль. Специфіка комплексного механізму державної політики майнових відносин полягає в особливостях норм і правомайнових відносин та своєрідності їх поєднання (узгодження): особливості норм і правовідносин характеризуються їх змістом - загальними (вихідними, статусними, констатуючими) приписами, що породжують відповідні юридичні зв'язки між учасниками відносин - і значною кількістю їх у складі механізму. До особливостей норм і правовідносин можна також віднести велику кількість змішаних їх різновидів: загальнорегулятивно-конкретних, приватно- особистих і матеріально-процесуальних. Своєрідність поєднання норм і правовідносин обумовлюється їх особливостями. Поєднання здійснюється в основному у формах розвитку, конкретизації, доповнення та забезпечення. Забезпечення як форма поєднання проявляється, в тому числі, в наявності процесуальних норм. Їхня кількість у механізмі

державної політики незначна, що обумовлено статичністю майнових відносин.

Правовідносини як елемент комплексного механізму державної політики майнових відносин є видом складного права. У своєму складі воно може містити загальнорегулятивні та конкретні, приватні та публічні, матеріальні та процесуальні та інші види правовідносин. Причому загальнорегулятивні правовідносини можуть складатися як із загальнорегулятивних одногалузевих, так і з міжгалузевих правових зв'язків між учасниками відносин. На першому плані з елементів змісту цих правовідносин знаходяться правомочності володіння, користування та розпорядження, обов'язки сплати податків та інших зборів, а також суб'єктивні права щодо встановлення статусу власника, його охорони та захисту.

Список використаних джерел

1. Бірюков І. А., Заїка Ю. О. Цивільне право України. Загальна частина: навч. посібник. К.: КНТ, 2006. 480 с.
2. Гриньова Я. Г. Корпоративні відносини в сучасний період: суспільні запити щодо удосконалення нормативно-державної політики. Теорія і практика управління соціальними системами. 2010. № 4. С. 20–25. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tipuss_2010_4_5
3. Ушакова Н. Г., Зарецька Л. М. Державне регулювання економіки : навч. - метод. посібник. Х. : ХДУХТ, 2014. 225 с.

Тарнавський Артур Миколайович
аспірант кафедри публічного
управління та економіки
ТНУ ім. В. І. Вернадського

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ В УКРАЇНІ

Станом на сьогодні, у світі відслідковується чітка тенденція до цифровізації різних сфер суспільного життя. Цій тенденції також слідує і Україна, шляхом розвитку інформаційних технологій і запровадження цифровізації у різних напрямках суспільного життя, в тому числі в публічному управлінні та адмініструванні. Для того, щоб реалізувати політику цифровізації, у 2019 році на державному рівні було створено Міністерство цифрової трансформації України (Мінцифра).

Цифрові технології стають невід'ємною частиною життя сучасної людини, змінюють суспільні відносини. Таким чином, наше суспільство стає цифровим. Однак, у процесі цифровізації є як позитивні, так і негативні сторони. Як позитивні моменти слід визнати: підвищення якості життя населення країни; зростання продуктивності суспільної праці; соціальний ефект від цифрових технологій для суспільства; економію часу тощо. [1, с. 104].

При наявності великої кількості позитивних моментів, слід звернути увагу і на негативні. Розуміючи їх, можна збільшити ефективність процесу цифровізації в Україні та попередити виникнення несприятливих, а, подекуди, і критичних ситуацій. Тому, потребують вирішення наступні проблеми, які зумовлені недосконалістю процесу цифровізації:

1. Вразливість баз даних. Органи державного управління мають накопичувати та обробляти багато різних баз даних (статистичні, моніторинг різних систем, соціологічні дослідження тощо). В результаті, це може призвести до виникнення нових ризиків та загроз (в тому числі, і маніпуляції даними).

2. Маніпуляція громадською думкою за допомогою Інтернет технологій. Глобальний розвиток соціальних мереж впливає на формування певних поглядів у людей, що призводить до зацікавленості цього інструменту політичними силами. Вони починають виробляти контент, який впливає на громадську думку.

3. Розповсюдження неправдивої інформації. Існує проблема вкидання у інформаційне середовище фейків та викривленої інформації, яка може підривати авторитет та репутацію владних структур, конкретних політиків. Така викривлена інформація шкодить не тільки іміджу України та окремих посадовців, а й може негативно впливати на психологічне самопочуття українців. Зокрема, сьогодні така проблема може перешкоджати Збройним Силам України проводити військові операції. [1, с. 104].

4. Низький рівень цифрової грамотності населення. Для того, щоб успішно використовувати переваги цифровізації, потрібно мати відповідний рівень володіння сучасними технологіями. В Україні, за результатами першого дослідження з цифрової грамотності населення, яке Мінцифра провела наприкінці 2019 року, 53% українців не мають базового рівня цифрових навичок, а 15,1% з них віком 60–70 років не володіють цифровими навичками взагалі. [2, с. 143].

5. Нерівність доступу до інформаційних технологій. Перш за все цифрові технології мають бути доступними для більшості населення. Нажаль, в Україні все ще існує проблема з доступом до швидкісного широкосмугового доступу (ШСД) до Інтернету у малих містах та сільських місцевостях. [3, с. 89]. Згідно із дослідженням Мінцифри більше 4 мільйонів українців проживають у населених пунктах, де немає жодного працюючого оптичного провайдера, більше 65% сіл не покриті широкосмуговим доступом до Інтернету. [4].

6. Невисока стійкість цифрових систем під час надзвичайних ситуацій. Під час ураження електропостачання (погодні умови, військові дії тощо), може виникнути ситуація часткового або повного припинення функціонування державних систем. В результаті чого буде відсутній доступ до державних даних та послуг.

Отже, цифровізація публічного управління та адміністрування, це вже сформована тенденція для багатьох розвинених країн світу та України. В своїй більшості, проблеми цифровізації пов'язані з технічними питаннями та

взаємодією громадян із органами публічної влади. Враховуючи їх при плануванні цифровізації публічного управління та адміністрування в Україні, можна попередити виникнення негативних наслідків в майбутньому, що позитивно вплине на рівень розвитку держави в цілому.

Список використаних джерел

1. Савченко, О. С. Проблеми запровадження цифровізації у систему публічного управління. *Таврійський науковий вісник. Серія: Публічне управління та адміністрування*. 2022. Вип. 3, С. 102 – 108.
2. Разумей Г. Ю., Разумей М. М. Діджиталізація публічного управління як складник цифрової трансформації України. *Університет митної справи та фінансів. Серія: Публічне управління та митне адміністрування*. 2020. № 2(25). С. 139 – 145
3. Макарова І.О., Пігарев Ю.Б., Сметаніна Л.С. Цифровізація публічного управління на регіональному та міському рівнях. *Актуальні проблеми державного управління*. 2021. № 2(83). С. 86 – 91
4. Економічна правда. Більше 65% сіл не покриті широкопуговим доступом до інтернету – Мінцифри. *Економічна правда*. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2020/07/30/663522/> (дата звернення: 15.11.2022).

Алкаабі Заед Абдулла Рашед Абдулла
студент магістратури
кафедри публічного управління та економіки
ТНУ імені В.І.Вернадського

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

В Україні широко розвинена сфера надання туристичних послуг. Туристична галузь відіграє важливу роль у соціально-економічному розвитку країни.

У науковій літературі державне регулювання туристичної діяльності вважається як сукупність форм і методів цілеспрямованого впливу органів державної влади на діяльність господарюючих суб'єктів та ринкову кон'юнктуру з метою забезпечення нормальних умов функціонування ринкового механізму, реалізації державних соціально-економічних пріоритетів та вироблення єдиної концепції розвитку туризму в країні [1].

У Законі України «Про туризм» визначено основні цілі державного регулювання в галузі туризму [3]:

забезпечення закріплених Конституцією України прав громадян на відпочинок, свободу пересування, відновлення і зміцнення здоров'я, на безпечне для життя і здоров'я довкілля, задоволення духовних потреб та інших прав;

безпека туризму, захист прав та законних інтересів туристів, інших суб'єктів туристичної діяльності та їх об'єднань, прав та законних інтересів власників або користувачів земельних ділянок, будівель та споруд;

збереження цілісності туристичних ресурсів України, їх раціональне використання, охорона культурної спадщини та довкілля, врахування державних і громадських інтересів при плануванні та забудові територій;

створення сприятливих умов для розвитку індустрії туризму, підтримка пріоритетних напрямів туристичної діяльності.

Визначено основні пріоритетні напрями державної політики в галузі туризму:

удосконалення правових засад регулювання відносин у галузі туризму;

забезпечення становлення туризму як високорентабельної галузі економіки України, заохочення національних та іноземних інвестицій у розвиток індустрії туризму, створення нових робочих місць;

розвиток в'їзного та внутрішнього туризму, сільського, екологічного (зеленого) туризму;

розширення міжнародного співробітництва, утвердження України на світовому туристичному ринку;

створення сприятливих для розвитку туризму умов шляхом спрощення та гармонізації податкового, валютного, митного, прикордонного та інших видів регулювання;

забезпечення доступності туризму та екскурсійних відвідувань для дітей, молоді, людей похилого віку, осіб з інвалідністю та малозабезпечених громадян шляхом запровадження пільг стосовно цих категорій осіб.

Державне регулювання туристичного попиту здійснюється за допомогою таких методів:

- державний маркетинг та просування туристичного іміджу країни;
- державний вплив на ціноутворення;
- ліцензування, стандартизація та сертифікація;
- збільшення доходів громадян;
- обмеження або полегшення доступу до туристичних об'єктів;
- регулювання тривалості робочого дня та відпусток;
- розвиток та підтримка соціального туризму [2].

Важливим чинником розвитку туризму є якість наданих послуг. Сутність якості розуміють як сукупність характеристик об'єкта, які стосуються його здатності задовольнити установлені та передбачувані потреби, а якісна послуга – це послуга, що відповідає потребам клієнта. Серед чинників, які впливають або можуть впливати на якість послуг А. Горбач виділяє наступні:

- показники функціонального призначення;
- показники соціального призначення;
- ергономічні показники;
- естетичні показники;
- показники безпеки;
- екологічні показники;

- патентно-правові показники;
- показники стандартизованості [4].

На створення якісної туристичної послуги впливають специфічні для сфери туризму фактори:

- дискретність (безперервність) виробництва туристичних послуг і цілісність їх споживання;
- можливість повторного виробництва туристичної послуги на однаково високому рівні, або тривалість якості [4].

Отже, державне регулювання туристичної діяльності спрямоване на забезпечення реалізації прав громадян у даній сфері, на підвищення якості надання туристичних послуг.

Список використаних джерел

1. Державне регулювання розвитку туризму в Україні. URL: https://pidru4niki.com/2015060965062/turizm/derzhavne_regulyuvannya_rozvitku_turizmu_ukrayini (дата звернення: 20.11.2022)
2. Козловський Є. В. Правове регулювання туристичної діяльності. URL: https://pidru4niki.com/2015060965046/turizm/pravove_regulyuvannya_turistichnoyi_diyalnosti (дата звернення: 20.11.2022)
3. Про туризм. Закон України. 15 вересня 1995 року. № 324/95. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 20.11.2022)
4. Якість туристичних послуг: особливості та чинники впливу. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/gorbach.htm (дата звернення: 20.11.2022)

Гладущенко Анна Дмитрівна
студентка 2 курсу магістратури
кафедри публічного управління та економіки
ТНУ ім. В.І. Вернадського

ОБГРУНТУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ЗМІНИ СЕРЕДОВИЩА ФУНКЦІОНУВАННЯ

Розвиток економіки, а особливо її сучасний період, характеризується нестабільністю та невизначеністю в силу як об'єктивних та суб'єктивних факторів. Відповідно, в таких умовах, для ефективного управління підприємствами їх керівництво змушене контролювати не лише свій виробничий процес, а й враховувати вплив постійних змін зовнішнього середовища. Адже виробнича сфера підприємства, що функціонує в ринковому середовищі, є високо динамічною системою, якій властива невизначеність на кожному етапі трансформації активів у готовий продукт, що породжує різноманітні ризики постачання, виробництва та реалізації.

Слід зауважити, що невизначеність виробничої сфери підприємства в першу чергу пов'язана або з відсутністю необхідної для прийняття обґрунтованого рішення інформації про стан його зовнішнього та

внутрішнього середовища, або з неточністю та обмеженістю (недостатністю) такої інформації, що призводить до розробки неефективних та надійних сценаріїв функціонування цієї сфери діяльності підприємства у мінливому ринковому оточенні.

Натомість управління виробничою діяльністю підприємства в умовах невизначеності та ризику повинно здійснюється на основі методів, окремих заходів та дій, пов'язаних з аналізом, оцінкою та прогнозом ризикових подій та вжиттям заходів щодо нейтралізації або зниження негативних наслідків прояву ризику. Зокрема, щоб стратегія діяльності підприємства була гнучкою та швидко змінювалася в результаті зміни факторів зовнішнього середовища необхідно здійснювати послідовне покрокове дослідження умов зовнішнього середовища, а саме: визначати фактори, що знаходяться поза контролем менеджменту підприємства і які можуть вплинути на загальні показники діяльності, зокрема обсяг реалізації послуг або продукції, та прибуток у майбутньому; оцінити ступінь впливу кожного обраного фактору; оцінити ймовірність зміни чинників у майбутньому; визначити можливі наслідки виникнення чи зміни кожного фактору; встановити відповідальних за відстеження змін чинників; визначити, як підприємство має відреагувати на зміни чинників, і як слід відкоригувати стратегію діяльності підприємства.

Насамперед усі власники відповідають, що найважливіші показники, які потрібно контролювати, зокрема, це показники обсягу реалізації та доходу. Очевидно, невиконання запланованих показників може бути спровоковано змінами зовнішнього середовища. Адже при розробці виробничих планів та стратегії розвитку підприємства приймалися одні припущення щодо можливих змін у зовнішньому середовищі, і на цій основі планували результати обсягів реалізації та доходу. А за фактом настали події, які неможливо було передбачити і фактичний обсяг реалізації не відповідає плану. Взагалі відхилення може бути, як в негативну, так і в позитивну сторону. І важливо зрозуміти причини і того, і іншого, тому що часто негативне відхилення розцінюється як несприятливі фактори зовнішнього середовища, а позитивне відхилення як цілісна заслуга менеджменту підприємства.

Водночас можливі такі зміни зовнішнього середовища, які неможливо передбачити або спрогнозувати і реакція підприємства на такі зміни зазвичай негативна.

Так, пандемія COVID-19 стала тим фактором, який змусив всі підприємства переглянути не лише свої прогнози розвитку, але й свою короткострокову економічну та соціальну політику, та по іншому підійти до формування власних пріоритетів на довгостроковий період. Висновок винесений бізнесом з цієї пандемії, змінив моделі поточного управління та перспективні плани на майбутнє [1].

Війну в Україні не міг передбачити жодний менеджмент на підприємствах і вона завдала важкого удару українській економіці та бізнесу. Тим не менш, бізнес намагається адаптуватися й пристосуватися до нових реалій, або ж шукає нові напрямки та можливості для роботи. **На**

сьогодні у повному обсязі працюють вже 47% компаній, тоді як у квітні таких було всього 28%. Ще 50% підприємств працюють з певними обмеженнями або частково. Серед таких компаній 37% обмежили географію присутності, 17% працюють онлайн, а 16% були вимушені закрити частину офісів, торгових точок чи відділень. Втрати вітчизняних підприємств внаслідок війни зростають щомісяця [2]. Водночас малий бізнес значно важче адаптується до воєнного стану адже його структура більш схильна до впливу змін. Проте, і в сучасних умовах суттєвих змін середовища функціонування бізнес може визначити стратегію адаптації до умов війни, а саме: повністю змінити звичну діяльність та запустити нові товари або послуги, переорієнтуватися на нових покупців; розширити та додати нові послуги до продукту, який традиційно випускало підприємство, щоб не втратити своїх покупців; шукати нові ринки збуту своєї продукції та послуг.

Список використаних джерел

1. УКРАЇНА: вплив COVID-19 на економіку і суспільство (бачення пост пандемічного розвитку у 2020-2024 рр. (очима експертів та молоді). URL: <https://www.me.gov.ua/>
2. Що турбує бізнес в Україні під час війни. URL: <https://www.rbc.ua/ukr/news/glavnaya-zadacha-vystoyat-bespokoit-biznes-1655831867.html>

Горбатюк Ксенія Олександрівна
студентка 2 курсу магістратури
кафедри публічного управління та економіки
ТНУ ім. В.І. Вернадського

ЩОДО ЗАХОДІВ ЕФЕКТИВНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Європейські орієнтири відкривають сільськогосподарським підприємствам України відповідний вектор розвитку спрямований на впровадження сучасних технологій виробництва та організації праці. Для успішного вирішення завдань євроінтеграції українське сільське господарство має всі передумови, як то багатий природно-ресурсний та експортний потенціал, кваліфіковані кадри та багатовікові традиції ведення сільського господарства.

Водночас, тільки інновації можуть вирішити сьогодні найактуальніше завдання щодо сучасного розвитку сільськогосподарського виробництва, та мають стати реальною запорукою впевненості сільгоспвиробників у власних конкурентних позиціях на світовому ринку, засобом, за допомогою якого відбудеться адаптація підприємств до сучасних викликів економічного середовища, дозволить запровадити нові технології у сільськогосподарське товаро виробництво, створити нові робочі місця, і, відповідно, сприяти розвитку сільських територій.

Основними напрямками інновацій в сільське господарство мають стати наступні кроки щодо:

впровадження інновацій в людський капітал - підготовка та перепідготовка спеціалістів, а також їх підвищення кваліфікації в аграрному секторі;

впровадження інновацій у сфері біологічних розробок та освоєння нововведень, що забезпечують підвищення родючості земель, зростання продуктивності тварин та зростання врожайності;

впровадження інновації у сфері техногенного фактору, який передбачає удосконалення техніко-технологічного потенціалу всіх підприємств [1].

Не менш важливими для сільськогосподарських підприємств є впровадження цифрових та технологічних інновацій, які суттєво можуть підвищити їх ефективність. Зокрема, великі агрохолдинги все гостріше відчують потребу в діджиталізації бізнес-процесів, автоматизації планування й управління, а також а інтеграції ІТ-технологій в усі сфери діяльності підприємства. Так, агропромисловий холдинг «Астарта-Київ» від початку будувався як високотехнологічна, публічна, інноваційна європейська компанія, яка виробляє продовольчі товари з орієнтацією на глобальні ринки і його діяльність щонайперше потребує автоматизації в планування та управління. Адже реальна конкурентоспроможність компанії на ринку неможлива без ефективного використання земельного банку, техніки тощо, а це неможливо без чіткого планування і контролю всього ланцюга виробничих процесів. Тому в агрохолдингу була запроваджена багатомодульна платформа AgriChain, яка представляє собою комплексну систему ІТ-рішень, які оптимізують роботу всіх напрямів діяльності підприємства, мінімізують витрати та сприяють підвищенню ефективності виробництва. Концепція AgriChain передбачає: єдину інформаційну систему управління службами на всіх рівнях; автоматизовані гнучкі бізнес-процеси, які швидко адаптуються до змін зовнішніх або внутрішніх умов; систему повідомлень, менеджмент завдань, інструменти ухвалення рішень; автоматизований документообіг; систему глибокої аналітичної звітності на основі ризик-менеджменту; простий, дружній, інтуїтивний інтерфейс (онлайн-платформа з доступом за допомогою браузера або мобільних застосунків) [2].

Водночас впровадження інновацій в сільське господарство та наростання темпів його розвитку ускладнює низка проблем. До основних проблем слід віднести наступні: обмежений внутрішній попит; порівняно низька конкурентоспроможність великої частини сільськогосподарської продукції; недостатнє використання аграрного потенціалу через неефективний устрій аграрного сектора, тобто нерівномірний розподіл земельних ресурсів між великим сільгоспвиробниками та дрібним агробізнесом, а також недостатнє використання людського потенціалу; брак доступного кредитування для середнього та малого агробізнесу; значна частка тіньового сектора у сільськогосподарській галузі; спад кадрового потенціалу через витік населення із сільської місцевості, а особливо

кваліфікованих спеціалістів; невисока продуктивність праці сільському господарстві.

Не менш важливим для підприємств сільськогосподарського виробництва є вдосконалення системи організації праці та мотивації персоналу з метою залучення висококваліфікованих співробітників та спеціалістів. Однак, величезну роль у реалізації даної задачі має нести у собі держава. Адже саме механізми державного управління та регулювання, спрямовані на підтримку розвитку територій у сільській місцевості, здатні усунути левову частку проблем та труднощів щодо забезпечення сільськогосподарського виробництва висококваліфікованим людським капіталом, який і буде запроваджувати інноваційні технології у сільськогосподарське виробництво.

Список використаних джерел

1. Алілі А.А. Мотивація ефективного використання персоналу підприємства. Економіка АПК. 2016. №8. С. 87-92. Адашев, А. В. Мотивація персоналу як функція менеджменту/А. У. Адашев, Х. О. Арслонов// Світова наука. - 2019. - № 1 (22). - С. 34-37.
2. Звіт зі сталого розвитку за 2021 рік - Astarta. URL: <https://astartaholding.com/files/uploads/07e490bb8294f09d3f8cfdda3ea3017a.pdf>

Дун Чан

студент магістратури спеціальності 281
«Публічне управління та адміністрування»
кафедри публічного управління та економіки
ТНУ імені В.І. Вернадського

МЕХАНІЗМИ ДЕМОКРАТІЇ УЧАСТІ В ЗАРУБІЖНИХ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ ДОКУМЕНТАХ

Нормативно-правове забезпечення демократії участі вперше задекларовано в Загальній декларації прав людини 1948 року. У документі проголошено, що «визнання гідності, яка властива всім членам людської сім'ї, і рівних та невід'ємних їх прав є основою свободи, справедливості та загального миру». Серед інших прав і свобод людини визначено право на участь у суспільних справах та основоположний принцип, що впливає з цього права: урядування має базуватися на волі народу [3].

У Декларації, разом із визнанням права безпосередньої участі людей в управлінні, головна увага покладається на механізми представницької демократії – вибори.

У Європейській хартії місцевого самоврядування, схваленій державами - членами Ради Європи у жовтні 1985 року та ратифікованій Верховною Радою України у 1997 році, положення стосовно демократії участі знайшли свій подальший розвиток. Зокрема, у Хартії задекларовано «право громадян на участь в управлінні державними справами є одним з демократичних принципів, які поділяються всіма державами - членами Ради Європи» та

висловлена переконаність у тому, що «це право найбільш безпосередньо може здійснюватися саме на місцевому рівні» [2]. У Хартії (стаття 3) сформульована концепція місцевого самоврядування та є важливе застереження щодо того, що місцеве самоврядування, яке здійснюється радами або зборами, члени яких вільно обираються, «ніяким чином не заважає використанню зборів громадян, референдумів або будь-якої іншої форми прямої участі громадян, якщо це дозволяється законом.» Це означає, що представницька демократія жодним чином не може виключати чи обмежувати демократію участі.

У 2009 році держави - учасниці Хартії уклали Додатковий протокол до Європейської хартії місцевого самоврядування про право участі у справах місцевого органу влади. У даному документі детально вписано принципи, зміст, форми, межі, та інші суттєві ознаки, а також гарантії такої участі. Україна підписала цей Додатковий протокол у 2011 році.

У документі вказується на забезпечення створення:

- процедур залучення людей, які можуть уключати консультаційні процеси, місцеві референдуми й звернення та, у випадках, коли на території органу місцевого самоврядування є багато жителів та коли орган місцевого самоврядування охоплює великий географічний регіон, заходи із залучення людей на рівні, найближчому до них;

- заходів для задоволення потреб категорій осіб, які натрапляють на конкретні перешкоди в участі, а також

- механізмів і процедур розгляду скарг і пропозицій стосовно функціонування місцевих органів влади й місцевих комунальних служб та реагування на такі скарги й пропозиції;

- сприяння використанню інформаційно-комунікаційних технологій для розвитку та здійснення права участі, викладеного в Протоколі [1].

Ще одним демократичним нормативно-правовим документом є Орхуська Конвенція, підписана 25 червня 1998 року у м. Орхус (Данія). Від імені України підписано Конвенцію про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля [4].

Цей міжнародний правовий акт має в Україні силу закону, оскільки він ратифікований Верховною Радою України ще у 1999 році. Конвенція чітко встановлює обов'язковість та визначає процедури консультацій з громадськістю з питань, що стосуються довкілля. Наприклад, Конвенція сприяє екологічній просвіті та підвищенню рівня поінформованості громадськості з проблем навколишнього середовища, особливо стосовно одержання доступу до інформації, участі в процесі прийняття рішень і доступу до правосуддя з питань, що стосуються навколишнього середовища. У межах відповідних положень даної Конвенції громадськість отримує доступ до інформації, має можливість брати участь у процесі прийняття рішень і має доступ до правосуддя з питань, що стосуються навколишнього середовища, без дискримінації за ознаками громадянства, національної приналежності або місця проживання, а у разі юридичної особи - без

дискримінації за ознаками її зареєстрованого місцезнаходження або фактичного центру діяльності. Основні положення Конвенції були розвинуті, на основі неї наказом Міністерства охорони навколишнього природного середовища України затверджене «Положення про участь громадськості у прийнятті рішень у сфері охорони довкілля».

Отже, нормативно-правове забезпечення демократії участі становлять Загальна декларація прав людини 1948 року, Європейська хартія місцевого самоврядування, Додатковий протокол до Європейської хартії місцевого самоврядування про право участі у справах місцевого органу влади, Орхуська Конвенція, підписана 25 червня 1998 року у м. Орхус (Данія), про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля, План дій Ради Європи.

Список використаних джерел

1. Додатковий протокол до Європейської хартії місцевого самоврядування про право участі у справах місцевого органу влади. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_946#Text (дата звернення: 25.10.2022 р.)
2. Європейська Хартія місцевого самоврядування. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036#Text (дата звернення: 2.09.2022 р.)
3. Загальна декларація прав людини. URL: <https://www.coe.int/uk/web/compass/the-universal-declaration-of-human-rights-full-version-> (дата звернення: 25.10.2022 р.)
4. Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_015#Text

Кальніченко Анастасія Костянтинівна
студентка кафедри публічного управління та економіки
ТНУ ім. В. І. Вернадського

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО ДОКУМЕНТООБІГУ В ОРГАНАХ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ

Ефективність та якість публічного управління передусім залежить від коректного вирішення завдань оперативного формування електронних документів, контролю їх виконання, збереження інформації, забезпечення її пошуку та використання. Проблематика ефективного керування документами стала визначальною у створенні та розвитку систем електронного документообігу (ЕДО) в Україні.

Завдяки впровадженню систем електронного документообігу (СЕД) на сьогодні, коли в Україні введено воєнний стан, переважна більшість органів державної влади (ОДВ) має можливість забезпечити дистанційну роботу

своїх працівників, підтримуючи тим самим спроможність надання своєчасних та якісних послуг суспільству.

На думку С. Х. Барегамян та Ю. В. Карпі, електронне урядування дає змогу змінити підходи до сутності органів публічної влади, стає запорукою відкритості та прозорості їх діяльності, підконтрольності громадськості, а отже, буде ефективним засобом попередження корупції, що, в свою чергу, дозволить досягнути стимулювання соціально-економічного розвитку в Україні, призведе до покращення інвестиційного клімату [2].

Європейська практика, як зазначає А. Семенченко, свідчить, що високі результати в процесі реформування державного управління можна досягти лише за умови наполегливого використання інноваційної діяльності з метою запровадження новітніх управлінських технологій [3].

Один зі шляхів удосконалення системи ЕДО в ОДВ, на нашу думку, стосується запровадження програми навчання інформаційних технологій для державних службовців та співробітників ОДВ, який має включати:

- участь в спеціалізованих заходах, що проводяться регіональним центром з навчання та кваліфікації державних службовців і посадових осіб органів місцевого самоврядування;

- періодичні тренінги та тренінги на робочому місці («коучинг»), що проводяться практикуючими фахівцями – найбільш кваліфікованими і компетентними ІТ-фахівцями місцевого органу влади. Професійні зустрічі повинні бути частиною функціонування місцевого органу влади;

- ознайомчі практичні візити розробників систем ЕДО до місцевих органів влади, які успішно впровадили ІТ-рішення;

- участь в різних семінарах, тренінгах, конференціях, вебінарах, онлайн-тренінгах, інших навчальних заходах, які проводитимуться в рамках різних проектів, програм міжнародної технічної допомоги і таке інше;

- самостійна підготовка. Основними напрямками навчання для органів місцевого самоврядування можуть бути, наприклад, «комп'ютерна грамотність», «кібербезпека», «мережевий етикет», «електронне урядування», «цифрова грамотність державних службовців» тощо.

Тому, в контексті зазначеного, погоджуємося з думкою Л. Асанової, що системи електронного діловодства і документообігу можуть сприяти створенню нової організаційної культури в органах влади, зробивши роботу державних службовців більш легкою, цікавою і значимою [1, с. 157].

Підсумовуючи наголошуємо. Враховуючи вимоги сьогодення у потребі якості, ефективності і результативності вирішення завдань, які ставляться перед органами державної влади, публічним управлінням, для покращення комунікацій з громадянським суспільством тощо, надзвичайної актуальності набуває електронний документообіг, зокрема, в органах публічної влади України. Зазначеній тематиці присвячені наші подальші дослідження.

Список використаних джерел

1. Асанова Людмила. Місце електронного документообігу в загальній системі діловодства. *Підприємництво, господарство і право*. 2021. Вип. 3.

С. 156-160. URL: http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2021/3/3_2021.pdf (дата звернення: 09.11.2022).

2. Барегамян С. Х., Карпі Ю. В. Електронне урядування на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях: сучасний стан та перспективи впровадження в Україні. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2019. № 11. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1522> (дата звернення: 09.11.2022).

3. Семенченко А. І. Електронне урядування та електронна демократія : навч. посіб. У 15 ч. Частина 4: Публічна політика та управління розвитком інформаційного суспільства та електронного урядування К. : ФОП Москаленко О. М., 2017. 80 с.

Козинцева Анастасія Анатоліївна
студентка 2 курсу магістратури
ТНУ ім. В.І. Вернадського

УДОСКОНАЛЕННЯ СТРУКТУРИ ТА ФУНКЦІЙ ІМІДЖУ ОРГНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

Сучасний стан іміджу органів місцевого самоврядування в Україні є результатом тривалої взаємодії багатьох факторів, які впливають на її посадових осіб, а також безпосередньо від них залежать. Зокрема, найбільше впливають на формування іміджу органів місцевого самоврядування негативні явища та тенденції, які сьогодні спостерігаються в системі державної служби України, а саме: непрозорість, замкнутість, корупція, які категорично перекреслюють суть служби в органах місцевого самоврядування, як сполучної ланки між громадянами та державою. Такі фактори сприяють збільшенню розриву між представниками місцевої влади та громадськістю, а також знижують рівень престижу професії муніципального службовця. Крім того, відносно низький рівень морально-етичної культури муніципальних службовців значно знижує ефективність їх взаємодії з населенням [1, с. 200].

Оскільки децентралізація є однією з важливих складових демократичних реформ, сприяє прозорості діяльності влади. Сьогодні необхідною умовою стабільного розвитку суспільства та ефективного функціонування держави є забезпечення балансу національних інтересів не лише з інтересами територіальних громад, а й взаємодія та узгодження цих інтересів на різних рівнях виконавчої влади [2, с. 109].

Можна виділити наступні основні проблеми у сфері формування іміджу органів місцевого самоврядування в умовах децентралізації:

- відсутність єдиної програми чи концепції формування іміджу керівництва органів місцевого самоврядування;

- наявність інформаційних прогалин у висвітленні результатів діяльності органів державної влади. Державна інформаційна політика подекуди має фрагментарний характер, зокрема у сфері налагодження

взаємодії та відносин з громадськістю, що негативно впливає на формування іміджу представників держави;

- наявність недовіри населення до інститутів місцевої влади. Довіра з боку населення є важливою складовою у процесі побудови місцевої політики та її реалізації у певному регіоні. Тому відсутність довіри суттєво ускладнює проведення будь-яких реформ і змін на місцях, гальмує реалізацію нових програм і робить місцеву владу обмеженою у можливостях впливу на громадян [3, с. 42];

- негативні тенденції в системі місцевого самоврядування. Ці тенденції проявляється через хабарництво, «свавілля» муніципальних службовців та їх низьку моральність;

- відсутність універсальної програми формування партнерських стосунків органів місцевого самоврядування з громадськістю, що призводить до байдужості та ігнорування думок і позицій населення при прийнятті та реалізації рішень, які безпосередньо стосуються їх життя;

- низька якість співпраці зі засобами масової інформації. Засоби масової інформації є одними з найбільших впливових факторів, здатних швидко сформувавши необхідний імідж органів місцевого самоврядування, оскільки вони, по суті, є «четвертою владою» і мають вагомий резерв довіри з боку населення. Тому вони часто виступають сполучною ланкою між місцевою владою та суспільством [4].

Україна давно розуміє важливість іміджу органів місцевого самоврядування для реалізації своєї політики, тому тривалий час займається реформуванням системи місцевого самоврядування, а також удосконаленням добробуту населення. Зокрема, зрозуміло, що для якісного покращення іміджу органів місцевого самоврядування необхідно будувати їхню роботу таким чином, щоб вона враховувала основні вимоги розвитку інформаційного суспільства та цифрових технологій. Тому сьогодні Україна бере приклад з європейських країн і реформує інституції комунікації, приділяючи значну увагу процесам цифровізації. Завдяки цьому наша країна підвищила свій авторитет та покращила імідж органів державної влади загалом та органів місцевого самоврядування зокрема з боку громадян, а також привернула увагу міжнародних партнерів [5].

Одним із основних чинників, що впливають на процес формування іміджу органів місцевого самоврядування, є діяльність засобів масової інформації. Зокрема, контент-аналіз їхніх публікацій показав, що імідж органів місцевого самоврядування, сформований у свідомості населення під впливом засобів масової інформації, є досить негативним, оскільки в публікаціях переважають нейтральні характеристики представників місцевої влади, а також особливий акцент на їхніх помилках і неправильних рішеннях, які виникають у процесі виконання службових обов'язків.

Для формування позитивного іміджу органів МС необхідно, щоб місцева політика знаходила підтримку розуміння в суспільстві через планомірну діяльність органів місцевого самоврядування з громадянами та інститутами громадянського суспільства. Використання інформаційно-

комунікаційних інструментів менеджменту стане ефективним інструментом покращення іміджу органів місцевого самоврядування. Зокрема, впровадження «е-урядування» дасть змогу в основному забезпечити інформування та систему зворотного зв'язку мешканців відповідної громади. У майбутньому відкритість та зрозумілість управлінських рішень відповідного органу місцевого самоврядування підвищить рівень довіри до неї.

Список використаних джерел

1. Даниленко С.А. Відкритість та прозорість влади: механізм регулювання взаємодії зі ЗМІ на регіональному рівні: дис. ... канд. наук з держ. управл. Одеса, 2018. 267 с.
2. Нижник Н. Управлінська культура: теоретичне поняття чи управлінська поведінка? / упоряд.: Н. Нижник, Л. Пашко. Політ. менеджмент. 2015. № 5. С. 105-111.
3. Мельничук Я. Імідж державних службовців / упоряд. Я. Мельничук. Буковин. вісн. держ. служби та місц. самоврядування. 2017. № 1. С. 40-42.
4. Лавріненко В.М. Психологія та етика ділового спілкування. URL: http://www.studmed.ru/view/lavrinenko-vnpsihologiya-i-etika-delovogoobsceniya_91378cb5381.html (дата звернення 19.11.2022).
5. Кулеба О.В. Періодизація процесу формування та становлення іміджу України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 4. С. 146-149.

Морозов Марк Олександрович
студент кафедри публічного управління та економіки
ТНУ ім. В.І.Вернадського,
спеціальність «Публічне управління та адміністрування»

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ФОНДОВИМ РИНКОМ

Фондовий ринок представляє собою розгалужену індустрію із залучення коштів, розміщення капіталу, і навіть трансформації заощаджень населення, зокрема пенсійних, в інвестиції. Водночас, прогресуючі темпи глобалізації економіки на хвилі розширення кордонів та проникнення світового фондового ринку та ринків похідних фінансових інструментів у різні галузі економіки породжують нові виклики системам державного управління та регулювання.

Сьогодні вітчизняний фондовий ринок за багатьма позиціями сильно скорельований із закордонними майданчиками. В умовах великої волатильності на глобальних ринках, у відсутності виробленої стратегії зі стабілізації ситуації з боку державних регуляторів, також піддається спекулятивним настроям та новинному «шуму гри», що розігрується далеко за межами нашої країни. Порівняно невелика історія вітчизняного фондового

ринку стосовно західних ринків капіталу наголошує на актуальності удосконалення систем та процесів державного управління та контролю.

При цьому, простір невизначеності, в якому знаходяться сьогодні глобальні фінанси, як несе серйозні країнові ризики, так і обіцяє великі можливості державам з розвинутою системою внутрішнього контролю та захисту від різноманітних фінансових «інфекцій», з чутливою системою реагування на події, що відбуваються на світовій арені. Світовий досвід державного управління фондовими ринками, включаючи розгляд інститутів державного та державно-приватного регулювання, вибудовування механізмів взаємодії з учасниками фондового ринку, може надати об'єктивності у розробці стратегій щодо підвищення інвестиційного клімату в країні. Сучасна система державного управління в галузі фондового ринку обов'язково має враховувати нестабільність економічних систем та екстремальну волатильність, властиву ринкам останнім часом. В умовах кризового характеру світової фінансової системи, коли коливання цін реальних активів досягає своїх екстремумів, від державних регуляторів як ніколи потрібно вироблення стратегічно правильних управлінських рішень. Багато в чому успішність регулятивної політики в умовах кризи залежатиме від того, наскільки готовою держава підійшла до цієї кризи. Далекоглядність регулятора може нівелювати низку наслідків та додаткових витрат на стабілізацію ситуації [1].

Список використаних джерел

1. Васильев А.А. Приоритетные направления государственного регулирования фондового рынка // *Научный вестник ГУУ*. 2014. №1. С. 17-24.

Ракова Милана Олексіївна
студентка 3 курсу програми бакалавра
зі спеціальності
“Публічне управління та адміністрування”
Таврійського національного
університету імені В.І. Вернадського

СТАН НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОЦІНЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ

Розбудова України як демократичної правової держави, проведення адміністративних реформ та адаптація інститутів державної служби до європейських стандартів вимагають формування високоефективної, дієвої, стабільної та авторитетної державної служби, яка може задовольнити вимоги сьогодення. Вирішення цих проблем безпосередньо залежить від результативності та ефективності роботи кожного державного службовця.

В сучасних складних умовах важливо, щоб державний механізм працював злагоджено, забезпечував та підтримував оборону України. Ситуація перших днів війни призвела до тимчасового припинення

діяльності деяких державних установ. Поступово їх робота відновлюється і ми повертаємося до оцінювання діяльності державних службовців як до одного з дієвих способів управління сферою державної служби. Оцінювання має суттєвий потенціал для впливу на ефективність та прозорість розстановки кадрів, сприяння добору на посади державної служби висококваліфікованих і професійних осіб, які зможуть ефективно та якісно виконувати покладені на них завдання та посадові обов'язки.

Оцінювання результатів службової діяльності державних службовців має вагоме значення для просування державних службовців по службі, тобто здійснення ними службової кар'єри, що свідчить про актуальність цього елементу проходження державної служби, необхідність його теоретичного опрацювання та належного правового регулювання.[5]

На теперішній час добір на посади державної служби у більшості країн світу в цілому, та в Україні, зокрема, підпорядковується двом основним принципам – рівності і достоїнності. Так, Стаття 38 Конституції України проголошує право усіх громадян на рівний доступ до державної служби, а також до служби в органах місцевого самоврядування, незалежно від раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, мовних або інших ознак [1].

Назване право закріплено й у ст. 25 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права, де передбачено, що кожен громадянин повинен мати право і можливість допускатися у своїй країні на загальних умовах рівності до публічної служби без будь-якої дискримінації та без необґрунтованих обмежень [2]. Однак, цілком виправданим є й намагання залучати до державної служби лише тих осіб, які здатні найбільш ефективно виконувати встановлені завдання і функції за посадою. Адже тільки за таких умов можна досягти належного рівня ефективності функціонування інституту державної служби.

Відповідно до ст. 21 Закону України «Про державну службу» вступ на державну службу здійснюється шляхом призначення громадянина України на посаду державної служби за результатами конкурсу [3].

За загальним правилом прийняття громадян України на посади державної служби без проведення конкурсу забороняється, однак законодавством про державну службу можуть встановлюватися виключення з цього правила, наприклад на час дії воєнного стану в країні. Так як з початком війни багато положень законодавства України виявилось неможливо виконувати, необхідно було їх накласти на воєнні реалії. Зміна регулювання почала відбуватися з прийняттям Закону України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» від 15.03.2022 року № 2136-IX яким встановлюються тимчасові умови щодо укладення та розірвання трудових договорів, зміни істотних умов праці, переведення на іншу роботу, надання відпусток, максимальної тривалості роботи протягом тижня та періоду відпочинку, оплати праці[4].

Подальша практика проходження публічної служби в умовах війни призведе до нових змін в законодавстві і подальших удосконаленнях оцінювання діяльності публічних службовців.

Список використаних джерел:

1. Конституція України. Відомості Верховної Ради України. 1996, № 30. ст. 141) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права. Ратифіковано Указом Президії Верховної Ради Української РСР № 2148-VIII від 19.10.73 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text
3. Про державну службу: Закон України від 10 грудня 2015 року № 889-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text>
4. Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану: Закон України від 15.03.2022 року № 2136-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-20#Text>
5. Даниленко Ю.С. Оцінювання у державній службі: теорія і правове регулювання : дис.. ... канд.. юрид наук : 12.00.07. Одеса. 2017. С.86-92 URL:<http://hdl.handle.net/11300/7803>

Уховський В'ячеслав Васильович
студент магістратури
спеціальності 281 «Публічне управління
та адміністрування» кафедри публічного управління
та економіки ТНУ імені В.І. Вернадського

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ НАДАННЯ ЯКІСНИХ МУНІЦИПАЛЬНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

На сьогоднішні й день найважливішою рушійною силою розвитку будь-якої демократично розвиненої держави вважається ефективно організована система надання публічних послуг. Євроінтеграційні напрями вітчизняного розвитку потребують кардинальних трансформаційних змін та реалізації цілої низки реформ в сфері надання таких послуг. Оскільки брак демократичних звичаїв у системі взаємодії між владними органами та інститутом громадянського суспільства, небажання публічних службовців розробляти та впроваджувати дієві політики та відсутність офіційно визначених стереотипів їх професійної діяльності можуть негативно позначитися на довірі суспільства до діяльності влади та репутації держави в цілому. Обов'язок владних структур – довести громадянам України, що роль держави полягає не в управлінні суспільством, а в наданні йому якісних послуг.

Сучасні дослідження як вітчизняних, так і зарубіжних науковців спрямовані на побудову дієвих механізмів надання адміністративних послуг населенню, які дали б змогу покращити співпрацю між публічними органами влади та громадськістю. Однак, на сьогоднішній день відсутній єдиний

оптимальний підхід до організації стабільного механізму надання муніципальних послуг населенню. Беручи до уваги те, що надання муніципальних послуг виступає важливим інструментарієм розвитку територіальних громад, доволі гостро постає дана проблематика, враховуючи ще й реформу децентралізації, яка проводиться в Україні.

Як зазначає Г. Писаренко: «ефективне і вільне здійснення прав людини – одна з головних ознак демократичного суспільства і правової держави. Права людини в сучасному українському суспільстві мають стати не другорядним завданням, здійснюваним у сфері перетворень виконавчої влади, а її найголовнішою метою, яка покликана принципово змінити історичну парадигму стосунків між державою і людиною» [5, с. 81]. На думку В. Авер'янова: «мета цієї зміни полягає у тому, щоб місце домінуючої в минулому ідеології «панування» держави над людиною посіла протилежна - ідеологія «служіння» держави інтересам людини» [1, с. 7].

Важливими при цьому є питання відповідної наукової інтерпретації інституту муніципальних послуг, узгодження відповідних положень окремих законодавчих актів щодо цього та вироблення аргументованих пропозицій щодо удосконалення чинного законодавства і практики його застосування.

Як відомо, основу служіння держави людям є публічні послуги, які поділяються на державні та муніципальні. М.І. Хавронюк на підставі аналізу законодавства України вказує, що публічні послуги – це «послуги, що надаються публічним сектором (тобто органами державної влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями державної та комунальної форми власності), а в окремих випадках – приватним сектором під відповідальність публічного сектору (публічної влади) і за рахунок публічних коштів (тобто коштів державного і місцевих бюджетів)» [6, с. 43].

Основою надання публічних послуг є адміністративні послуги. Так, в результаті проведення реформи децентралізації в Україні Центри надання адміністративних послуг (ЦНАПи) було створено у всіх новостворених територіальних громадах.

Отже, звернемося до поняття адміністративної послуги. Так, на думку К. Афанасьєва: «адміністративні послуги – це публічні (тобто державні та муніципальні) послуги, що надаються органами виконавчої влади, виконавчими органами місцевого самоврядування й іншими уповноваженими суб'єктами, і надання яких пов'язане з реалізацією владних повноважень» [1, с. 28]. М. Ославський під адміністративними послугами вважає: «публічні послуги, що надаються органами виконавчої влади, виконавчими органами місцевого самоврядування та іншими уповноваженими суб'єктами, і надання яких пов'язане з реалізацією владних повноважень» [4, с. 45].

Головними характерними ознаками адміністративної послуги вважаються якість, оперативність, доступність і зручність її надання, що залежить від кількох чинників, а саме: з однієї сторони, від того, наскільки є повною та правдивою вхідна інформація, що потрібна для ухвалення рішення

про надання послуги, з іншої – від навантаження надавача послуг, визначеного законами прийнятого граничного строку надання послуги (згідно з ч. 2 ст. 10 Закону України «Про адміністративні послуги», це не більше 30 календарних днів) [3].

Отже, ми вважаємо, що адміністративною послугою є визначена законом і надана суб'єктом владних повноважень послуга відповідно до заяви фізичної чи юридичної особи, націлена на набуття, зміну або припинення прав та/або обов'язків такої особи у відповідності із законом та ставить за мету задоволення їх запитів. Адміністративній послугі характерні наступні особливості: 1) надання відповідно до заяви фізичної чи юридичної особи; 2) має відношення до та/або обов'язків такої особи, іншими словами, адміністративна послуга надається, щоб набути, змінити або припинити права та/або обов'язки осіб; 3) надання адміністративними органами (передусім органами виконавчої влади, місцевого самоврядування, рештою державних органів) неодмінно за допомогою втілення владних повноважень, оскільки адміністративний орган користується так званою монополією на надання певної адміністративної послуги; 4) право на одержання громадянином належної адміністративної послуги та певні компетенції адміністративного органу повинні прямо передбачатися законодавством. Але, на нашу думку основна ознака адміністративної послуги виходить з принципу людиноцентризму, тобто пріоритетними напрямками у сфері вітчизняного публічного адміністрування мають стати запровадження принципу людиноцентризму в усі сфери діяльності органів публічної адміністрації.

Список використаних джерел

1. Авер'янов В. Реформування українського адміністративного права: черговий етап. *Право України*. 2000. № 7. С. 6-8
2. Афанасьєв К.К. Адміністративні послуги: навч. посіб. Луганськ: РВВЛДУВС, 2010. С. 128.
3. Берназюк О. Адміністративні електронні послуги: поняття та умови впровадження в Україні. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 5. С. 196-199
4. Ославський М.І. Виконавча влада в Україні: організаційно-правові засади: навч. посіб. Київ: Знання, 2009. С. 233
5. Писаренко Г.М. Запровадження доктрини адміністративних послуг в Україні. *Митна справа*. № 6. 2005. С. 80-83
6. Хавронюк М.І. Науково-практичний коментар до Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції». Київ: Атіка, 2011. 424 с.

Хоу Лей

студент магістратури спеціальності 281
«Публічне управління та адміністрування»
кафедри публічного управління та економіки
ТНУ імені В.І. Вернадського

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО КОМУНІКАТИВНОГО ПРОСТОРУ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ

Україна активно розширює свій інформаційний комунікативний простір, здійснює забезпечення інформаційної безпеки та боротьбу з кіберзлочинністю. Систему нормативно-правового забезпечення інформаційної сфери становлять документи: Конвенція Ради Європи про кіберзлочинність, ратифікована Законом України від 7.09.2005 року № 2824-IV; Закони України «Про інформацію», «Про основи національної безпеки України», «Про Державну службу спеціального зв'язку та захисту інформації України», «Про телекомунікації», «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах», «Про доступ до публічної інформації», «Про оборону України», «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики»; Укази Президента України: про Доктрину інформаційної безпеки, Стратегію національної безпеки України, Воєнну доктрину України та інші.

У Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні визначено, що інформаційна інфраструктура – це сукупність різноманітних інформаційних (автоматизованих) систем, інформаційних ресурсів, телекомунікаційних мереж і каналів передачі даних, засобів комунікацій та управління інформаційними потоками, а також організаційно-технічних структур, механізмів, що забезпечують їх функціонування [1].

Підґрунтям для формування та реалізації інформаційної інфраструктури органів державної влади є закони України “Про звернення громадян”, “Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності”, “Про внесення змін до Закону України “Про звернення громадян” щодо електронного звернення та електронної петиції”, “Про місцеве самоврядування в Україні”, “Про доступ до публічної інформації”, “Про заходи щодо створення електронної інформаційної системи “Електронний Уряд”, “Про внесення змін до деяких законів України щодо доступу до публічної інформації у формі відкритих даних”; постанови Кабінету Міністрів України “Про роботу центральних і місцевих органів виконавчої влади щодо забезпечення відкритості у своїй діяльності, зв'язків з громадськістю та взаємодії із засобами масової інформації”, “Про затвердження Положення про набори даних, які підлягають оприлюдненню у формі відкритих даних” та інше.

Аналіз низки законодавчих документів дозволяє виділити напрями подальшого налагодження комунікацій як двостороннього зв'язку між органами влади та громадянами:

- забезпечення вільного доступу громадськості до рішень органів державної влади;
- залучення громадськості до формування державної політики;
- розробка механізмів участі громадськості в управлінні державними справами;

- налагодження системи моніторингу органами влади запитів громадськості на певні державні рішення;
- упровадження єдиних стандартів взаємодії між органами влади та громадськістю для всіх владних інститутів [2].

Отже, нормативно-правові документи чітко регламентують інформаційні відносини в Україні, формулюють основні принципи інформаційної діяльності органів влади, визначають основні засади та умови для формування інформаційної інфраструктури України.

Ефективна комунікація між органами державної влади та громадянським суспільством є важливим проявом демократичного розвитку країни, оскільки комунікація забезпечує зворотний зв'язок, коли влада може не лише краще інформувати суспільство про свою діяльність, а також й дізнається про оцінку цієї діяльності з боку активних верств населення, що представляють інституції громадянського суспільства [3].

В чинному законодавстві України відображено принципи, завдання та стратегічні напрями державної інформаційної політики, сформовано відповідні інститути державної інформаційної політики, прийнято низку концепцій, програм, планів дій тощо. Публічне управління сьогодні тісно пов'язане з комунікативною діяльністю як вид взаємодії суб'єктів і об'єктів управління.

Список використаних джерел

1. Про схвалення Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні. Кабінет Міністрів України. Розпорядження. 15 травня 2013 р. № 386-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/246420577> 64
2. Публічне управління та адміністрування в умовах інформаційного суспільства: вітчизняний і зарубіжний досвід : монографія / за заг. ред. Сергія Чернова, Валентини Воронкової, Віктора Банаха, Олександра Сосніна, Пранаса Жукаускаса, Йоліти Ввайнхардт, Регіни Андрюкайтене. Запоріжжя : ЗДІА, 2016. 516 с. 63
3. Sniderman Z. How Governments Are Using Social Media for Better & for Worse. URL: <http://mashable.com/2011/07/25/government-social-media/>.

Furculița Tatiana,
PhD student,
Academy of Public Administration,
Chișinău, Republic of Moldova

SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF PUBLIC ADMINISTRATION THROUGH ISO 26000

The economic and political changes that have occurred in recent years in the contemporary society of the Republic of Moldova, but also the alignment with the provisions of the Association Agreement with the European Union, have led to the promotion in government policies of the concepts of sustainable development and social responsibility.

Sustainable development is the ability of humankind to continuously ensure the requirements of the current generation, without compromising those of future generations. Given the close link that exists between environmental issues, society and economic activities, especially in the long run, a new concept has been imposed - social responsibility.

The evolution of the concept of Social Responsibility is appreciated if at the beginning, this concept referred to the private sector, with the publication of ISO 26000, it already refers to all types of organizations, and their role in protecting the environment, eradicating poverty and community development. [3, p.5]

ISO 26000 is a powerful tool of social responsibility, which aims to help public institutions in the Republic of Moldova, to move from good intentions to good actions.

The implementation of the management system based on ISO 26000 in public institutions will add value to existing activities on social responsibility and will expand the understanding and implementation of social responsibility by the fact that [2, p.81]: presents an international consensus on what S.R. and the topics to be covered by the institution; provides guidelines for transforming principles into effective actions; it incorporates best practices already established and disseminates them worldwide for the good of the international community.

For any public institution, sustainable development means not only the provision of services that satisfy the customer and their delivery without affecting the environment, but also the action in a manner governed by social responsibility.

The final objective of the management of the public institution, through the practice of social responsibility, will lead to the maximization of their contribution to the sustainable development of the public sector in the Republic of Moldova [1, p.96]. This type of approach will involve the implementation of a set of principles in the activity of the institution:

1. *The principle of responsibility* refers to the responsibility that the management of the public institution must manifest for the impact of own decisions and activities on the society, the economy.

2. *The principle of ethical behavior* requires that managers of public institutions and staff act in an ethically responsible manner. Organizational behavior must be based on values such as honesty, fairness in managing the impact of activities and decisions on the interests of the various concerned or affected parties.

3. *The principle of transparency* presumes that the management of the public institution should show transparency regarding its own decisions and activities with an impact on the society.

4. *The principle of respect for interested parties* implies the manifestation of respect, consideration and integration of the interests of the various parties concerned by the activities and decisions of the institution. [1, p.158]

5. *The principle of respect for the rule of law* presumes that the management of the institution considers respect for the rule of law to be mandatory. In the context of social responsibility, it assumes that the management of the institution complies with the applicable laws in force.

6. *The principle of cooperation and coherence.* The management of the institution must prove its willingness to cooperate with other public institutions interested or affected by a certain initiative.

7. *The principle of efficient management.* According to this principle, the management of the institution must establish clear and efficient actions based on quality standards and have the capacity to respond quickly to social needs.

8. *The principle of predictability.* According to this principle, the management of the institution must be aware of the social responsibilities of the institution and apply them strategically and coherently in the current activity.

9. *The principle of respect for human rights* and other international norms and standards. The principle assumes the recognition and respect of human rights and other international norms, depending on the specifics of the institution's activity.

The advantages that a public institution obtains following the implementation of a management system based on social responsibility are the following: demonstrated commitment to socially responsible ethics; increased reputation as a socially responsible organization; trust of beneficiaries, customers and a positive perception from development partners; improved employee morale; a fair, safe and equitable working environment; improved working conditions; transparency in activity through independently verified compliance; distinction from other medical institutions [2, p.69].

Conclusions. In Republic of Moldova there is a gap between the expectations of citizens and what they perceive as the reality of the achievements of public organizations. This gap is partly caused by cases of irresponsible behavior on the part of some civil servants, as well as by the way in which some public organizations exaggerate their merits in the social field.

In order for this standard to develop, it is necessary to train professionals who understand the role of social responsibility strategies in the organization's contribution to the sustainable development of society as a whole. Knowledge of social responsibility standards, terminology specific to the field of sustainability, international developments in the field, fundamental human rights, national legislation in the field of social dialogue, regulation of labor relations and environmental protection - all these are necessary prerequisites for a professional in social responsibility. The training of these professionals will make possible the transversal integration of the principles of social responsibility in all organizations, including in the public administration.

Bibliography

1. Cojocaru Svetlana, and others. Human resources management in the public administration of the Republic of Moldova. Academy of Public Administration, Chişinău, 2014.
2. Integration of social responsibility in organizations. Methodological guide for employers, trade unions, chambers of commerce, SME association, non-governmental organizations and sectoral committees. Bucureşti, 2013.
3. ISO 26000: 2010 Guidance on social responsibility. Geneva, 2010.

Фурсенко Анастасія Русланівна
студентка 3 курсу програми бакалавра
зі спеціальності “Публічне управління та адміністрування”
Таврійського національного
університету імені В.І. Вернадського

ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ

У непростий для нашої країни час з початком російської військової агресії звичний порядок нашого життя назавжди змінився. У кожного громадянина країни виникає безліч запитань, відповіді на які подекуди знайти доволі непросто. Це в повній мірі стосується і функціонування державної служби. Сьогодні виникли свої варіації здійснення цього функціонування.

Впроваджуючи оцінювання результатів службової діяльності державних службовців, законодавець визначив його засади у ст. 44 Закону України «Про державну службу» [1]. Цей законодавчий акт закріпив основні «параметри» щорічного оцінювання як різновиду публічної процедури – нормативну регламентацію, цілеспрямованість, участь суб'єкта публічної адміністрації, індивідуальний характер справи, деталізовану сукупність послідовних дій, обов'язкове прийняття рішення за підсумками здійснення з породженням правових наслідків для суб'єктів публічно-правових відносин.

Доцільно скористатися досвідом розвинених країн щодо процедури оцінювання в яких вона розпочинається вже після закінчення календарного року службової діяльності державних службовців і всі результати такої діяльності підлягають обов'язковому оцінюванню й усуваються будь-які передумови для «маніпуляцій» із планування завдань та ключових показників службової діяльності державних службовців шляхом визначення їх фактичного виконання на листопад-грудень поточного року, щоб «їх виконання неможливо було оцінити» [4].

Цікавим є досвід тих країн, які задля забезпечення використання реального ресурсу щорічного оцінювання службової діяльності державного службовця передбачають залучення незалежного суб'єкта (принаймні на стадії оціночної співбесіди) або ж погодження з ним проведення такої співбесіди (наприклад, досвід США та Великої Британії).

У США «службовцем публічного сектора» вважається будь-яка особа, праця якої оплачується з бюджету федерації, штату або місцевого органу влади. Обов'язковим елементом оцінки державних службовців у США є стажування на конкретних посадах із наступною оцінкою результатів цього стажування, а вищим урядовцям рекомендується ще й мати індивідуальний план розвитку, спрямований на вдосконалення професійних і управлінських навичок та підвищення творчого потенціалу[3].

У Великій Британії поняття «публічна служба» взагалі не визначено, натомість в нормативних документах фігурує поняття «громадянська

служба». Єдиного консолідованого закону про громадянську службу немає, а в законодавчому порядку регулюються лише деякі найважливіші аспекти.

Відбором кандидатів для вступу на громадянську службу займаються безпосередньо міністерства і відомства під спільним контролем Комісії у справах цивільної служби. Допоміжну роль при оцінці персоналу виконують деякі спеціалізовані організації, такі як Агентство з оцінки та відбору кандидатів для державної служби, Група корпоративного розвитку. Вони покликані забезпечувати дотримання принципу справедливої оцінки заслуг громадянських службовців [2].

Отже, оцінювання результатів службової діяльності державних службовців тієї чи іншої країни залежить від конкретних умов її функціонування. Разом з тим можна скористатися їх досвідом. В Україні доцільно запровадити гнучкі механізми здійснення оцінки функцій державних службовців. Це може стосуватися створення допоміжних незалежних органів оцінювання діяльності державної служби.

Список використаних джерел:

1. Про державну службу: Закон України від 10 грудня 2015 року № 889-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text>
2. Грицяк І. Законодавство про державну службу в Європейському Союзі (на прикладі Великобританії, Німеччини, Франції) // Ефективність держав, ного управління: Збірник наукових праць ЛРІДУ НАДУ при Президентові України Львів: Вид,во ЛРІДУ НАДУ, 2004/2005. Вип. 6/7. С. 442
3. Орлів М. Розвиток керівних кадрів федеральних агентств у США: досвід для України. Вісн. НАДУ. 2017. № 2. С. 87–94.
4. Хохлов В. Оцінювання державних службовців: як не припуститися помилок? URL:<https://www.pravda.com.ua/columns/2018/04/4/7176700/>

Цінь Кайвень
студент магістратури
спеціальності 281 «Публічне управління
та адміністрування» кафедри публічного
управління та економіки ТНУ імені В.І. Вернадського

СУТНІСТЬ МЕХАНІЗМІВ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

Поняття транскордонного співробітництва почало широко висвітлюватись у наукових джерелах в середині ХХ століття. У цей час регіони країн Європи почали відігравати самостійну роль у міжнародних відносинах, їм надавались ширші права у здійсненні міжнародного співробітництва на локальному рівні. Внаслідок цього була обгрунтована концепція «Європи регіонів», де основну роль відіграють вже не держави, а окремі регіони, важливою складовою розвитку яких є транскордонне співробітництво. Міжрегіональне (міжтериторіальне) співробітництво -

спеціальна система взаємодії між регіонами, що не мають спільного кордону (зокрема такими, які взагалі не прилягають до державного кордону), де характер взаємодії в рамках чинного законодавства і міжнародних актів також визначається відповідно до Мадридської Конвенції спільними рішеннями регіональної й місцевої влади [1].

В законодавстві України транскордонне співробітництво визначає спільні дії, спрямовані на встановлення і поглиблення економічних, соціальних, наукових, технологічних, екологічних, культурних і інших відносин між суб'єктами і учасниками таких відносин в Україні і відповідними суб'єктами і учасниками таких відносин із сусідніх держав у межах компетенції, визначеної їх національним законодавством [3].

Метою державної політики у сфері транскордонного співробітництва є створення сприятливих умов для ефективної та взаємовигідної співпраці суб'єктів та учасників транскордонного співробітництва України, підвищення соціально-економічного розвитку регіонів України та рівня життя населення.

Державна політика у сфері транскордонного співробітництва ґрунтується на принципах:

- законності;

- чіткого розподілу завдань, повноважень та відповідальності між суб'єктами транскордонного співробітництва України;

- гармонізації загальнодержавних, регіональних та місцевих інтересів;

- забезпечення рівних можливостей для регіонів України щодо співпраці в рамках транскордонного співробітництва;

- розмежування відповідальності та повноважень між центральними та місцевими органами виконавчої влади з метою найбільш ефективного розв'язання проблем та завдань у сфері транскордонного співробітництва;

- створення ефективних механізмів забезпечення умов для здійснення транскордонного співробітництва [3].

У Державній стратегії регіонального розвитку на період 2021-2027 рр. одним із ключових принципів визначено транскордонне співробітництво [2].

Європейська політика сусідства виступає в ролі стратегії «партнерства із сусідами» Євросоюзу, що покликана охопити співпрацю із суміжними державами ЄС. Напрями даної політики спрямовані на реалізацію політико-економічних можливостей з посилення міжнародної співпраці, що виникли внаслідок розширення ЄС, сприянню зміцненню регіональної стабільності, безпеки та добробуту. Вона є допоміжним механізмом підтримання політичного діалогу, економічної та культурної кооперації, запобігає взаємовідчуженню між розширеним ЄС та його сусідами.

Регламент № 232/2014 Європейського Парламенту і Ради від 11 березня 2014 р. визначає пріоритети Європейської політики сусідства на рівні двосторонніх відносин, у багатосторонньому форматі та у межах програм прикордонного співробітництва [5]. На рівні двосторонніх

відносин ЄС підтримуватиме такі пріоритети: права людини, належне управління і верховенство закону; інституційна співпраця та розвиток потенціалу, у тому числі для імплементації угод з ЄС; підтримка суб'єктів громадянського суспільства та підвищення їх ролі у проведенні реформ і демократичних перетворень; сталий і всеосяжний економічний розвиток; розвиток соціального сектору, зокрема для молоді, з акцентом на соціальну справедливість, згуртованість і зайнятість; торгівля і розвиток приватного сектору, включаючи підтримку малого і середнього бізнесу; сільське господарство і розвиток сільських районів; енергетичний сектор, з акцентом на енергоефективність та відновлювальні джерела енергії; транспорт та інфраструктура; розвиток освіти і навичок, у тому числі професійно-технічної освіти та підготовки кадрів; мобільність і управління міграцією; зміцнення довіри та інші заходи, що сприяють запобіганню і врегулюванню конфліктів, у тому числі підтримка постраждалого населення.

У розвиток Регламенту № 232/2014 і з метою представлення цілей для Східного партнерства Європейська служба зовнішньої діяльності оприлюднила Регіональну Східну Стратегію на 2014–2020 рр. та Багаторічну Орієнтовну програму на 2014–2017 рр. [4]. У Стратегії до основних регіональних викликів серед інших віднесені: підтримка стабільності, незалежності країн-партнерів відповідно до геополітичного контексту й опору зовнішньому тиску; забезпечення всеосяжного зростання та розвитку, підвищення якості освіти й працевлаштування випускників; підвищення енергетичної безпеки; сприяння обмеженню та поступовому вирішенню затяжних конфліктів і підвищення ролі громадянського суспільства та місцевих органів влади. Для тих партнерів, які уклали Угоди про Асоціацію, ключовою названа проблема їх належної імплементації та покращення адміністративного потенціалу. Стратегічними цілями Східного партнерства визначені: підтримка процесу політичної асоціації; сприяння економічній інтеграції та секторальному співробітництву; підвищення ролі громадянського суспільства як генератора реформ.

Список використаних джерел

1. Артёмов І. В. Транскордонне співробітництво в євроінтеграційній стратегії України. Монографія. Ужгород, 2009. 257 с.
2. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року. Постанова. Кабінет Міністрів України. 6 серпня 2014 р. № 385. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF> (дата звернення: 20.11.2022).
3. Про транскордонне співробітництво. Закон України. 24 червня 2004 р. № 1861. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1861-15> (дата звернення: 18.11.2022).
4. Programming of the European Neighbourhood Instrument (ENI) – 2014-2020. Regional East Strategy Paper (2014-2020) and Multiannual

Indicative Programme (2014-2017). URL:
http://eeas.europa.eu/enp/pdf/financing-theenp/regional_east_strategy_paper_2014_2020_and_multiannual_indicative_programme_2014_2017_en_.pdf (дата звернення: 18.09.2019).

5. Regulation (EU) No 232/2014 of the European Parliament and of the Council of 11 March 2014 establishing a European Neighbourhood Instrument. URL: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32014R0232> (дата звернення: 18.11.2022).

Чжан Чао Нань
 студент магістратури
 спеціальності 281 «Публічне управління
 та адміністрування» кафедри публічного
 управління та економіки ТНУ імені В.І. Вернадського

СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ

У процесах реформування системи державного управління особливого значення набуває удосконалення механізму розроблення та прийняття управлінського рішення як складової частини управлінського процесу. Правильно спланований процес прийняття рішень сприяє досягненню визначених цілей державної політики. Тому процес прийняття рішень є актуальним і важливим для формування ефективної системи публічного управління.

В науковій та навчальній літературі управлінське рішення визначається як творча воляова дія суб'єкта управління, спрямована на вирішення конкретної ситуації або проблеми [4]. В сучасній управлінській теорії виділяють дві основні теорії прийняття управлінських рішень: нормативну (або раціональну) теорію, що базується на нормативах, та поведінкову або психологічну теорію, що описує досвід прийняття й формування рішень тим чи іншим суб'єктом управління. Відповідно до цих теорій виділяють три основні моделі прийняття рішень. Класична модель базується на раціональності прийняття рішення, при прийнятті рішень суб'єкт управління має у своєму розпорядженні повну вихідну інформацію для прийняття управлінського рішення, розуміє всі можливі альтернативи по даному рішенню та наслідки після реалізації тієї чи іншої альтернативи. Такі рішення є формалізованими та приймаються в умовах повної визначеності. Поведінкова модель передбачає обмежену раціональність або досягнення задоволеності. При прийнятті рішень суб'єкт управління не має у своєму розпорядженні повної вихідної інформації для прийняття управлінського рішення та не може передбачити наслідки реалізації кожної альтернативи. Тобто рішення приймається в умовах повної або часткової невизначеності. Ірраціональна модель передбачає прийняття рішень без

дослідження альтернатив, рішення приймається в умовах повної або часткової невизначеності [1].

Метою управлінського рішення в будь-якій сфері діяльності є забезпечення регулюючого впливу на об'єкт управління з ціллю досягнення мети організації чи установи. Саме через те, що від якості управлінських рішень залежить досягнення мети діяльності організації чи установи їх формування та вибір повинні відбуватися на основі наукового підходу.

Розглядаючи прийняття рішень як процес, що об'єднує ці аспекти, науковці виділяють основні етапи цього процесу. О. Кузьмін і О. Мельник виділяють такі етапи прийняття управлінських рішень [2]:

1. Наявність ситуації, яка потребує вирішення, збір та аналіз інформації щодо нагальної проблеми.

2. Виявлення та оцінювання альтернатив, закладених у розроблених методах менеджменту.

3. Прийняття управлінського рішення (узаконення альтернативи).

4. Реалізація управлінського рішення та оцінювання результатів.

5. Контроль за виконанням рішення, що дозволяє виявити відхилення та встановити зворотний зв'язок між керуючою та керованою підсистемами.

Організаційна процедура прийняття і виконання найважливіших повторюваних рішень вимагає вирішення таких питань:

1) на якому рівні й хто приймає рішення (одноосібно чи колегіально);

2) хто готує наукове обґрунтування проекту рішення, економічне та соціальне обґрунтування, проект рішення;

3) з ким погоджується рішення;

4) які періодичність і форма контролю за ходом виконання рішення;

5) хто контролює і відповідає за правильність виконання рішення;

6) хто наділяється правом вносити зміни у зміст рішення та терміни його виконання;

7) яка форма звітності про виконання рішень;

8) хто дає висновок про виконання рішень і ступінь досягнення поставленої цілі [3].

В публічному управлінні поняття прийняття рішень визначається як творча вольова дія суб'єкта управління, спрямована на вирішення конкретної ситуації або проблеми. Метою управлінського рішення є забезпечення регулюючого впливу на об'єкт управління з ціллю досягнення мети організації чи установи.

Список використаних джерел

1. Брюшкова Н.О., Ніколюк О. В., Удовиця О. Ф. Особливості прийняття управлінських рішень в публічному управлінні. URL: http://www.dy.nauka.com.ua/pdf/3_2020/41.pdf (дата звернення: 21.11.2022 р.)

2. Кузьмін О.Є., Мельник О.Г. Основи менеджменту: Підручник. К.: Академвидав, 2003. 416 с.

3. Послідовність і методи прийняття управлінського рішення. URL: https://pidru4niki.com/81288/menedzhment/poslidovnist_metodi_priynyattya_upravlinnskogo_rishennya (дата звернення: 21.11.2022 р.)

4. Яремко І. Особливості прийняття та реалізації управлінських рішень в системі публічного управління. URL: https://www.researchgate.net/publication/354470505_OSOLIVOSTI_PRIJNATT_A_TA_REALIZACII_UPRAVLINSKIH_RISEN_V_SISTEMI_PUBLICNOGO_UPRAVLINNA (дата звернення: 21.11.2022 р.)

Штефура Василь Васильович
студент кафедри публічного управління та економіки ТНУ ім. В. І.
Вернадського

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В УКРАЇНІ

Важливою умовою відновлення економічного і соціального розвитку є міцне здоров'я всіх членів суспільства. Для цього суспільство має бути таким, в якому цінується здоров'я, а держава має вкладати в цю сферу якомога більше коштів на постійній основі. Державна політика України у сфері охорони здоров'я – це сукупність рішень чи зобов'язань, прийнятих на державному рівні щодо збереження та зміцнення фізичного і психічного здоров'я та соціального благополуччя населення держави як найважливішої складової її національного надбання шляхом реалізації комплексу політичних, організаційних, економічних, правових, соціальних, культурних, наукових і медичних заходів, спрямованих на збереження генетичної спадщини української нації, її гуманітарного потенціалу та врахування потреб нинішніх і майбутніх поколінь у інтереси конкретної людини (особистості) і суспільства в цілому [2].

Державна політика у сфері охорони здоров'я має сприяти виробленню шляхів і механізмів оптимальної організації на національному рівні охорони та поліпшення здоров'я, формування здорового способу життя, медико-соціальної профілактики захворювань та реабілітації.

Політика України в галузі охорони здоров'я ґрунтується на тому, що держава визнає право всіх громадян на охорону здоров'я, гарантує їх охорону, а також гарантує всім громадянам реалізацію їх прав у галузі охорони здоров'я.

Для покращення роботи цієї галузі державна політика охорони здоров'я має вирішити головне завдання – покращити роботу системи та забезпечити координацію спільних дій і секторів суспільної діяльності, державних і приватних структур і громадян [1].

Для проведення аналізу та вибору стратегії державної політики щодо реконструкції системи охорони здоров'я необхідно включити певні

механізми державного управління в процес трансформації, адаптувавши їх до конкретних суспільних проблем і можливостей, особливо в умовах обмежених ресурсів. До основних механізмів державної політики, які мають найбільший вплив на діяльність галузі охорони здоров'я, належать: фінансування галузі, організація системи охорони здоров'я на макро- та мікрорівні, розподіл фінансових ресурсів, форми оплати надавачів (виробників) медичних послуг, регулювання діяльності з оптимального поєднання впливу держави та механізмів ринку і соціального маркетингу тощо [3].

Тому основними стратегічними напрямами та цілями державної політики України у сфері охорони здоров'я мають бути:

- забезпечення збереження та зміцнення здоров'я населення;
- державне забезпечення першочергового фінансування комплексних народногосподарських програм лікувально-профілактичних, реабілітаційних та інших заходів охорони здоров'я;
- розробка концептуальних засад виходу з кризи та переходу до сталого розвитку системи охорони здоров'я України;
- визначення глобальних державних і регіональних цілей, індикаторів та критеріїв управління у зв'язку з переходом до стабільного розвитку галузі охорони здоров'я в Україні;
- подальше вдосконалення охорони здоров'я, державної медичної допомоги; пріоритетний розвиток ПМЛД, удосконалення мережі та структури закладів охорони здоров'я;
- покращення медико-демографічної ситуації: підвищення народжуваності, зниження рівня смертності новонароджених та осіб працездатного віку, збільшення тривалості життя;
- покращення профілактичної роботи всіх закладів охорони здоров'я, удосконалення санітарно-епідеміологічної служби;
- підвищення рівня санітарної культури і культури здоров'я населення, формування здорового способу життя.

Реалізація державної політики у сфері охорони здоров'я потребує також удосконалення правових механізмів соціального спрямування, розробки та впровадження нормативів і стандартів діагностичних, лікувально-профілактичних заходів у галузі, фінансування галузі відповідно до потреб, та здійснення контролю якості надання медико-санітарної допомоги на всіх рівнях, налагодження комунікацій, удосконалення правових механізмів регулювання взаємовідносин між медичними працівниками та пацієнтами.

Водночас сьогодні підтверджує, що управління системою охорони здоров'я не адаптоване до сучасних викликів, соціально-економічних умов, до об'ємних внутрішніх і зовнішніх проблем і тому потребує комплексних організаційних змін.

Отже, формування сучасного цілісного механізму впливу державного управління у сфері медицини, а також удосконалення правових механізмів значною мірою може запобігти виникненню ряду різноманітних помилок та

упущень у реформуванні галузі охорони здоров'я та сприятиме збереженню здоров'я громадян.

Список використаних джерел

1. Гальцова О. Л. Державна політика у сфері охорони здоров'я: початок другого етапу реформи. Український журнал прикладної економіки. 2019. Т. 5. № 2. С. 101-107.

2. Державне управління: підручник: у 2 т. Т. 1 / Нац. акад. держ. упр. при Президентіві 1. України; ред. кол.: Ю. В. Ковбасюк (голова), К. О. Ващенко (заст. голови), Ю. П. Сурмін (заст. голови) та ін. Київ: [б. в.]; Дніпропетровськ: ДРІДУ НАДУ, 2012. 463 с.

3. Слабкий Г. О. Щодо комунікацій з перетворення закладів охорони здоров'я в комунальні неприбуткові підприємства / Г. О. Слабкий, М. А. Знаменська // Актуальні питання педіатрії, акушерства та гінекології. 2015. № 2 (16). С. 167-169

ТУРИЗМ ТА ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННА СПРАВА: ДОСВІД КРАЇН ЄС ТА ПРАКТИКА УКРАЇНИ

Горбань Галина Петрівна
к.е.н., доцент кафедри індустрії гостинності та сталого розвитку ТНУ імені
В.І. Вернадського

ЗНАЧЕННЯ МАРКЕТИНГУ В ПІДВИЩЕННІ ЕФЕКТИВНОСТІ КОМУНІКАЦІЙ ТУРИСТИЧНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Не зважаючи на те, що існує багато публікацій, які висвітлюють застосування концепції маркетингу в туристичній сфері, недостатньо акцентована увага на значенні використання маркетингу в комунікаціях туристичного підприємства.

Для розуміння проблеми яка постає перед туристичним підприємством в її повсякденній роботі необхідно весь технологічний процес створення послуги розділити на два блоки. В першому блоці туристичне підприємство взаємодіє з постачальниками послуг, які формують тур. В другому блоці - з потенційним споживачем.

І в залежності від того на скільки якісною буде побудована комунікація на стільки успішною буде діяльність туристичного підприємства.

Туристичне підприємство у взаємодії з постачальниками послуг для туру повинно всебічно ознайомити їх із запитамі споживача. А у взаємодії із потенційним споживачем - сформуванню високий рівень довіри до нього. Оскільки тільки високий рівень довіри дозволяє людині віддати свої гроші за послугу (тур) споживання якої відтерміновано. У цьому зв'язку зростає необхідність застосування таких засобів комунікації які б давали найкращий результат. В цьому сенсі концепція маркетингу має найпотужніший потенціал.

Список використаних джерел

1. Макарова М.В. Комунікації в туризмі: основи дослідження, види, та шляхи розвитку //Ефективна економіка, 2017. – № 1. – С. 14-17.
2. Євтушенко О.В. Застосування комплексу маркетингу в сфері туризму / О.В. Євтушенко // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. — 2014. — № 1144. — С. 166–170.
3. Кудінова І. П. Комунікації у процесах обслуговування в туризмі / І. П. Кудінова, А. О. Артеменко // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Економічні науки. Bulletin of the National Technical University "KhPI". Economic sciences : зб. наук. пр. – Харків : НТУ "ХПІ", 2019. – № 1. – С. 60-64.

Дивинська Юлія Анатоліївна
аспірант кафедри публічного управління та економіки
ТНУ ім. В.І. Вернадського,

МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ ТУРИСТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДЕСТИНАЦІЙ

Вивчення можливостей використання ресурсів, економічного чи природно-ресурсного потенціалу – питання, яке часто виникає в науковій літературі під час аналізу тих чи інших проблем. Негативні зміни в туристичній сфері, що відбулися останніми роками, такі як Covid-19, особливо гостро поставили питання вивчення та використання вітчизняного туристичного потенціалу, який має досить потужний резерв і може бути багаторазово вдосконалений. Перш за все, перед питанням розвитку туристичного потенціалу постає завдання його оцінки.

Саме на основі оцінки туристичного потенціалу регіону державні органи можуть регулювати та визначати пріоритетні напрями розвитку туризму країни, що сприятиме стимулюванню просування туристичного продукту на національному та міжнародному рівнях.

У науковій літературі рівень розвитку туризму часто пов'язують із туристичним потенціалом, при цьому приділяється увага туристсько-рекреаційному підходу [2, с.2].

Для отримання достовірних результатів щодо оцінки туристичного потенціалу країни або регіону необхідно використовувати комплексні методики, які дають інтегральний результат за кількома показниками. Іншою ситуацією, яку необхідно враховувати під час таких досліджень, є ефективність використання тих ресурсів, якими володіє країна чи регіон і які впливають на загальну привабливість туристичної дестинації [3, с. 54].

Однією з основних ознак туристичної діяльності є приналежність до певної території, яка має різні характеристики. Згідно з міжнародною практикою, туристична привабливість регіонів визначається найбільшим попитом серед туристів на регіони з багатими природними, культурно-історичними ресурсами, географічним розташуванням, рівнем розвитку інфраструктури, що залежить від наявності інвестицій, рекреаційно-туристичних ресурсів, а також екологічний стан регіону. [1, с. 98]

Окремо взятий природний, історичний чи економічний ресурс може формуватися закономірно, історично, цілеспрямовано, як єдиний, окремий елемент, не обов'язково пов'язаний з іншими ресурсами і не підданий цілеспрямованому впливу людини в процесі господарської діяльності.

Вибір методу оцінки туристичного потенціалу багато в чому залежить від етапу та об'єкта оцінки. За стадією оцінки можна виділити попередню оцінку можливостей туристичної придатності ресурсу або їх сукупності та остаточну оцінку можливостей використання ресурсу для формування конкретного туристичного продукту.

Попередня оцінка ресурсної забезпеченості передбачає не остаточну вартісну оцінку окремих ресурсів, а лише їх наявність чи відсутність,

достатність чи повноту для формування визначеного переліку нових перспективних чи розширення вже розроблених туристичних продуктів DESTИНАЦІЇ. Важливим елементом процесу оцінки туристичного потенціалу DESTИНАЦІЇ є визначення умов доступу до окремих ресурсів, які його визначають. Для оцінки якісних параметрів ресурсів DESTИНАЦІЇ, особливо на початковому етапі формування туристичних продуктів, доцільно використовувати методи експертної оцінки.

Доцільність і необхідність кількісної оцінки туристичної привабливості на рівні країни, галузі чи певного регіону пояснюється виявленням тих територій, стимулювання розвитку яких призведе до можливості отримання максимально швидкого економічного результату, тобто набір ефектів. При оцінці туристичного потенціалу слід враховувати всю сукупність внутрішніх (ендогенних) і зовнішніх (екзогенних) факторів, які визначають пріоритети і перспективи розвитку туризму в даному регіоні території.

Узагальнюючи різні підходи до оцінки туристичного потенціалу, можна констатувати, що він розглядається як ресурсний потенціал організації, який має бути використаний максимально (за умов оперативного управління), ресурсозберігаючий та оптимальний (за умов матеріально-технічного забезпечення). менеджмент), а також творчо (в умовах інноваційного менеджменту).

Слід зазначити, що отримати максимально точні результати при оцінці індустрії туризму практично неможливо, оскільки в сферу впливу входять підприємства, які входять до складу різних галузей економіки, вкрай складно визначити, яка саме частина доходу отримується.

Список використаних джерел

1. Давидова О. Г. Методи оцінювання туристичної привабливості регіонів країни. Український соціум. 2015. № 4 (55). С. 97–107.
2. Івченко Л., Погуда Н., Вовк К. Оцінка рівня розвитку туризму методами кваліметрії. Економіка та суспільство. 2021. № 26. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-26-5> (дата звернення: 18.11.2022).
3. Музиченко-Козловська О. В. Комплексний підхід до економічного оцінювання туристичного потенціалу території. Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Серія: Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. 2018. № 899. С. 51–57.

Козачок Анна
студентка кафедри індустрії гостинності та сталого розвитку
ТНУ ім. В.І. Вернадського

КОРПОРАТИВНА КУЛЬТУРА В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ПІДПРИЄМСТВ ТУРИСТИЧНОЇ СФЕРИ

Трудові ресурси є головною продуктивною силою суспільства та основою концепції менеджменту. У сучасних умовах персонал підприємства та його потенціал (уміння, знання, досвід навички, роботи, творчість,

ініціатива) стають не менш важливими ніж виробничий та фінансовий капітал.

Тому одним з ключових елементів успішності діяльності того чи іншого підприємства є ефективна система управління персоналом. Сучасна система управління персоналом базується на великому світовому досвіді управління організаціями та характеризується постійним рухом підприємств до досконалості господарської діяльності.

Управління людьми вимагає гарних знань в області психології людини, але, так як не всі керівники дипломовані психологи, соціально-психологічні методи управління допоможуть тримати все під контролем: це створення гарного клімату в колективі, система заохочень, вміння переконувати, навіювати, особистий приклад.

Визнання персоналу головним елементом успіху туристичних підприємств означає потребу у відповідному управлінні трудовими ресурсами, що пов'язано з необхідністю вирішення ряду проблем, які стосуються: пошуку, утримання й розвитку працівників, створення відповідних умов праці, мотивування, оцінки ефективності використання персоналу тощо. Також варто не забувати, що людський фактор не тільки забезпечує правильний перебіг діяльності з надання послуг у туристичному підприємстві, але й є джерелом витрат.

Важливу роль в управлінні персоналом відіграє корпоративна культура, яка є системою відносин між співробітниками (внутрішній прояв) та взаєминах з клієнтами (зовнішній прояв). Корпоративна культура полягає в системі цінностей яку поділяють всі співробітники організації, тому дуже важливе її налаштування так щоб існувала узгодженість прагнень співробітників, бо це скорочує час комунікації, підвищує керованість системи управління, скорочує витрати на мотивацію.

Список використаних джерел

1. Семенов В.Ф., Нечева Н.В. Ефективність мотивації праці трудових ресурсів підприємств санаторно-курортного комплексу // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. 2015. №2(9). С.127-133.
2. Фальченко О. О. Методи управління персоналом у закладах готельно-ресторанного господарства [Електронний ресурс] / О. О. Фальченко, І. А. Юр'єва, Н. Ю. Мардус // Інфраструктура ринку : електрон. наук.-практ. журн. – 2018. – Вип. 25. – С. 493-498.

Шевченко Євгенія
студентка кафедри індустрії гостинності та сталого розвитку
ТНУ ім. В.І. Вернадського

ЗНАЧЕННЯ МАРКЕТИНГУ ТУРИСТИЧНОЇ ФІРМИ У ВЗАЄМОДІЇ ЗІ СПОЖИВАЧЕМ

Туризм є однією з основних галузей світової економіки, яка нині найбільш динамічно розвивається. Швидке зростання туризму зробило його визнаним економічним феноменом минулого століття.

В останні роки переміщення людей з метою огляду визначних пам'яток поширилося на різні держави світу, і завдяки цьому обміни між людьми з різних країн стали повсякденним явищем. Як наслідок, туризм на сьогодні є одним із видів міжнародного бізнесу, що прискорено розвивається. Інтерес підприємців до нього зрозумілий і пояснюється багатьма факторами.

Однак у туризмі є своя специфіка, що відрізняє його від торгівлі товарами, а й інших форм торгівлі послугами. Тут має місце як торгівля послугами, і товарами (за оцінками фахівців, частка послуг у туризмі становить 75 %, товарів – 25 %), і навіть особливий характер споживання туристичних послуг і товарів разом їх виробництва, більше, у певної ситуації [1].

Специфічний характер маркетингу у туризмі визначається особливостями та відмінними характеристиками туристичного продукту (порівняно з іншими споживчими товарами та послугами), а також особливістю споживачів та виробників туристичних товарів та послуг [2].

Туристичний продукт у вузькому значенні – це послуги будь-якого суб'єкта туристичної індустрії (наприклад, номер у готелі, туристичний продукт туроператора, послуги авіакомпанії тощо). У широкому значенні туристичний продукт – це сукупність товарів та послуг, що створює турпоїздку (тур) або має з нею прямий зв'язок. Головним туристичним продуктом є обслуговування у сукупності, тобто типовий набір послуг, запропонований туристам лише у «зв'язці».

Встановлення контактів із клієнтами має на меті переконати їх у тому, що пропонуване місце відпочинку та існуючі там служби сервісу, пам'ятки та очікувані вигоди повністю відповідають тому, що самі клієнти бажають отримати.

Туристичний маркетинг адресований не лише «кінцевим споживачам» – туристам, а й проміжним інстанціям – турагенствам, партнерам, громадським туристичним об'єднанням, державним органам з регулювання туризму [1].

На наш погляд, концепція маркетингу - це особлива орієнтація туристичної фірми на бажання та потреби клієнтів. Такого роду орієнтація на споживача має бути підкріплена особливими комплексними зусиллями, які будуть націлені на підвищення задоволеності покупців.

Список використаних джерел

1. Маковецька Н. Сутність туристичного маркетингу на національному рівні/ Н. Маковецька, Є.Бортников, Д.Люта, // Ефективна економіка / ДДАЕУ. – 2021. – № 30. – Режим доступу: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/636>
2. Безугла Л. С. Формування маркетингової діяльності на ринку туристичних послуг / Л. С. Безугла, А. І. Онищенко, Д. В. Шадріна // Ефективна економіка / ДДАЕУ. – 2020. – № 1. – Режим доступу : <http://dspace.dsau.dp.ua/jspui/handle/123456789/2897>

ПРІОРИТЕТИ ЕКОЛОГІЧНОГО РОЗВИТКУ В ПРОЦЕСІ РЕАЛІЗАЦІЇ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО КУРСУ

Петровська Ірина Олегівна,
к.е.н., с.н.с., доц., завідувачка кафедри індустрії
гостинності та сталого розвитку ТНУ імені В.І. Вернадського
Бистряков Ігор Костянтинович,
д.е.н., проф., зав. відділу методології сталого розвитку ДУ «Інститут
економіки природокористування та сталого розвитку НАН України»
Клиновий Дмитро Віталійович,
к.е.н., с.н.с., доц., п.н.с. відділу методології сталого розвитку ДУ
«Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН
України»

ФОРМУВАННЯ МЕТАПРОСТОРУ СТАЛОГО ГОСПОДАРЮВАННЯ

Основні позиції національної моделі сталого господарювання спрямовані на забезпечення соціо-еколого-економічного зростання за рахунок інклюзії природного, фізичного та людського капіталу до господарського обігу (input effects), забезпечення відповідних структурних змін в економіці, насамперед у «зеленому» напрямі з урахуванням кліматичних вимог сталості (efficiency effects); здійснення потужних інвестицій в реконструкцію та осучаснення інфраструктури, включаючи як виробничу, так і соціальну та екологічну її складові (stimulus effects) та стимулювання відповідної інноваційної активності, насамперед в сфері розробки дружніх для довкілля і кліматично-нейтральних технологій (innovation effects). Застосування такої моделі передбачає формування метапростору сталого господарювання, який складається з простору «великої» господарської системи Євросоюзу та простору «малих» господарських систем нашої країни, які в сукупності утворюють в результаті спільний господарський простір сталого господарювання (рис.1).

У запропонованій моделі європейський господарський простір виступає чинником формування сталої національної економіки в Україні через такі інструменти, як «Зелена» таксономія ЄС, «Зелена угода» та «Зелені» фінанси тощо, у свою чергу - орієнтуючись на настанови і цілі, запропоновані ООН в царині сталого розвитку, насамперед цілі ЦСР-2030 та Паризьку угоду про зміну клімату 2015 р. При цьому основним документом, який визначає поставлені цілі нашої держави щодо досягнення кліматичної нейтральності та необхідні для цього фінансові ресурси є Другий (оновлений) національно визначений внесок України до Паризької угоди, відповідно до якого наша держава взяла на себе зобов'язання забезпечити до 2030 року обсяги викиду парникових газів на рівні не вище 35 % від рівня 1990 року. Потужною міжнародною інституцією підтримки ініціатив у сфері

сталого розвитку є Програма розвитку Організації Об'єднаних Націй ПРООН, якою підготовлено концептуальний документ, що стосується фінансових аспектів забезпечення сталого розвитку нашої держави – дорожню карту «Сталі фінанси. EU Green Deal» [1].

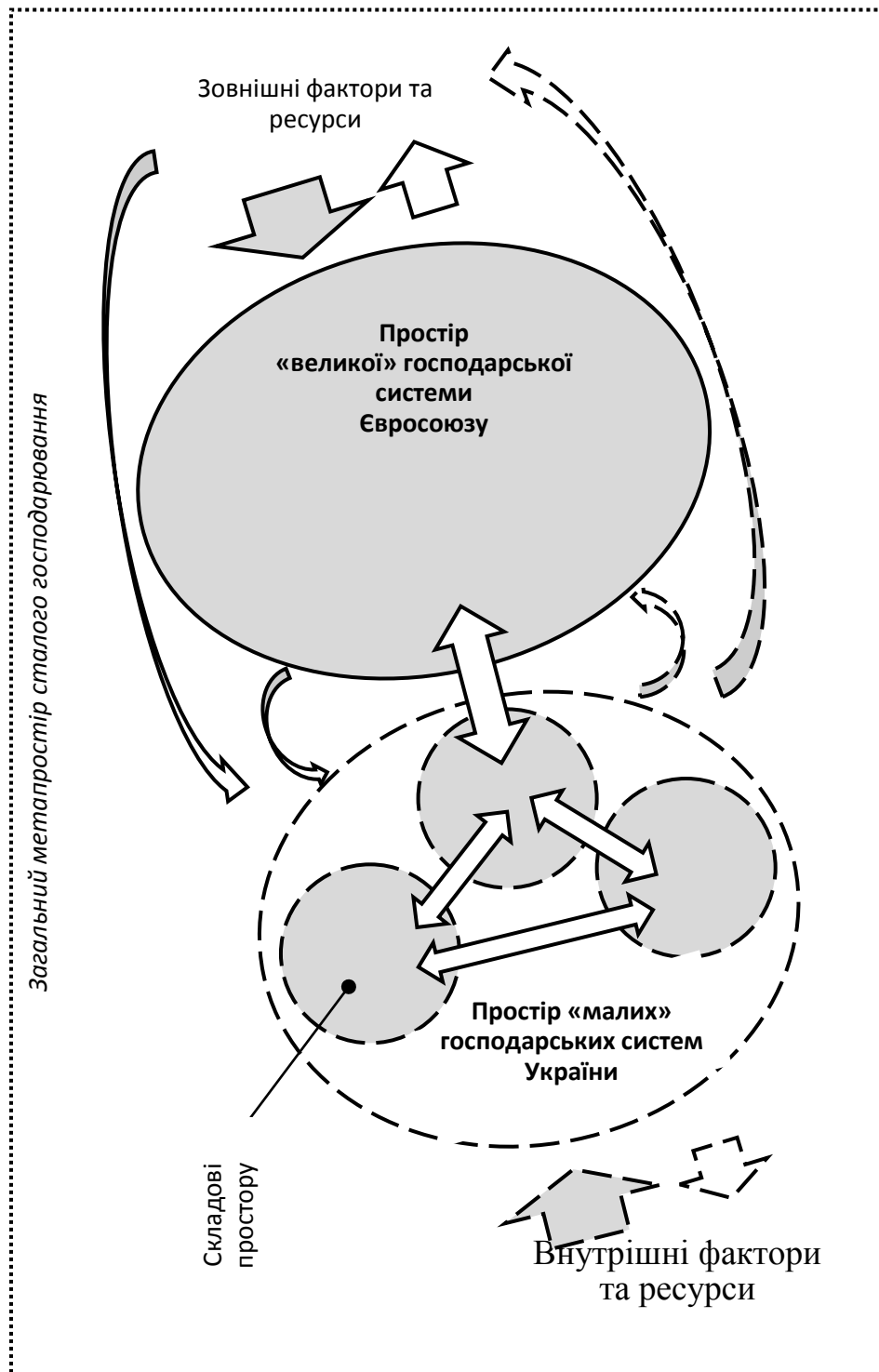


Рисунок 1. Концептуальна модель організації метапростору сталого господарювання

Згідно з цим, передбачається переорієнтувати національне господарство на більш сталі технології та бізнеси, фінансувати економічне зростання відповідно до принципів сталого розвитку, сприяти створенню

низьковуглецевої, кліматично стійкої та циркулярної економіки. За запропонованим у даному документі ПРООН алгоритмом, цей процес відбуватиметься, з урахуванням передової європейської практики, за двома генеральними напрямками: *нормативно-правовим*, включаючи таксономію проєктів сталого розвитку, розкриття інформації нефінансових ризиків, стандартизацію вимог до інструментів мобілізації фінансових ресурсів та *інституціонально-інфраструктурним*, включаючи створення платформи зі сталих фінансів та організацію ряду сталих фінансових закладів: зеленої біржі, агентства підтвердження статусу зелених фінансових інструментів та акселератора для зелених фінансів й організацій–оцінювачів для сертифікації фінансових інструментів та верифікації результатів тощо. Впровадження вказаних рекомендацій значною мірою сприятиме формуванню національного простору сталого господарювання та прискоренню євроінтеграції.

Список використаних джерел

1. Сталі фінанси. EU Green Deal. UNDP [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2022-08/5%20FINAL_Tree_Sustainable_finance_strategy_297x210mm_4%2B4_web_180822.pdf (дата звернення 10.11.2022).

Volodymyr Kyselov,

Prof., DSc. V.I.Vernadsky Taurida National University

Alina Dychko,

Prof., DSc., National Technical University of Ukraine “Kyiv Polytechnic Institute”

Yuliia Minaieva,

V.I.Vernadsky Taurida National University

MANAGING FACTORS OF THE QUALITY OF WASTEWATER BIOCHEMICAL TREATMENT

Biochemical treatment is effective way of pollution decrease in wastewaters, but it has its specific caused by biological origin of active sludge. Article is devoted to research of factors that effect active sludge and its ability to biodegradation and waste water treatment process. The aim of research is to establish dependences of biochemical treatment of wastewater from factors effected pollution decrease.

In order to determine the dependence, the statistical analysis was carried out, i.e. the analysis of data was carried out with the neglect of time factors.

In result of experiments the biggest correlation dependences between efficiency of effluent treatment by basic problematic parameter was obtained for oxidation capacity. This fact indicates the adaptation of microorganisms to values of organic pollutions and constant shortage of organic substrate in wastewater. There were also established correlation dependences between the efficiency of wastewater treatment and values of temperature, acidity level, concentrations of

oxygen, nitrogen and phosphorus in the bioreactor. Stable statistic linkage of treatment efficiency with the concentration of activated sludge may be explained by change of relationship of anabolism and catabolism processes in biocenosis of activated sludge, accumulation of heavily oxidizable high-molecular colloids of wastewaters, products of metabolism or degradation of bacterial cells at high concentrations of activated sludge and low loading on sludge.

The research describes dependences between treatment efficiency and treatment parameters without considering time factor.

Determined parameters of biochemical treatment of wastewater allow to model and predict behavior of active sludge ability to biodegradation of pollutants.

On the basis of the analysis of scientific literature and pooling of the existing experience the following requirements were developed which the mathematical model [10] should meet:

1. The model should describe the oxidation capacity of treatment plants with a reasonable degree of accuracy depending on the main parameters affecting the process of biological treatment of wastewaters of enterprises and allow the calculation of the oxidation capacity depending on the concentrations of main factors, process flow sheet and mode of the treatment plant operation.

2. All parameters of the model should be determined on the basis of operational data or taken as constants, i.e. the model should not include the parameters the determination of which requires special experiments.

3. The model should include all manageable parameters for ease of its use at the stage of the optimization of process conditions.

4. The model should include all main processes influencing the treatment efficiency in bioreactor.

The selected model meets the above requirements. The model adapted for the bioreactor contains 4 constants and 4 parameters versus 8 ones in the models developed by IAWPRC. At the same time the detection of these constants is carried out in the model not by means of additional laboratory experiments, but through the use of operational data of the object. All processes in the model are described on the basis of manageable parameters. Such parameters include in this case the following:

1. The nitrogen concentration in wastewater
2. The temperature of wastewater fed into treatment plants
3. The concentration of total nitrogen at inlet into biological treatment plants
4. The PO_4 concentration in wastewater.

The above manageable parameters make it possible to regulate:

- the sludge dose in the bioreactor,
- the oxidation capacity of treatment plants,
- the rate of biomass increase in the bioreactor,

and control in the process of operation treatment plants the necessity to add certain microelements since contrary to municipal wastewaters which have, as a rule, sufficient amount of microelements required for nutrition of microorganisms the wastewaters of enterprises very often have insufficient amount of microelements [2]. Consequently, the unforeseen changes in activity of the

biocenosis of activated sludge can take place in the absence of special addition to the bioreactor of those microelements which are lacking for activity of microorganisms.

Method of carrying out analysis without the time factor was selected with a view to investigate the correlation dependences between the efficiency of wastewater treatment and values of the relevant indicators of wastewaters at the inlet in the bioreactor, concentration of oxygen, nitrogen and phosphorus in the bioreactor. Experimental data showed that in the starting period there was a shortage of organic substrate (which resulted in the insufficient concentration of activated sludge). The analysis of correlation dependencies shows that the second by value is the factor of temperature (optimum values are +20...30 °C).

REFERENCES

1. Chernysh, E.Y. (2014), "Biological removal of phosphorus from sewage sludge during the bisulfite treatment", *Transactions of Kremenchuk Mykhailo Ostrogradskyi National University*, KRNU, Kremenchuk, no. 4, pp. 152-158.
2. Dychko, A.O., Ereemeev, I.S. & Gusovskiy, M.Y. (2014), "Managing complex systems of liquid waste management", *Management of Development of Complex Systems*, KNUCA, Kyiv, no. 18, pp. 168-172.
3. Urbain, V. (1996) Effectiveness of the membrane bioreactor in the biodegradation of high molecular-weight compounds, *Water Science and Technology*, no. 34, pp. 197–203.
4. Sean, X. L (2007), *Food and agricultural wastewater utilization*, Wiley-Blackwell, New Jersey, USA, 296 p.
5. Monod, J. (1949), The Growth of Bacterial Cultures, *Annual Review of Microbiology*, vol. 3, no. 1, pp. 371-394.
6. Henze, M., Harremoës, P., Cour, J. J. & Arvin, E. (2002). *Wastewater Treatment*. Hardcover, 422 p.
7. Brindle, K. (1996), The application of membrane biological reactors for the treatment of wastewaters, *Biotechnol. Bioeng.*, no. 49, pp. 601–610.
8. Choo, K. H., Lee, C.H. (1996), Membrane fouling mechanisms in the membrane-coupled anaerobic bioreactor, *Wat. Res.*, no. 30, pp.1771–1780.
9. Yoon, S. H., Kim, H. S., Park, J. K. (1999), Influence of important operational parameters on performance of a membrane biological reactor, *Proc., Membrane Technology in Environmental Management*, Tokyo, Japan, 278 p.
10. Henze, M., Grady, C., Guje W. (1987), *Activated Sludge Model No 1*, IAWPRC Scientific and Technical Report no. 1, IAWPRC, London, Great Britain.

Хлобистов Євген Володимирович,
д.е.н, проф., проф. НаУКМА, проф. WSEH,
член Експертної мережі Міжнародної Кримської платформи,
експерт Кримськотатарського ресурсного центру

ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РЕІНТЕГРАЦІЇ КРИМУ В СВІТІ СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ВИКЛИКІВ ТИМЧАСОВОЇ АНЕКСІЇ

До 24 лютого ц.р. Україна наполегливо проголошувала, що єдиним шляхом деокупації є дипломатичний, який здійснюється в різноманітний спосіб – через санкційний тиск, через дипломатичну та громадську активність, через постійне нагадування про належність Криму, через неусипну увагу українського суспільства до кримської тематики. Нині ситуація змінилася, і офіційна позиція України щодо Криму стала дещо іншою. Україна не виключає, що повернення Криму може відбутися в різний спосіб, зокрема, і в результаті військових дій по відновленню територіальної цілісності нашої держави. Як би то не було, але формувати політику реінтеграції Криму доцільно вже сьогодні, бо ми живимо в часи дуже активних і карколомних змін.

Які екологічні проблеми будуть актуалізовані після деокупації півострова і на що треба звертати увагу при формуванні комплексної еколого-економічної політики з деокупації цієї території? Серед всього кола еколого-економічних проблем зупинимося на декількох: 1) природокористування; 2) забруднення довкілля і знищення об'єктів природо-заповідного фонду; 3) деградація територій внаслідок мілітарної діяльності (військові навчання, наслідки розбудову і функціонування військової інфраструктури).

До початку повномасштабного вторгнення основний акцент на поверненні Криму до України ставився на санкційній політиці. Зазначимо, що одним з наріжних форм санкційної політики є моніторинг стану довкілля, природокористування та нагромадження доказів порушення українського природоохоронного законодавства та міжнародних довкільних угод, які здійснюється Російською Федерацією в Криму. Експерти неодноразово підіймали питання, чому виникають різні екологічні проблеми в Криму і як окупаційна влада їх намагається вирішувати, і чому це вирішення, у більшості випадків, приречено на низьку результативність^{1, 2, 3}

Давайте поглянемо, де і як здійснюється природокористування в Криму. Почнемо з корисних копалин та видобування мінерально-сировинних ресурсів. В Криму, згідно офіційним даним, на момент анексії знаходилося 24% всіх придатних до експлуатації (видобування) вапняків України. Всі кримські родовища вапняків експлуатуються і нині. Потреба металургійної промисловості України в флюсових вапняках, а це 20-25 млн.тон на рік, практично повністю задовольнялася за рахунок видобутку на кар'єрах,

¹ <https://ctrcenter.org/uk/news/7035-krim-vid-znevodnennya-do-povenej>

² <https://ctrcenter.org/uk/news/7239-u-zayavah-okupacijnoyi-vladi-bilshe-piaru-nizh-sprob-realno-virishiti-problemu-hlobistov-pro-zavod-krimskij-titan>

³ <https://ua.krymr.com/a/toksychnyi-krym-yak-rosia-pidryvaie-ekolohiu-pivostrova/31561874.html>

розташованих в Донецькій області та в Криму, де зосереджено 97% розвіданих запасів вапняків для металургійної промисловості. Українські металурги нині не отримують достатньої кількості флюсових вапняків, бо крім втраченого Криму, значна частина вапнякових родовищ опинилася на не контрольованій Україною частині Донбасу. Однак, повернемося до Криму.

Нині продаж і видобування вапняка сконцентрована в декількох приватних компаній, одним з найбільших є компанія «АМОНТЕ» (село Відкрите, істор. назва – Найн Бронт), значний видобуток понтичного вапняка здійснюється на Іванівському родовищі, але санкції мають орієнтуватися на компанії, що є покупцями вапняка на теренах РФ.

Саме великі підприємства мають нести відповідальність за порушення українського законодавства, крім безпосередніх видобувачів мінерально-сировинних ресурсів, які, на загал, є представниками малого та середнього бізнесу.

«Балаклавське рудоуправління» (назва збережена і нині) поставляла флюси на більшість металургійних заводів України. Нині покупцями флюсів є російські підприємства. Звісно, що з 2014 року жодних перевірок стосовно впливу на довкілля за чинними українським законодавством не проводилося.

Для офлюсовання агломерату на Камиш-Бурунському комбінаті виявилось більш вигідним використання місцевих хімічно придатних сарматських, меотічеської і понтических вапняків-черепашників. Нещодавні повідомлення про масову загибель птахів поблизу комбінату⁴ свідчать про небезпеку цього підприємства для довкілля.

Видобування піску в Керчі. Видобування здійснюється в декількох місцях, але найбільш небезпечним є використання Нижньо-Чурбаського хвостосховища. Внаслідок значної концентрації важких металів та інших забруднюючих речовин, і сам видобуток, і використання піску загрожує здоров'ю людей, а також навколишньому середовищу Керченського півострова та Чорного моря.

У піску греблі, що межує з відходами, вміст миш'яку в 377 разів вищий за гранично допустиму концентрацію.

Хвостосховище (спеціальна споруда для безпечного зберігання токсичних речовин) експлуатувалося з 1968 року та призначалося для збирання отруйних відходів Камиш-Бурунського залізрудного комбінату. За повідомленнями кримських ЗМІ, ці відходи використовують для будівництва

Води. У Кримських горах у 2018-2020 рр спостерігався суттєвий недобір опадів: у районі Ай-Петрі випало 43% норми, а в районі Ангарського перевалу 26% норми. Несприятливі синоптичні обставини сприяли збереженню режиму осінньої межі у басейнах всіх річок. Відбувалося незначне коливання рівнів води, переважно у бік зниження. Річка Альма вище гідропосту Партизанське місцями пересохла. На більшості річок

⁴ <https://crimea.suspilne.media/ua/news/3055>

селевих басейнів муніципальних округів Алушти, Судака та Феодосії зберігається пересихання», – йдеться в інформації Гідрометцентру.

За даними кримських синоптиків, середні витрати води на річках Бельбек, Демерджи, Салгир, Коккозка в жовтні були в межах норми, на річках Кучук-Карасу, Кучук-Узенбаш та в пониззі річки Кача в межах 7-28% норми, а на решті річок не більше 40-68 % норми.

Вуглеводи. На балансі «Чорноморнафтогазу» у 2014 р перебувало 17 родовищ, серед них 11 газових, 4 газоконденсатних і 2 нафтових. Так, за офіційними даними ДАТ «Чорноморнафтогаз» ще станом на квітень 2019 року з українських надр було вкрадено 9,3 млрд. куб. м природного газу та 280 тисяч тон рідких вуглеводнів. Для порівняння сумарні запаси вуглеводнів усіх родовищ півострову оцінюються: природного газу – 58,56 млрд куб м, газового конденсату та нафти – 3761 тис тон. На сьогодні достеменно невідомо яка кількість вуглеводнів незаконно видобувається Росією у Криму з українських родовищ, але ще у 2017 році ДАТ «Чорноморнафтогаз» оцінювала втрату своїх активів у 5 млрд доларів, а вже у 2020 році ця сума була збільшена у 1,5 рази.

До санкцій треба долучити компанії, які купують нафтопродукти від видобування нафти на шельфі. В Криму немає нафтопереробних заводів. Переробка нафти здійснюється на теренах РФ, за логістикою, це Туапсінський НПЗ. Санкції мають бути застосовані само до цього підприємства та до його партнерів.

Природо-заповідний фонд. Зміна статусу природо-заповідних об'єктів. Нищення дерев та чагарників, представників флори та фауни тощо. Достеменно не відомо, скільки. Цим займаються компанії, що реалізують інфраструктурні проекти (ВАТ «ВАД», Санкт-Петербург). Ця компанія має бути в максимальній кількості санкційних списків.

Мілітарна активність. Винищення флори та фауни, забруднення земельних ресурсів Керченського півострова (Міноборони РФ та організації-підрядники) в процесі військових навчань, на площі понад 55 000 га. Через вибухи сучасних снарядів, можна впевнено стверджувати, що ґрунт буде не здатний до родючості і з міркувань екологічної безпеки його треба зняти. Санкції мають бути застосовані до компаній, які забезпечують військові навчання в Криму.

Таким чином, можна зазначити, що екологічна ситуація в Криму потребує ретельного вивчення, постійного моніторингу, визначення реальних та потенційних небезпек та загроз, а також вивчення ситуації, яка склалася з природокористуванням на теренах Криму. Екологічна політика, що має бути впроваджена після деокупації, має спиратися на: 1) ретельне вивчення та фіксування стану природних ресурсів (зокрема, об'єктів природо-заповідного фонду) та визначення заповідної школи за період тимчасової анексії; 2) визначення шляхів безперебійного водопостачання до комунально-житлових об'єктів та систем з наявних 22-х водосховищ та визначення необхідності та обсягів додаткового водопостачання (за умов відновлення певної кількості промислових об'єктів та зрошувального землеробства); 3) визначення

заподіяної шкоди внаслідок будь-якої активності, що має мілітарне або парамілітарне походження (спрямування); 4) залучення міжнародної спільноти для виявлення та подолання екологічних проблем, набуття цієї діяльності прозорості та відкритості; 5) розробка стратегічних документів з раціонального та сталого використання природних ресурсів півострова для відновлення бальнеологічної і рекреаційної спеціалізації господарства регіону.

Бабала Каріна Леонідівна,
студентка кафедри індустрії
гостинності та сталого розвитку ТНУ
ім. В.І. Вернадського

РОЛЬ ЕКОТУРИЗМУ У РОЗВИТКУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО КУРСУ

Екологічний туризм або зелений туризм – це тип туризму, що полягає у подорожі на територію, яка потребує допомоги або зусиль для її збереження. В ході цієї мандрівки, витрачені туристом гроші підуть на заходи для збереження довкілля, а також посприяють розширенню вашого світогляду. Особливість екологічного туризму полягає у наступному. Такий тип туризму, в першу чергу, зацікавить поціновувачів екології та природи в цілому. Зазвичай, перед початком подорожі, група людей, на чолі з гідом, складає еко-маршрут, за яким буде слідувати під час мандрівки. Шлях може бути різним, однак найголовніше, щоб він проходив через природньо-важливі місця, такі як парки, заповідники, гірські хребти і так далі. Головною особливістю екологічного туризму є виховна функція, яка формує соціально-відповідальну особистість, що усвідомлює значимість природних об'єктів, як цінності нашої планети. Під час мандрівки, ми повинні навчитися елементарній відповідальності щодо свого вкладу для збереження природи. – [1, с.434],

Ось список деяких принципів екотуриста:

- Залишати після себе тільки сліди, брати з собою лише фотографії.
- Завжди ходити тільки протоптаними стежками.
- Не купувати вироби, що піддають небезпеці екотуризм.
- Не ображати місцевих мешканців.

Свій початок, екологічний туризм взяв у 70-х роках в США, а також охопив багато розвинених європейських країн, таких як Швейцарія, Данія, Німеччина та низка інших провідних держав. Розвиток екотуризму в Україні – це лише питання часу. За прогнозами Всесвітньої туристичної організації, зелений туризм буде розвиватися високими темпами і згодом займе значиму нішу й в світовому туризмі. Сьогодні існують наступні види екотуризму:

- науковий (з освітньою метою);
- активний (піші походи, велопрогулянки, альпінізм);
- історичний (ознайомлення з етносами та їх культурою);

- подорож до природних резерватів (парки, заповідники);
 - агротуризм (орієнтований на засоби для збереження землі).
- [3, с.134],

Останнім часом в Україні екологічний туризм набирає все більше популярності, а враховуючи погане середовище у великих містах та наші буденні проблеми – привід для постійних стресів та виснаження. В такому випадку зелений туризм стане хорошою відрадою та моральним відпочинком. В нашій країні, такий вид туризму активно розвинутий на західній частині території, наприклад Закарпаття, яке вважають найкращим місцем для екотуризму в Україні, і це не просто слова. Закарпаття має чарівні пейзажі та безліч природних ресурсів, що ваблять туристів чимдуж скоріше брати квитки до цього місця. В Яремче ви зможете поглибитися у пізнання західного етносу, адже там досі зберіглась традиція носіння національного одягу (вишиванки, кептарики), а пересуватися ви будете на конях, адже це основний засіб пересування по міським вулицям. Певні регіони мають свої особливості зеленого туризму, тому вам залишається лише обрати, куди саме ви хочете вирушити. – [4, с.362],

Україна багата на природні ресурси та цінності. Завдяки цьому ми маємо все необхідне задля належного екотуризму. Ви можете не сумніватися, що екотуризм багатий в нашій країні, тому наполегливо вам радимо підтримати будь-який його прояв та самим духовно та розумово збагатитися. Пам'ятайте, що країна починається з вас, тому, чим більше українців почне усвідомлювати та розуміти цінність нашої природи, тим більше приводів буде у нас для гордості Україною! – [2, с.54],

Список використаних джерел

1. Екосередовище і сучасність : у 8 т. / С. І. Дорогунцов, М. А. Хвесик, Л. М. Горбач, П. П. Пастушенко. – Київ : Кондор, 2007 . – Т. 6 : Екосередовище та євроінтеграційні процеси. – 622 с.
2. “Зелена” стратегія регіону : [монографія] / [Б. В. Буркинський, Т. П. Галушкіна, В. Є. Реутов та ін.] ; Ін-т проблем ринку та екон.-екол.дослідж. НАН України. – Одеса ; Саки : Фенікс, 2011. – 445 с.
3. Методы решения экологических проблем : монография / под ред. Л. Г. Мельника, Е. В. Шкарупы. – Сумы : Изд-во СумГУ, 2010. – 662 с. –(Экология и экономика; Вып. 3).
4. Хумарова Н. І. Екологоорієнтоване стратегічне планування розвитку територій : монографія / Н. І. Хумарова ; Ін-т проблем ринку та екон.- екол. дослідж. НАН України. – Одеса, 2011. – 408 с.

Liudmyla Sova, PhD student, National University of KyivMohyla Academy,

Daniil Khlobystov, student of the Faculty of Geography Kyiv National Taras Shevchenko University

PROBLEMS OF ASSESSING THE ENVIRONMENTAL COMFORT OF THE URBAN SYSTEM (ON THE EXAMPLE OF THE TOWN OF VASYLKOV, KYIV REGION)

Ensuring the sustainable development of Ukrainian cities is currently impossible without taking into account the state and ways of achieving their ecological comfort. Such scientists as N.A. Danilova, B.I. Kochurov, V.S. Preobrazhenskyi, B.B. Prokhorov, N.F. Reimers and others focused their attention on the problem of ecological comfort of the environment. M.M. Gabrel, who, in turn, refers to foreign scientists, in particular T. Markovskiy, A. Holub, S. Lishevskiy, Z. Rykel, K. Žerebecka, and others, devoted his research to the issues of quality of life and comfort of the urban environment [2].

The purpose of the proposed work was to assess the ecological comfort of the city of Vasylkov, Kyiv region, and to formulate recommendations for its improvement. The research is based on the author's functional zoning of the territory of the city of Vasylkiv (Appendix 1), the analysis of the "Program of socio-economic and cultural development of the Vasylkiv urban territorial community for 2022-2024" [3], and a summary of the results of a survey of local residents and direct observations.

According to the methodology [1], 13 groups of indicators on a scale of 4 points each were used in order to carry out a study of the placement of specified territories, atmospheric pollution by foreign impurities, the ability of the atmosphere to self-clean, the presence of odors in the atmospheric air, the microclimate of the urban environment, the quality of water environment and soils in the city, recreational comfort of the territory, technogenic component of the landscape, noise pollution, radiation, microbiological pollution and sanitary condition of the territory.

Among the environmentally dangerous objects, 4 large enterprises were identified, the P19 Fastiv–Kaniv route, five gas stations, two oil depots (in particular, blown up by the Russian army in March 2022), sewage and treatment facilities, a military airfield, a boiler house and the Vasylkiv railway branch Vasylkiv - The center - Vasylkiv-1.

Atmospheric pollution by extraneous impurities is high, according to information from the CEO, due to periodic exceeding of the maximum allowable norms of greenhouse gases. According to the comments of local residents, the manifestation of odors in the air is episodic.

The microclimate of the urban environment is uncomfortable due to illconceived construction: the private sector borders on industrial zones and the railway, and a large concentration of multi-apartment buildings in the city center puts a strain on the infrastructure of the surrounding areas.

The water environment of Vasylkov is mainly represented by the Stugna River and its basin. These are numerous lakes and wetlands. Many ponds have been built, so the river's self-purification potential is reduced. In the middle and lower reaches, the river is polluted with sewage, in particular, municipal and domestic with residues of detergents, organic substances, components of a biogenic nature, etc. Underground waters of Vasylkiv region are oversaturated with iron. According

to local residents, the water from its supply system is extremely polluted and is not transparent. According to the results of research by the Kyiv Regional Laboratory Center of the Ministry of Health, it did not meet the requirements of DSanPiN 2.2.4–171–10 in terms of the content of iron, ammonia, chlorides, nitrates and indicators of oxidation, hardness, color, and turbidity. Practically all buildings in the city are connected to the sewer system, but there is no rainwater system, the state of the main sewerage facilities is in an emergency.

The issue of the ecosystem integrity of water resources and small rivers is extremely important for evaluating the development of the city, based on the need to provide Vasylkova with high-quality water ecosystem services, that include supplying, regulating, supporting and cultural favors, which are mainly provided by the aquatic ecosystem of the Stugna River.

The soil quality in Vasylkiv is acceptable, residents even grow edible plants. Pollution by heavy metals is within the MPC. The main soils are sod-weak and medium-podzolic sandy and clayey-sandy soils, their potential for self-cleaning is low.

Buildings with a height of 5-9 floors are dense. There are significant problems with landscaping in Vasylkiv, as there are only three parks at a distance of more than seven kilometers from each other. The city is characterized by an average asphalt pavement, which is associated with large areas of manor buildings.

The noise pollution of the city is very high due to both the significant traffic and the operation of the military airfield. According to the data of B. Sreznievskiy CSO, the radiation situation on the territory of the Vasylkiv community is quite satisfactory.

Street cleaning in Vasylkiv is not sufficiently regular and of high-quality, there are two semi-legal landfills that are not equipped with systems for cleaning, sorting, or processing garbage.

According to the calculations, the city scores 83 points, and the average score is 2.86. This testifies to the critical potential of Vasylkov comfort, the city is extremely uncomfortable for life.

According to the CEO, the Vasylkiv City Council must ensure the implementation of the measures specified in the Program, as well as solve a number of urgent tasks, in particular: re-equipment of sewage systems, creation of a full-fledged storm sewer, because currently most of the rain and melt water together with city dirt flows into Stugna or generally stagnates on the streets.

The city of Vasylkiv needs renovation of numerous housing estates with a reduction in their floor space, as well as greening of industries, additional complex measures for water purification and prohibition of the use of dangerous chemical fertilizers on the territory of MTG, which are the cause of surface water pollution. The ponds created downstream of the Stugna should be drained, returning the river to its natural potential for self-purification and channel width. Vasylkiv needs landscaping, elimination of illegal landfills, creation of a full-fledged waste processing and sorting system.



In order to formulate the development strategy of Vasylkiv on the basis of environmentally friendly renovation, the issue of providing the city with high-quality ecosystem services of water sources should be taken into account as one of the key tasks to improve the environmental comfort of the urban environment.

References:

1. Василенко І.А., Півоваров О.А., Трус І.М., Іванченко А.В. Урбоекологія. Дніпро: Акцент ПП, 2017. 309 с.
2. Габрель М. М. Морфологія та комфортність середовища міст. Показники й методи оцінки взаємодій. Містобудування та територіальне планування. 2018. Вип. 68. С. 78-91. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/MTP_2018_68_14
3. Програма соціально-економічного та культурного розвитку Васильківської міської територіальної громади на 2022-2024 роки. URL: <https://vasylkivrada.gov.ua/programi-misko%D1%97-radi/>
4. Фільваров Г.Й. Проблеми сталого розвитку населених пунктів України / Фільваров Г.Й., Нечаєва Т.С., Плешкановська А.М. Містобудування та територіальне планування. К. : КНУБА, 2001. № 9. С. 305–318.

Рябченко Євгеній Вікторович,
студент кафедри індустрії гостинності
та сталого розвитку ТНУ ім. В.І.
Вернадського

ВМІСТ ТА ПОВЕДІНКА ВАЖКИХ МЕТАЛІВ У ГРУНТАХ

Важкі метали присутні у ґрунті як природні домішки, а причини підвищення їхньої концентрацій пов'язані з діяльністю людини. Упродовж останніх десятиліть у зв'язку з бурхливим розвитком промисловості спостерігається значне зростання їхнього вмісту у біосфері, атмосфері та

гідросфері, тому нині вони є одним із пріоритетних забруднювачів земельних ресурсів. В умовах інтенсивного антропогенного впливу надходження важких металів у агроєкосистему перевищує її захисні (буферні) властивості. Це призводить до зниження врожайності та якості продукції рослинництва, робить її небезпечною для людей і тварин. Залежно від роду джерела і властивостей розрізняються два типи важких металів:

- 1) літогенні, тобто пов'язані з материнською породою;
- 2) антропогенні, тобто такі, що потрапляють до ґрунту внаслідок діяльності людини. [2, с.29],

Забруднення важкими металами, в основному, має локальний характер. Найбільше забруднені території зустрічаються поблизу промислових центрів, великих виробництв, будови транспортних магістралей. Потрапляючи у ґрунт, важкі метали постійно мігрують, переходячи в ту, чи іншу форму хімічних сполук. Їхня частина піддається гідролізу, інші можуть утворювати важкорозчинні сполуки та закріплюватися у ґрунтового середовищі. У ґрунті важкі метали можуть знаходитися у трьох станах: необмінному, обмінному, водорозчинному. Причому в процесах акумуляції та трансформації металів приймають участь всі види вбирної здатності грантів. [3, с.74],

Джерелом важких металів у ґрунтах є:

- а) материнська порода;
- б) атмосферні опади (пил, дощі);
- в) біологічний матеріал - органічні речовини.

Залежно від роду джерела і властивостей важких металів у ґрунті розрізняються два типи важких металів:

- 1) літогенні, тобто пов'язані з матеріалом материнської породи;
- 2) антропогенні, тобто такі, що потрапляють до ґрунту внаслідок діяльності 3 людини.

Залежно від вмісту органічної речовини в ґрунті, в ньому, внаслідок змін адсорбційної здатності, змінюється вміст важких металів, що його визнано за природний. Адсорбційні здатності катіону зростають разом із його валентністю і залежать від радіусу іону металу в безводному і у водному стані. Найбільш зв'язаними є катіони тривалентні, наприклад, Fe^{3+} , Al^{3+} , а найменш зв'язаними - одновалентні. Сила адсорбції катіонів однакової валентності зростає разом із збільшенням діаметру катіонів у водному стані. На загальну адсорбційну ємність ґрунту впливають можливість обмінної адсорбції, що виникає з ізоморфного заміщення іонів, незалежно від рН, а також можливість додаткової адсорбції, що пов'язана з дисоціацією протонів активних груп. [1, с.27],

Останній із зазначених процесів значною мірою залежить від рН, тобто від кислотності ґрунту. Унаслідок зростаючої кислотності ґрунтів під впливом антропогенних процесів зростає участь кислотних ґрунтів із рН ґрунтового розчину нижче 4,65. У таких ґрунтів змінюються адсорбційні здатності, що призводить до зростання концентрації в ґрунтового розчині деяких форм важких металів.

Список використаних джерел

1. Методика визначення забезпеченості ґрунтів мікроелементами для потреб плодових насаджень та заходи з усунення їх нестачі у мінеральному живленні / Демідов О.А., Костенко В.М., Фатєєв А.І. [та ін.]. За ред. Фатєєва А.І. Харків: КП «Міська друкарня», 2013. 61 с.
2. Екологічна реабілітація техногенно забруднених важкими металами ґрунтів. Методика / А.І. Фатєєв В.Л. Самохвалова, О.В. Мандрика [та ін.]. За ред. А.І. Фатєєва, В.Л. Самохвалової. Харків: ТОВ «Смуґаста типографія», 2016. 147 с.
3. Алексеев Ю.В. Тяжелые металлы в почвах и растениях. Л.: Агропромиздат, 1987. 142 с.

Кирієнко Олександр Олегович
студент магістратури ТНУ імені В.І Вернадського

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРОГРАМ ПОВОДЖЕННЯ З ТВЕРДИМИ ПОБУТОВИМИ ВІДХОДАМИ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ ТА ЛОКАЛЬНОМУ РІВНЯХ

За даними Державної служби статистики України, щороку в країні утворюється близько 500 млн тонн відходів, у тому числі відходи первинного виробництва (76%), відходи вторинного виробництва (близько 18%), відходи сільського господарства (близько 2%) та тверді побутові відходи (близько 2%). За оцінками Євростату, загальний обсяг відходів у 27 країнах — членах ЄС у 2012 році становив у середньому 4,9 тонни на душу населення, тоді як в Україні цей показник у 2013 році сягнув 9,9 тонни на душу населення. Водночас варто зазначити, що в Україні на частку відходів промисловості припадає до 94% загального обсягу відходів.

Починаючи з 2000 року, структура споживання зазнавала змін, при цьому збільшилася частка споживання високовідходних товарів та послуг. Спостерігається зростання частки споживання товарів нехарчової групи, що спричиняє збільшення обсягів відходів упаковки. Структура твердих побутових відходів (надалі ТПВ) є вирішальним чинником для розвитку системи поводження з відходами. Тобто якісний склад відходів визначає вимоги до систем їх збору та утилізації, а також заходи, які мають застосовуватися в межах поводження з ТПВ[3]. Роль цього показника суттєво зростає при необхідності вибору моделей переробки ТПВ. На жаль, до сьогодні в Україні не здійснювалися систематичні дослідження структури ТПВ. Єдиними джерелами статистичних даних можуть слугувати невеликі дослідження, які проводилися операторами ТПВ та відповідними асоціаціями в той чи інший час у тих чи інших регіонах. Актуальною проблемою в Київській області залишається поводження з твердими побутовими відходами (надалі ТПВ). Практично всі районні центри, великі селища мають звалища ТПВ, але не всі вони експлуатуються у відповідності до чинного законодавства. Побудовані у свій час без належного захисту, деякі полігони є потенційним джерелом екологічної небезпеки регіонального масштабу.

Близько 90% звалищ і полігонів Київської області не відповідають санітарним і екологічним вимогам. Використання полігонів веде до збільшення питомого навантаження на одиницю площі полігону, ступеню щільності відходів й нарощування висоти складування. Полігони та звалища виконують роль природоохоронних споруд, але самі є джерелами негативного впливу на навколишнє середовище[1]. Виявлено, що більшість діючих полігонів заповнена на 90% проектного обсягу або переповнена. На полігонах відсутні огорожа, обвалування, мережа спостережливих свердловин, контрольно-пропускні пункти тощо. В сільських населених пунктах впорядковані полігони практично відсутні. Було виявлено, що у процесі будівництва та експлуатації полігону можливі різні види впливу на навколишнє природне середовище. Вплив на територію, умови землекористування і геологічне середовище проявляється у відчуженні земель, порушенні території і зміну рельєфу при будівництві, можливої активізації екзогенних процесів, зміну гідрогеологічних характеристик і умов поверхневого стоку, небезпеки розвитку ерозії, збільшення навантажень на ґрунти, формуванні специфічних техногенних зон, забрудненні ґрунтів нафтопродуктами.

У період експлуатації виникає небезпека забруднення ґрунтів відходами та нафтопродуктами, обумовлена впливом транспорту, що працює на полігоні. Можливий збиток докільню від функціонування полігонів ТПВ обумовлений утворенням фільтрату і біогазу в товщі тіла звалища. Фільтрат, проникаючи в породи зони аерації і ґрунтові води, забруднює їх. Стікаючі поверхневі води з полігону на рельєф місцевості забруднюють ґрунти. З поверхневим і ґрунтовим стоком фільтрат поступає у водні об'єкти, забруднюють і їх. В результаті біохімічних процесів в ґрунтах звалищ утворюється біогаз, який при виході на поверхню забруднює атмосферне повітря, і що нерідко призводить до займання відходів на звалищах і полігонах. Пожежі на звалищах і полігонах отруюють атмосферне повітря[2].

Отже, враховуючи негативний вплив полігонів ТПВ на природне середовище, заходи екологічної безпеки мають бути спрямовані на захист нормального стану повітря, ґрунту та підземних вод. Майже усі діючі полігони потребують невідкладної санації та реконструкції, а закриті – рекультивації. Крім того, залишається проблема зі стихійними сміттєзвалищами, щороку їх утворюється близько тисячі, при наявності технологій на полігонах більша кількість цих відходів може бути перероблена. Основними проблемами, на розв'язання яких спрямована програма є:

- недостатньо розвинена система збору в сільських місцевостях; - слабкий розвиток індустріальних методів переробки твердих побутових відходів;
- невідповідність полігонів (сміттєзвалищ) санітарним і екологічним нормам;
- недосконала система контролю за утворенням, перевезенням, розміщенням та утилізації відходів;

- питання по відведенню земельних ділянок під функціонування та будівництво полігонів (відшкодування за зміну цільового призначення, санітарно захисна зона);

- зношеність автотранспорту та контейнерів;
- низькі ціни на тарифи з вивезення та розміщення відходів;
- збільшення додаткового навантаження на полігони області відходами, які вивозяться з міста Києва.

Отже, ліквідувавши вищезгадані проблеми на рівні держави, області та кожного окремого суб'єкта, можна запобігти збільшенню об'ємів ТПВ та загрозам для навколишнього природного середовища та здоров'ю населення. За рахунок організаційно-розпорядчих, економічних, нормативно-правових, науково-технічних та нормативно-правових заходів передбачається призупинити погіршення стану навколишнього природного середовища, забезпечити умови для впровадження сучасної (екологічно безпечної) системи поводження з твердими побутовими відходами. До засобів розв'язання проблеми в сфері поводження з відходами є впровадження в області регіональних комплексів, центрів з утилізації відходів з двоетапною системою транспортування відходів та закриття сміттєзвалищ, які не потрапляють в мережу регіональних комплексів та центрів.

Список використаних джерел

1.Горобець О. В. Напрями удосконалення управління поводженням з відходами в Україні //Економіка. Управління. Інновації. – 2013. – №. 1.

2.Dutta Bristi. Solid Waste Disposal and its Management:Urban Area // International journal of Bio-resource and Stress Management/ - 2013. - vol. 4. no. 1 – p. 68–71.

3.Довга Т.М. Основні тенденції та закономірності утворення і переробки твердих побутових відходів в Україні. ГКД. Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка". URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1491>

РОЗВИТОК ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Путінцев А. В.,
кандидат економічних наук, доцент,
завідувач кафедри фінансів та обліку
ТНУ імені В. І. Вернадського

ФІНАНСОВА ГРАМОТНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Кожний з нас хоче досягти успіху у житті та бути заможною людиною. Чому ж не у всіх це виходить? Для досягнення успіху часто не вистачає фінансової грамотності. Зростання матеріальних статків у значній мірі залежить від того, на скільки розумно людина використовує ресурси та розпоряджається грошима. Засвоїти основні поняття та зрозуміти принципи управління фінансами зовсім не складно, наші економічні статті допоможуть вам швидко зорієнтуватися у складному світі фінансів.

Фінансово-економічна безпека держави – це поняття, що містить комплекс заходів та інструментів по захисту економічних інтересів держави на макrorівні та корпоративних структур на мікрорівні.

Однією з головних складових фінансово-економічної безпеки держави є рівень фінансової грамотності населення. Підвищення фінансової грамотності населення є однією зі стратегічних задач держави.

Основною метою діяльності, спрямованої на підвищення рівня фінансової грамотності населення, є розвиток людського потенціалу, підвищення рівня добробуту та фінансової безпеки громадян України, підвищення довгострокового інвестиційного попиту і зміцнення стабільності фінансової системи через різке підвищення ефективності домогосподарств у прийнятті фінансово-економічних рішень за рахунок кардинального підвищення рівня фінансової грамотності населення, впровадження масових ефективних стереотипів прийняття економічних рішень громадянами України.

Від фінансової грамотності населення залежить не тільки добробут домогосподарств, але й економічний успіх країни. Та в першу чергу фінансова грамотність потрібна кожній людині щоб ефективно користуватися грошима й швидко досягати нових рівнів матеріального добробуту. Знання основ економіки та фінансів допоможе вам у вирішенні таких задач:

- Планування сімейного бюджету, грамотне управління витратами

- Заощадження, накопичення капіталу, інвестування
- Грамотне управління власними ресурсами, створення джерел пасивного доходу
 - Правильний вибір джерел фінансування, кредитів
 - Розумне користування банківськими послугами
 - Забезпечення достойної пенсії на старість
 - Забезпечення майбутнього для дітей
 - Фінансова грамотність допомагає приймати розумні рішення, уникати прикрих помилок та багатіти.

Щоб стати фінансово грамотною людиною не обов'язково вступати до ВНЗ, але й простого вміння рахувати гроші та відкладати з кожної зарплати теж не достатньо. Необхідні знання можна отримати самостійно, пройшовши кілька онлайн курсів, чи самостійно вчитися, читаючи книги відомих фінансистів. Найпростіший спосіб поступово розібратися з тонкощами світу фінансів – періодично читати статті та слідкувати за новинами на тематичних сайтах. Їх перевага – завжди можна знайти актуальну інформацію.

У сучасному світі важливо орієнтуватися у видах банківських послуг та продуктів, принципах нарахування відсотків за кредитами та депозитами. Щоб заощадити гроші при отриманні кредиту, важливо порівнювати умови кредитування, користуватися кредитними калькуляторами. Отримати дохід від власного капіталу, поклавши гроші на депозит, допоможе правильна оцінка надійності банку. Для прибуткових інвестицій важливо навчитися враховувати вартість грошей у часі, загальну економічну ситуацію в країні та в світі.

Найчастіше такі люди тратять все зароблене до копійки, тому що гроші для них тільки засіб для споживання. Неправильне відношення до грошей призводить до постійних боргів та бідності.

Матеріальний добробут завжди починається з заощадження. Капітал дає людині фінансову свободу та відкриває нові можливості.

Під фінансовою грамотністю населення розуміється здатність громадян України:

- ефективно управляти особистими фінансами;
- здійснювати облік витрат і доходів домогосподарства і здійснювати короткострокове і довгострокове фінансове планування;
- оптимізувати співвідношення між заощадженнями і споживанням;
- розбиратися в особливостях різних фінансових продуктів і послуг (у тому числі інструментів ринку цінних паперів і колективних інвестицій), мати актуальну інформацію про ситуацію на фінансових ринках;
- приймати обґрунтовані рішення щодо фінансових продуктів і послуг та усвідомлено нести відповідальність за такі рішення;

- компетентно планувати і здійснювати пенсійні накопичення.

Для досягнення мети, пов'язаної з підвищенням рівня фінансової грамотності населення, необхідно розробити і реалізувати комплекс заходів, спрямованих на вирішення таких основних завдань:

- привернення уваги громадян до проблематики фінансової грамотності, підвищення рівня усвідомлення громадянами необхідності підвищення своїх фінансових знань;
- забезпечення економічної безпеки домогосподарств, руйнування патерналістського стереотипу, плекання культури прийняття домогосподарствами самостійних відповідальних рішень в галузі економіки та фінансів, формування у російських громадян нового типу мислення, що містить установки на активне економічну поведінку, відповідне їх фінансовим можливостям;
- підвищення обґрунтованості фінансових рішень, прийнятих домогосподарствами;
- організація системи фінансової освіти і освіти, що сприяє передачі знань і навичок фінансової грамотності всім категоріям населення України;
- зміна ставлення державних службовців та працівників правоохоронних органів до масової економічної активності громадян, забезпечення єдності державної політики щодо економічної поведінки домогосподарств (у тому числі інформаційної політики);
- формування соціально відповідальної поведінки постачальників фінансових продуктів і послуг по відношенню до споживачів, створення прозорих і неупереджених моделей просування і надання фінансових продуктів і послуг.

За результатами дослідження, проведеного у грудні 2020 року, середній рейтинг фінансової грамотності українців становить 11.6 пунктів з 21. Рейтинг встановлювався за показниками фінансової поведінки населення та рівня фінансових знань. Порівняно з 2017 роком, у якому показник фінансової грамотності був найнижчим, ситуація покращилася, проте дане питання лишається актуальним не тільки на рівні стратегій Національного банку України, але й на рівні зміни фінансової поведінки громадян. Адже це найбільш проблемна зона серед складових фінансової грамотності. Саме фінансова поведінка громадян прямо впливає на розвиток фінансового ринку, рівня тіньової економіки та ставлення населення до реформ та ініціатив влади.

Рівень фінансових знань серед дорослого населення в Україні вважається мінімальним цільовим показником серед країн, які брали участь в опитуванні. Лише 43% українців правильно відповіли на 5/7 запитань. В усіх країнах цей показник становить 56%.

Ряд питань, що використовувались в опитуванні ОЕСР демонструють, що українці більше думають про короткострокову перспективу й більш схильні до витрачання грошей, ніж до заощадження, що пояснюється в

першу чергу досвідом авторитарного управління та відсутності фінансової культури у колишньому СРСР. Важливу роль у цьому відіграла і російська збройна агресія проти України.

Щодо здійснення заощаджень, то 61% опитаних мають заощадження. З них 52% зберігають гроші у гаманці або готівкою вдома. Тільки 12% українців вказали, що вони заощадили на депозитному рахунку. Це свідчить про міцну культуру надання переваги готівці та уникнення відносин із банками, що розширює можливості тіньовій економіці та зменшує обсяги кредитування інвестиційної діяльності чи придбання активів, що перешкоджає економічному зростанню країни.

Практичний досвід, напрацьований у ході реалізації ініціатив у галузі фінансової просвіти, здійснюваних в Україні, а також програм підвищення фінансової грамотності, реалізуються в різних зарубіжних країнах і на рівні наднаціональних організацій, свідчить про те, що для забезпечення ефективності здійснюваних заходів, спрямованих на підвищення фінансової грамотності населення, слід керуватися наступними базовими підходами та принципами:

а) необхідно забезпечити комплексний підхід в області фінансової просвіти, який передбачає підвищення фінансової грамотності населення в широкому сенсі, – починаючи з навичок планування бюджету домогосподарств, до вміння оцінювати і приймати обґрунтовані рішення щодо вибору фінансових продуктів і послуг в різних секторах фінансового ринку (банківському, страховому, фондовому, пенсійне тощо);

б) при організації освітніх ініціатив та заходів слід робити акцент на вирішенні конкретних практичних проблем домогосподарств;

в) заходи в рамках програм підвищення фінансової грамотності повинні проводитися з обов'язковим урахуванням різних цільових аудиторій громадян: учнів, тих, хто вперше приступає до роботи, безробітних, молоді, громадян, які здійснюють залучення кредитів, пенсіонерів, військовослужбовців, учасників «народних» IPO, громадян, що зіткнулися з серйозними фінансовими проблемами, тобто бути чітко позиціоновані і мати виражений адресний характер;

г) слід робити акцент на підвищенні усвідомлення громадянами необхідності підвищення своєї фінансової грамотності;

д) з'єднання фінансової та юридичної грамотності є важливим чинником ефективності освітніх програм;

е) найважливішим фактором успіху є підготовка викладацького складу – «навчання вчителів» – підвищення кваліфікації тих, хто веде програми навчання; ж) необхідно активно використовувати зворотний зв'язок з учнями, заходи програм фінансової просвіти повинні оцінюватися на предмет їх ефективності.

Список використаних джерел

1. Шпак О., Булавенко С., Примаченко Н. Фінансова грамотність – запорука життєвої успішності учнів // Молодь і ринок. – 2017. – №. 11. – С. 26-31.

2. Калініченко О. О., Вікарчук О. І., Ніколаєнко С. М. Фінансова грамотність—запорука успішного населення //Економіка. Управління. Інновації. Серія: Економічні науки. – 2019. – №. 1.
3. Часнікова О. В. Фінансова грамотність як освітній ресурс старшокласників. – 2018.
4. Піскова Ж. В. Фінансова грамотність—запорука фінансово-економічної безпеки підприємництва. – 2019.

Клименко Оксана Миколаївна
доцент кафедри фінансів та обліку
ТНУ ім. В.І.Вернадського

ОСОБЛИВОСТІ СТРАХУВАННЯ ПІД ЧАС ВІЙНИ

В Україні 24 лютого 2022 Указом Президента України "Про введення воєнного стану" № 64/2022 введено воєнний стан.

Війна дуже вплинула на всі галузі економіки. Сфера страхування не є виключенням. Страхові ризики суттєво зросли, адже зараз усі страхові випадки складно передбачити,. Проте страховики змогли налагодити роботу в цих складних умовах. Попри введення воєнного стану і настання форс-мажорних обставин, страхові компанії продовжують працювати й виконувати страхові договори згідно із законодавством.

28 лютого 2022 року Торгово-промислова палата України опублікувала на своєму веб-сайті лист щодо засвідчення форс-мажорних обставин у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України.

Війна – це форс-мажор, а форс-мажор завжди прописується в договорах страхування, і сторони можуть посилатися на цей пункт, як на підставу для звільнення їх від відповідальності за невиконання умов договору. Проте жодна сторона за такої обставини не звільняється від зобов'язань по договору. Форс-мажор може вважатися лише законною підставою для відстрочення виконання обов'язку без жодної відповідальності за це (штрафів чи пені) [1].

Тобто застрахована особа може не робити страхові внески, посилаючись на форс-мажор, але зрештою їх доведеться сплатити. Також і страхова компанія, посилаючись на форс-мажорні обставини, може затримати виплату, але зобов'язана її здійснити, як тільки дія цих обставин на неї припиниться.

В окремих випадках страхова компанія відмовляє у виплатах. Це стосується пошкоджень або майнових збитків, які відбулися внаслідок воєнних дій чи знарядь війни. Це ризики, що не покриваються договорами страхування. Як правило, шкода, завдана в результаті бойових дій, не визнається страховим випадком.

Згідно із Законом України «Про страхування» страховим випадком є подія, передбачена договором страхування або законодавством, яка відбулася і з настанням якої виникає обов'язок страховика здійснити виплату страхової

суми (страхового відшкодування) страхувальнику, застрахованій або іншій третій особі [1].

Таким чином, можливість отримання страхового відшкодування залежить від того чи визнається договором чи законодавством певна подія страховим випадком.

Крім того, договори страхування не діють у зоні проведення бойових дій і на тимчасово окупованих територіях. Це стало нормою українського страхового ринку з 2014 року, коли російсько-українська війна тільки розпочалася. До 24 лютого страховики керувалися розпорядженням Кабінету міністрів, де був визначений чіткий перелік населених пунктів, на території яких органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження, та тих, що розташовані на лінії розмежування.

Наразі ж ситуація на фронті постійно змінюється. Перелік територій, де ведуться бойові дії, формує Державна служба з надзвичайних ситуацій. Тому питання дії договорів страхування в тому чи іншому населеному пункті може бути предметом спору зі страховиками [2].

Однак існує окремих вид страхування – на випадок війни або воєнних дій, тобто воєнні ризики. Це досить дорогий вид страхування. Переважно ці страховки робили на літаки, морські судна чи літаки, які перевозили цінні вантажі через територію конфліктів. Компанії зараз часто відмовляються від зазначеного виду страхування навіть за наявності коштів через те, що ризики значно зросли: війна в Україні відбувається без дотримання Женевської конвенції, тобто фактично без правил.

Загалом у першому півріччі 2022 року ризикові страховики показали високу прибутковість. Цьому сприяло помітне скорочення витрат (крім операційних). Страховики життя за результатами кварталу також отримали значний прибуток.

Драйвером підтримки страхового бізнесу стала «Зелена картка». За період війни цей вид страхування зріс на 76%. Якщо станом на 1 липня 2021 року у структурі страхового портфеля цей вид страхування становив 0,9 млрд грн, то на 1 липня 2022 року – 1,5 млрд грн.

Загалом у першому півріччі 2022 року в Україні 44% (7,6 млрд грн) страхових премій становило автострахування («автоцивілка», «Зелена картка», КАСКО). Слід зазначити, що за зменшення обсягів наданих послуг частка цих видів страхування в портфелі збільшилася. У першому півріччі 2021 року вона становила 36% (8,9 млрд грн).

Більшість полісів тепер можна придбати онлайн: зелену карту, КАСКО, автоцивілку тощо (до 24 лютого потрібно було оформляти тільки у паперовому вигляді). Страховики все частіше пропонують клієнтам спрощену процедуру оформлення випадків, наприклад без виклику поліції [3].

Список використаних джерел

1. Олександр Терпай. Страхування під час воєнного стану: чи є шанси на відшкодування. URL:

https://biz.ligazakon.net/analytics/210301_strakhuvannya-pd-chas-vonnogo-stanuchi--shansi-na-vdshkoduvannya

2. Недашківський Владислав. Які страхові виплати можна отримати під час війни. URL: <https://finance.ua/ua/insurance/strahovi-vyplaty>

3. Національний банк підбив підсумки роботи страхового ринку у першому півріччі 2022 року. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-pidbiv-pidsumki-roboti-strahovogo-rinku-u-pershomu--pivrichchi-2022-roku>

Путінцев А. В.,

кандидат економічних наук, доцент,
завідувач кафедри фінансів та обліку

ТНУ імені В. І. Вернадського

Бойченко О.К.,

помічник ректора

ТНУ імені В. І. Вернадського

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ: ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОГРАМ СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ

У сучасних суспільно-економічних умовах перспективи розвитку держави залежать від реформування всієї системи державного управління, зокрема, гостро стоїть питання вдосконалення механізмів фінансування. Безумовно, анексія Криму та війна на Сході України, які були розв'язані Росією проти України у 2014 р., повномасштабна війна 2022 р. супроводжуються значними негативними соціально-економічними наслідками та великими фінансовими втратами для економіки всієї країни. Враховуючи кризові явища в соціальному секторі, спричинені масовим переселенням осіб із регіонів з нестабільною політичною та військовою обстановкою, необхідна розробка та впровадження проектів і програм з метою упорядкування розселення, працевлаштування та соціальної адаптації біженців і переселенців. Визначення джерел та механізмів фінансування цих процесів як соціальних проектів є особливо важливим завданням у діяльності центральних державних та місцевих органів влади.

В умовах реформування економіки України залучення достатнього обсягу фінансових ресурсів є визначальним чинником повноти забезпечення потреб об'єктів соціальної інфраструктури, дієвості державного та регіонального регулювання суб'єктів господарювання, рівня матеріального й духовного добробуту населення, темпів розвитку інвестиційно-інноваційної сфери та зростання фінансового потенціалу країни загалом. Водночас, успішне функціонування фінансової системи пов'язано із результативним управлінням ресурсами держави та регіонів, головна частина яких зосереджена у бюджетній системі. Її ефективність визначає дієвість урядової політики у сфері фінансів, створює передумови для забезпечення стабільності економіки та країни загалом.

Безумовно, враховуючи гострі проблеми в соціальному секторі, спричинені масовим переселенням осіб із регіонів з нестабільною політичною та військовою обстановкою, необхідна розробка та впровадження програм соціальної підтримки вимушено переміщених осіб. Визначення джерел та змістовної основи механізмів фінансування цих процесів як соціальних проектів є особливо важливим завданням у діяльності центральних державних та місцевих органів влади.

До речі, у світовій практиці проблема фінансового забезпечення соціального захисту вирішується завдяки декільком механізмам: за рахунок державного та регіонального бюджету (перерозподільний механізм), комерційного й державного соціального страхування (страховий механізм), а також самозахисту населення. Останній включає в себе комплекс різноманітних форм власного захисту з різних фінансових джерел. Так сталося, що в нашому суспільстві з'явився ще один механізм, який зарекомендував себе краще, ніж будь-які інші. Це – пожертви українських громадян та організацій, тобто кошти громадянського суспільства.

Природно, що на першому місці у людей стоїть нестача коштів та роботи. Адже вони потрапили у критичну ситуацію, яку прийнято називати соціальним ризиком. Багато біженців та переселенців залишилися абсолютно без засобів до існування.

Політика щодо внутрішньо переселених осіб має забезпечити баланс між інтересами місцевих громад і створенням гідних умов їх життя та праці. Наразі настав час впроваджувати більш ґрунтовні програми, які мають не короткотерміновий, а середньостроковий характер не лише за часом реалізації, а й за терміном отримання результатів. Провідним органом щодо надання підтримки у сфері зайнятості є Державна служба зайнятості України, яка, окрім допомоги по безробіттю, надає послуги з працевлаштування,

На думку О. В. Макарової [1], програма реінтеграції для внутрішньо переміщених осіб, має бути спрямована не лише на підтримку зайнятості для переселенців, а й сприяти соціально-економічному розвитку місцевих громад шляхом використання наявного людського потенціалу переміщених осіб: їх доволі високої соціальної і територіальної мобільності, економічної активності, інтелектуального та демографічного потенціалу. Програма повинна мати інноваційний характер як щодо принципів, закладених в її основи, так і за характером заходів і технологіями організації її виконання. А найголовніше – мати достатні кошти для її реалізації.

Програма передбачає забезпечення соціального і матеріального захисту, підтримки, адаптації переселенців, збереження держгарантій, відновлення соціальних виплат, сприяння у відновленні паспортів та інших документів, надання юридичної допомоги, сприяння у продовженні навчання, медобслуговування. Фінансування передбачених Програмою заходів здійснюється за рахунок коштів державного та обласного бюджетів, інвесторів, а також за рахунок джерел, не заборонених чинним законодавством.

Говорячи про фінансування соціальних програм допомоги біженцям і переселенцям, не можна оминати увагою таке суттєве джерело, як міжнародна фінансова (у тому числі матеріальна) допомога. За останній рік чимало коштів було надано різними країнами світу на потреби облаштування внутрішніх переселенців в Україні.

Масштабний характер переміщень людей, викликаних агресивною війною Росії на Сході країни, створив надзвичайно складну фінансову ситуацію. У перші місяці фінансування відбувалось безсистемно, на громадському «ентузіазмі». Настав час розробляти спеціальні програми з чітким розмежуванням повноважень щодо їх фінансування. Програмні заходи мають бути забезпечені необхідним фінансуванням, сформованим із різних джерел: кошти державного та місцевих бюджетів, неурядових і громадських організацій, кошти донорських міжнародних організацій (що є особливо актуальним на початкових стадіях реалізації програми). Інноваційною складовою програми міг би стати перехід до нової фінансової стратегії розвитку територій, що полягає у переорієнтації з однієї підтримки депресивних регіонів у площину недопущення зниження активності регіонів-лідерів, що збільшить доходи місцевих і державного бюджетів та, відповідно, його обсяг коштів, що спрямовуються на розвиток регіонів – реципієнтів.

Як і будь-який інший проект, програма соціальної підтримки тих категорій громадян, які опинилася у надзвичайно складних умовах, пов'язаних з війною та окупацією, має супроводжуватися моніторингом та оцінкою на всіх стадіях, від її розробки до завершення. Для цього мають бути визначені критерії оцінювання, джерела інформації, установа-оцінювач та організаційна процедура проведення.

Таким чином, комплексний підхід до питання управління фінансовими ресурсами регіональної економіки для якісного забезпечення програм соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб включає системно інтегрований процес управління сукупністю регіональних програм, підпорядкованих єдиному стратегічному задуму і орієнтованому на успішну реалізацію державної програми щодо зазначеної проблеми. Необхідно розробляти спеціальні програми з чітким розмежуванням повноважень щодо їх фінансування. Програмні заходи мають бути забезпечені необхідним фінансуванням, сформованим із різних джерел: кошти державного та місцевих бюджетів, неурядових і громадських організацій, кошти донорських міжнародних організацій (що є особливо актуальним на початкових стадіях реалізації програми). Безумовно, програма реінтеграції для внутрішньо переміщених осіб має бути спрямована не лише на підтримку зайнятості для переселенців, а й сприяти соціально-економічному розвитку місцевих громад шляхом використання наявного людського потенціалу переміщених осіб: їх доволі високої соціальної і територіальної мобільності, економічної активності, інтелектуального та демографічного потенціалу.

Список використаних джерел

1. Макарова О. В. Соціальна політика в Україні : монографія ; Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України. К. 2015. 244 с.
2. Зейтуллаєва Е. Державна політика інтеграції внутрішньо переміщених осіб у регіональні спільноти в контексті підтримки регіонів та громад // Державне управління та місцеве самоврядування. 2018. Вип. 1(36). С. 75–84.
3. Костенко О. А. Фінансове забезпечення програм соціальної підтримки біженців та переселенців в Україні // Вісник ДДФА. Економічні науки. 2015. Вип. 1. Режим доступу : <http://biblio.umsf.dp.ua/jspui/handle/123456789/1213>

Стрибуль О.В.,

ст. викладач кафедри фінансів та обліку,
ТНУ імені В.І. Вернадського, м. Київ

ПЕРСПЕКТИВИ ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ FINTECH В УКРАЇНІ

Фінансові технології або FinTech є напрямком розвитку фінансових операцій, що робить такі операції більш ефективними і менш затратними.

Розвиток FinTech в Україні стимулює до активної цифровізації фінансових компаній та створення FinTech-компаній. В результаті чого вітчизняний ринок фінансових і банківських послуг змінився принциповим чином, різко зросла конкуренція, що створило загрозу для існування традиційних банків [4, с. 127]. Основа успішного розвитку FinTech-компаній (перетворення компанії в нео-банк) – це інфраструктура, завдяки якій існуючі готові програми для гаджетів дозволяють новим FinTech-компаніям легко співпрацювати з традиційними банками і пропонувати клієнтам основні банківські продукти та послуги.

Спектр спеціалізації Фінтех-компаній – від онлайн і мобільних додатків до сфер трейдингу, обміну валют, управління особистими фінансами [1, с. 18]. Сутність FinTech розкривається через взаємозв'язок двох основних компонентів: інновацій, заснованих на технологіях традиційного банківського сектора, та розробки нових моделей надання фінансових послуг. Український ринок FinTech налічує більше ніж 100 FinTech -компаній [1, с. 22] (рис. 1).

За даними рис. 1 видно, що найбільша кількість компаній складають конкуренцію банкам саме на ринку платіжних послуг [2, с. 23]. Важливим елементом зазначеної інфраструктури є цифрові платформи-посередники: реагуючи на попит, що виник з боку FinTech-компаній, ІТ-компанії налагодили виробництво необхідного програмного та апаратного забезпечення, що дозволяє новим і діючим FinTech-компаніям, нео-банкам швидко розширювати асортимент фінансових послуг і активно конкурувати з великими традиційними банками (відкриття рахунків, робота з платіжними картами та ін.) [5].



Рис. 1. Рівень розвитку глобальних напрямків FinTech в Україні (кількість компаній) Джерело: [6]

Аналіз взаємодії FinTech-компаній, нео-банків і традиційних банків, банків дозволяє зробити наступні висновки: FinTech-компанії перетворилися в небезпечних конкурентів для традиційних банків, що пов'язано не тільки з прямою конкуренцією, але і з загрозою поглинання; можливість перетворення успішної FinTech-компанії в нео-банк пов'язана з існуючою інфраструктурою, пропозицією класичних банківських послуг і нарощуванням клієнтської бази; розвиток FinTech-компаній, нео-банків за кордоном, в значній мірі, залежить від стимулювання інвестицій [1, с. 21]; здатність традиційних банків успішно конкурувати з FinTech-компаніями залежить від успішності проведеної ними цифрової трансформації, взаємодія між FinTech-компаніями, традиційними фінансовими компаніями (включаючи банки) і підприємствами, що не мають відношення до фінансової сфери, формують FinTech-екосистеми, які замінюють традиційні двосторонні партнерства (співпраця FinTech-, BigTech-компаній і банків); екосистеми вигідні всім учасникам і сприяють підвищенню їх фінансової стійкості; в Україні великі банки або купують FinTech-компанії (включаючи IT-стартапи), або створюють спільні проекти (як з FinTech-компаніями, так і з BigTech-компаніями); банківські регулятори (в Україні – Національний банк України) повинні уважно стежити за мінливим ландшафтом в банківській сфері [3, с. 587].

Таким чином, зміна архітектури фінансового сектора в першу чергу пов'язана з передовими фінансовими технологіями, завдяки яким банки та фінансові установи створюють свої екосистеми. Перехід від традиційної системи надання фінансових послуг до цифрової надає великі можливості як

великим фінансовим компаніям, так і стартапам FinTech для роботи з банками або фінансовими організаціями. Фінансові технології матимуть фундаментальне значення для вдосконалення основних банківських процесів і перетворення банківської галузі. Це дозволить підвищити продуктивність FinTech для розвитку ринку банківських послуг в Україні.

У сучасних умовах на конкуренцію банків на фінансовому ринку впливають інноваційна складова та цифрові технології, які є досить важливим параметром просування банку на ринку, а саме рушійною силою для надання та розповсюдження його цифрових фінансових послуг.

Отже, можна виділити такі специфічні умови розвитку банківської конкуренції в умовах цифровізації: приплив іноземних інвестицій в банківський сектор країни; посилення конкуренції і, як наслідок, стимулювання підвищення ефективності ведення бізнесу; збільшення споживання, стимулювання активності рейтингових агентств, бухгалтерських та аудиторських фірм, кредитних бюро; доступ господарюючих суб'єктів країни до світових фінансових ринків, що може служити фактором економічного зростання; використання успішних моделей бізнесу, які зарекомендували себе на міжнародних ринках.

Список використаних джерел

1. Гаврилко Т. О., Антонова Р. FinTech: зарубіжний досвід та особливості розвитку в Україні. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2020. Випуск 29. С. 17-22.
2. Гончаренко А. С. Банківська конкуренція на ринку платіжних послуг в умовах розвитку Fintech. Науковий вісник Одеського національного економічного університету. 2021. № 3-4. С. 21-27.
3. Жердецька Л. В., Городинський Д. І. Розвиток фінансових технологій: загрози та можливості для банків. Гроші, фінанси і кредит. 2017. Випуск 10. С. 583-588.
4. Коваленко В.В. Розвиток FinTech: загрози та перспективи для банків України. Приазовський економічний вісник. 2018. Випуск 4 (09). С. 127-133.
5. Національний банк України, липень 2020. «Стратегія розвитку фінтеху в Україні до 2025 року. Сталий розвиток інновацій, кешлес та фінграмотність». URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/strategiya-rozvitku-fintehu-v-ukrayini-do-2025-roku--kurs-na-staliy-rozvitokinnovatsiy-keshles-ta-finansovu-gramotnist>
6. Global Fintech Index 2020. Findexable. URL: <https://findexable.com/wp-content/uploads/2019/12/Findexable-Global-Fintech-Rankings-2020exSFA.pdf>

МЕХАНІЗМИ СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Механізми стимулювання інвестиційного розвитку територіальних громад покликані дати поштовх для підвищення розвитку територій, використовуючи методи прямого та непрямого впливу через Державний фонд регіонального розвитку, субвенцію на розвиток інфраструктури територіальних громад, субвенцію на соціально-економічний розвиток територій, державні інвестиції, проекти державно-приватного партнерства тощо.

Вивчення регіональних інноваційних і інвестиційних програмних документів дозволило встановити найбільш поширені механізми регулювання, управління і стимулювання інноваційної діяльності, які включають наступні комплексні заходи:

1. Розвиток нормативної правової бази у сфері стимулювання інноваційної діяльності :

- формування нормативно-правової бази, необхідної для розвитку механізмів державно-приватного партнерства;
- розробка середньострокової програми розвитку інноваційних кластерів високотехнологічних галузей економіки регіону.

2. Фінансова підтримка інвестиційної діяльності :

- оптимізація порядку укладення угод про реалізацію інноваційних проектів на території регіону в цілях застосування регіональних податкових пільг;
- оцінка ефективності податкових пільг, встановлених регіональним законодавством [1].

3. Адміністративні механізми інноваційного розвитку :

- створення на базі державних установ спеціалізованих організацій з функціями по впровадженню стратегії по залученню інвесторів і розробкою переліку перспективних інноваційних проектів;
- затвердження єдиних стандартів формування перспективних інноваційних проектів;
- здійснення обліку і контролю результатів надання інвесторам режиму найбільшого сприяння.

4. Організаційно-економічні механізми інноваційного розвитку :

- формування інноваційного портфеля регіону, що припускає актуалізацію на постійній основі реєстру пріоритетних інвестиційних проектів;
- оцінка фінансового стану організацій-суб'єктів інноваційної діяльності, інноваційний і фінансовий консалтинг;
- розробка механізмів стимулювання територіальних громад за кращі результати у сфері залучення інвестицій;

- перенесення найбільш успішних практик залучення інвестицій на рівень місцевого самоврядування;
- розробка, твердження і реалізація міжгромадських інвестиційних проектів, що фінансуються за рахунок засобів обласного бюджету [3].

5. Розвиток кадрового потенціалу:

- формування переліку професійних стандартів для фахівців, зайнятих в області інновацій, організація розробки і затвердження цих стандартів;
- розробка і реалізація нових освітніх програм у ВНЗ в області інновацій;
- створення системи компетенцій і мотивації співробітників профільних органів державної влади і спеціалізованих організацій по залученню інноваторів[2, с.60].

В умовах дії ринкових механізмів регіони поступово перейшли на конкурентні позиції в процесі залучення інвестиційних ресурсів на свою територію. Це породило виникнення дилеми між необхідністю консолідації спільних зусиль по реалізації великих інвестиційних програм в умовах обмеженості бюджетних джерел і формуванням конкурентних переваг за рахунок поліпшення інвестиційного клімату, що забезпечує максимальний приплив не лише приватних, але і державних інвестицій.

Список використаних джерел

1. Гризоглазов Д. В. Бюджетно-фінансова автономія об'єднаних територіальних громад. Ефективна економіка. 2015. № 10. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/10_2015/93.pdf.
2. Лопушинський І. П. Фінанси об'єднаних територіальних громад: шлях децентралізації. Фінанси в умовах модернізації регіональної економіки : зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 23 квіт. 2015 р. Київ : ТОВ «ЦП «КОМПРИНТ», 2016. С. 58–69.
3. Територіальні громади в умовах децентралізації: ризики та механізми розвитку: монографія / за ред. Кравціва В. С., Сторонянської І. З. Львів: ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України, 2020. 531 с. (Серія «Проблеми регіонального розвитку»). URL: <https://ird.gov.ua/irdp/p20200001.pdf>

Буєвська Вікторія Сергіївна
студентка кафедри фінансів та обліку
ТНУ ім. В.І. Вернадського,

ЗАСТОСУВАННЯ ФІНАНСОВОГО ПЛАНУВАННЯ ДЛЯ ОПТИМІЗАЦІЇ ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА

Фінансове планування означає свідому організацію фінансового розвитку підприємства на основі оптимізованої структури цілей і відповідних засобів для їх досягнення. Статус фінансового планування в ринковій

економіці визначається тим, що планування є однією з функцій управління, тому фінансове планування є функцією фінансового менеджменту.

Для забезпечення економічного зростання як на макро-, так і на макrorівні підприємство має дбайливо управляти фінансовими ресурсами, зокрема ефективно їх формувати та використовувати. Адже від цього залежить фінансова стабільність держави. У сучасних умовах значно зростають вимоги щодо ефективного управління фінансовими ресурсами.

Теоретичні та практичні аспекти формування і використання фінансових ресурсів, наукові підходи до їх класифікації розглядали у своїх працях вітчизняні вчені І.О. Бланк, І.В. Зятковський [1], В.М. Опарін, А.М. Поддєрьогін [2], О.О. Пилипенко [3], І.І. Румик [4], та інші.

Фінансове планування необхідно, перш за все, для підтримки фінансової рівноваги підприємства, а з іншого боку, щоб уникнути накопичення великого обсягу оборотних коштів. Воно повинне охоплювати всі фінансово-економічні, а також виробничо-економічні процеси. Ефективно виконувати ці завдання можна лише в рамках синхронного планування. Для взаємозв'язку всіх розрахунків розробляється комплексна генеральна схема планування або система планування підприємства. Таке комплексне планування дозволяє уникнути фінансових дисбалансів. Отже, фінансовий план являє собою фінансове забезпечення господарської діяльності підприємства і є основою для прийняття фінансових рішень.

Метою фінансового плану є визначення можливих надходжень і відтоків коштів протягом планового періоду. Фінансовий план можна розглядати як завдання на основі окремих показників і як фінансовий документ, що гарантує взаємозв'язок між показниками. Взаємодія розвитку компанії з наявними ресурсами та загальною оцінкою передбачає процес регенерації і обіг грошового капіталу.

Фінансова стратегія підприємства є невід'ємною частиною його загальної економічної стратегії, яка охоплює довгострокову систему завдань фінансової діяльності підприємства та шляхи їх досягнення.

Мета фінансової стратегії підпорядкована загальній меті економічного розвитку підприємства. Розрізняють два основних завдання функціонування бізнесу та економічного розвитку: 1) максимізація прибутку або 2) максимізація ринкової вартості бізнесу.

Фінансова стратегія підприємства відображається в його довгостроковому стратегічному плані розвитку, а основні альтернативні фінансові показники діяльності підприємства визначаються відповідно до очікуваного вибору розвитку ринкового середовища. Розробка альтернативних фінансових планів на основі моделювання, факторного аналізу та нормування дає змогу прогнозувати можливі зміни фінансового стану та фінансових результатів підприємства.

У довгостроковому фінансовому плані сформульовані прогнози звітів про фінансові результати, звіти про рух капіталу, прогнози балансу активів і пасивів підприємства тощо. Ефективність фінансової стратегії залежить від того, чи враховує вона реальні економічні можливості підприємства та стан і

тенденції розвитку зовнішнього ділового середовища підприємства.

Для розробки фінансового плану використовуються такі методи:

- балансові, де не тільки збалансовано підсумкові показники доходів і витрат, а й за кожною статтею витрат визначено конкретне джерело її покриття;

- нормативні, що визначають потребу у фінансових ресурсах відповідно до фінансових норм і нормативів (ставки податків, норми амортизації тощо);

- розрахунково-аналітичні, тобто планові показники розраховуються на основі фактичних даних базового періоду та показників їх зміни протягом планового періоду;

- методи економіко-математичного моделювання з метою прогнозування значень показників та оптимізації планових рішень.

На підставі розробленого фінансового плану можна визначити обсяг коштів, які є у розпорядженні підприємства, які основні джерела доходів, чи достатньо коштів для виконання планових завдань, скільки коштів необхідно перераховувати до бюджету, кредиторам, страховим компаніям, як розподіляти прибуток підприємства, чи збалансовані доходи та витрати підприємства тощо.

На підставі фінансової стратегії визначається фінансова політика суб'єкта господарювання за основними напрямками фінансової діяльності: інвестиційна, амортизаційна, цінова, податкова, дивідендна.

Фінансова стратегія визначає ключові методи та практику формування фінансових ресурсів, їх планування та прогнозування, забезпечення ліквідності та платоспроможності підприємства в умовах ринку.

Крім цього, важливе значення для формування фінансової стратегії має врахування факторів ризику. Фінансова стратегія розробляється з урахуванням ризику неплатежів, інфляційних коливань, фінансової кризи, пандемії, військового стану та інших непередбачуваних обставин.

Отже, успіх фінансової стратегії підприємства можливий, коли фінансові стратегічні цілі відповідають реальним економічним можливостям та фінансовим ресурсам підприємства, а методи фінансового менеджменту є гнучкими та адекватними змінам фінансово-економічної ситуації.

Список використаної літератури

1. Зятковський І.В. Фінанси суб'єктів господарювання в умовах інституціональних перетворень: Монографія . Тернопіль: Економічна думка, 2006. 338 с.

2. Поддєрьогін А.М. Фінанси підприємств / [А.М. Поддєрьогін, М.Д. Білик, Л.Д. Буряк, С.О. Булгакова та інші]: під ред. А.М. Поддєрьогіна. 6-е вид. Київ: КНЕУ, 2006. 552 с.

3. Пилипенко О.О., Румик І.І. Управління фінансово-господарською діяльністю інтегрованих підприємств на інноваційних засадах. *Вчені записки Університету «КРОК»*. №2 (62). Київ, 2021. С. 166-175. DOI: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2021-62-166-175>

4. Румик І.І., Пилипенко О.О. Фінансове забезпечення підприємств: можливості використання когнітивного моделювання. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2022. №2 (66). С. 44-52. DOI: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2022-66-44-52>

Волощук Віта Вікторівна
студентка кафедри фінансів та обліку
ТНУ ім. В.І. Вернадського,

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ ЯК ПЕРЕДУМОВА ЕФЕКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Ринкові відносини підвищили значимість оцінки та аналізу кінцевих результатів діяльності підприємств у зв'язку із широким колом споживачів такої інформації. Наприклад, до них відносяться, зокрема, комерційні банки, зацікавлені у глибокому вивченні кредитоспроможності потенційного позичальника; акціонери підприємств, що хочуть переконатись у компетентності управління своїми коштами; аудиторські фірми; фіскальні органи тощо.

Серед наукових досліджень даної проблематики заслуговують на увагу праці таких авторів: Мармуль Л.О. [1], Пилипенко О.О. [2], Румик І.І. [3], Поддерьогін А.М. [4], Турило А.М. та ін.

Незважаючи на значну кількість досліджень вітчизняних фінансистів у сфері управління фінансовими результатами, багато питань цієї проблеми продовжують залишатися спірними. Розглянемо взаємозв'язок понять ефективності діяльності підприємства та фінансових результатів.

Результативність діяльності підприємства – це узагальнена характеристика одержаних, відповідно до заздалегідь визначених цілей та поставлених завдань, різних позитивних ефектів, пов'язаних із раціональним використанням економічних ресурсів на основі повної реалізації наявних можливостей та потенціалу для розвитку. До основних критеріїв визначення результативності діяльності суб'єкта господарювання належать: економічність, продуктивність, якість продукції, екологічність, інноваційність, якість праці; позиція на ринку; прибутковість.

Кінцевим результатом процесу виробництва є певний матеріалізований його результат, який можна виміряти обсягом продукції у натуральній і вартісній формах, а кінцевий суспільний результат виробництва враховує не лише кількість виготовленої продукції, але й охоплює її споживчу вартість і якість.

В умовах ринкової економіки основним показником оцінки ефективності діяльності компанії є прибуток. Види ефективності виробництва в основному класифікують за результатами (ефектами), отриманими від господарської діяльності підприємств. Зокрема, наслідки (впливи) виробництва можуть бути економічними або соціальними.

Під економічними ефектами розуміють різноманітні вартісні показники, що відображають проміжні та кінцеві результати виробництва

суб'єктів господарювання. До цих показників відносяться: обсяг товарної, чистої або реалізованої продукції, величина прибутку, економія різних виробничих ресурсів або загальна економія при зниженні собівартості продукції та ін.

Ефективність діяльності підприємства може бути гарантована за умови стабільного збуту продукції та доходів, яких має бути достатньо для виконання зобов'язань перед бюджетом, розрахунків з постачальниками, кредиторами, персоналом тощо. Водночас для розвитку підприємства необхідно після виконання всіх розрахунків і зобов'язань отримувати достатній прибуток, що дозволяє розвивати виробництво та виводити його на конкурентоспроможний рівень, реалізовувати соціально-культурні проекти, забезпечувати духовне і матеріальне стимулювання ефективної праці.

Фінансова стійкість діяльності підприємства залежить від стратегії розвитку, маркетингової політики, внутрішніх можливостей ефективного використання всіх наявних ресурсів, а також зовнішніх умов, зокрема оподаткування, кредитування, національної цінової політики та кон'юнктури ринку, навколишнього середовища.

Таким чином, звітні дані підприємства та деякі змінні економічні параметри, пов'язані із зовнішніми умовами його діяльності, необхідно враховувати при проведенні керівництвом підприємства аналізу, оцінки та прийняття управлінських рішень, а також використовувати як інформаційну базу для аналізу фінансових показників.

Одним із основних способів управління прибутком компанії є складання бюджету. За кількістю можливих сценаріїв бюджет поділяють на фіксований (fixed або static) і гнучкий (flexible). Фіксований бюджет передбачає чітко визначений і затверджений план, виконання якого є обов'язковим і не залежить від зміни економічної кон'юнктури. Навпаки, гнучкі бюджетні положення існують для ряду сценаріїв виконання бюджету або нормативних змін до початкового плану, які набувають чинності, коли відбуваються певні події (наприклад, різке зниження курсу національної валюти або криза ліквідності).

Зрозуміло, що в ситуації, коли передбачуваність ринкових умов відносно низька, гнучкий бюджет відрізняється від фіксованого бюджету тим, що дозволяє швидко змінювати бюджетну політику бізнесу з метою якнайшвидшої адаптації до мінливих ситуацій. Однак він також має деякі недоліки. Процес розробки гнучкого бюджету набагато складніший. Крім того, кількість сценаріїв слід контролювати в межах розумного діапазону, інакше сенс планування буде втрачено, а критерії змін бюджету повинні бути визначені якомога суворіше, щоб уникнути розмитих цілей і запобігти можливим зловживанням. Тому, в умовах поточної ситуації, для українських підприємств доцільніше прийняти гнучкий бюджет.

Підвищення економічної ефективності має бути ключовим аспектом діяльності будь-якого бізнесу, оскільки це призведе до більш ефективного задоволення потреб споживачів і, як наслідок, прибутку, також покращить загальний стан виробничої, соціальної сфер та сфери надання послуг у країні,

що забезпечить зростання її показників на загальнодержавному та міжнародному рівнях.

Тому підвищення результативності діяльності підприємства має бути добре організованою системою, яка буде спрямована на одержання максимального ефекту за найменшого використання ресурсів. В сучасному світі велика увага приділяється ресурсозберігаючим технологіям виробництва та вихованню лояльного ставлення до компанії у співробітників, їх матеріальному і нематеріальному стимулюванню.

Список використаної літератури

1. Мармуль Л.О. Фінансові результати діяльності підприємств та їх використання в управлінні. *Економічний вісник університету*. Випуск № 39, 2018. С. 144-150. DOI: <https://doi.org/10.31470/2306-546X-2018-39-144-151>.
2. Пилипенко О.О., Румик І.І. Управління фінансово-господарською діяльністю інтегрованих підприємств на інноваційних засадах. *Вчені записки Університету «КРОК»*. №2 (62). Київ, 2021. С. 166-175. DOI: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2021-62-166-175>.
3. Румик І.І., Пилипенко О.О. Фінансове забезпечення підприємств: можливості використання когнітивного моделювання. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2022. №2 (66). С. 44-52. DOI: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2022-66-44-52>.
4. Поддєрьогін А.М. Фінанси підприємств / [А.М. Поддєрьогін, М.Д. Білик, Л.Д. Буряк, С.О. Булгакова та інші]: під ред. А.М. Поддєрьогіна. 6-е вид. Київ: КНЕУ, 2006. 552 с.

Шикалова Єлизавета Валеріївна,
студентка ФБСС(м)-51
ТНУ імені В. І. Вернадського

РОЗРОБКА КОНКУРЕНТНОЇ СТРАТЕГІЇ БАНКУ НА РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

В сучасному економічному світі досить часто ми спостерігаємо прояви фінансових криз, які негативно впливають на фінансові інституції держави. Тому досить актуальними є питання стабільності та конкурентноздатності вітчизняних банків. Фінансові установи повинні сконцентрувати свої зусилля на створенні ефективного механізму управління стабільністю та конкурентоспроможністю та розробленні необхідного методологічного та аналітичного підґрунтя, впровадження якого дозволить бути їм конкурентоспроможними [1].

Проаналізувавши підходи до визначення поняття конкурентоспроможності банку, нами було встановлено, що це здатність фінансової установи здійснювати успішну господарську діяльність та мати ціль досягнути ділової прибуткової реалізації послуг в умовах конкурентного ринку.

Ознайомившись з ситуацією банківської системи України, можна дійти висновку, що з метою зниження кризових обставин в банківській сфері варто прийняти низку заходів впливу, які б забезпечили певний рівень ліквідності банківської системи та слугували для уникнення дисбалансу банківського сектора.

Проведений аналіз конкурентоздатності банків України дозволив встановити, що найбільш значущими факторами для визначення конкурентоспроможності фінансових установ є обсяг наданих кредитів, адекватність капіталу банків, загальний рівень безробіття, рівень інфляції [2].

Розроблений підхід до оцінки конкурентної стратегії за допомогою інтегрального показника надає змогу встановити рівень конкурентоспроможності банку на фінансовому ринку.

Виконаний факторний аналіз конкурентної стратегії приватного акціонерного товариства "ПУМБ" дозволив встановити, що зі збільшенням наданих кредитів зростає ризик неповернення позики, що в сукупному підсумку знижує рівень конкурентоздатності банку [2, 4]. При зростанні безробіття знижується рівень платоспроможності населення, що знижує попит на банківські продукти та підвищує кредитний ризик банків, відповідно, при таких тенденціях конкурентоздатність знижується. Крім того, чим вищий рівень інфляції, тим більш загострюється соціально-економічна ситуація в країні і банки підвищують конкурентоздатність з метою залишити позицію на ринку. Також зі збільшенням адекватності капіталу банків на одиницю, конкурентоздатність знижується [3].

Запропонована методологія оцінки конкурентної стратегії за допомогою інтегрального показника, надає змогу встановити рівень конкурентоспроможності банку на ринку банківських послуг, використовуючи фінансові звітні дані про його показники діяльності, фінансовий стан установи з урахуванням оцінок експертів рейтингу банку.

Список використаних джерел

1. Арнаут І.П. Дослідження підходів щодо дефініції конкурентоспроможності підприємства / І.П. Арнаут // Інноваційна економіка. – 2019. – № 3. – С. 111-114.
2. Аналітичний огляд банків України. [Електронний ресурс].— Режим доступу : <https://bankografo.com/analiz-bankiv>
3. Крухмаль О. В., Зленко Я. В. Управління конкурентною стратегією банку / «Проблеми і перспективи розвитку фінансово-кредитної системи України» / III Всеукраїнська науково-практична online конференція Сумського державного університету від 23.11.2018 року. [Електронний ресурс].—Режим доступу: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/71457/1/Problems_prospects.pdf
4. Рейтинг банків. Фінансові показники [Електронний ресурс].— Режим доступу: <https://minfin.com.ua/banks/rating/>

ВПЛИВ СУЧАСНИХ ГЕОПОЛІТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ НА РОЗВИТОК СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА ТА МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

Залізнюк Вікторія Петрівна
доктор наук з державного управління, професор кафедри світової економіки Державного торгово-економічного університету.

Яценко Віктор Антонович
радник Генерального секретаря Українського національного комітету Міжнародної торгової палати

ВПЛИВ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ НА ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ

В системі глобального управління суспільними процесами організації міжнародної торгівлі в умовах Євроінтеграції значно підвищується роль та значення міжнародних організацій. Питанням теорії та практики роботи міжнародних організацій приділяється значна увага науковцями щодо визначення, ролі та функціям міжнародних організацій. Так в роботі [1, с 11] надано визначення міжнародної організації як об'єднання держав, установ, фізичних осіб, що спільно реалізують програму або мету на основі певних правил і процедур діяльність яких виходить за національні кордони та визначено про утворення міжнародних організацій як об'єктивний наслідок процесу розвитку світового суспільства.

Питанням ролі та функціям міжнародних організацій в системі глобального управління суспільними процесами присвячена робота [2, с 7] в який на основі аналізу публікацій визначено основні функції міжнародних організацій до яких відносяться регулюючі, координуючі, контрольні та оперативні функції.

В Національній економічній стратегії України -2030 закладено інноваційну модель, розвитку України пріоритетами якої є розвиток виробництва та торгівлі продукцією з вищою доданою вартістю, високий технологічний рівень виробництва, кваліфікована високооплачувана робоча сила, економія енергії та інших видів природних ресурсів і новаторський стиль управління. Акселераторами переходу до інноваційної моделі як визначено у стратегії мають стати [3]:

- зміни у підходах до державного управління. Необхідно забезпечити чіткий розподіл відповідальності, усунути дублювання повноважень, викоринити корупцію, забезпечити верховенство права;

- зміни у якості економічного зростання. Без економічного зростання неможливо подолати бідність та забезпечити підвищення рівня життя широких верств населення. Необхідними є зміни саме у якості економічного зростання - воно має стати інноваційним, інклюзивним та стійким;

-зміни у політиці зайнятості – зайнятість із гідною оплатою праці скорочує як абсолютну, так і відносну бідність, зменшуючи завдяки цьому нерівність;

-зміни у сфер охорони здоров'я і освіти. Освітні процеси сьогодні мають враховувати тенденції майбутнього. Мають оновлюватися освітні стандарти, освітній процес повинен будуватися на основі інклюзивності та цифровізації, формуватися та розвиватись освітньо-наукові кластери.

Виходячи з завдань стратегії щодо змін у підходах до державного управління треба відзначити роботу Європейської економічної комісії сумісно з Міжнародною торговою палатою по підготовці та виданні нової редакції Скорочень ІНКОТЕРМС . Рекомендація №5 Женева 2020 які видаються вже протягом 10 років. Ця рекомендація передбачає [4, с 99]:

- що учасники міжнародних торговельних та транспортних операцій визнають та використовують трилітерні скорочення як алфавітний код «Інкотермс 2020»;

- що уряди, міжнародні організації та національні органи з спрощення процедур торгівлі визнають та стимулюють використання трилітерних скорочень як алфавітний код «Інкотермс 2020»;

Цей перелік кодів ідентичний скороченням торгових термінів, що містяться у публікації МТП №723 «Інкотермс 2020» які діють з 1 січня 2020 року.

Список використаних джерел

1. Міжнародні організації Видання 2-ге перероблене та доповнене За редакцією доктора економічних наук, професора, академіка АЕН України Ю.Г. Козака, кандидата економічних наук, доцента В.В. Ковалевського, віце-президента Арабської асоціації чавуну та сталі Зіяда Кутайні. Рекомендовано Міністерством освіти і науки України як навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів.: Київ – ЦНЛ – 2006.

2. Кравченко С.О., Кравченко В.В. Міжнародні організації як суб'єкти глобального управління Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Державне управління .Том 28 (67) № 1 2017.

3. Електронний ресурс - File:///C:/Users/Пресса/Downloads/Уряд%20офіційно%20розпочав%20створення%20Національної%20економічної%20стратегії-2030%20_%20Кабінет%20Міністр

Бакаєва Ірина Георгіївна
кандидат економічних наук, професор кафедри менеджменту
та МЕН ТНУ ім. В.І.Вернадського

СУЧАСНИЙ МІЖНАРОДНИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ПРОЦЕС

Позитивний інвестиційний клімат країни сприяє оновлюванню виробництва, створенню нових робочих місць та забезпеченню зайнятості населення, вирішенню соціальних проблем але у свою чергу на нього

впливає наявність у країні інновацій, що сприяє залученню міжнародних інвестицій та модернізації основних засобів підприємств, зростанню економіки. Інвестиційний клімат країни тісно пов'язаний з інвестиційними ризиками приймаючої країни, до яких відносяться політичні, правові, економічні, екологічні, транспортні та криміногенні ризики.

Охарактеризувати інвестиційний клімат країни можна за допомогою світових інвестиційних рейтингів, які розробляються за різними методиками авторитетними міжнародними інституціями такими як «*Moody's Investors Service*», «*Standard & Poor's*», «*Fitch Publishing Company*», «*Duff & Phelps*», «*Value Line Investment Survey*», *Institutional Investor*, *Euromoney* та *BERI*.

Рейтинг *Institutional Investor* враховує різні аспекти і параметри платіжної спроможності та інвестиційної привабливості 135 країн світу.

При формуванні рейтингу в інформаційній системі *BERI* (*Business Environment Risk Index*) оцінюються політична стабільність, ставлення до зарубіжних інвестицій, націоналізація, девальвація, платіжний баланс, бюрократичні питання, темпи економічного зростання, можливість реалізації угод, витрати на заробітну плату, продуктивність праці, інфраструктура, умови коротко- та довгострокового кредитування.

Конференція ООН з торгівлі та розвитку *UNCTAD* складає один з найбільш авторитетних рейтингів з оцінювання інвестиційної привабливості країни за показниками *Inward FDI Performance Index* - Індекс залучення прямих іноземних інвестицій та *Inward FDI Potential Index* - Індекс потенціалу залучення прямих іноземних інвестицій. Також дуже важливим є рейтинг Всесвітнього Економічного Форуму у Давосі, який оцінює та щорічно публікує індекс конкурентоспроможності країн - *Competitiveness Index*.

Інвестиційні рейтинги є важливим інструментом, який дає можливість інвесторам оцінити ступінь інвестиційного ризику пов'язаного з вкладенням інвестицій. Інвестиційні рейтинги присвоюються також всьому, що пов'язано з поняттям інвестиція, це і цінні папери, їх емітенти, державні банки, страхові компанії, фінансові інститути, держави. Тому система рейтингів є дуже важливою як для інституційних, так і приватних інвесторів.

Для стабільного економічного зростання країни потрібна кількість інвестицій на рівні 20—30% від величини валового внутрішнього продукту країни. Для кожної країни велике значення мають реальні інвестиції, тобто інвестиції у реальний сектор економіки, що сприяє збільшенню та модернізації виробничих потужностей, поширенню технологій та сучасного управлінського досвіду, підвищенню кваліфікації трудових ресурсів приймаючої країни, підвищенню якості національних товарів у конкурентній боротьбі за національний ринок.

У 2020р. глобальні потоки прямих іноземних інвестицій (ПІІ) впали на 35% внаслідок ковідних обмежень, тобто пандемія змусила міжнародні підприємства різних країн обмежити або переоцінити існуючі та нові інвестиційні проекти. Це падіння більш торкнулось розвинутих країн, де ПІІ впали на 58% із-за корпоративної реструктуризації та внутрішньо фірмових

фінансових потоків. В країнах що розвиваються потоки ПІІ дісталися скорочення значно менш, що призвело до того, що у 2020р. на ці країни прийшлося 2/3 світових ПІІ порівняно з менш ніж 50% у 2019р.

Існують регіональні відмінності у динаміці ПІІ у 2020р, наприклад ПІІ у країні Латинської Америки та Карибського басейну зменшились на 45%, у країні Африки – на 16%, у країні з перехідною економікою – на 50%., у країні Європи – на 80%, у країні Північної Америки – на 42%.

Відносно вивозу ПІІ міжнародні компанії розвинутих країн скоротили їх на 46% до рекордно низьких 347 млрд.дол., тобто їх частка у світових зарубіжних інвестицій скоротилась до 47%. Наприклад вивіз ПІІ японськими міжнародними компаніями знизився вдвічі до 116 млрд.дол.

Об'єм зарубіжних інвестицій Латиноамериканських міжнародних компаній знизився на 3,5 млрд.дол, при цьому вивіз ПІІ з країн Азії збільшився на 7% до 389 млрд. дол., тобто Азія це єдиний регіон де зріс об'єм зарубіжних інвестицій у 2020р. Збільшення зарубіжних інвестицій спостерігалось у міжнародних компаній Гонконгу, Таїланду та Китаю, який став у 2020р. найбільшим інвестором у світі.

У 2021 р. потоки прямих іноземних інвестицій досягли до пандемічного рівня та склали 1,6 трлн. дол., що більше на 64% ніж у 2020р., завдяки швидкому зростанню ринків злиття і поглинання та фінансуванню пільгових програм розвитку інфраструктури. Найбільше зростання ПІІ відбувалося у розвинутих країнах, де приток досяг 746 млрд дол, що більше ніж у 2020р. у 2 рази.

Зростання ПІІ у 2021р у країни що розвиваються менш ніж у розвинути країни, але ці ПІІ досягли 837 млрд.дол в основному завдяки достатньо високим показникам росту в Азії, Латинської Америки та краях Карибського басейну. Частка країн що розвиваються у глобальних інвестиційних потоках складає близько 50%.

У 2021р. Україна отримала 4,8 млрд дол. міжнародних інвестицій, з них майже 100% від країн Європейського Союзу, серед найбільш інвесторів підприємства з Нідерландів та Німеччини. Виплати доходів від іноземних інвестицій у 2021р склала 11 млрд дол., з них 5,2 млрд дол. дивіденди, 5,2 млрд дол. – реінвестовані доходи, 0,6 млрд дол. – проценти прямим інвесторам. За портфельними інвестиціями виплата доходів іноземним інвесторам 2,2 млрд дол. Тобто без урахування реінвестованих доходів, іноземні інвестиції склали лише 744 млн дол. що є найнижчими з 2014р.

У 2022р війна в Україні та кризи, які вона викликала у продовольчій, енергетичній та фінансових сферах багатьох країн, призвело до зниження економічного зростання багатьох країн світу, підвищенню інфляції, зниженню реальних доходів людей та як наслідок до глобальної економічної та політичної нестабільності.

Невизначеність інвестиційної кон'юнктури викликала невпевненість інвесторів та не бажання ризикувати, що з великою долею ймовірності призведе до зниження глобальних ПІІ, буде впливати на вкладення прямих іноземних інвестицій у нові інвестиційні проекти, особливо у країнах що

розвиваються. Особливо під великим питанням прямі іноземні інвестиції у нові проекти у сфері продовольчої безпеки, водопостачання, використання відтворюваних джерел енергії які пов'язані з подоланням наслідків змін клімату, що буде негативно впливати на досягнення цілей сталого розвитку. Згідно World Investment Report 2022, якій підготувала ЮНКТАД, кількість нових інвестиційних проектів у першому кварталі 2022р. скоротилась на 21%, а кількість проектів з міжнародного проектного фінансування на 4%. Тобто можна зробити висновок, що глобальні потоки прямих іноземних інвестицій у 2022р. будуть зменшуватись, або у кращому випадку остануться на рівні 2021р.[1].

Список використаних джерел

1. World Investment Report 2022, International tax reforms and sustainable investment (UNCTAD/WIR/2022), 09 Jun 2022.

Іваненко Валентина Василівна
кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту та міжнародних економічних відносин ТНУ імені В.І. Вернадського

НАПРЯМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ЕКСПОРТНООРІЄНТОВАНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЕОПОЛІТИЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Не викликає сумніву, що Україна після закінчення військових дій повинна відроджувати та розвивати експортноорієнтовану економіку, використовуючи максимально позиції у міжнародному поділі праці, на основі природного, ресурсного, геополітичного, людського, особливо інтелектуального потенціалу.

Регулювання економіки в аспекті експортної орієнтації слід розглядати як із точки зору підтримки розвитку експортноорієнтованих галузей, так і відносно державного регулювання експорту, що в свою чергу значною мірою залежить від міжнародного режиму країни, а саме двох та багатосторонніх договірних відносин, що регулюють зовнішню торгівлю.

В Україні майже двадцять років тому розроблено державну Програму розвитку експортноорієнтованих та імпортозаміщуючих виробництв різних галузей. Проте ефективної реалізації положення зауваженої програми не знайшли. Позиції України у світовому експорті представлені переважно продукцією сировинних, обробних галузей, агропромислового сектору. Потенціал щодо розвитку високотехнологічних виробництв, машинобудування (транспортного, авіабудування, точного машинобудування тощо) використано не достатньо. ІТ-сектор розвивається завдяки спільним підприємницьким проектам із початковим замовленням та контролем іноземних компаній. У товарній структурі імпорту навпаки переважає високотехнологічна продукція різних галузей.

Існують думки, що Україна втратила позиції на світовому ринку по зауважених видах продукції через досить високу конкуренцію, зайняті

основні сегменти ринку. На нашу думку, при належній підтримці державою розвитку високотехнологічних виробництв як у сфері великого, так і середнього та малого бізнесу (особливо при фінансовій через державне, зовнішнє та змішане кредитування, страхування, податкові пільгові механізми, що орієнтовані не лише на підтримку виробництва, а й на механізми здійснення експортних операцій), українські виробники можуть бути конкурентоспроможними. Важливим є відродження та подальший розвиток енергетичного сектору, як із позиції задоволення значною мірою внутрішніх потреб, так із позиції експортної орієнтації. Доступ до наявних сировинних ресурсів також має велике значення.

Державне регулювання переважно повинно орієнтуватись на підтримку національного виробника, на допомогу у створенні конкурентних переваг при мінімальній втручанні у ринкові механізми.

На сьогоднішньому етапі розвитку ринкових відносин держави беруть на себе функцію гаранта господарської діяльності вітчизняних виробників, забезпечують чесну конкуренцію, формують правове поле для ведення бізнесу та створюють сприятливе ділове середовище.

«Застосування заходів та інструментів впливу держави повинно бути спрямоване на посилення конкурентної позиції національних експортерів на світовому ринку, вирівнювання диспропорцій, що виникають через економічну та політичну нестабільність, створення умов для кращого просування інтересів національного бізнесу на зовнішніх ринках..

Слід зважати, що у світовій практиці поступово відбувається подальша трансформація форм і методів реалізації протекціонізму, з'являються нові захисні, стимулюючі, а також дискримінаційні механізми, які використовують країни для забезпечення порівняльних переваг та утримання своїх лідерських позицій, що також слід враховувати при розробці механізмів державної підтримки вітчизняного експорту.

Серед теоретиків, та серед практиків не існує однозначності оцінок щодо ефективності реалізації різних інструментів підтримки національного експорту. За результатами аналізу сучасний стан світової торгівлі перебуває під впливом складних геополітичних викликів та трансформацій, невизначеності економічного розвитку. Диспропорції на світових ринках багатьох товарів, особливо енергоносіїв, спричинені також військовими діями на території України та санкційними відповідями. Прогнозується можливість світової економічної кризи, що також потрібно враховувати у державному регулюванні як із позиції підтримки економіки в цілому, так і вітчизняного експорту.

Доцільно створити модель подальшого вдосконалення системи підтримки українського експорту, яка б враховувала наступні основні напрями.

Створення інформаційного центру, що дасть можливість вітчизняним експортерам мати вільний доступ до необхідної економічної, статистичної, юридичної, науково-технічної та іншої інформації.

Стимулювання експорту малих та середніх підприємств, що спеціалізуються на виробництві інноваційної продукції з високою доданою вартістю, а також підтримка та стимулювання співпраці малого, середнього підприємництва та підприємств великого бізнесу через створення альянсів, холдингів, фінансово-промислових груп тощо.

Створення сприятливого інвестиційного клімату, залучення інвестицій міжнародних інституцій, а також приватних прямих іноземних інвестицій у експортно-орієнтовані виробництва продукції із високою доданою вартістю.

Врахування впливу сучасних геополітичних процесів на формування ефективних міжнародних торговельних договірних відносин орієнтованих на підтримку українського експорту.

Список використаних джерел

1. Експортна стратегія України: Дорожня карта стратегічного розвитку торгівлі 2017–2021//
URL:[http://www.me.gov.ua/Documents/Detail](http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=ukUA&le=EkspornaStrategiiaUkrainiDorozhniaKartaStrategichnogoRozvitkuTorgivli2017-2021)
lang=ukUA&le=EkspornaStrategiiaUkrainiDorozhniaKartaStrategichnogo
RozvitkuTorgivli2017-2021

2. Bohman M., Carter C.A., Dorfman O.P. The Welfare Effects of Targeted Export Subsidies: A General Equilibrium Approach // American Journal of Agricultural Economics. Vol. 73. - № 3 (2017) - p. 693-702

Пазиніч Ольга Валентинівна
к.е.н., доцент, кафедра менеджменту
та міжнародних економічних відносин
ТНУ імені В. І. Вернадського

СТРАТЕГІЧНІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ ЯК СКЛАДОВОЇ СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА

Україна завжди була, є і буде однією з вагомих складових світового господарства. Але з часом її роль у світогосподарському розвитку змінюється і, на наш погляд, теперішня ситуація вимагає кардинальних змін у стратегічних орієнтирах нашої країни у світовому економічному просторі.

Прагнення Російської Федерації встановити повний контроль над Україною, загарбати наші ресурси і досягти цим стратегічних цілей щодо демонстрації ролі Росії як великої світової держави призвело нині до повномасштабного агресивного військового вторгнення на суверенну українську територію. Це викликало низку революційних змін у свідомості українців, політичній ролі нашої держави на світовій арені. Останні політичні події дуже суттєво окреслюють перспективи України та її місце у світовому господарстві.

Сьогодні Україна стратегічно рухається по шляху становлення держави як потужного суб'єкта міжнародних економічних відносин, здатного формувати та захищати власні національні інтереси. Війна чинить руйнівний

вплив на економіку, проте, перспективні стратегічні орієнтири нашої країни у світогосподарських відносинах вбачаються у наступному.

Диверсифікація енергетичного потенціалу шляхом розширення доли альтернативних джерел енергії, таких як вітрова та сонячна енергія, біопаливо. Зміцнення експортного енергетичного потенціалу країни шляхом відновлення та модернізації пошкодженої електромережі.

Створення насправді сприятливого інвестиційного клімату у країні, який забезпечить безпрецедентний приплив іноземних та національних інвестицій для відновлення економіки та побудова прозорих і справедливих систем фінансового, страхового, державного сприяння інтенсифікації економічного розвитку України.

Відновлення транспортної інфраструктури України, зруйнованої військовими діями та продовження її модернізації, розпочатої до війни. Це дасть змогу підвищити її роль у системі міжнародних транспортних коридорів. При цьому, на наш погляд, необхідно після повернення контролю над Кримом формувати ефективну комерційну інфраструктуру у цьому регіоні, яка підвищить якість портової діяльності у Чорному морі.

Подальший розвиток ІТ технологій, які наразі є прогресивним напрямком діяльності українського бізнесу, імплементація їх в усі сфери економіки з метою утворення економіки майбутнього з максимальним застосуванням інновацій біороботизації.

Отже, вважаємо, що розвиток за означеними орієнтирами у післявоєнний період дасть змогу Україні реалізувати власний потужний економічний потенціал та відвойовану політичну міць, щоб посісти гідне місце у світовому господарстві.

Список використаних джерел

1. Особливості розвитку сучасної геополітичної ситуації в світі. Роль України та її місце у світових і регіональних процесах // Незалежний центр геополітичних досліджень «Борисфен Інтел» . URL: https://bintel.org.ua/nash_archiv/arxiv-geopolitika/osoblivosti_rozvitku/

Тюріна Діна Миколаївна
докторант Навчально-науково-виробничого
центру Національного університету
цивільного захисту України м. Харків

ЧИННИКИ, ЩО ВИЗНАЧАЮТЬ ГЕНДЕРНУ НЕРІВНІСТЬ У ГЕНДЕРНІЙ ПОЛІТИЦІ ДЕРЖАВИ

Визначити зміст та ефективність гендерної політики держави неможливо без урахування груп факторів, від яких залежить трансформація декларованої рівності у реальну в сфері участі обох статей у прийнятті суспільно-політичних рішень.

Факторний аналіз гендерної політики дозволить оцінити реальну обстановку в рамках даного напрямку державної діяльності, прогнозувати

ситуацію і виробити основні цілі та завдання цікавого для нас напряму. Володіння повною і досить точною інформацією з гендерної політики є однією з необхідних умов для досягнення прогресу в цих напрямках, як забезпечення стабільного економічного розвитку, тривалого і надійного світу, подолання міжнаціональної ворожнечі, формування взаємовигідного партнерства між країнами, пом'якшення гостроти низки соціальних, расових, етнічних та інших проблем з низки наступних причин:

По-перше, підвищення соціально-політичного статусу жінки є вимогою елементарної справедливості, без виконання якої неможливе досягнення реальної рівноправності статей, всебічний відліт інтересів жінок та поліпшення їх становища у суспільстві. Зрештою, гендерна симетрія при прийнятті суспільно-політичних рішень забезпечить баланс цілей та устремлінь усіх верств суспільства та сприятиме більш повній реалізації демократичних принципів управління суспільством та державою.

По-друге, у багатьох країнах світової спільноти реально відбулося кардинальне переосмислення ролі жінки у великій політиці, і намітилися конкретні зрушення у посиленні їх позицій у політичних структурах низки держав на рівні як законодавчої, так і виконавчої влади.[2, с.19]

При цьому, як показує досвід прогресивних країн, жінки, зайняті на керівних посадах в урядових та законодавчих органах, вносять «свіжий струмінь, та свій внесок в оцінку політичних реалій, вимір пріоритетів внутрішньої та зовнішньої політики, відкриття нових перспектив вирішення глобальних політичних питань. Такої думки дотримується сучасне американське суспільство, яке заявляє, що по-перше, країна з прагматичними цінностями навряд чи може дозволити собі ігнорувати досвід, розум і енергію більшої половини своїх громадян, особливо у сфері публічного управління, де ці здібності необхідні, по-друге, жінки зможуть принести в політику відмінне від усталеного бачення перспектив і завдань щодо широкого спектру проблем; більше, вони займуться вирішенням особливих жіночих питань, яким чоловіки приділили уваги. І наостанок, у разі успіху своєї присутності на арені державної політики жінки зможуть відігравати роль поведінкових моделей, які спонукають інших жінок наслідувати приклад». [3, с.57]

Як позитивні, так і негативні результати гендерної політики залежать від конкретних суспільно-політичних факторів, вплив яких необхідно коригувати або у велику, або в меншу сторону для досягнення прогресу в сфері інтеграції жінок у всі сфери суспільного життя.

Отже, при аналізі факторів гендерної політики основний поділ буде зроблено за ознакою суб'єктивності та об'єктивності виникнення причин. Потім усередині кожного блоку – розподіл на фактори, що сприяють розвитку даного напряму державної політики та ті, що гальмують її реалізацію. [1, с.97]

Таким чином, гендерна політика в умовах командно-адміністративної політичної системи передбачала швидше збільшення кількісних масштабів

жіночого представництва, ніж його якісне поглиблення та можливе перспективне зростання.

В рамках аналізу гендерної політики виявляються причини недостатньої представленості жіночої аудиторії в державних органах влади України, які обираються публічно. Пояснюється нерівними стартовими можливостями, зокрема, відсутністю доступу до фінансових та адміністративних ресурсів та гендерними стереотипами, що ставлять жінок, які претендують на виборчі посади, у не вигідне становище. Це підтверджується фактом незначної кількості жінок, які обіймають високі посади у керівництві країни, і навіть дуже мало жінок представляють Україну в дипломатичних місіях.

Згідно з аналізом факторів, що впливають на розвиток гендерної політики, як бар'єр був позначений слабкий громадянський потенціал самих представниць жіночої статі. Факт того, що жінки не усвідомлюють, що зазнають гендерної дискримінації у поєднанні з невисокою правовою культурою, обмежує використання правової системи як інструменту розширення прав жінок.

Список використаних джерел

1. Свердлюк Я., Оксамитна С. Жінки в політиці: міжнародний досвід для України. *Жінки в політиці: міжнародний досвід для України* : за матеріал. міжнар. наук. семінару. К. : Атака, 2006. 272 с.
2. Організаційні та правові елементи інституційного механізму забезпечення гендерної рівності в Україні. Запоріжжя: Друкарський світ, 2011. 140 с
3. Левченко К. Державне управління процесами формування гендерної політики в Україні: теоретичні проблеми. *Український соціум*. Український центр політичного менеджменту. 2004. № 3(5). С. 56–60.

Валова Валентина Ігорівна
студентка кафедри менеджменту
та міжнародних економічних відносин
ТНУ ім. В.І.Вернадського,

РОЛЬ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ЗАЛУЧЕННІ УКРАЇНИ ДО МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

Серед комплексу невідкладних завдань щодо забезпечення ефективного включення України у світове господарство і міжнародне співробітництво першочергове значення має формування механізму зовнішньоекономічних зв'язків, тобто його теоретична розробка та практичне втілення в життя. При цьому йдеться про створення фактично нового механізму, який має регулювати взаємовідносини України з навколишнім світом на принципово нових ніж раніше засадах, як самостійного суб'єкта міжнародних економічних відносин[1, с.56].

Під механізмом зовнішньоекономічних зв'язків слід розуміти сукупність конкретних форм зв'язків, а також систему правових, організаційно-управлінських та фінансово-економічних важелів, які забезпечують ефективну взаємодію національних народногосподарських структур із світовими як на макро-, так і мікрорівнях, з метою прискорення розвитку продуктивних сил країни та підвищення соціально-економічних показників життя її громадян.

Завдання держави - допомогти вивезти експортерам як можна більше продукції і обмежити імпорт, роблячи свої товари конкурентними на внутрішньому ринку.

При використанні тих чи інших елементів торговельної політики необхідно враховувати їх сукупну дію на загальний характер торговельної політики країни і на можливі відповідні міри, які можуть здійснюватися зі сторони її торгових партнерів. Тому в залежності від цілей державного регулювання існують різні інструменти торговельної політики.

В цілому методи регулювання зовнішньої торгівлі можна розділити на:

- тарифні – спрямовані на використання митного тарифу;
- нетарифні — квоти, ліцензії, субсидії, демпінг і т. д. [3, с.35].

Важливе значення серед нетарифних інструментів регулювання зовнішньоекономічної діяльності займають валютні обмеження, які виступають або фактором отримання розвитку зовнішньої торгівлі, або фактором, що стимулює розвиток зовнішньоекономічних зв'язків країни. Валютні обмеження являють собою регламентацію операцій резидентів і нерезидентів з валютою і іншими валютними цінностями і являються часткою валютного контролю держави. Сферою застосування валютних обмежень можуть виступати зовнішня торгівля товарами і послугами, рух капіталів і кредитів, податкових і інших платежів. В межах зовнішньої торгівлі дія валютних обмежень прирівнюється до кількісних обмежень імпорту, оскільки імпортер в такому випадку повинен отримати дозвіл на використання валюти для імпорту товарів і послуг, що негативно відбивається в цілому на зовнішній торгівлі країни. [4, с.88].

Одним з найбільш важливих напрямів діяльності держави в області регулювання зовнішньоекономічної діяльності являється регулювання ввозу і вивозу капіталу. Це направлено на підвищення ефективності іноземних капіталовкладень для економіки в цілому. Регулювання потоку іноземних інвестицій носить подвійний характер. З однієї сторони, здійснюються міри по створенню в країнах сприятливого інвестиційного клімату за допомогою державних гарантій від націоналізації іноземної власності по відношенню пред'явлення різних податкових пільг і канікул, митних пільг, захисту від іноземної конкуренції і т.д. З іншої сторони, держави проводять політику обмеження впливу іноземного капіталу на економіку країни.

Необхідність розробки ефективної системи організації регулювання зовнішньоекономічної діяльності України вимагає вдосконалення її інформаційної бази. Інформація повинна надавати органам управління можливість оперативного аналізу, як ефективності експортно-імпортних

операцій, так і ефективності впливу стимулюючих чи дестимулюючих засобів державного регулювання на позитивні чи негативні тенденції розвитку зовнішньоекономічної діяльності, зовнішньоторговельних операцій, зокрема [2, с.104]. Тому вкрай необхідно здійснити радикальні заходи щодо вдосконалення інформаційного забезпечення зовнішньоекономічної діяльності. Для реалізації цієї мети необхідно створити розгалужену багаторівневу комп'ютеризовану систему збору і обробки інформації для здійснення зовнішньоекономічних зв'язків.

Список використаних джерел

1. Пітель Н.Я. Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності. / Пітель Н.Я., Альошкіна Л.П., Федорець Л.М. Навчальний посібник. Видавець «Сочінський». – 2012. – 266 с.
2. Юхименко П.І. Міжнародний менеджмент. / Юхименко П.І. – Навчальний посібник. – К.: ЦУЛ, 2011.– 488 с.
3. Організаційно-економічні механізми розвитку зовнішньоекономічної діяльності підприємств [Електронний ресурс] : монографія / Артеменко Л. П., Луценко І. С., Пермінова С. О., Пічугіна М. А., Чупріна М. О. – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. – 320 с. <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/30305>
4. Міжнародний менеджмент. Підручник. / За ред. М.П, Бутка. К.: Центр учбової літератури. 2018. 412 с.

Грицаєнко Вероніка Олегівна
студентка кафедри менеджменту та міжнародних економічних
відносин ТНУ імені В. І. Вернадського

ВПЛИВ ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ НА РОЗВИТОК СВІТОВОЇ ТОРГІВЛІ

Електронна комерція є одним із важливих новітніх напрямів у розвитку світової економіки та еволюції системи міжнародних економічних відносин. Вона характеризується все більш глибоким впровадженням в економічну структуру ринкового господарства більшості країн.

Закономірно, що такий засіб зв'язку між суб'єктами світових товарних ринків викликав зацікавленість ділових кіл з точки зору його застосування для ведення бізнесу. Протягом останніх років було розроблене та активно застосовується необхідне програмне і апаратне забезпечення для здійснення комерційних угод в Інтернет. Здійснення комерційної діяльності з використанням глобальних комп'ютерних мереж отримало назву «електронної комерції». У широкому сенсі вона може бути визначена як виробництво, реклама і збут товарів (послуг) за допомогою електронних засобів комунікації [2]. Електронна комерція існувала і раніше, в формі телевізійної реклами, комерційних замовлень по телефону і телефаксу тощо. Однак поява глобальних комп'ютерних мереж та Інтернет створило принципово нові можливості для електронної комерції. З цієї причини в

світовій економічній літературі дане поняття ототожнюється з електронною торгівлею через Інтернет.

Проведені економіко-статистичні дослідження, авторитетними науковими установами, такими як Організація Економічного Співробітництва та Розвитку, також приватними компаніями, такими як Forrester Research (США) показують, що електронна комерція в найближчому майбутньому досягне макроекономічних масштабів, а обсяг світової зовнішньої електронної торгівлі, за оціненими даними, складе вже до кінця десятиліття більшу частину світової зовнішньої торгівлі.

Слід зазначити, що географічна структура розподілу електронної комерції до 2020 року характеризувалась переважно дуоцентричним спрямуванням. Більшість електронних угод в світі припадало на Китай та США. Останнім часом швидкі темпи зростання електронної комерції спостерігаються в інших регіонах, а саме в Європі і Латинській Америці. Подібні процеси свідчать про перехід до більш поліцентричної структури електронної торгівлі[4].

Україна у 2021 році зайняла третю позицію за обсягом ринку e-commerce в Східній Європі. Купівельна активність протягом 2021 року була дещо хаотичною. Крім сезонного підняття активності ринок гостро реагував на нестабільність курсу [3].

Економічний ефект електронної комерції проявляється у наступному: зростання електронної комерції призводить до скорочення трансакційних, транскордонних витрат, знижує бар'єри входження на ринки нових учасників (entry barriers) та підвищує конкуренцію. Це відповідно впливає на зниження рівня цін, впровадження на ринок нових і підвищення якості наявних товарів чи послуг, підвищує добробут і прискорює економічне зростання. Таке трактування ефектів електронної комерції надає UNCTAD [4].

Україна була та є орієнтованою на застосування новітніх інструментів і належне функціонування ринку електронної комерції, про що, зокрема, свідчить План заходів із дерегуляції господарської діяльності, затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України № 615-р від 23 серпня 2016 року.

Ефект розвитку електронної комерції може бути відчутним не тільки на рівні економік, торгівлі окремих країн, а й на рівні міжнародної торгівлі.

По-перше, глобальна природа Інтернет спрощує рекламну підтримку товарів на закордонних ринках, а також цінові порівняння товарів. Невеликі компанії отримують можливість без особливих витрат виходити на зовнішні ринки.

По-друге, переваги глобальних комп'ютерних мереж як засобу міжнародної торгівлі проявляються, головним чином, по відношенню до товарів, продаж яких може бути здійснений у цифровому форматі через мережі Інтернет як у середині країни так і на закордонних ринках.

Електронна торгівля надає більше можливостей для залучення нашої країни в систему міжнародної торгівлі на основі змін товарної та регіональної структури зовнішньої торгівлі. Швидкі темпи розвитку

процесів діджиталізації, високий рівень освіти і науки у розвитку інформаційних систем і економічної кібернетики, широка участь у програмах міжнародного інформаційного співробітництва є сприятливими передумови для успішного розвитку електронного бізнесу в Україні.

Список використаних джерел

1. Про електронну комерцію. Закон України No 675-VIII від 03.09.2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/675-19>.
2. Гаврилова О. М. Значення електронної комерції для сучасного бізнесу та суспільства [Електронний ресурс] / Ольга Михайловна Гаврилова // Гуманитарные научные исследования. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <http://human.snauka.ru/2015/07/12160>.
3. Сайт Асоціації компаній інтернет-торгівлі [Електронний ресурс]. – Режим до- ступу: <http://www.akit.ru>.
4. Сайт статистики Європейської комісії [Електронний ресурс]. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>.

Екзархов Микита Антонович
студент кафедри менеджменту та міжнародних економічних відносин
ТНУ ім. В.І.Вернадського

СУЧАСНІ ГЕОПОЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ В ПРИЗМІ ВІЙНИ В УКРАЇНІ

З 2014 року Російська Федерація (далі-РФ) реалізує за рахунок території України свої геополітичні амбіції як спадкоємиця Радянського Союзу та Російської імперії. Завдяки анексії території Криму РФ отримала як стратегічний плацдарм на Чорному морі, так і важливі торговельні порти. Крім цього, посилила власні імперські досягнення створенням на території Донецької та Луганської областей невизнаних маріонеточних держав: Луганської народної республіки (ЛНР) та Донецької народної республіки (ДНР). Використовуючи ці утворення, РФ намагалася до 2022 року впливати на внутрішню та зовнішню політику України, щоб створити із України свій сателіт як Білорусь для використання ресурсів та більш сильного впливу на світ.

З іншого боку виступають країни Європейського Союзу, Великобританія та США, які також реалізують свої амбіції. Європа бажає стабілізації та мирного, сталого співіснування. США відстоює свою роль захисника демократії з часів холодної війни та у боротьбі за економічний, військовий та глобальний вплив конкурує з Китаєм та намагається підтримкою України продемонструвати, що є досить могутнім та безперечним гегемоном.

За час війни на сході України та з початку повномасштабного вторгнення цивілізовані країни ввели вже 8 пакетів санкцій з відмовою від

російських енергоресурсів. Усі ці санкційні заходи мали широкий та значний вплив не тільки на економіку РФ, а й на світову економіку в цілому. Так, за час військового конфлікту в Україні РФ майже втратила європейський ринок, але якийсь час продовжувала постачання енергоносії до країн Європи по високій ціні. Але вже зараз ціни на них падають через диверсифікацію постачальників.

Проте, слід зазначити, що геополітична структура російського експорту під впливом санкцій почала змінюватися і такі країни як Індія, які збільшила обсяг російського експорту на 413%, Туреччина, яка більш ніж подвоїла ввезення російського товару (213%), Бразилія, яка збільшила обсяг закупівель на 166% стали посідати основні позиції [1]. При цьому, введення санкцій вплинуло не лише на ринок енергоносіїв, а й на ринок металів, продовольства, мінеральних добрив.

За оцінкою The World Bank, найбільше наслідки війни в Україні будуть відчуватися у Європі та центральній Азії. Так, за прогнозом у 2022 році очікується скорочення регіональної економіки на 2,9%, після чого у 2023 році вона зросте на 1,5%. Уповільнення темпів зростання обсягу виробництва прогнозується і в інших регіонах. Так, у Східній Азії та Тихоокеанському регіоні темпи зростання сповільняться до 4,4% у 2022 році, а потім підвищаться до 5,2% у 2023 році. У Південній Азії темпи зростання сповільняться до 6,8% у 2022 році та 5,8% у 2023 році. В Африці на південь від Сахари у 2022 році темпи зростання трохи знизяться, склавши 3,7%, і підвищаться до 3,8% у 2023 році. Крім цього, банк прогнозує зростання світового ВВП у 2022 році до 2,9% що на 2,8% менше попереднього 2021 року[2].

Підводячи підсумки, можемо зробити висновок, що війна в Україні як частина геополітичної гри має відчутні наслідки для світової економіки та знижує темпи її розвитку. Поряд з цим, проявляються світові тенденції розвитку нових ринків та нових постачальників сировини замість традиційних.

Список використаних джерел

1. Lazaro Gamio, Ana Swanson. How Russia Pays for War. The New York Times. 2022. Oct. 30. URL: <https://www.nytimes.com/interactive/2022/10/30/business/economy/russia-trade-ukraine-war.html> (дата звернення: 18.11.2022)
2. Global economic prospects. Flagship Report. A World Bank Group. June 2022. P. 91-129. URL: <https://www.vsemirnyjbank.org/ru/publication/global-economic-prospects> (дата звернення: 18.11.2022)
3. International monetary fund. URL: <https://data.imf.org/?sk=4c514d48-b6ba-49ed-8ab9-52b0c1a0179b&sId=1409151240976> (дата звернення: 18.11.2022)

Імралієв Суф'ян Ісмаїлович
студент кафедри менеджменту

ВПЛИВ ВІЙНИ В УКРАЇНІ НА ПРОДОВОЛЬЧУ БЕЗПЕКУ СВІТУ

Україна є одним із ключових постачальників сільськогосподарської продукції, що зумовлено галузевою специфікацією нашої країни. Експорт українського продовольства зазнав значного шоку з початку військової агресії Росії. Війна в Україні не лише негативно вплинула на вітчизняний експорт, але сколихнула весь продовольчий ринок різким ростом цін та дефіцитом сільгосппродукції. Україна входить до першої десятки експортерів пшениці та її частка становить 10%, вона посідає п'яте місце у світі з експорту пшениці, перше місце з експорту соняшнику, друге місце з експорту ячменю з часткою 14% та третє місце з експорту кукурудзи. Війна в Україні призвела до світової продовольчої кризи та різкого подорожчання продуктів харчування.

Індекс цін на продовольчі товари, який неухильно зростав з 2020 р. у лютому 2022 р. досяг історичного максимуму, перевищивши 140 пунктів – на 20% вище, ніж на рік раніше. Ціна на пшеницю на Чиказькій біржі, за даними на 22 березня, була в 1,6 рази вищою, ніж роком раніше. Ціни на ріпакову та соняшкову олію (яка також торгується на історичних зросли – на 65% та 63%, підрахувала FAO. Ситуацію посилює зростання цін на енергоносії, що впливає на вартість виробництва та логістики: за рік ціни на нафту та газ зросли майже вдвічі.

Війна в Україні чинитиме подальший тиск на ціни на сільгосппродукцію, насамперед на пшеницю, прогнозує FAO. Якщо, наприклад, соняшкову олію при перебоях з її постачанням можна замінити іншими рослинними оліями, то заміни пшениці, яка є основним продовольчим продуктом більш ніж 35% населення світу, немає.

FAO очікує, що цього року в Україні постраждає близько 30% посівних площ – вони або не будуть засіяні, або не буде зібрано врожай [1]. Проте незрозуміло, чи в українських фермерів буде можливість не тільки зібрати врожай а й поставити його на ринок. Масові переміщення населення сприяли скорочення трудових ресурсів – сільському господарству бракує робочих рук.

Основний напрямок російського та українського експорту пшениці - африканські та азіатські країни. Багато країн із високою залежністю від цих поставок відносяться, за класифікацією ООН, до групи держав з низькими доходами та продовольчим дефіцитом, до групи найменш розвинених країн [2]. Серед них, наприклад, Еритрея, яка у 2021 р. отримувала 53% усієї споживаної пшениці з Росії, а решта 47% – з України, Мадагаскар – 50% його потреби у пшениці забезпечував імпорт із Росії, а ще 25% – з України.

Зростання цін на продукти харчування, збої в ланцюжках поставок, затримки з доставкою найсильніше б'ють по найбільш вразливим і сіють у всьому світі насіння політичної нестабільності та заворушень. За даними ООН, 45

африканських та найменш розвинених країн імпортують не менше третини споживаної ними пшениці з Росії або України, у тому числі 18 країн – не менше половини; крім того, лише Україна забезпечує більше половини постачання пшениці Світової продовольчої програми – найбільшої гуманітарної організації боротьби з голодом. Кількість людей, які перебувають поза продовольчою безпекою, лише за останні 3 місяці зросла на 1 млн осіб до 16 млн, війна в Україні погіршить цю похмуру динаміку, визнає Світовий банк [3].

За підрахунками FAO, у 2020 р. пандемія коронавірусу вже призвела до зростання частки голодуючих людей у світі [4]. Число людей, які мають проблеми з доступом до продовольства, за даними FAO, досягало у 2020 р. 811 млн. У найближчий рік через війну в Україні до них може додатися ще 13 млн, прогнозує FAO. У найближчий 2022-2023рр. кількість голодуючих в африканських країнах на південь від Сахари, на Близькому Сході та в Північній Африці може збільшитися на 1–2%, в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні – на 0,9–1,4%, а в латиноамериканських країнах, які не є імпортерами для Росії та України, але відчують кризу через зростання цін – на 0,6–1,1%.

Список використаних джерел

1. Russia's invasion to have 'enormous impact' on world food supplies веб-сайт (2022) URL: <https://www.ft.com/content/ad225932-5600-432f-b8bf-e31b8050c73a> (дата звернення: 15.11.2022)
2. Low-Income Food-Deficit Countries (LIFDCs) - List updated June 2021 веб-сайт (2021) URL: <https://www.fao.org/countryprofiles/lifdc/en/> (дата звернення: 15.11.2022)
3. FERID BELHAJ (2022) Compounded stress: The impact of the war in Ukraine on the Middle East and North Africa веб-сайт (2022) <https://blogs.worldbank.org/arabvoices/compounded-stress-impact-war-ukraine-middle-east-and-north-africa?sfw=pass1651392000> (дата звернення: 15.11.2022)
4. The world is at a critical juncture веб-сайт (2022) URL: <https://www.fao.org/state-of-food-security-nutrition/en/> (дата звернення: 5.11.2022)

Комар Аліна Андріївна
студентка кафедри менеджменту
та міжнародних економічних відносин
ТНУ ім. В.І.Вернадського,

ВПЛИВ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ РФ НА СТАН ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ

Важливість зовнішньої торгівлі України полягає у притоку валютних надходжень до державного бюджету України, що забезпечує стабільність національної валюти та можливості України виконувати свої боргові зобов'язання. Широкомасштабна військова агресія РФ у лютому 2022 року призвела до значних скорочень потоків експорту та імпорту України.

У 2021 році експорт товарів з України становив 68089,3 млн дол., що на 38,4% більше, ніж за 2020 рік. Найбільше товарів за минулий рік Україна експортувала до Китаю (на 8,0 млрд дол.; на 12,7% більше, ніж за 2020 рік), Польщі (на 5,23 млрд дол.; на 59,7% більше) та Туреччини (на 4,14 млрд дол.; на 70,0% більше), у тому числі Україна продала на зовнішніх ринках чорних металів (на 13,95 млрд дол.; на 81,4% більше, ніж за 2020 рік); зернових (на 12,34 млрд дол.; на 31,2% більше); жирів та олій тваринного або рослинного походження (на 7,04 млрд дол.; на 22,5% більше) [2].

Імпорт товарів в Україну у 2021 році становив 72816,8 млн дол., на 34,0% більше проти 2020 року. Відповідно, сальдо зовнішньої торгівлі товарами було від'ємним і становило 4727,5 млн дол. (за 2020 рік цей показник також був негативним і становив 5144,3 млн дол.).

За даними Державної митної служби, за 9 місяців 2022 року до України найбільше імпортували товарів з Китаю (\$5,8 млрд), з Польщі (\$3,8 млрд) та з Німеччини (\$3,3 млрд). Категорії товарів імпорту: машини, устаткування та транспорт (\$10,9 млрд), паливно-енергетичні товари (\$9,7 млрд) та продукція хімічної промисловості (\$7,1 млрд) [3]. Загалом, протягом січня-вересня 2022 року Україна імпортувала товарів на 39,2 млрд доларів.

У березні 2022 року, після повномасштабного вторгнення, різко впали поставки за кордон — скорочення склало 50%. Поступове відновлення експорту почалося з травня, завдяки розблокуванню вивозу зерна з українських портів.

Загалом, за даними експертів, протягом 9 місяців цього року, Україна експортувала товарів на 31,5% менше (у грошовому вимірі 33 млрд дол), ніж обсяг за аналогічний період 2021 року. Найкращим місяцем, за показниками експорту, став вересень: 4 млрд 144 млн доларів. Для порівняння, у серпні 2022 року обсяг експорту склав 3 млрд 363 млн доларів.

У 2022 році в лідери країн, куди направлений наш експорт, вийшли країни ЄС — Польща та Румунія, які разом мають близько 23% українського експорту.

За 8 місяців 2022 року частка ЄС вже сягала 62%. Поза межами ЄС найбільше експорту спрямовано до Туреччини, Китаю, та Індії. Загалом частка Азії зменшилась з 32% до 22%, СНД — з 13% до 6%, Африки — з 9% до 5%, Америки — з 4 до 3% [1].

У 2022 році чорні метали поступилися першістю серед експортних категорій зерновим культурам. Загалом війна суттєво вплинула на українську металургію. Скорочення експорту продукції металургії за 8 місяців 2022 року склало 54% (в грошовому вимірі), внаслідок руйнування підприємств металургії. Інші сектори, які зазнали значних скорочень експорту за 8 місяців 2022 року: хімічна продукція — 51%, машинобудування — 18%, меблі — на 18%, аграрна та харчова продукція — 11%, одяг та взуття — 10% .

Частка аграрної та харчової продукції в загальному експорті України збільшилась з майже 36% в 2021 році до 46% (в грошовому вимірі).

При цьому майже 79% експорту агро та харчової продукції припадає саме на зернові та олійні культури. Частка металургійної продукції зменшилась з 24% до 16%.

Варто відзначити і позитивні тенденції: наприклад, зростає експорт молочної продукції, продуктів переробки овочів, кондитерських виробів, готових м'ясних виробів, борошна [1].

Список використаних джерел

1. Експорт з України під час війни: як змінилась структура постачань української продукції за кордон [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/10/24/692959>
2. Експорт та імпорт України збільшився на третину [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/news/2022/02/15/682382/>
3. Україна в півтора рази наростила експорт до ЄС: що відбувається [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/ukrayina-ekonomika-export-zerno-metal-mashyny-es-rf/31568426.html>

Меланченко Семен Олександрович
студент кафедри менеджменту
та міжнародних економічних відносин
ТНУ ім. В.І.Вернадського

ВПЛИВ РОСІЙСЬКОГО ВТОРГНЕННЯ В УКРАЇНУ НА РОЗВИТОК СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА

Сучасні геополітичні процеси прямо впливають на розвиток світового господарства та міжнародних відносин. Прямим доказом цієї тези є вплив російського вторгнення в Україну. Якщо дивитись на це виключно з економічної точки зору, то за прогнозами Світового банку падіння ВВП України в 2022 році складатиме 35%, а економіка регіону Європи та Центральної Азії скоротиться більш ніж на 4,1% у 2022 році.[1].

Через морську блокаду страждала не тільки Україна, але й країни Азії, Африки і Близького Сходу. Розглядаючи проблематику війни слід зауважити, що вплив на геополітичні процеси йде не тільки від ходу бойових дій, а й від самого факту вторгнення. Великі компанії вийшли з ринку росії щоб уникнути репутаційних втрат. Репутаційні втрати можуть нашкодити більше ніж вихід з ринку однієї країни. Уряди багатьох держав не хочуть вести торгівлю з країною-терористом щоб не бути спонсором війни.

Відмова від російських енергоносіїв дає можливість іншим країнам з такими ж природними ресурсами відкрити нові шляхи збуту і отримати надприбутки за рахунок великого попиту. Ізоляція такого великого ринку на певному проміжку часу може мати збитковий характер, але в довготривалій перспективі безпека важливіша за економіку. Тому не дивно, що створюються все більше військово-політичних альянсів, як наприклад, альянс

України, Великої Британії та Польщі. Створення таких альянсів дозволить Україні отримати більше як військової, так і економічної підтримки проти ворога.

Отже, можна дійти висновку, що у сучасному глобалізованому світі будь-яка війна, а надто така масштабна, яка нині триває на території України, прямо впливає на розвиток світового господарства.

Список використаних джерел

1. Сайт Світового банку в Україні. URL: <https://www.worldbank.org/en/country/ukraine/overview#1>

Погоріла Аліна Олегівна
студентка кафедри менеджменту та міжнародних економічних
відносин ТНУ ім. В.І.Вернадського

ЗОВНІШНІЙ БОРГ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМАТИКА Й МЕХАНІЗМИ РЕГУЛЮВАННЯ

Приклад України щодо формування зовнішнього боргу та історія управління ним є унікальним досвідом, що склався на основі складних політико-економічних обставин, крізь які пройшла держава з часів отримання незалежності. Маємо зазначити, що відмінною та деструктивною рисою зовнішніх запозичень України завжди було те, що вони переважно спрямовувалися на покриття дефіциту платіжного балансу та погашення боргів попередніх періодів, а не для розвитку секторів економіки, регулювання фінансового ринку та зниження рівня оподаткування. З цієї причини кредити не могли бути реалізовані як інструмент економічного зростання, як це практикують розвинені країни.

Найбільш різке зростання зовнішнього боргу відбувалося в часи криз. Відповідно до динаміки макроекономічних і макрофінансових індикаторів В. В. Лісовенко, Л. Я. Бенч, О. І. Бец виділили три основні періоди формування державного боргу України (в період незалежності): 1991–1996 рр. – економічний спад; 1997–2007 рр. – порівняна макроекономічна стабілізація в окремих сегментах економіки й фінансів; 2008–2015 рр. – фінансово-економічна криза та посткризовий період. [1, с. 20]. На нашу думку, оскільки в розрізі подій останніх років Україна зіткнулася ще з кількома кризами, можна додати наступні періоди формування державного боргу (зовнішнього зокрема): 2015–2019 рр. – економічна криза спричинена агресією росії проти України та її стабілізація; 2020–2021 рр. – світова криза спричинена пандемією коронавірусу; 2022 рік – криза спричинена повномасштабним вторгненням росії в Україну. Остання є не лише найбільшою для України за всю історію незалежності, але має вагомий вплив й на глобальну світову економіку.

До 24 лютого уряд намагався зменшити частку зовнішнього боргу, але вторгнення росії внесло корективи. Залучення іноземних кредитних коштів стало єдиним методом покриття дефіциту держбюджету у воєнний період,

що призвело до того, що частка зовнішніх запозичень у сукупному борзі зросла з 58,4% до 62,8% (з грудня 2021 до серпня 2022 відповідно). За розрахунками Київської школи економіки, через масштабні зовнішні запозичення у 2023 році частка зовнішнього боргу може зрости до 79%. [2]. Обсяг сукупного зовнішнього державного та гарантованого державою боргу станом на 30 вересня 2022 року становив 60,83 млрд. дол. США. Останнім часом він хронічно випереджає валютні резерви України і компенсується ними лише на 39,3%. [3].

За період з 24 лютого 2022 року основними джерелами зовнішніх запозичень для фінансування державного бюджету є кредити від Міжнародних фінансових організацій, а також двосторонні кредити. Найбільшим позичальником України серед МФО є Міжнародний валютний фонд, від якого за даний період було отримано кредитів на суму 2 693 млн. дол. США. Світовий банк надав 929 млн. дол. США, ЄІБ – 720 млн. дол. США. Найбільше зовнішніх позик за двосторонніми угодами Україна отримує від країн G7. [4].

Зазначені тенденції від початку повномасштабної війни вплинули на зниження кредитного рейтингу України в іноземній валюті міжнародними рейтинговими агентствами (Fitch Ratings, Standard & Poor's, Moody's) та зміну ними прогнозів з «позитивного» та «стабільного» на «негативний», що є загрозою для подальшого отримання позик.

Тому в умовах недостатньої боргової стійкості важливого значення набуває розроблення і впровадження нових методів управління державним боргом України. Національний інститут стратегічних досліджень пропонує такі заходи щодо реструктуризації державного боргу, як ухвалення нової боргової стратегії, у якій потрібно передбачити способи полегшення боргового навантаження та інструменти оптимізації управління державним боргом, досягнення політичної підтримки з боку міжнародних партнерів щодо гарантування імунітету від дефолту для уряду через застосування механізмів замороження/відтермінування боргових виплат, подання заявки до МВФ і Світового банку щодо включення України до переліку країн світу, які можуть пройти процедури списання заборгованості перед МФО за правилами ініціатив НІРС і MDRI, досягнення домовленостей із кредиторами Української держави за зовнішніми облігаційними позиками щодо застосування знижок до номінальної суми боргу або поточної дисконтованої вартості боргових платежів тощо. [5].

Таким чином, характерними рисами формування зовнішнього боргу України є його цільове використання на покриття дефіциту державного бюджету й погашення боргів попередніх періодів та швидке зростання боргу в період криз. Початок повномасштабної війни має виражений негативний вплив на формування боргової залежності України, що проявляється в збільшенні обсягу її зовнішнього боргу перед Міжнародними фінансовими організаціями та урядами країн. Основою для вирішення цих проблем має бути впровадження урядом нових заходів щодо реструктуризації зовнішнього боргу України.

Список використаних джерел

1. Лісовенко В. В., Бенч Л. Я., Бец О. І. Державний борг: концептуальні засади та макроекономічні аспекти. Фінанси України. 2014. № 12. с. 20.
2. Вінкуров Я. Державний борг України перевищить 100% ВВП. Що це означає? // Українська правда : період. вид. 2022. Дата оновлення: 25.10.2022. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2022/10/25/692991/> (дата звернення: 09.11.2022).
3. Зовнішній державний борг України // Міністерство фінансів України : оф. сайт. 2022. Дата оновлення: 26.10.2022. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/debtgov/foreign/> (дата звернення: 09.11.2022).
4. Фінансування державного бюджету України з початку повномасштабної війни // Міністерство фінансів України : оф. сайт. 2022. Дата оновлення: 09.11.2022. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/ukraines_state_budget_financing_since_the_beginning_of_the_full-scale_war-3435 (дата звернення: 09.11.2022).
5. Шемаєва Л. Міжнародний досвід реструктуризації державного боргу у вимірі України // Національний інститут стратегічних досліджень : оф. сайт. 2022. Дата оновлення: 27.06.2022. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/ekonomika/mizhnarodnyy-dosvid-restrukturyzatsiyi-derzhavnoho-borhu-u-vymiri-ukrayiny> (дата звернення: 09.11.2022).

Рогозіна Катерина Володимирівна
студентка кафедри менеджменту та міжнародних економічних
відносин ТНУ імені В.І. Вернадського

РОЛЬ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ МІЖНАРОДНИХ КОМПАНІЙ У РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Міжнародні компанії в сучасних умовах розвитку світового господарства є важливими суб'єктами міжнародних економічних відносин (МЕВ) та впливають на економічне зростання як країн базування, так і приймаючих країн. Завдяки різним формам ведення міжнародного бізнесу компанії прискорюють рух інтеграційних процесів та міжнародний рух капіталу, роблять фактори виробництва більш мобільними, керують міжнародним трансфером технологій та перетворюються на основних суб'єктів міжнародних торгівельних відносин.

Прямі іноземні інвестиції (ПІІ) міжнародних компаній здебільшого здійснюють позитивний вплив на економіку держави, зокрема: створюють робочі місця, підвищують рівень освіти та кваліфікації, модернізують інфраструктуру, впливають на структуру економіки та змінюють позиції країн в міжнародному поділі праці. Прикладом можуть бути Нові індустріальні країни (НІК) першої та другої хвилі. Стрімкий розвиток

економіки Китаю (КНР) відбувся також завдяки прямим іноземним інвестиціям корпорацій.

Слід зауважити, що розвиток економіки багатьох країн світу тісно пов'язаний з діяльністю міжнародних компаній. Україна не є виключенням. Поширення діяльності корпорацій на території інших країн пов'язано із інвестиційним кліматом, основними складовими якого є: політико-правове, соціально-культурне, економічне, інституціонально-інфраструктурне та ін. середовище [1, с. 29].

Через поточну економічну нестабільність в Україні (повномасштабне російське вторгнення у 2022 р., корупційну складову та ін.) інвестиційний клімат можна охарактеризувати, як несприятливий для залучення необхідної кількості іноземних інвестицій.

Пряме іноземне інвестування в економіку України у попередні періоди більшою мірою було орієнтоване на короткострокові та середньострокові проекти, інфраструктурні проекти та обробні галузі промисловості. При формуванні програми розвитку економіки України у післявоєнний період доцільно звернути увагу на залучення ПІ міжнародних компаній у розвиток високотехнологічних секторів економіки: різні підгалузі машинобудування, підприємства високоточного виробництва, вітчизняний ІТ-сектор тощо.

В сучасних реаліях в економіці країни дещо складна ситуація: спостерігається скорочення надходжень в країну прямих іноземних інвестицій та зростання як державного, так і корпоративного боргу [2]. Отже, метою прямих іноземних інвестицій в економіку України у післявоєнний період має стати зміна галузевої та регіональної структури зовнішнього прямого інвестування та запобігання зростанню зовнішнього боргу.

На нашу думку, відродження та подальший ефективний розвиток економіки України мають орієнтуватись на залучення інвестицій приватного міжнародного корпоративного бізнесу.

Відповідно, для покращення інвестиційного клімату необхідно реалізувати наступні основні заходи:

- розробка сталої нормативно-правової бази щодо вдосконалення державного регулювання у сфері іноземного інвестування;
- граничне обмеження тіньового сектору;
- налагодження дієвого механізму боротьби з корупцією;
- формування податкової законодавчо-нормативної бази, що сприятиме розвитку бізнесу в різних секторах економіки без надмірного тиску;
- створення рівних конкурентних умов для вітчизняних та іноземних інвесторів;
- проведення прозорості політики щодо приватизації державних підприємств;
- адаптація українських умов до міжнародних стандартів ведення бізнесу.

Слід враховувати також конфлікт інтересів при залученні іноземного капіталу та створити умови для активізації діяльності міжнародних компаній в українському ринковому середовищі.

Крім того, в Україні залишається актуальною проблема формування ефективної державної інвестиційної політики, основними завданнями якої можуть бути:

- визначення загальних критеріїв та показників об'єктивної оцінки наслідків російської агресії на економіку країни;
- визначення потреб і можливостей відповідно до регіону, з урахуванням місцевих умов та сфери інвестиційного співробітництва, розробка регіональних планів стимулювання ПП;
- створення прозорої, стабільної та зрозумілої для іноземного бізнесу правової сфери;
- розвиток співробітництва України з великими міжнародними фінансовими організаціями, формування привабливого іміджу країни в контексті міжнародних відносин.

Список використаних джерел

1. Czinkota M.R., Iikka A., Gupta S. International Business: University publication. Cambridge university press. New York, 2021. 572 p.

2. Міністерство фінансів України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/debtgov/>

Шикалова Єлизавета Валеріївна
студентка кафедри менеджменту та міжнародних економічних відносин ТНУ ім. В. І. Вернадського

СВІТОВИЙ ДОСВІД ТА ВІТЧИЗНЯНА ПРАКТИКА ПІДТРИМКИ ЕКСПОРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

За роки незалежності Україна виробила експортоорієнтовану модель економічного розвитку, у якій стратегічна роль експорту полягала в тому, що він повинен бути засобом сприяння економічному зростанню, інструментом активізації існуючих і потенційних конкурентних переваг з метою подолання відставання в основних соціально-економічних параметрах в ситуації з розвинутими країнами.

Формування та реалізація експортного потенціалу є складним багатоаспектним процесом із залученням внутрішньо- та зовнішньоекономічних складових та багатовекторних факторів [1, 4].

На основі проведеного дослідження можна зробити висновок, що ефективна структура експортної діяльності країни є надзвичайно важливою для її економіки. Збільшення обсягів експорту дозволяє країні інтегруватися у світову економіку та підвищити конкурентоспроможність і якість продукції.

Україна має потужний експортний потенціал. За останні роки спостерігається нарощення обсягів зовнішньої торгівлі. Але, на жаль, у

структурі експорту України переважають продукти низького ступеня обробки та напівфабрикати, тому це не є позитивним явищем. Тому, на наш погляд, необхідно подолати структурну незбалансованість зовнішньої торгівлі та досягти позитивного сальдо торговельного балансу.

Україна зараз переживає дуже складні часи. Після досить різкої зміни політичних векторів у 2014 році активно проводився процес інтеграції до європейського ринку. Найбільш експортоорієнтованими галузями є продукція агропромислових корпорацій та харчової промисловості, металургійного комплексу, машинобудування та мінеральні продукти [1, 3]. На наш погляд, галузі економіки, які наразі є основними продуцентами експорту і перспективні сфери діяльності, що є найбільш наукомісткими (наприклад, ІТ) сьогодні потребують державної підтримки.

Світовий досвід свідчить, що провідні країни-експортери працюють над підвищенням ефективності фінансової та організаційної підтримки експорту, зокрема, через формування таких нових заходів і механізмів, як політико-дипломатична підтримка експортерів, системна робота зі створення сприятливого іміджу країни, лобіювання інтересів національного виробника за кордоном тощо.

Підводячи підсумки, можна сказати, що для розвитку експортного потенціалу України найближчим часом державна підтримка експорту необхідна задля того, щоб:

- підвищити конкурентоспроможність українських виробників на основі структурних реформ економіки, особливо в експортоорієнтованих галузях;
- якісно змінити спеціалізацію української трудової діяльності на основі формування та реалізації комплексної експортної стратегії, спрямованої на збільшення експорту високовартісних інноваційних і традиційних українських товарів та збільшення субсидій на високотехнологічні послуги;
- коригувати стратегії імпорту для забезпечення комплексного вирішення проблеми модернізації національної промисловості та активної реалізації політики імпортозаміщення;
- вирішити проблеми розрізнення закупівельних та імпорتنих цін на сільськогосподарську продукцію.

Загалом результати дослідження експорту України взагалі та з країнами ЄС зокрема[2], вказують на необхідність подальшого вдосконалення структури зовнішньої торгівлі нашої держави та важливість використання експортного потенціалу українських підприємств на європейському ринку в поточній геополітичній ситуації.

Список використаних джерел

1. Експорт та імпорт України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp/eximp>
2. Зовнішня торгівля з країнами ЄС. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=65613

3. Товарна структура зовнішньої торгівлі України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2018/zd/tsztt/tsztt_u/tsztt0818_u.htm

4. Begma V., Mazurov G., 2019. Some aspects of determining the export potential of Ukrainian military–industrial complex. Problems of science. – No.7. – pp. 45–51

Якимчук Наталія Михайлівна
студентка кафедри менеджменту
та міжнародних економічних відносин
ТНУ ім. В.І.Вернадського,

ІНСТРУМЕНТИ СОТ ВРЕГУЛЮВАННЯ ТОРГОВЕЛЬНИХ СУПЕРЕЧОК

Світова Організація торгівлі (СОТ) сприяє зростанню міжнародної торгівлі, зміцненню взаємовідносин між країнами. Однією з основних функцій СОТ є врегулювання зовнішньоторговельних суперечок, які виникають між країнами. Спори між країнами СОТ регулюються на основі Угод та відповідно до передбаченої організацією процедури. Повна процедура врегулювання суперечок складається з наступних етапів [1]: проведення консультацій; заснування та робота третейської групи; розгляд апеляції Апеляційним органом; затвердження рішень третейської групи або апеляційного органу. Процедура врегулювання суперечок передбачає, що країна-член СОТ, яка має претензії щодо виконання угод іншими країнами, має насамперед провести консультації для врегулювання питання, що виникло.

Сторона, яка отримала запит про консультацію, повинна відповісти на нього протягом 10 днів і не пізніше 30 днів з дати отримання претензії та почати консультації з метою дійти взаємозадовільного рішення. Якщо сторона не відповідає на запит або консультації не призводять до вирішення спору, країна-член СОТ, яка подала скаргу протягом 60 днів після дати отримання відповідачем запиту про консультації, може подати прохання (в письмовому вигляді) про скликання третейської групи. Третейська група формується з висококваліфікованих фахівців урядових та неурядових організацій, які беруть участь у роботі груп в особистій якості.

США — найактивніший користувач системи вирішення спорів СОТ. Розглянемо на прикладі врегулювання торгової війни між Китаєм та США та визначимо вплив СОТ на даний конфлікт і його наслідки для світової торгівлі.

У травні 2018 року президент США Д.Трамп звинуватив Китай у спробі переглянути умови торговельної угоди, досягнутої в ході декількох раундів переговорів, а також в бажанні взагалі відкласти його підписання. В результаті у США додаткові мита на китайські товари на суму 200 млрд доларів були підвищені з 10 до 25%, які вступили в силу 1 червня 2018 р. Під час саміту G20 в Аргентині (30 листопада - 1 грудня 2018 г.) Д. Трамп і Сі Цзіньпін провели переговори, на яких домовилися не вводити нові торгові

тарифи протягом 90 днів, щоб дати час для подальших консультацій. Трамп погодився не вводити другий пакет торгових санкцій проти Китаю, що охоплює товари на суму 200 мільярдів доларів, який включає майже весь спектр електронних китайських товарів. 14 грудня 2018 року Держрада КНР оголосив, що з 1 січня по 31 березня 2019 року припинено додатково 25% мито на американські автомобілі у відповідь на рішення Д.Трампа не підвищувати тарифи з 10 до 25% на китайські товари на суму 200 мільярдів доларів. Таким чином, суперечку було вирішено, але вона мала наслідки як для США, так і для Китаю.

Д.Трампу не вдалося скоротити торговий дефіцит з Китаєм: в цілому він склав 419 млрд доларів у 2018 році. При цьому експорт з США впав на 10 млрд доларів до 120 млрд доларів, а імпорт, навпаки, виріс на 34 млрд доларів до 539,5 млрд доларів. Загальний торговий дефіцит США збільшився на 84 мільярди доларів, або на 10%, до 891 мільярда доларів [2].

Торгова війна мала негативні наслідки, особливо для тих секторів економіки США, які постраждали від відповідної реакції Китаю. По-перше, це сільське господарство. Нагадаємо, в 2017 році американські фермери постачали на китайський ринок 60% врожаю сої. Зниження поставок сільгосппродукції в Китай приблизно на 40% в 2018 році призвело до падіння цін на цю продукцію і втрат для фермерів, ціни на сою досягли десятирічного мінімуму. Щоб підтримати фермерів, адміністрація Трампа виділила з федерального бюджету 12 мільярдів доларів, щоб компенсувати їх втрати від торгової війни [3].

До наслідків торгової війни для Китаю належать такі: уповільнення зростання як експорту, так і економіки в цілому; зростання безробіття через закриття або скорочення виробництва на малих підприємствах на півдні Китаю, орієнтованих на експорт в США [4]

Список використаних джерел

1.Pauwelyn J. Conflict of Norms in Public International Law: How WTO Law Relates to other Rules of International Law. N.Y., 2003. P. 445.

2.U.S. International Trade in Goods and Services, December 2018 // Bureau of Economic Analysis. (2018) URL: <https://www.bea.gov/news/2019/us-international-trade-goods-and-services-december-2018> (дата звернення: 19.10.2022)

3.Donnan S., Singh S. Trump's Trade War Is Hurting Farmers, But They Still Think He Can Win It. (2019) URL: <https://www.bloomberg.com/news/features/2019-04-11/trump-s-trade-wars-spring-optimism-and-profits-on-u-s-farms> (дата звернення: 19.10.2022)

4.Behsudi A. (2019). China's new investment law replete with question marks, Politico. (2019) URL: <https://www.politico.com/story/2019/03/15/chinas-investment-law-trade-1274817> (дата звернення: 20.10.2022)

Янчук Марина Романівна
студентка кафедри менеджменту
та міжнародних економічних відносин
ТНУ ім. В. І. Вернадського,

СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ МІЖНАРОДНОГО ЕКОНОМІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ

Євроінтеграція є стратегічною метою Української держави, закріпленою законодавчо. Аналіз позитивних та негативних наслідків дав змогу оцінити потенціал України з потенційним використанням позитивних аспектів євроінтеграції та водночас розробити програму дій щодо безболісної інтеграції України з урахуванням існуючих загроз та досвіду країни, які нещодавно стали членами ЄС.[1]

Наразі існує кілька аргументів на користь розвитку взаємної співпраці між нашою державою та ЄС з метою сталого розвитку та з урахуванням особливостей української економіки [2]:

1. Європейський Союз є великим ринком, а також хорошим ринком для імпорту продукції.

2. Торгівля з ЄС є важливим джерелом валюти.

3. Технологія виробництва. Українські підприємства відстають від своїх колег у передових європейських країнах. Наша країна не має капіталу, необхідного для модернізації існуючих і створення нових сучасних підприємств. Без модернізації виробничих структур Україні навряд чи вдасться зійти зі шляху сталого економічного розвитку та подолати зростаюче відставання від економічно розвинених країн. Вихід на ринок ЄС, у свою чергу, відкриє доступ в Україну іноземним інвесторам та капіталу.

4. Вихід українських підприємств на європейський ринок має велике значення як джерело досвіду та практичних навичок для конкуренції з виробниками інших країн.

5. Розвиток співробітництва з ЄС сприятиме більш ефективному використанню потенціалу України як транзитної держави, що означає збільшення надходжень від експорту транспортних послуг та розвитку суміжних галузей.

Прикладом ефективного використання можливостей економічного співробітництва є створене стратегічне партнерство між Польщею та Україною. На це, безсумнівно, впливають політичні зміни в обох країнах, а також зміни, що відбуваються в їхньому геополітичному середовищі.

Суттєвою перешкодою на шляху більшого залучення Польщі та України до використання потенціалу економічних відносин є асиметрія умов соціально-економічного розвитку обох країн[3]. У двосторонніх відносинах існує низка труднощів, пов'язаних із польсько-українським кордоном, у т. ч. прикордонна інфраструктура та патологічні економічні явища на польсько-українському кордоні; бюрократичні та митні бар'єри, що перешкоджають розвитку В2В співробітництва; недостатній потік прикордонного руху та тривалий час очікування на пунктах пропуску; порушення прав

подорожуючих, зокрема права на повагу до людської гідності відповідно до положень Європейської хартії основних прав, тощо[4].

Особливої уваги потребує також кооперація оборонних галузей, враховуючи можливість ескалації дестабілізуючих дій з боку Російської Федерації. Влада обох країн усвідомлює суть економічної співпраці для створення безпечних умов в енергетиці, екології, тощо.

Слід розглянути можливість проведення консультацій з економічними очікуваннями та амбіціями, що дозволило б діагностувати рівні та сфери співпраці між Польщею та Україною в контексті багатосторонніх економічних зв'язків у Центральній Європі, з особливим наголосом на економічній експансії Китаю в регіоні (наприклад, спільна присутність у логістичних ланцюгах з метою мінімізації витрат і втрат, спричинених експансією). Необхідно також усунути прояви амбівалентності та розбіжностей у деклараціях та реалізації співпраці, оскільки стратегічні відносини між Польщею та Україною в ширшій конфігурації з регіональними партнерами є важливою складовою геополітичного пазлу[5].

Можна зробити висновок, що з огляду на вплив інтеграційних факторів на політичну, економічну та соціальну сфери держави входження України до Європейського Союзу залишається перспективним, а Польща була та залишається одним з основних наших стратегічних партнерів у сім'яродному економічному співробітництві.

Список використаних джерел

1. I. Erauskin, S. Turnovsky, International financial integration and income inequality in a stochastically growing economy. *J. of Int. Ec.* 119, 55–74 (2019). doi:10.1016/j.jinteco.2019.04.003
2. О.С. Кваша, А.В. Синякова, Україна та ЄС: проблеми та перспективи інтеграції в сучасному контексті. *наук. Бик. Ужгородського нац. Ун.* 23, 112–117 (2019)
3. Родіонова Т., Якубовський С., Кифак А. Потоки іноземного капіталу як чинники економічного зростання в Болгарії, Чехії, Угорщині та Польщі. *рез. у Світовій Ек.* 10(4), 48–57 (2019). doi:10.5430/rwe.v10n4p48
4. Якубовський С., Родіонова Т., Кифак А. Приплив іноземного капіталу як фактор розвитку поточних рахунків східноєвропейських країн. *J. Trans.* 26 (2), 3–14 (2019). doi:10.14665/1614-4007-26-001
5. С.В. Мариніна, Сутність, проблеми та перспективи розвитку форм міжнародної економічної інтеграції. *для. Торгівля: ек., фін., право.* 5–6, 40–46 (2014)

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ МЕНЕДЖМЕНТУ В УМОВАХ СТАНОВЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Безус Павло Іванович
кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри менеджменту та міжнародних економічних відносин Навчально-наукового інституту управління, економіки та природокористування ТНУ імені В.І.Вернадського
Безус Алла Миколаївна
кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту Державного торговельно-економічного університету

ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЧИМ ПІДПРИЄМСТВОМ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

В сучасних умовах в Україні постає питання про необхідність змін поглядів на управління розвитком підприємства у нестабільному та важкопрогнозованому зовнішньому економічному середовищі. Наразі в Україні спостерігаються принципово нові погляди на управління підприємством, що проявляється через гнучке сполучення методів ринкового регулювання, що базуються на зв'язках з державним регулюванням, та на сполученні ринкових та адміністративних методів управління підприємством. При цьому підприємство почало розглядатись як відкрита система, і успіх його діяльності пов'язується з пристосуванням до навколишнього оточення.

Але істотна помилка полягає у спрямуванні майже усіх сил підприємства до вирішення питань та проблем пов'язаних з його зовнішнім оточенням, тобто головні передумови успіху діяльності підприємства відшукуються не в самому підприємстві, а поза ним і його успіх пов'язаний з тим, наскільки вдало підприємство прилаштовується до зовнішнього оточення. Чи буде підприємство стійким до впливу зовнішнього середовища - є важливим питанням для вирішення проблеми щодо підвищення ефективності його діяльності, але це не головний критерій ефективності функціонування усієї системи управління.

Отже, можна зазначити, що до теперішнього часу підприємство частіше усього розглядалось як пасивна структура економіки [1]. За підприємством визнавалася лише можливість реагування на оточуюче економічне середовище, наприклад на зміни в технології або контактні відносини, що є пануючими в галузі. Але фірма не тільки підпорядковується економічним відносинам, але й сама формує їх. Погляд на підприємство як на активний суб'єкт економіки країни є основою для ефективних перетворень як самого підприємства, так і економіки в цілому.

Постає питання, - за рахунок чого ж може бути підвищена ефективність діяльності суб'єкта господарювання? Підвищення ефективності виробництва може відбуватись як за рахунок збільшення кількості кожного з факторів виробництва, що використовуються в процесі виробництва, так і за

рахунок більш повного їх використання, тобто як екстенсивним, так і інтенсивним шляхом. В реальному процесі виробництва обидва шляхи переплітаються при переважанні одного з них. Кількісне збільшення факторів виробництва практично має місце і тоді, коли відбувається інтенсивний розвиток, однак воно грає підпорядковану роль, забезпечуючи просторово-часові форми реалізації задач якісного удосконалення факторів, засобів виробництва і робочої сили. Якісне удосконалення факторів виробництва не дає бажаного результату, якщо не супроводжується адекватним кількісним використанням їх покращених властивостей [2].

Наше завдання – підвищення ефективності інтенсивним шляхом. Для цього необхідно розглянути структуру виробничої системи (рис. 1)

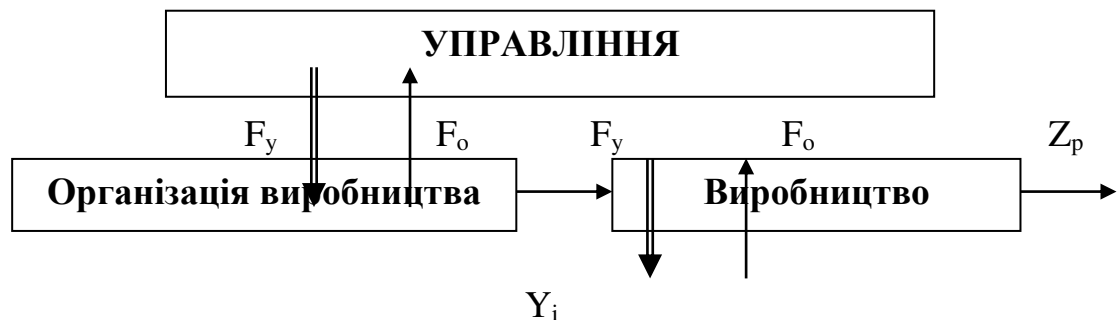


Рис. 1. Структура виробничої системи [3]:

F_y – інформація від управляючої системи або управлінські рішення, що передаються об'єкту управління, F_o – інформація від об'єкту управління, що надана системі управління, Y_i – обсяг необхідних ресурсів, $i = \overline{1, I}$, Z_p – обсяг виробленої продукції, $p = \overline{1, P}$.

Виходячи з наведеної структури, процес управління, процес виробництва та процес організації виробництва є підсистемами виробничої системи, кожна з яких є цілісною системою, що взаємодіє одна з одною і на основі їх взаємодії здійснюється функціонування виробничої системи. Таким чином, виявивши резерви по кожній з підсистем, застосовуючи оптимізаційні економіко-математичні моделі, можна досягти бажаного результату - підвищення ефективності виробництва без додаткових інвестицій.

Список використаних джерел

1. Осовська Г.В., Фіщук О.Л., Жалінська І.В. Стратегічний менеджмент: Навчальний посібник. – К.: Кондор, 2003. – 196с.
2. Швиданенко О.А. Сучасні критерії конкурентоспроможності: ефективність та інноваційність // Актуальні проблеми економіки, № 8, 2003 – С.145-150.
3. Безус А.М. Менеджмент: Навчальний посібник. – К.: АМУ, 2015.- 268с.

Грудцина Юлія Валентинівна
к.е.н., доцент кафедри менеджменту
та міжнародних економічних відносин
Навчально-наукового інституту
управління, економіки та природокористування
ТНУ імені В.І. Вернадського

SMART ПІДХІД ДО ВИЗНАЧЕННЯ ЦІЛЕЙ

Методика SMART – це сучасний ефективний метод в постановці цілей, як на рівні підприємства, так і для особистого розвитку. Вона забезпечує просту і чітку структуру для визначення цілей, є зручною у використанні, оскільки нею можна користуватись в різних сферах життєдіяльності, що робить її популярною та актуальною. Застосування даної методики дозволяє досягти результату не лише в бізнесі, а й у власному розвитку, дасть можливість вивести результати на новий більш високий рівень. Визначення цілей за методикою SMART допомагає уникнути ситуацій, коли підлеглий не вірно інтерпретує ті завдання, які ставить перед ним менеджер.

Дослідженню даної методики присвячено ряд публікацій, зокрема Башинська І.О. [1] провела дослідження цілей смартизації промислового підприємства, Іванов С. М. [2] провів аналіз переваг використання SMART-технологій в економіці, враховуючи особливості використання Інформаційних систем.

Методика SMART була запропонована ще у ХХ столітті, а саме слово smart означає «розумний», та базується на вмінні керівника ставити «розумні» цілі перед підлеглими та самим собою.

Постановка цілей за методикою SMART – це сучасний підхід до постановки цілей, особливістю якого є те, що він допомагає конкретизувати бажану мету, встановити належні терміни виконання, визначити ресурси, надати всім задіяним особам зрозумілі, точні та конкретні задачі (рис. 1).

S	Specific	Конкретна
M	Measurable	Вимірна
A	Achievable	Досяжна
R	Relevant	Актуальна
T	Time-Bound	Обмежена в часі

Рисунок 1. Структура цілей за методикою SMART

Ціль має бути «конкретною», точно визначати результат, якого ми прагнемо досягти, аби збільшити ймовірність її виконання. Тобто маємо відповісти на запитання чого саме хочемо досягти за рахунок виконання цілі, цим самим конкретизуємо бажаний ефект, роблячи його зрозумілим.

Ціль має бути здатною до «вимірювання», тобто не абстрактною, а фізично вимірною. На етапі постановці цілі варто встановити конкретні критерії, за якими буде вимірюватись процес її виконання.

Ціль має бути «досяжною», тобто її реально буде досягти, для цього є достатньо знань, вмінь, потенціалу, ресурсів тощо. Вона має бути посиленою для виконання. Якщо ціль поставлено, а ви її постійно відкладаєте, варто поставити простішу або проміжну ціль.

Ціль має бути «актуальною», важливою для того, хто її ставить, реальною та адекватною. Вона повинна співвідноситись з загальними та стратегічними цілями та працювати на їх досягнення. Ціль, яку ви ставите, не повинна суперечити іншим вашим цілям і бути значимою для вас.

Ціль має бути «обмеженою в часі». Необхідно визначити кінцевий термін, до якого має бути реалізована ціль, невиконання в термін говорить, відповідно, про невиконання цілі. Встановлення часових обмежень для виконання цілей дозволяє полегшити функцію контролю, при цьому варто враховувати, що часові межі повинні бути визначені з врахуванням можливостей їх досягнення в термін.

Розглянутий метод дає можливість ще на етапі планування узагальнити всю інформацію, встановити відповідні терміни виконання, визначити ресурси та потребу у можливій декомпозиції цілей та постановці додаткових завдань. Методика дозволяє поставити конкретні та зрозумілі цілі, що важливо для кожного працівника та впливає на ефективність їх досягнення.

Список використаних джерел

1. Башинська І.О. SMART-підхід до визначення цілей смартизації промислового підприємства. Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління. 2019. №5, Том 30 (69), Частина 1. С. 41-46
2. Іванов С. М. Аналіз переваг використання SMART- технологій в економіці. Економіка та держава. 2018. № 7, С. 35- 38

Петровська Юлія Василівна
доцент кафедри менеджменту та
міжнародних економічних відносин
ТНУ імені В. І. Вернадського

СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ РЕГІОНАМИ ЧЕРЕЗ МОДЕЛЮВАННЯ РОЗПОДІЛУ ФУНКЦІЙ МІЖ РІВНЯМИ ВЛАДИ

Регіони, міста, особливо їх територіальні громади, як основні опорні центри територіально-господарської структури країни обумовили зростання їх ролі у забезпеченні сталого розвитку країни. В свою чергу сталий розвиток будь якої території забезпечується сформульованою стратегією і механізмами її реалізації.

Важливою умовою для ефективного стратегічного управління розвитком регіонів (територій) та надання якісних соціально-економічних послуг населенню є орган місцевої влади, що ефективно працює. Тобто результатом діяльності якого є створені умови для населення, виконані

роботи та надані послуги, які забезпечили найбільшу корисність для споживачів замовляємих соціально-економічних послуг [1].

На сьогоднішній день існує проблема нераціонального розподілу функцій органів місцевої влади між рівнями управління. Нераціональним його можна вважати через те, що не виконується основна вимога, яка виражає зміст місцевого самоврядування. Її суть у максимальному задоволенні потреб людей, які делегують виконання певних функцій органам місцевого самоврядування. Для цього споживач певного блага і виконавець функції (результатом виконання якої є благо) повинні знаходитись якомога “ближче” один від одного. Дотримання цієї вимоги, по-перше, прискорює надання послуг, в яких є потреба та підвищує корисність від їх надання, по-друге, скорочує зайві витрати необхідні для виконання функцій. Для скорочення розриву між “замовником” і ”виконавцем” потрібно використати підхід, який дозволить закріпити функцію за тим самим нижчим рівнем, де достатньо потужності для можливості її виконання.

Виникає питання, яким чином забезпечити задоволення потреб в умовах обмежених фінансових ресурсів, що є в розпорядженні відповідних органів місцевої влади з максимальною корисністю для жителів відповідної території.

Для цього необхідно своєчасно і повному обсязі виявляти і оцінювати потреби людей та ступінь задоволення від спожитих послуг, що надаються органами місцевої влади. З метою покращення існуючої ситуації розроблено технологію розподілу функцій органів місцевої влади між рівнями управління. Технологія розподілу функцій враховує особливість поділу функцій на підфункції і дає можливість розподілити і закріпити кожен функцію, підфункцію, системну складову за відповідним рівнем управління за критерієм максимального наближення до споживача з урахуванням обмеження по потенціалу кожного рівня управління.

Зазначимо, що в першу чергу розглядається функція, а в її структурі підфункція, що мають найбільшу корисність для населення. Так в результаті розподілу на вищі рівні будуть передані функції, які менш важливі для мешканців відповідної території.

Результатом розподілу функцій повинні стати переліки підфункції певної функції закріплені за відповідним рівнем управління.

Таким чином, запропонована технологія дає можливість розподілити та закріпити кожен конкретну функцію, підфункцію, на тому рівні, де наближення до споживача є максимальним, і в той же час задовольняється потреба в ресурсах (потенціалі), необхідних для їх виконання.

Список використаних джерел

1. Петровська Ю.В. Управління соціальним розвитком територіальної громади. Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 21-22 листопада 2019) Теоретичні аспекти та практичні проблеми управління, економіки та природокористування в Україні. Київ: УкрСІЧ, 2019. с. 312-314

Тимошенко Віра Федорівна
старший викладач кафедри
менеджменту та міжнародних економічних відносин
Таврійського національного університету імені В.І.Вернадського

ОРГАНІЗАЦІЯ ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ В КРИЗОВИЙ ПЕРІОД

Криза в розвитку будь-якої організації - подія закономірна і прогнозована. Всі переходи з однієї стадії розвитку на іншу супроводжуються системними кризами. Нові завдання на новому етапі вимагають нових знань, умінь і навичок, тому в процесі таких криз змінюється підхід до організації управління компанії.

Багато ознак всередині компанії можуть вказувати на те, що в організації назріває криза. До них можна віднести: проблеми з досягненням планів організації (поставлені цілі не досягаються або досягаються в повному обсязі); менеджмент організації зазнає труднощів з контролем виконання; страждає якість роботи; скарги на недостатню якість обслуговування; компанія зазнає труднощів з підбором персоналу, втрачає імідж привабливого роботодавця.

Іншими словами, кризи можуть стосуватися будь-якого аспекту або фактору життєдіяльності: завдань існування організації; управлінських процесів і структур; організаційної культури; персоналу компанії.

Успішна діяльність підприємства в кризовий період, починається з ретельної організації, щоб робота була виконана з належною якістю та у необхідні терміни, необхідно приділити найпильнішу увагу саме організації цього процесу. Передусім необхідно визначитися з пріоритетами, оптимальною послідовністю виконання робіт, побудувати графік та відзначити необхідні місця контролю, так і точки для ухвалення рішення про уточнення подальшого ходу робіт. Усі ці процедури мають бути узгоджені як із змістом самої задачі, так і з термінами її виконання. Нестача планування може призвести до того, що частина важливих складових не буде виконуватися зовсім, в результаті завдання будуть вирішуватися довго, дорого та неякісно.

Ефективному управлінню також сприяє взаємодія підлеглих зі своїми колегами як на «горизонтальному» рівні, так в усередині своєї структури, і з виходом на інші підрозділи.

Будь-яку роботу необхідно контролювати навіть ту, при виконанні якої спочатку не виникає несподіванок і не потрібні були спільні дії. Методи та інтенсивність контролю залежать завжди від кваліфікації та дисциплінованості підлеглих, а також від характеристик поставленого завдання. Доцільно займатися аналізом проміжних і кінцевих результатів на регулярній основі, запланувавши це як обов'язкову процедуру. Такий захід істотно підвищує ефективність управління.

Систематичне оцінювання правильності роботи, співвідношення з ключовими параметрами ефективності, а в разі розбіжності чи прогнозування такої можливості у перспективі, потрібно забезпечувати розробку необхідних змін. Аналізу можуть і повинні підлягати всі технології, що впливають на ефективність: від виробничих до індивідуальних, що використовуються працівниками у процесі роботи.

Так, якщо керівник виявляє, що система мотивації не сприяє якісному виконанню поставлених завдань, він повинен або організувати розробку конкретних пропозицій щодо зміни ситуації, або залучити необхідний для цього зовнішній ресурс.

В основу ефективного управління повинні бути покладені три найважливіші положення:

- створення матеріальних цінностей у всьому різноманітті форм сприймається як важливий процес;
- прибуток та інші доходи виробництва розглядаються як результат досягнення різних суспільно значимих цілей;
- пріоритет у вирішенні проблем, що виникають у діловому світі, повинен надаватися інтересам міжособистісних відносин, а не виробництву продукції.

Організації ефективного управління сприяють впровадження принципів етики корпоративних відносин - які вказують на норми поведінки учасників ділових відносин. Відносини організації з персоналом доцільно будувати за такими принципами:

- забезпечувати працівників роботою та заробітною платою, які підвищують їхній рівень життя;
- створювати умови праці для працівників, які не завдають шкоди їхньому здоров'ю та людській гідності;
- прислухатися та по можливості реагувати на пропозиції співробітників;
- забезпечувати охорону праці, щоб уникнути нещасних випадків та професійних захворювань;
- заохочувати працівників та допомагати їм у розвитку необхідних навичок та умінь, уважно ставитися до серйозних проблем зайнятості.

Загальноприйнятими етичними принципами організацій вважаються такі:

- створення сприятливих умов для прийняття рішень та їх виконання, коли кожній людині виявляється максимальна довіра — її потенціалу, кваліфікації, почуття відповідальності;
- право на свободу службової поведінки, вчинків, дій менеджера або рядового співробітника організації не лише в рамках законодавства, а й у межах, які не порушують свободу інших менеджерів або рядових співробітників;
- справедливість у придбанні повноважень, відповідальності, у визначенні термінів виконання роботи тощо;

- розумне поєднання індивідуального та колективного у роботі менеджера, у прийнятті рішень;
- сталість впливу, оскільки забезпечення дотримання етичних норм в основному базується на використанні соціально-психологічних методів, що вимагають, як правило, тривалого застосування для отримання потрібного результату.

Як б була природа кризи в організації і на якій би стадії розвитку не знаходилася компанія, перш ніж вживати необхідних заходів, потрібне розуміння того, що має організація, яким потенціалом в управлінні володіє і які її внутрішні ресурси можна використовувати.

Гринько Юрій Миколайович
аспірант навчально-науково-виробничого центру Національного
університету цивільного захисту України

МЕХАНІЗМИ ВПЛИВУ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ НА ПРОЦЕС ФОРМУВАННЯ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДІ

Актуальною проблемою державного управління на етапі розвитку України є реалізація державної політики у сфері патріотичного виховання молоді. Необхідність цього аспекту державного управління очевидна і пояснюється багато в чому неможливістю повноцінного функціонування суспільства без розвиненої системи патріотичного виховання.

Держава розробляє нормативно-правову базу патріотизму, проектує та реалізує державні програми патріотичного виховання громадян. Сам факт наявності «Державної цільової соціальної програми національно-патріотичного виховання на період до 2025 року», затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 30 червня 2021 р. № 673 [1], говорить про визнання діяльності по патріотичному вихованню молоді як правові гарантії спеціальної діяльності держави.

Керуючись тим, що сутність механізмів реалізації державного патріотичного виховання молоді передбачає взаємодію системних елементів, які призводять до досягнення деякої конкретної мети, під механізмами впливу державної політики на патріотичне виховання молоді розуміється системна цілісність норм, засобів і методів, що застосовується у різноманітних формах свого втілення суб'єктами суспільства з метою виховання у молоді патріотичних якостей.

Організаційний механізм реалізації державної політики в сфері патріотичного виховання – це весь комплекс дій із залученням матеріально-технічних, економічно-соціальних, морально-духовних засобів здійснених у відповідних формах, задля максимальної реалізації загальних і специфічних завдань держави у сфері патріотичного виховання [2, с.180].

Адміністративно-правовий механізм реалізації державної політики є обов'язковою складовою у формуванні правосвідомості кожної людини. Сукупність законодавчих та нормативних актів на рівні держави, які

регламентують державну політику, визначають місце і роль державної молодіжної політики, а також нормативних документів, програм національного рівня стосовно вирішення проблеми патріотичного виховання.

Удосконалення і впровадження соціально-економічних механізмів, які гарантують забезпечення молоді першим робочим місцем та шляхом надання працедавцям преференцій при створенні додаткових робочих місць для молоді. Створюють можливі для успішної і ефективної самореалізації молодих людей незалежно від соціального статусу

Серед принципів патріотичного виховання можна зазначити:

- активність та наступальність,
- цілісний та комплексний підхід до них;
- системно організований підхід;
- адресний підхід.

Для формування патріотизму виділяють такі об'єкти патріотичного виховання: молодіжні громадські об'єднання, військовослужбовці, працівники системи правоохоронних органів, творча інтелігенція та ЗМІ [3, с.105].

Узагальнюючи вищесказане, слід зазначити, що головним завданням сучасної державної політики в сфері патріотичного виховання молоді повинне стати створення умов для максимального використання інноваційного потенціалу молодого покоління в інтересах розвитку України та забезпечення належного рівня конкурентоспроможності країни. Також держава повинна і надалі розробляти та реалізовувати комплексну систему виховання патріотичних цінностей у молоді.

Список використаних джерел:

1. Постанова Кабінету Міністрів України від 30 червня 2021 р. № 673: «Про затвердження Державної цільової соціальної програми національно-патріотичного виховання на період до 2025 року та внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України». URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnoyi-cilovoyi-socialnoyi-programi-nacionalno-patriotichnogo-vihovannya-na-period-do-2025-roku-ta-vnesennya-zmin-do-deyakihi-i300621-673>
2. Гнатенко С.А. Виховання громадянськості у студентів в системі вищої освіти / С.А. Гнатенко // Вісн. Філософія. Психологія. Педагогіка ; Нац. техн. ун-т України «КПІ». – К., 2003. - №1. – с. 177-182.
3. Годлевська, А. І. Національно-патріотичне виховання в системі пріоритетів державної молодіжної політики України / А. І. Годлевська // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 11 : Соціальна робота. Соціальна педагогіка : зб. наук. праць. – Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2019. – Вип. 26. – С. 102-109.

Кравченко Андрій Олегович
аспірант навчально-науково-виробничого центру Національного
університету цивільного захисту України

СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

Повномасштабне вторгнення Російської Федерації в Україну стало викликом для всіх сфер - не винятком стала і соціальна, яка опікується вразливими, малозахищеними та незахищеними категоріями населення.

Соціальна політика держави - це механізм реалізації соціальної функції. Функції держави визначаються як головні напрями її діяльності, обумовлені основними суспільними цілями й завданнями на конкретно-історичному етапі її розвитку. Отже, функції держави формуються в процесі її становлення, зміцнення й розвитку [2, с.170].

Соціальна політика сучасної України під час повномасштабного вторгнення РФ повинна бути зорієнтована не лише на підтримку наявного рівня соціальних гарантій і створення механізмів соціального захисту населення, а й на реалізацію довготривалих програм щодо кардинальної зміни основ системи соціального захисту, підвищення її ефективності.

Основними цілями соціальної політики на сучасному етапі є:

- максимальне збереження фізичного, інтелектуального, духовно-етичного потенціалу України;
- формування міцного стимулу трудової мотивації, що відповідає вимогам легального ринку, орієнтованого на позитивне розширене відтворення "людського капіталу" країни;
- забезпечення громадян своєчасною, доступною, якісною підтримкою;
- надання різних соціальних послуг – догляд вдома та стаціонарний догляд, надання притулку, консультування, соціальний супровід сімей з дітьми, натуральна допомога та інші;
- будова системи надання соціальних послуг та здійснення соціальної роботи, наближену до кращих європейських практик.

Надання соціальних послуг є одним із основних напрямків системи соціального захисту нарівні з виплатою грошової соціальної допомоги. Спектр цих послуг є досить широким — від послуг з догляду вдома, різноманітної допомоги з подолання тих чи інших складних життєвих обставин до комплексних медико-соціальних послуг, що передбачають проживання людини у спеціалізованій установі [3, с. 130].

Відповідно до Закону України «Про соціальні послуги» одним із чинників, що можуть зумовити складні життєві обставини, є шкода, завдана бойовими діями, збройним конфліктом чи тимчасовою окупацією. Згідно з Указом Президента України від 24.02.2022 № 64/2022 [1] в Україні введено воєнний стан у відповідь на початок РФ війни.

Рішення про надання соціальних послуг приймають структурні підрозділи з питань соціального захисту населення виконавчих органів

сільських, селищних, міських рад, а також обласних державних адміністрацій щодо надання стаціонарного догляду. Крім того, виконавчими органами сільських, селищних, міських рад може бути прийнято рішення про призначення та виплату компенсації фізичним особам, які доглядають за своїми рідними.

Сьогодні кожен день, кожна година може бути вирішальною для життя і здоров'я людини. Наприклад, вдома самотніми залишились громадяни похилого віку, рідні яких виїхали до відносно безпечних територій, і, відповідно, ці громадяни потребували допомоги соціальних працівників. Тому, організовуючи роботу з надання соціальних послуг в умовах воєнного стану, Міністерство соціальної політики України рекомендувало місцевим органам влади працювати за механізмом надання соціальних послуг екстрено (кризово), особливо це стосується громадян, які перебувають на територіях ведення бойових дій та внутрішньо переміщених осіб. Така організація роботи забезпечує оперативне, протягом однієї доби, прийняття рішення про надання соціальних послуг.

Повномасштабне вторгнення російської армії на Україну, запровадження воєнного стану в Україні стало величезним викликом для соціальної сфери. Враховуючи складність швидкої і повноцінної реалізації соціальної політики держави в суспільстві, яке перебуває у стані війни, можна стверджувати, що

діяльність з управління соціальною сферою, покликана забезпечити життя й відтворення нових поколінь, створити передумови для стабільності й розвитку суспільної системи і гідного життя людей.

Список використаних джерел:

1. Указ Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» від 24.02.2022 під № 64/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022/ed20220224#Text>
2. Кудлаєнко С. Структурні елементи механізмів реалізації соціальної політики. Вісник ХНУ. Економічні науки. 2019. №1. С. 169 — 173.
3. Осіпова Л.В., Плахтій В.Г. Фінансове забезпечення соціального захисту населення в Україні: Сучасний стан та перспективи. Проблеми економіки та політичної економії. 2018. Вип. 1. С. 125—138.

Амбарян Марія Тигранівна
студентка кафедри менеджменту та МЕН
ТНУ імені В.І. Вернадського,

РЕКЛАМНА ДІЯЛЬНІСТЬ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

На сьогоднішній час, рекламна діяльність є однією з основних позицій розвитку бізнесу – вона пов'язана з посиленням конкуренції на ринку товарів і послуг і сприяє постійному вдосконалюванню та фінансуванню маркетингових інструментів для компаній-виробників, які хочуть отримати

частку ринку та збільшити попит на товар. Відповідно, збільшення попиту збільшить прибуток компанії в майбутньому.

На сучасному етапі економічного розвитку, дуже важливо, щоб підприємства залишалися конкурентоспроможними та прогресивними у всіх сферах своєї діяльності. І за цих умов реклама є чи не найважливішим фактором впливу на споживачів. Головна мета реклами в рамках маркетингової діяльності – продавати товар.

З точки зору споживача, реклама являє собою комунікацію компанії з ринком. Мета комунікації – мати зв'язок, спілкуватися, надавати інформацію. Споживач отримує конкретну інформацію від реклами, що надходить, для полегшення прийняття рішень щодо вибору товару. [1]. Реклама може виконувати багато функцій: формує обізнаність бренду або конкретного товару, надає покупцям інформацію про пропозицію компанії, переконує у перевазі конкретного товару над конкурентами, створює позитивний імідж підприємства, створює потреби покупців, але, перш за все, закликає всіх зробити покупку.

Найважливішим елементом, який впливає на позитивне сприйняття реклами, є віра споживача в тому, що інформація правдива, що їй можна довіряти. Якщо споживач вирішить, що він може довіряти рекламному повідомленню, він, швидше за все, придбає товар. Тому варто проаналізувати, що впливає на сприйняття довіри споживача. Вона складається з багатьох елементів: образу особи, яка надає інформацію (компетентність, професіоналізм, кваліфікація), стиль подання та зовнішній вигляд особи.

Щоб забезпечити ефективність процесу організації рекламної кампанії підприємства, необхідно розділити цей процес на п'ять етапів:

1. Визначення цілей, цільової аудиторії та відповідальних осіб за проведення рекламної кампанії;
2. Стратегічне планування;
3. Реалізація та моніторинг;
4. Складання бюджету просування товару;
5. Оцінка ефективності рекламної кампанії. [4].

Реклама буває декількох типів. Деякі з них більш популярні, інші вже втрачають попит. Зараз все дедалі більше прогресує ідея цифрового ринку, тобто продаж товарів через маркетплейси, соціальні мережі тощо, за таких умов просування товарів, є одним з наймасштабніших та ефективних, адже, чи не кожен користується мережею Інтернет. В мережі Інтернет, підприємство може просувати свій товар чи вести рекламну кампанію. Саме ця функція допомагає маркетологам більш детально вивчати своїх споживачів. Не менш ефективним методом просування товарів в наш час є поширення рекламного повідомлення за допомогою телереклами та реклами в ЗМІ. [2].

Успішне функціонування підприємства не можливе без наявності ефективно та логічно розробленого плану. Такий план, називається стратегією. Для успіху рекламних кампаній необхідне розуміння того, як

працює маркетинг і яку роль відіграє в маркетинговій стратегії й тактиці реклама. Рекламна стратегія – це глобальний план просування компанії чи її продуктів. Вона описує поточний стан бренду на ринку та дії, які потрібно зробити, щоб досягти намічених цілей.

Рекламна стратегія складається з таких етапів:

1. Аудиторії. Будь-яка реклама – це комунікація з людьми. В основі рекламної стратегії лежить розуміння, з якими людьми компанія спілкується.

2. Цілі. Тут описується, що хочемо отримати від кожної аудиторії під час рекламних кампаній. Наприклад, для холодної аудиторії ціль – відвідування сайту, а для гарячої — додавання продукту в кошик.

3. План розміщення. У медіаплані фахівці прописують, які майданчики слід використовувати для кожної аудиторії, які креативи в них розміщувати, з якою частотою показувати рекламу і т.д.

4. Ключові показники ефективності. Для кожної аудиторії необхідно встановити власні КРІ, які чисельно описують початкові цілі і дають розуміння, яким чином буде вимірюватися ефективність реклами[3].

Отже, стратегічне планування – це процес визначення цілей (чого ми хочемо досягти), вибору стратегії (як ми цього досягнемо), розробка тактики (як втілити це в життя). Стратегічне планування необхідно для узгодження всіх елементів рекламної кампанії за видами носіїв, часу, бюджету. Стратегічний план допомагає більш ефективно використовувати кошти, виділені на проведення рекламної кампанії. Він складається спільно замовником і рекламним агентством.

Підсумовуючи вищевикладений матеріал, необхідно зазначити, що в сучасних умовах розвитку ринку підприємствам важливо залишатися конкурентоспроможними, а це можливо при правильній організації процесу проведення рекламної діяльності. Адже, з допомогою реклами підприємство здатне поширювати інформацію про свою продукцію, створювати позитивний імідж, а головне збільшувати прибуток.

Список використаних джерел

1. Гараніна І. І. Особливості проведення аудиту рекламної діяльності вітчизняних підприємств. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Економіка і менеджмент. 2015. № 10. 112-115.

2. Діброва Т. Г. Рекламний менеджмент: теорія і практика : підручник. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2018. 300.

3. Планування рекламної кампанії [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://buklib.net/books/26138/>.

4. Савицька Н. Л. Рекламний менеджмент : навч. посібник. Харків, 2015. 169.

ПРОЕКТУВАННЯ УПРАВЛЯЮЧОЇ СИСТЕМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

На сьогодні особливий інтерес представляє система управління підприємством, проектування та постійне вдосконалення якої є головним завданням керівника. Система управління представляє концепцію взаємопов'язаних і взаємозалежних частин - компонентів: наукових знань і практичних навичок щодо керування різними об'єктами (людиною, процесом, організацією) для забезпечення їх конкурентоспроможності в ринкових умовах і всебічного задоволення потреб при оптимальному використанні ресурсів. [1]

Як кожна система, управляюча система включає в себе ряд підсистем:

1. Цільова. Процес створення і формулювання мети – планового результату, що виступає як єдність базового і можливого.

Наявність мети - ознака, яка виключно стосується людської діяльності. Мета є генеральним імперативом дій, що описує майбутній стан або процес як об'єкти, бажані для досягнення. Кожна мета має обмеження щодо її реалізації. Цілі та обмеження виконують 5 завдань:

— ініціатива (ознайомлення з проблемою шляхом співставлення існуючого стану з бажаним);

— інструмент управління (мета слугує управлінню в якості керованих вимог до дій); критерій прийняття рішень (критерій оцінки інформації та вибору альтернатив);

— інструмент координації (добре сформульована цільова система дозволяє здійснити безконфліктне існування осіб, що приймають рішення);

— інструмент контролю (дані, що задані цілями та обмеженнями, є передумовами для наступного контролю). [3]

Види цілей представлені за різними критеріями:

— за сферою охоплення: загальні, часткові;

— за значенням: головні, другорядні; за грошовим виразом: комерційні, некомерційні;

— за кількістю змінних: моно- і багатозмінні (система);

— за предметом: орієнтовані на загальний результат, на виробничий результат;

— за місцем в ієрархії: вищі, проміжні, нижні; за взаємним співвідношенням: комплементарні, індиферентні, конкуруючі тощо. [7]

2. Забезпечувальна. Визначення складу компонентів щодо здійснення поставленої мети. Забезпечувальна підсистема загалом включає такі види забезпечення:

— Методичне (Методологія реалізується через концепцію управління і характеризується науковим підходом, орієнтиром, пріоритетами,

критерієм, альтернативою, вибором, засобами, методами, обмеженнями). Ефективна методологія визначається рівнем підготовки (освіта) і ґрунтовними спеціальними знаннями (канони). Вона реалізується в тенденціях, темпах і складностях розвитку сучасного життя. Тільки безперервне системне навчання допомагає підтримувати адекватну методологічну культуру управління.

— Ресурсне. До переліку основних ресурсів і похідних від них функцій належать: люди - мотивування, організація; ідеї - інновації, нововведення; споживач - маркетинг; культура - соціальний розвиток, стиль; зміни - регулювання, вдосконалення; дані - інформування; гроші - фінансування; технологія - виробництво; бізнес - підприємництво; час - планування; простір - регіональний ринок.;

— Інформаційне. Динамічна система релевантної інформації і знань про природу об'єктів управління;

— Юридично-правове. Забезпечення системи управління засноване на законодавчих і нормативних актів з проблем її вдосконалення та розвитку;

— Техніко-технологічне. Комплекс робіт щодо: діагностики ринкової стратегії, господарської діяльності і фінансової стійкості; формування структури системи менеджменту у відповідності з новими вимогами ринку; розробки програми пореалізації системи управління; планування і організації технічного обслуговування виробничих процесів. [5]

3. Функціональна. Процес управління складається з основних і специфічних функцій і задач. До основних функцій належать: аналіз-орієнтація; планування (стратегічне планування, прогнозування), в т.ч. прийняття рішень; організування; облік; контроль; регулювання. До спеціальних функцій - оперативне планування, організація процесів, реалізація продукції тощо. Кожна функція може бути описана як певна сукупність управлінських завдань.

4. Керуюча. Суб'єкт управління (СУ) - це керуюча ланка, елемент чи сукупність елементів системи управління, що впливає на керувану підсистему або її елементи в контексті свідомо вибраної мети. Зв'язки між елементами в керуючій підсистемі зумовлені відповідними зв'язками між окремими функціями управління, між окремими складовими частинами загального процесу управління.

5. Керована. Об'єкт управління (ОУ) - це ланка, елемент, сукупність елементів, що керуються системою управління (СУ); усе те, що сприймає керуючі впливи і певним чином на них реагує (у виробничих системах - це відокремлені ланки: цехи, дільниця, свердловина тощо). Оскільки процес управління розглядається як сукупність взаємопов'язаних операцій (аналіз - прогноз - план - рішення), то стадія аналізу об'єкта управління повинна бути у великій мірі зорієнтована на наступні стадії і, насамперед, на стадію прогнозування.

6. Науково-методична. Наука виступає загальним інтелектуальним і духовним продуктом суспільної людської діяльності, втіленим у системі знань про закони і закономірності функціонування та розвитку матеріальної

системи. Наукова підсистема забезпечує реалізацію продуктивних сил суспільства, забезпечує прогрес і здійснення науково-технічних революцій. Саме завдяки науково-дослідним роботам (пошуки, дослідження, експерименти) нагромаджуються нові знання, перевіряються гіпотези, обґрунтовуються закони і закономірності, зростає науковіддача (відношення обсягу реалізованої продукції і витрат на її науково-технічну розробку).

7. Зовнішня. Середовище - це те, що: складається з елементів; оточує систему і впливає на неї; є життєво важливим для життєдіяльності системи; середовище і система не можуть існувати один без одного; відносини "система - довкілля" відносяться як сфера меншої комплектності до сфери більшої комплектності; кордони системи і середовища динамічні; середовище впливає на систему, а система впливає на середовище. Етапи аналізу зовнішнього середовища наступні: виявлення потенційних релевантних змін; визначення природи, напрямків, розміру та важливості динаміки змін; прогнозування можливого впливу факторів та рейтинг важливості змін; формування адекватних внутрішніх змін.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Друкер П. Управління у час глибоких змін / П. Друкер // Синергия. - 2001. - № 1 (2). - С. 3-7.
2. Друкер П. Ф. Управление, нацеленное на результаты / П. Ф. Друкер ; пер. с англ. - М. : Технологическая школа бизнеса, 1994. - 189 с.
3. Друкер П. Ф. Энциклопедия менеджмента / П. Ф. Друкер; пер. с англ. - М. : Вильямс, 2004. - 432 с.
4. Друкер П. Ф. Эффективное управление / П. Ф. Друкер. - М. : Гранд, 1998. - 288 с.
5. Котлер Ф. Маркетинг 3D: от продуктов к потребителям и далее к человеческой душе / Ф. Котлер, Х. Картаджайя, И. Сетиаван ; пер. с англ. А. Заякини. - М. : ЭК СМО, 2011. - 240 с.
6. Питерс Т. В поисках эффективного управления (опыт лучших компаний) / Т. Питерс, Р. Уотермен; пер. с англ. - М. : Прогресс, 1986. - 423 с.
7. Устенко А.О. Управління інтегративною соціально-економічною системою підприємства (інформаційно-аналітичний аспект) : монографія / А. О. Устенко, О. Я. Малинка. - Івано-Франківськ : Фоліант, 2013. - 270 с.

Бакунова Карина Сергіївна
студентка кафедри менеджменту та МЕН
ТНУ імені Вернадського,

РОЗВИТОК ЛОГІСТИЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Логістичний менеджмент є невід'ємною складовою управління сучасними підприємствами: управління потоками ресурсів, приведення їх до оптимального стану з метою максимізації прибутку та мінімізації витрат. Організація логістики на підприємствах, у логістичних системах, логістичних ланцюгах поставок є істотним чинником організаційного забезпечення

ефективного логістичного менеджменту управління як у вузькому (управління переміщеннями матеріальних ресурсів), так і в широкому розумінні (як сутність управління підприємством, філософія управління).[1]

Ключовим елементом покращення показників діяльності та підвищення рентабельності підприємства останнім часом виступає ефективний логістичний менеджмент, який визначає конкурентоспроможність за рахунок логістичних переваг. [2]

Сучасні тенденції розвитку ринку логістичних послуг в Україні характеризуються значним посиленням логістичної діяльності у сфері експортно-імпортних поставок. Стосовно логістичних послуг Україна перебуває на етапі формування галузі, суттєво поступаючись країнам Євросоюзу.

За останні два роки на вітчизняному ринку логістичних послуг сталася якісна зміна філософії та логістичного мислення: компанії усвідомили, що логістичний менеджмент – це реальний інструмент підвищення ефективності бізнесу. Активне залучення українських підприємств до глобальних ланцюгів постачання, вихід вітчизняних виробників на світові ринки, наслідки воєнних дій та інше змусили топ-менеджмент промислових, сільськогосподарських, торговельних і сервісних підприємств звернути увагу на логістику свого бізнесу, на організацію логістичних процесів (закупівель, виробництва, розподілу), а також на можливість зменшення своїх логістичних витрат за рахунок ефективного співробітництва (партнерства) з логістичними операторами.

Наслідком такої зміни стало зростання вимог до якості логістичних послуг, гарантії надійності доставки товарів, збереження вантажів. Слід також відзначити підвищення рівня організованості, суттєве зростання застосування інформаційних технологій, комплексності надання логістичних послуг. [3]

За оцінкою Світового банку, темпи підвищення ефективності логістики в найменш розвинених країнах світу сповільнилися вперше з 2007 р., у той час як країни з економікою, що розвивається та реалізують комплексні ініціативи, продовжують підвищувати ефективність логістики.

Таким чином найефективніша логістика зафіксована Світовим банком у Німеччині. Слідом ідуть Люксембург, Швеція, Нідерланди, Сінгапур, Бельгія, Австрія, Великобританія, Гонконг і США, Україна ж займає 80 місце. Рейтинг замикають Афганістан, Зімбабве, Лаос, Лесото, Сьєрра-Леоне, Екваторіальна Гвінея, Мавританія, Сомалі, Гаїті і Сирія.

Розрив між країнами, які знаходяться в лідерах рейтингу і країнами аутсайдерами з кожним роком збільшується. Основні причини цього - політична та економічна нестабільність, які роблять ланцюг поставок непередбачуваним, здорожують перевезення і створюють безліч ризиків для постачальників і клієнтів. [2]

Тому для того, щоб діяльність підприємства була дійсно ефективною в сучасних умовах, логістичний менеджмент повин враховувати економічні, фінансові аспекти та екологічну стратегію. Такий напрям діяльності має бути

спрямований на створення транспортно-логістичної системи, що буде безпечною для навколишнього середовища та враховувати аспекти пакування, маркірування з урахуванням екологічності показників. Розглядаючи фінансово-економічний аспект реалізації такої програми слід зазначити, що вона зменшує витрати та покращує ситуацію щодо положення підприємства на ринку. [1]

Таким чином, логістичний менеджмент є важливим інструментом у забезпечення функціонування та розвитку промислового підприємства. Його впровадження потребує комплексу дій та прийняття відповідних рішень керівництвом: починаючи від створення організаційної структури, з включенням логістичних підрозділів до використання новітніх методів забезпечення існування системи логістичних операцій, ланцюгів постачання, а також залучення у ці процеси зовнішніх контрагентів через укладання угод та логістичний аутсорсинг. При цьому усі дії мають бути спрямовані на забезпечення функціонування логістичного ланцюга «постачання-виробництво-збут» у межах логістичної системи промислового підприємства. [4]

Список використаних джерел:

1. Ковальська Л.Л. Логістичний менеджмент на підприємстві: особливості та напрями удосконалення // Л.Л. Ковальська, В.І. Циганюк, Луцький національний технічний університет. – Випуск 10 (38). – Луцьк, 2013. – С. 87-97.
2. Крикавський Є.В. Логістика. Основи теорії: підруч. [Текст] / Є.В. Крикавський. – Львів: Національний університет «Львівська політехніка», Інтеллект-Захід, 2006. – 454 с
3. Махова Г. В., Алакозова П. Е. Розвиток логістичних підприємств України: проблеми та перспективи. Бізнес Інформ. 2017. № 4. С. 240–245.
4. Федькович І. В. Удосконалення логістичної діяльності на підприємстві. Економіка та держава. 2018. № 1. С. 111–113.

Бакунова Марина Сергіївна
студентка кафедри менеджменту та МЕН
ТНУ імені Вернадського

ВИЗНАЧЕННЯ ШЛЯХІВ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ НА УКРАЇНСЬКОМУ РИНКУ НА ОСНОВІ МАРКЕТИНГОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Актуальність маркетингових досліджень обумовлена тим, що ринок – це система, що динамічно розвивається, причому кожний елемент даної системи також постійно змінюється [3].

Підприємству для успішної діяльності, ефективного обрання стратегії розвитку, результативного вирішення проблем необхідна інформація про побажання споживачів, про товари та послуги конкурентів, про те, яка ситуація на ринку як зменшити ризики в сучасних умовах господарювання, яку можна зібрати провівши маркетингові дослідження [1].

У розвинутих країнах маркетингові дослідження стали обов'язковим пунктом, який потребує виконання у діяльності організацій при досягненні поставлених цілей.. Для реального відображення стану ринку маркетингових досліджень в Україні доцільно проаналізувати його обсяг в інших країнах світу. Лідером у даній сфері є США - 43 % від світового ринку маркетингових досліджень, що становить 18,79 мільярдів доларів, провідні позиції займають Великобританія (7,43 мільярдів доларів), Німеччина (3,06 мільярдів доларів), Франція (2,18 мільярдів доларів) та Китай (1,74 мільярдів доларів). У порівнянні зі світовим ринком маркетингових досліджень, частка українського становить лише 0,8 % від світового обсягу і свідчить про відсутність розвитку у глобальному масштабі.

Дослідницька галузь в Україні представлена Українською Асоціацією Маркетингу (УАМ), за даними якої 70% українських підприємств використовують власні сили для маркетингових досліджень, 18% - скористались послугами інших підприємств, 12% підприємств взагалі не проводили маркетингових досліджень. До того ж, на українському ринку маркетингових досліджень спостерігається падіння -8,6% [2,4].

Така ситуація ринку маркетингових досліджень в Україні супроводжується рядом проблем: по перше, більшістю замовників досліджень є іноземні компанії, а не вітчизняні, що свідчить про низький рівень розвитку вітчизняних підприємств; по друге, висока вартість по слуг маркетингових досліджень, що не дозволяє малому та середньому бізнесу використовувати ринкові можливості.

Українська економіка в процесі ринкових реформ опинилася в стані, де виробник самотужки має сформувати свій дослідницький центр, але тут виникає ряд проблем щодо низького кваліфікаційного рівня кадрового забезпечення даної сфери; нерозуміння керівництвом компаній ролі та важливості маркетингових досліджень і невміння використовувати отримані дані; відсутність фінансування та заощадження на дослідженнях в умовах кризи [5].

Основу ринку маркетингових досліджень становлять іноземні компанії. Сумарна частка ринку компаній, які отримують замовлення від фармацевтичного ринку складає 17,47%. Це Proxima Research, частка ринку якої складає 11,07 %, ПП «ЦМФІ «Медикал Дата Менеджмент» складає 6,4%. Наведені компанії мають чітку галузеву спеціалізацію і постійно входять до топ-10 ринку маркетингових досліджень протягом майже 10 років. Суттєву частку ринку займають компанії ТОВ IPSOS- 6,3%, Millward Brown ARMI – 5,5% загального обсягу ринку маркетингових досліджень в Україні, дані компанії мають подібну спеціалізацію на дослідженнях, що стосуються брендів, їх сили та розвитку тощо [2].

Аналізуючи розглянуті дані, слід зробити висновок, що для забезпечення стабільної та ефективної роботи підприємств на українському ринку проведення маркетингових досліджень є необхідним. Для вирішення цього завдання треба створювати маркетингові відділи на підприємствах галузі або делегувати дані функції маркетинговим аутсортинговим

компаніям, які зможуть на високопрофесійному рівні забезпечувати організацію та здійснення маркетингової діяльності підприємства. Це є надзвичайно актуальним завданням, оскільки дозволить зміцнити ринкові позиції підприємства та підвищити конкурентоспроможність.

Одержуючи заздалегідь відібрану інформацію, можна уникнути помилок, які дорого коштують, а грамотне застосування на практиці результатів маркетингових досліджень зможе забезпечити міцні позиції на ринках збуту[5]

Список використаних джерел:

1. Бойко Н. М. Актуальність маркетингових досліджень на українському ринку / Н. М. Бойко // Актуальність маркетингових досліджень на українського ринку / Н. М. Бойко.. – (УДК 339.13).
2. Лилик І. Ринок маркетингових досліджень в Україні 2020 рік: експертна оцінка та аналіз УАМ Маркетинг в Україні. 2020. № 1-2. С. 19-33
3. Малхотра Н. Маркетингові дослідження. Практичне керівництво, 4-е видання. Пер. с англ. – М.: Вільямс, 2007. – 120 с.
4. Portal of Statistics: Statista, available at: <https://www.statista.com>
5. Ткаченко В. В. Ринок маркетингових досліджень в Україні / В. В. Ткаченко. // Економічна наука. – С. 87 с.

Безпалько Ірина Андріївна
студентка кафедри менеджменту та міжнародних економічних
відносин ТНУ ім. В.І. Вернадського

МІСЦЕ ТА РОЛЬ МАРКЕТИНГУ У ПЛАНУВАННІ ВИРОБНИЦТВА

Мета дослідження полягає у визначенні маркетингових функцій та завдань, які вони вирішують. Це потребує перегляду функцій маркетингу та послідовності маркетингових заходів, які дозволяють досягти відповідного ефекту.

Неможливо уявити успішне комерційне підприємство, яке б розвивалося без застосування маркетингових принципів, інструментів, концепцій у діяльності будь-якого сучасного підприємства. Маркетинг називають «філософією бізнесу», оскільки як філософія є наукою про знання, так маркетинговий спосіб мислення є основою здійснення будь-яких комерційних операцій.

П. Ф. Друкер вважав, що «мета маркетингу - зробити зусилля по збуту непотрібними. Його мета - так добре пізнати та зрозуміти клієнта, що товар і послуга будуть точно підходити останньому і продаватимуть себе самі» [1].

Необхідність дослідження ринку виникає з розвитком серійного виробництва, коли все більше підприємств починає працювати не на замовлення, а на вільний продаж, на невідомого споживача. Однак цілеспрямована діяльність по дослідженню ринку стала відносно регулярною лише на початку ХХ ст.

Своїм походженням він зобов'язаний економічній науці і розвивався як форма прикладної економіки.

Маркетинг тісно пов'язаний з базовими категоріями економіки, такими як обмін, максимізація прибутку, корисність, раціональність. Спочатку вся маркетингова діяльність зводилася до епізодичного коректування виробництва і збуту відповідно до змін ринкової ситуації. Пізніше до маркетингових проблем увійшло прогнозування та планування тривалих змін обсягів, продаж, рівня витрат тощо. Лише у 70-ті роки сформувалася стратегія управління виробництвом та збутом з орієнтацією на ринок. Маркетинг перетворився у активний комплексний засіб розв'язання довгострокових комерційних проблем [2].

Необхідність застосування маркетингу та його методів дослідження є важливим та необхідним. Так, наприклад, несвоєчасність виявлення потреб споживачів в Україні, на думку фахівців, є основною причиною зайвих витрат та надмірних маркетингових зусиль у продажу непотрібних товарів. Як наслідок, витрачаються більші кошти на рекламу та організацію збуту [3].

Отже, виявлено, що маркетингова діяльність має велику роль і впливає на підвищення ефективності фірми. Цьому сприяє робота маркетингових служб, які працюють у таких напрямках: по-перше, маркетингові служби досліджують різні сторони ринку, з якими стикається підприємство в процесі функціонування, по-друге, розробляє і здійснює тактику поведінки фірми на ринку [4].

Підприємство прагне отримувати прибуток. У свою чергу, формувати цей прибуток можуть тільки споживачі продукції, які її купують. Для того, аби вплинути на споживачів (спонукати їх до купівлі продукції саме власного підприємства, а не конкурентів), підприємство реалізує маркетингову політику. З одного боку - це безпосередньо товарна політика (створення товару, який відповідає смакам, потребам та запитам споживачів). З іншого боку - це додаткові фактори впливу безпосередньо на споживача, які реалізує підприємство (наприклад, конкурентоспроможна ціна продукції, доступні та ефективні засоби збуту продукції та ефективні комунікації) [5].

Функції виступають засобами реалізації маркетингової дальності. Вони мають значний вплив на формування та визначення стратегічних напрямків діяльності відділу маркетинга на підприємстві та його основних задач. Виділено чотири основних блоки маркетингових функцій: аналітична, виробнича, збутова та функція управління.

Список використаних джерел

1. Планування маркетингу. 2-ге вид. перероб. та доп.: навч. посіб. / О. А. Овечкіна, Д. В. Солоха, К. В. Іванова та ін. – Київ: «Центр учбової літератури», 2013. – 352 с.
2. Окландер М. А. Маркетингова цінова політика: Навчальний посібник / М. А. Окландер, О. П. Чукурна. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 240 с.

3. Мазур О. Є. Ринкове ціноутворення: Навч. посіб. / О. Є. Мазур – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 480 с.
4. Зеліско І. М. Економічна сутність та природа інтеграції / І. М. Зеліско // Економіка АПК. – №5. – 2012 р.
5. Турченко М. О. Маркетинг: Навч. посіб. для студ. напряму підготов. 6.030601 Менеджмент / М. О. Турченко, М. Д. Швець, Т. С. Карпан; Нац. Ун-т вод. Госп-ва та природокористування. – Рівне: НУВГП, 2010. – 293 с.

Бесталкіна Карина Олександрівна
студентка кафедри менеджменту та МЕН
ТНУ імені Вернадського,

ВПЛИВ МАРКЕТИНГУ НА РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВА

В умовах розвитку ринкових відносин, становлення економіки та функціонування підприємств, що базуються на засадах маркетингу, велика увага повинна приділятися формуванню цілісної, науково обґрунтованої системи організації, формування та управління підприємством в сучасних умовах. Такою системою, на наш погляд, може стати маркетингове управління діяльністю підприємства, тобто створення та функціонування таких підприємств, які б найбільш задовольняли потреби та попит на ринку, могли гнучко та адекватно реагувати на зміни у зовнішньому та внутрішньому ринковому становищі, підвищували прибутковість виробництва та діяльності підприємства в цілому, тощо.

Маркетингова діяльність має всебічний та вичерпний характер і охоплює значно більше коло питань. Підприємства, які не використовують маркетинговий підхід у своїй діяльності, ризикують втратити власні позиції на ринку. Адже без його постійного та системного аналізу, передусім покупців і конкурентів, підприємство не зможе вчасно реагувати на зміни та коливання попиту споживачів, їх смаки та вподобання, динаміку цін, а отже, не зможе розробляти ефективні товарні та цінові стратегії, спрямовані на конкретні сегменти споживачів і забезпечення певних конкурентних переваг. Також без використання маркетингових досліджень та заходів зі створення позитивного іміджу фірми, залучення нових клієнтів підприємство не матиме шансів на розвиток [1, с.5].

Маркетингове управління підприємством – це можливість організувати його діяльність на принципах оптимального використання наявного потенціалу та отримання найбільшого прибутку з урахуванням задоволення потреб споживачів. Аналіз можливостей підприємства дає змогу отримати достовірну інформацію щодо стану активів і пасивів виробництва, здійснювати аналіз зовнішнього маркетингового середовища [3].

Системний підхід до організації маркетингу є необхідною умовою для успішної діяльності підприємства на ринку. Він характеризує підприємство, яке застосовує методологію маркетингу, як відкриту складну систему, орієнтовану на ринок та зовнішнє середовище.

Маркетингове управління діяльністю підприємства – це процес аналізу, розробки та втілення в життя засобів, які розраховані на встановлення, укріплення та підтримку вигідних обмінів з покупцями для досягнення головної мети підприємства – отримання прибутку, росту обсягів збуту, збільшення частки ринку тощо [2].

Система маркетингу знаходиться в постійній взаємодії з зовнішнім середовищем. Фактори зовнішнього середовища можна розділити на ті, які піддаються впливу зі сторони керівництва і служби маркетингу, і фактори, які не піддаються управлінському впливу. В умовах ринку забезпечення успішного функціонування системи сільськогосподарського маркетингу в різних організаційно-правових господарських структурах повинно враховувати всі фактори впливу на підприємства мікро- та макросередовища.

В системі управління підприємством саме маркетинг виконує супроводжуючу місію, починаючи з організаційно-підготовчої, і, закінчуючи контрольною функцією. Формування маркетингу в системі управління підприємством передбачає наявність знань із основ потреб ринку, процесів виробництва, фінансово-господарських операцій, соціально-економічних принципів управління підприємством тощо. Пошук і обґрунтування основних чинників, що впливають на систему управління підприємством та напрямів формування комплексної системи управління на основі маркетингу на підприємстві – є пріоритетним завданням кожного управлінця [3]..

Для досягнення ефективності управління пріоритетне значення має формування організаційної структури управління підприємством в процесі її проектування і перепроєктування.

Так, як це процес складний, трудомісткий, багатоплановий, багато в чому діалектичний, то його ефективність буде залежати від міри дотримання вимог до організаційних структур управління, обліку впливу на їх функціонування соціально-економічних, виробничо-технічних, організаційно-управлінських, зовнішньоекономічних чинників, а також вибору найбільш прийняттого методу визначення чисельності і структури адміністративно-управлінського апарату.

Впровадження і реалізація комплексної системи управління підприємствами на основі маркетингу дозволить забезпечити маркетингову орієнтацію управлінської діяльності незалежно від величини і потужності підприємств, буде сприяти підвищенню внутрішньої і зовнішньої ефективності підприємств, що нарівні з використанням стратегічного підходу до управління забезпечить зміцнення їх ринкових позицій і отримання довготривалих конкурентних переваг [4]..

Важливим етапом на шляху вдосконалювання управління є корінна зміна всієї системи планування. На основі глибоких маркетингових досліджень ринку, системи збуту, споживчих характеристик товарів, і конкурентоспроможності, реклами, економічного аналізу витрат, прибутків, цін і інших показників, проведення мотиваційного аналізу повинно здійснюватися планування маркетингової стратегії. Ця стратегія у вигляді

сформованих цілей, поставлених задач, визначеної послідовності дій знаходить конкретне виконання в програмі маркетингу.

Отже, на даному етапі розвитку ринкових відносин жодне підприємство не може нормально функціонувати без застосування маркетингу для визначення свого положення на ринку, аналізу своїх можливостей, вивчення ринкового середовища, визначення стратегії розвитку тощо.

Список використаних джерел

- 1.Ковбас І.М. Управління аграрним підприємством на основі маркетингу http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum./Inek/2012_7/218.pdf
- 2.Курбацька Л.М., Кожушко І.Г. Використання маркетингу в управлінні підприємством. // Збірник наукових праць. Випуск. 16. Том 3. Кам'янець-Подільський. ПДАТУ. – 2008. – С. 266 – 268.
- 3.Маркетинговий менеджмент : навч. посіб. / за ред. Л.В. Балабанової. - 3-тє вид., перероб. і доп. – К: Знання, 2004. – 354 с.
- 4.Маркетинговий менеджмент: навчальний посібник / [за ред. д.е.н. І.М. Комарницького]. – Львів: Апріорі, 2007. – 1032 с.

Білогор Дарина Євгеніївна
студентка кафедри менеджменту
та МЕН ТНУ імені
В.І.Вернадського

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ НА ВИРОБНИЧИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Управління персоналом є невід'ємною частиною управління підприємством загалом. Процес управління підприємством можна поділити на такі складові: управління технологією, економікою та персоналом. Найскладнішим із трьох перелічених вище об'єктів є кадрове управління, оскільки їм належить провідна роль в управлінні персоналом [3].

При плануванні робочої сили необхідно проводити як періодичний, так і систематичний аналіз властивостей та характеристик робочої сили з метою виявлення змін у їх розподілі та складі.

Визначення потреби у трудових ресурсах для підприємства виглядає так. Прогноз продажів трансформується у виробничий графік, що розподіляє роботу між службами. Кожне завдання повинно мати певний час виконання, виходячи з вивчення техніки або попереднього досвіду[1], особливо якщо рутинна або повторювана операція. На потреби в робочій силі можуть впливати зміни у продуктивності праці, створювані за допомогою кращого обладнання, інтенсифікації виробництва, застосування найкращих методів контролю для його реалізації. Вихідними положеннями кадрової політики є:

- Політика зайнятості, яка спрямована на забезпечення кваліфікованими кадрами та розробку заходів щодо їх мотивації шляхом

створення комфортних умов праці, безпеки та можливостей для професійного зростання;

- Політика оплати праці означає надання вищої заробітної плати, ніж на інших підприємствах, відповідно до кількості та якості виконуваних обов'язків;

- Політика навчання – забезпечення відповідних практичних посібників та виробничої бази для підготовки до виконання покладених на працівників обов'язків;

- Політика виробничих відносин передбачає встановлення певних процедур простого вирішення проблем, що виникають;

- Політика добробуту включає надання послуг і пільг, привабливіших, ніж у конкуруючих фірм [4].

Заохочування працівників підприємства до реалізації поставленої перед ними цілей та завдань є об'єктивною необхідністю від усвідомлення всіма керівниками. Проте протягом тривалого наука управління персоналом перебільшувала значення матеріальних стимулів. У результаті проведених досліджень було встановлено, що задоволеність працівників матеріальними умовами праці (заробітною платою, посібниками та ін.) далеко не завжди призводить до підвищення продуктивності праці. Як показує практика, найбільш ефективними стимулюючими факторами є відповідність виконуваної роботи потребам людини у визнанні її як особистості та можливості самовираження[2].

Мотивація праці - це одна з найважливіших функцій менеджменту, що є стимулюванням працівника або групи працівників до діяльності з досягнення цілей підприємства через задоволення власних потреб.

Головні важелі мотивації - стимули та мотиви. Під стимулом зазвичай мається на увазі матеріальна нагорода певної форми, наприклад, заробітна плата. На відміну від стимулу мотив є внутрішньою спонукальною силою: бажання, потяг, орієнтація, внутрішні установки та інших.

Сучасні теорії мотивації значною мірою ґрунтуються на результатах психологічних досліджень і спрямовані насамперед на визначення переліку та структури потреб людей.

Управління персоналом є основою будь-якої економічної системи, оскільки люди є найціннішим ресурсом країни та підприємства. Зміст управління персоналом визначається суспільними відносинами, обсягами виробництва, технологією та іншими факторами. В економіці країни управління персоналом спрямоване насамперед на регулювання зайнятості, умов оплати праці, забезпечення ділових відносин між роботодавцями та працівниками, підвищення кваліфікації працездатного населення, розвиток законодавства у сфері праці, зайнятості та соціальної сфери.

Управління людьми має особливе значення для всіх організацій: великих і малих, комерційних і некомерційних, промислових і діючих у сфері послуг. Без людей немає організації. Без відповідних людей жодна організація не зможе досягти своїх цілей і вижити. Людина є найважливішим елементом виробничого процесу на підприємстві. Капітал, необхідний для

здійснення нових інвестицій у створення нового підприємства, можна отримати на ринку капіталу. Знайти кваліфікований персонал – набагато складніше завдання.

Список використаних джерел:

1. Анненкова О. В. Інформаційна модель управління трудовим потенціалом підприємств регіону / О. В. Анненкова // Вестник. – Х., 2005. - № 58. – С.208–211.
2. Менеджмент персоналу - Режим доступу: <https://student-files.ru/kontrolnaya/menedzhment-personalu--->
3. Управління персоналом: суть, функції, методи, досвід - Режим доступу: <https://osvita.ua/vnz/reports/management/13483/>
4. Управління персоналом як часткова функція менеджменту -
Режим доступу:
https://pidru4niki.com/13761025/menedzhment/upravlinnya_personalom_chastkova_funktsiya_menedzhmentu

Бірюкова Ольга Олександрівна
студентка кафедри менеджменту та
МЕВ ТНУ ім. В.І. Вернадського

АНТИКРИЗОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ПІДПРИЄМСТВА

Антикризовий менеджмент - це процес управління, метою якого в першу чергу є зниження впливу кризових явищ та подальша їх ліквідація. Таким чином, можна говорити про антикризове управління як про особливу форму сучасного менеджменту. Склалася думка, що система антикризового менеджменту – це система банкрутства в компанії. Насправді слід трактувати це поняття дещо ширше: до поняття антикризового менеджменту слід включити превентивні заходи і для порівняно благополучних компаній з метою запобігання появи ознак можливого банкрутства.

Термін «антикризове управління» виникло порівняно недавно. Багато хто вважає, що причиною його виникнення стало реформування економіки в Україні і поступове входження її в зону кризового розвитку. Загострення кризи в Україні викликало потребу у побудові ефективного антикризового управління. В умовах глобальної кризи одним із основних завдань управління підприємством має бути створення ефективної системи антикризового менеджменту.

Кризові ситуації, для подолання яких не було вжито відповідних превентивних заходів, можуть призвести до надмірного збалансування економічного організму компанії з відповідною нездатністю продовження фінансового забезпечення своєї діяльності, що кваліфікується як банкрутство.

Значна кількість українських підприємств сьогодні стає потенційними банкрутами. Так, у 2016 р. 1524 компанії визнано банкрутами та ще 2073 підприємства знаходилися у стадії банкрутства [1, с.1]. Подальше зволікання

з упровадженням заходів щодо попередження нестійкого фінансового стану вітчизняними підприємствами може мати значні негативні наслідки не тільки для їх нормального функціонування, а й економіки у цілому. Враховуючи стрімку динаміку сучасного життя й нинішні складні та багато в чому невизначені процеси в економічній сфері актуальним, завданням даного дослідження є розвиток теоретико-методологічних положень антикризового управління на вітчизняних підприємствах.

У той час як український малий та середній бізнес шукає шляхи повернення до повноцінної роботи та продовження розвитку серед головних потреб підприємці відзначають брак нових замовлень та ринків збуту (56%), засобів розвитку (33%) та необхідність допомоги з логістикою (23%).

Водночас 28% українських МПБ, які працюють під час війни, вже розширили свою діяльність на закордонного споживача. Ще 21% планують розпочати це зробити у майбутньому.

Наразі українські підприємці найбільше продають свої товари та послуги на ринки США (30%), Польщі (27%), Німеччині (13%), Великій Британії (10%), Литви (10%) та Канади (10%).

Серед найпріоритетніших ринків, які український бізнес розглядає для подальшого розширення географії продажів:

1. Польща (61%);
2. Болгарія (13%);
3. Великобританія (13%);
4. Італія (11%);
5. Молдова (11%).

Основними бар'єрами, що заважають малому та середньому бізнесу вийти на іноземні ринки, є нестача фінансових ресурсів (29%), профільних знань (27%) та нестача виробничих потужностей (12%) [2, с.1-2].

Близько третини представників українського малого та середнього бізнесу вже розширили свою діяльність на закордонного споживача [3, с.1].

В першому кварталі 2022 року ВВП в Україні знизився на 37,2% порівняно з іншим кварталом минулого року, що трохи краще за прогноз НБУ і уряд. Однак це не означає, що економіка у нас вестиме себе краще, ніж очікувалося; мабуть, найгірше у нас ще попереду.

Держави повинні прийняти обґрунтовані рішення, без яких велика кількість підприємств буде змушена припинити свою діяльність, через що зазнає значних збитків економіка всієї країни. До цих заходів варто віднести подовження заходів фінансової підтримки у формі тимчасового звільнення від сплати податків або ж, у їхньому зниженні - податкові канікули, тимчасова відміна Єдиного соціального внеску (ЄСВ), Податок з доходів фізичних осіб (ПДФО), та зменшення розмірів орендної плати, що є особливо важливим для малих підприємств.

Список використаних джерел

1. OpenDataBot сповіщатиме підприємців про банкрутство контрагентів. Режим доступу: <https://opendatabot.ua/blog/31-bankruptcy>

2. Національний проєкт Дія. Бізнес. Режим доступу: <https://business.dii.gov.ua/cases/novini/mastercard-research>

3. Дослідження Mastercard SME Index. Режим доступу: <https://www.mastercard.ua/uk-ua.html>

Гавриш Альона Валентинівна
студентка кафедри менеджменту та МЕН
ТНУ імені Вернадського

ОБГРУНТУВАННЯ БІЗНЕС-ІДЕЇ І СКЛАДАННЯ БІЗНЕС ПЛАНУ ОРГАНІЗАЦІЇ

На сьогодні нестабільність факторів навколишнього середовища вимагає від підприємств детального прогнозування своєї діяльності, врахування загроз і можливостей подальшого розвитку та досягнення поставлених цілей. Можливим інструментом протидії несприятливому впливу середовища є бізнес-планування як процес постійного і систематичного упорядкування функціонування підприємства шляхом розробки стратегій, тактичних та оперативних дій для їх реалізації. Бізнес-план повинен визначати мету діяльності підприємства та пояснювати, як і коли вони будуть досягнуті, які ресурси для цього будуть потрібні та чим підтверджуються зроблені припущення [1].

Бізнес-план – це короткий, точний, доступний і зрозумілий опис передбачуваного бізнесу, найважливіший інструмент при дослідженні різних ситуацій, що дає змогу обрати найбільш перспективний бажаний результат і визначити засоби його досягнення [2].

Проєкт передбачає створення приватної онлайн-школи математики, яка являє собою комплексний формат, включаючи початкову школу (1-4 клас), середню школу (5-9 клас), а також курси підготовки до ДПА. До переваг проєкту належить онлайн-формат, а, отже, відсутність витрат орендної плати, яка у конкуруючих закладів може становити до половини всього бюджету. Потенційні клієнти школи - діти батьків з високим рівнем достатку, які бажають забезпечити своїм дітям гідне майбутнє.

Затребуваність проєкту пояснюється необхідністю підвищення якості освітніх послуг в країні. В умовах втрати довіри до державних освітніх установ, батьки все більше схиляються до приватних шкіл з індивідуальним підходом до учня.

За даними МОН, в Україні біля 4.2 мільйонів школярів [3]. Кожен з них вивчає математику як обов'язковий предмет шкільної програми. На жаль, у багатьох з них виникають проблеми з вивченням математики. Наприклад, у 2021 році ЗНО з математики здавало 244 839 людини, з них 31.11% не склали іспит [4].

На старті діяльності для залучення перших клієнтів планується рекламна компанія в соціальних мережах і групах у месенджерах, та інтерв'ю директора приватної школи про відкриття нового закладу. За даними соціопитувань, батьки вибирають школу за наступними критеріями: репутація

школи (37%), кваліфікація педагогів (40%), відгуки знайомих (15%), матеріальна база (8%). У зв'язку з тим, що на старті своєї діяльності закладу недоречно говорити про свою репутацію, акцент планується робити на плани розвитку і місію нового закладу, основні больові точки сучасного державного утворення, які будуть подолані в процесі діяльності, методика навчання.

В інтернеті приватна школа буде представлена офіційним сайтом, де батьки зможуть знайти вичерпну інформацію про школу, викладачів, місії школи, її навчальні програми, задати свої питання через електронну форму. Також на ресурсі школи у відкритому доступі буде розміщена інформація про ціни на освітні послуги. Вартість проведення рекламної акції відкриття з урахуванням створення сайту складе 5 тис. грн.

Отже, для ринкової економіки дуже важливо своєчасно вживати відповідних заходів реагування. Велике значення має процес бізнес-планування, адже він дає можливість проаналізувати весь комплекс майбутніх процесів підприємницької діяльності. Саме на основі планування подальшої поведінки свого бізнесу на національному та міжнародному ринках підприємство отримує реальну можливість мінімізувати внутрішні і частину зовнішніх ризиків компанії, зберегти гнучкість управління підприємством. Бізнес-план – документ, що аналізує основні проблеми, з якими може зіткнутися підприємство, і визначає основні способи їхнього вирішення. Саме за допомогою бізнес-плану менеджмент підприємства оцінює, з якими ризиками ринку може зіткнутися їхній бізнес, та бути готовими до зустрічі з ними.

Список використаних джерел

1. Papageorgiou, G. (2019). Effective business planning for sustainable urban development: the case of active mobility. ECIE 2019. – 14th European Conference on Innovation and Entrepreneurship (2 vols). 759-768.
2. Данік Н. В. Бізнес-планування як інструмент здійснення фінансового менеджменту в сучасних умовах розвитку України / Н. В. Данік // Наукова стаття. Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. Вип. 2. – Миколаїв. – 2015 р. – С. 81-84.
3. Результати з математики ЗНО-2021: важливо знати, щоб розуміти | Український центр оцінювання якості освіти. *Український центр оцінювання якості освіти*. URL: <https://testportal.gov.ua/rezultaty-z-matematyky-zno-2021-vazhlyvo-znaty-shhob-rozumity/> (дата звернення: 17.11.2022).
4. Результати з математики ЗНО-2021: важливо знати, щоб розуміти | Український центр оцінювання якості освіти. *Український центр оцінювання якості освіти*. URL: <https://testportal.gov.ua/rezultaty-z-matematyky-zno-2021-vazhlyvo-znaty-shhob-rozumity/> (дата звернення: 17.11.2022).

Глушик Юлія Русланівна
студент кафедри менеджменту та МЕН
ТНУ ім. В.І. Вернадського

ХАРАКТЕР МАРКЕТИНГУ, АБО ФОРМУВАННЯ ЦІННОСТІ ТА ЗАВОЮВАННЯ УВАГИ СПОЖИВАЧІВ

Питання про те, що таке маркетинг, і що він має за собою, було в центрі уваги великої кількості робіт за останні 60 років. З цього випливають численні дефініції з різними акцентами на процес маркетингу, функціональну діяльність, що становить маркетинг, та орієнтацію (чи філософію) маркетингу. Наприклад, Дипломований інститут маркетингу тривалий час пояснював його як:

«процес управління для визначення, прогнозування і задоволення потреб клієнтів із вигодою собі.»

Дещо довше, але концептуально аналогічне визначення маркетингу було запропоновано Американською маркетинговою асоціацією (АМА) в 1985 році:

«Маркетинг - це процес планування та реалізації концепції, ціноутворення, просування ідей, товарів та послуг для створення бірж, що задовольняють індивідуальні та організаційні цілі.»

Далі вони припустили, що дуже багато визначень маркетингу представили маркетинг як функціональний процес, тоді як роль маркетингу нині дедалі більше концептуалізується як організаційна філософія чи " підхід до ведення бізнесу " . Цей стратегічний на відміну від функціонального підходу до маркетингу спочатку був захоплений Друкером (1973), який, майже сорок років тому, висунув визначення маркетингової орієнтації: McDonald [1, с. 6].

«Маркетинг - це управлінський процес, у межах якого ресурси всієї організації застосовуються задоволення потреб окремих груп клієнтів у сфері досягнення цілей обох сторін. Отже, маркетинг - це передусім ставлення розуму, а чи не серія функціональних дій.»

«Маркетинг настільки простий, що його не можна розглядати як окрему функцію нарівні з іншими, такими як виробництво чи персонал. Це головний аспект всього бізнесу. Це весь бізнес розглядається з погляду його кінцевого результату, тобто з погляду клієнтів»

Зовсім недавно такі письменники, як Варго і Луш (2004), Джоббер (2006) і Котлер і Келлер (2008), всі вказали на те, що новий погляд на маркетинг характеризується зосередженням уваги на нематеріальних ресурсах, спільному створенні вартості та управлінні відношеннями, що вимагає зовсім інший тип визначення маркетингу. Визнання цього факту вказує на деякі недоліки визначення АМА в нинішньому зовсім іншому діловому середовищі. Тому можна сказати, що визначення АМА є скоріше переліком, ніж визначенням, і тому є незграбним та незручним у використанні.

Як показано на Рис. 1, можна виділити контрастні акценти на клієнтах та конкурентах, які виділяються цими пізнішими визначеннями маркетингу. Якщо управління підприємством здійснюється дещо краще, ніж цього очікують клієнти, і якщо це робиться дещо кращим, ніж це можуть зробити конкуренти, то підприємство має бути успішним.

Враховуючи вище написанні зауваження, можна дійти висновку, що основні вимоги до маркетингу [2, с. 256]:

1. Ідентифікація потреб споживачів (з урахуванням того, які товари та послуги купуються; як вони купуються; ким вони купуються; і чому вони купуються);

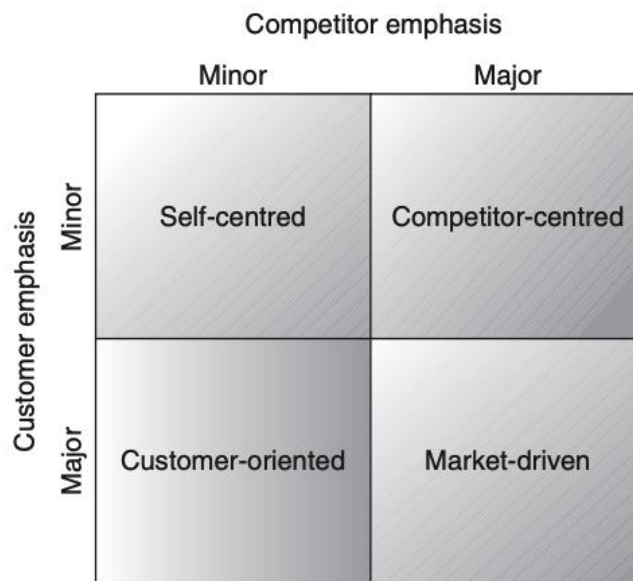


Рис. 1. Орієнтація на клієнта та конкурента

2. Визначення цільових сегментів ринку (за якими клієнти групуються, за загальними характеристиками - демографічним, психологічним, географічним тощо);

3. Створення диференційованої переваги у межах цільових сегментів, з допомогою якої можна встановити чітке конкурентне становище з іншим компаніям.

Різні переваги можуть бути отримані та збережені завдяки маніпулюванню елементами маркетингового комплексу. Ця суміш традиційно складається з чотирьох Р маркетингу: Продукт, Ціна, Просування та Місце. Проте все частіше, особливо в секторі послуг, визнається, що ці чотири Р є надто обмеженими з точки зору створення основи як для роздумів про маркетинг, так і для планування маркетингової стратегії. Саме тому в даний час набагато більше уваги приділяється ідеї розширеного поєднання, що включає три додаткові елементи:

- Люди
- Фізичне оточення
- Управління процесами.

Незважаючи на те, що процес маркетингового аудиту є фундаментальною основою для процесу маркетингового планування, для багатьох організацій він все ще є відносно мало використовуваною діяльністю. Це незважаючи на значну кількість доказів, які свідчать про те, що ефективність організації на ринку безпосередньо залежить від сприйняття планувальником маркетингу трьох факторів:

1. Поточна позиція організації на ринку
2. Характер зовнішніх можливостей і загроз
3. Здатність організації справлятися з вимогами навколишнього середовища.

Виконання стратегічного плану пов'язане з переведенням певних рішень в площину практичних дій, що передбачає, що саме рішення (тобто стратегічний вибір) було прийнято з певним урахуванням здійсненності та прийнятності. Необхідно буде виділити ресурси на нові напрямки діяльності, і, можливо, потрібно буде адаптувати структуру організації для здійснення нових заходів, а також забезпечити підготовку персоналу та розробку відповідних систем.

Список використаних джерел:

1. McDonald, M.H.V. Десять бар'єрів на шляху маркетингового планування, *Journal of Marketing Management*, 1989, стор 1-18.
2. Вілсон, Р.М.С. Маркетинг і управлінський бухгалтерія Р. Коу (ред.), Довідник управлінського обліку, 2-е видання Олдершот: Говер, (1988), стор 255-295.

Гриндюк Владислав Миколайович
студент кафедри менеджменту та МЕН
ТНУ імені В.І. Вернадського

УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ОРГАНІЗАЦІЇ У СИСТЕМІ СУЧАСНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Сьогодні всі розуміють, що для того, щоб розвиватися, отримувати прибуток та підтримувати конкурентоспроможність організації, керівництво повинно оптимізувати рентабельність будь-яких ресурсів: матеріальних, фінансових і, що найголовніше, людських ресурсів. Коли організація посправжньому дбає про своїх людей, її загальна філософія, клімат та настрої неодмінно відобразяться на результатах.

Управління персоналом - це діяльність організації, спрямована на ефективне використання людей (персоналу) для досягнення цілей як організації, так і характеристик (особистих) [4, с.15].

З цього випливає, що поняття "управління персоналом" має два основні аспекти: функціональний та організаційний.

У функціональному відношенні управління персоналом розуміється як реалізація найважливіших елементів: визначення загальної стратегії; планування потреб у організації в кадрах з урахуванням поточного штату; залучення, підбір та оцінка персоналу; підвищення кваліфікації персоналу та їх перепідготовка; система просування по службі (управління кар'єрою)

звільнення персоналу; побудова та організація праці, включаючи визначення робочих місць, функціональних та технологічних зв'язків між ними, змісту та послідовності робіт, умов праці; політика заробітної плати та соціальних послуг; управління витратами на персонал.

Організаційно управління персоналом охоплює всіх працівників і всі структурні підрозділи та організації, які відповідають за роботу з персоналом.

Підприємство або його персонал (персонал) є ключовим фактором розвитку, оскільки коли підприємство піклується про своїх людей, ці результати обов'язково вплинуть на його діяльність [2, с.41]. Саме тому управління персоналом повинно здійснюватися на основі найважливіших аспектів теорії та практики управління.

У сучасній ринковій економіці поширені такі поняття, як людські ресурси, трудові ресурси, персонал, поняття управління людськими ресурсами, праця, управління персоналом [1, 2].

Досвідчені менеджери добре знають, що для розвитку, досягнення успіху в конкурентному середовищі та забезпечення розвитку компанії вони повинні оптимізувати рентабельність інвестицій не тільки в матеріальні та фінансові ресурси, а й у людські ресурси. Вони знають, що лише люди дозволяють фірмі жити і виживати. Навіть найбільш капіталомісткі, добре спроектовані фірми вимагають, щоб люди приводили їх у рух. Люди обмежують або збільшують силу та слабкість фірми. Поточні зміни в навколишньому середовищі часто пов'язані зі змінами персоналу, такими як освіта, ставлення до роботи тощо.

Усі ресурси оцінюються в грошовому еквіваленті, а людська праця вимагає додаткових критеріїв оцінки. Потрібна така оцінка людських ресурсів, яка поєднувала вартість грошей та людські активи підприємства. Немає підприємства без людей. Без необхідних фахівців жодне підприємство (організація, фірма) не зможе досягти своїх цілей і вижити. Тому люди на підприємстві мають величезну цінність [4, с.56].

Основні зрушення в роботі персоналу були спричинені впровадженням нових технологій в менеджмент, заснованих на системному підході до вирішення управлінських проблем. Нові технології управління персоналом отримали назву "управління людськими ресурсами", що потім стало частиною стратегічної системи управління, а функція управління персоналом стала контролюватися вищими посадовими особами організації.

Отже, управління персоналом - одна з найважливіших сфер діяльності організації, яка може значно підвищити ефективність будь-якого виробництва (підприємства, організації тощо). Люди вирішують, чи має бізнес процвітати чи збанкрутувати.

Список використаних джерел

1. Балабанова Л. Управління персоналом: Навчальний посібник/ Людмила Балабанова, Олена Сардак.; Мін-во освіти і науки України, Дон

дуєт ім. М. Туган-Барановського. / Л. Балабанова, О. Сардак. – К.: Професіонал, 2016. – 511 с.

2. Белінський П. І. Менеджмент виробництва та операцій : Підручник / П. І. Белінський- К. : Центр навчальної літератури, 2017. – С.624.

3. Одегов Ю.Г. Журавлев П.В. Управління персоналом. – М.: Підручник, 2014 р. – 309с.

4. Чурсіна Л. А., Брезовський Ю. В., Тіхосова Г. А. Сертифікація персоналу: навч. посіб./ А. А. Чурсіна, Ю. В. Брезовський, Г. А. Тіхосова. – Київ: Ліра , 2014. – 316с.

Ісайкіна Євгенія Миколаївна
студентка кафедри менеджменту та МЕН
ТНУ імені Вернадського

ВПЛИВ МАРКЕТИНГОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ СТРУКТУР

Характеризуючи підприємницьку діяльність, більшість сучасних українських дослідників, акцентують увагу на отримання прибутку, розглядаючи її як основну мету підприємництва. Також, згідно з сучасною концепцією управління, підприємництво ставить або має ставити своєю кінцевою метою не тільки прибуток, а в першу чергу задоволення потреб споживачів шляхом організації виробництва, збуту, маркетингу, логістики, менеджменту, орієнтованих на максимізацію продуктивності на кожній стадії відтворення. Маркетингова діяльність виступає як інтегруюча функція всіх ланок підприємницької і виробничої діяльності.

В Україні на даний час проблема оцінки ефективності маркетингової діяльності стає особливо значущою для підприємств-виробників, яким доводиться виживати не тільки в умовах нестабільності зовнішнього середовища, зумовленого політичними та економічними факторами, а й серйозної конкуренції з боку зарубіжних виробників.

Маркетинг – центральна функція управління організацією, оскільки метою є визначення потреб покупців і спрямування ресурсів фірми для задоволення цих потреб. В умовах посилення конкуренції на ринку успішність компанії визначається ефективністю маркетингу та маркетингових технологій. Знання актуальних інструментів маркетингу та вміння застосовувати їх на практиці дає конкурентну перевагу компаніям, допомагає досягати бажаних результатів на ринку. [1]

Застосування маркетингових технологій у діяльності підприємства дозволяє підвищити ефективність управління, зокрема сприяє [2]:

1. раціональному використанню та спеціалізації управлінської праці, в першу чергу, маркетологів;
2. регулярному контролю, що дозволяє виявити та усунути відхилення на кожному етапі діяльності;
3. визначення та поділу типових і творчих процедур;
4. розробку ефективних методів вирішення конкретних

маркетингових завдань та поширення цього досвіду;

5. адаптації наукових методів та засобів управління.

Все це зрештою призводить до збільшення потенційних клієнтів, підвищення попиту на продукцію та підвищення всіх фінансових показників діяльності підприємства.

Особливу актуальність останнім часом набули маркетингові технології, що характеризуються науково обґрунтованими прийомами та методами, конструктивним підходом до використання потенціалу суб'єкта господарювання, а також, що безперечно важливо, креативністю, творчим підходом до досягнення поставлених цілей. Очевидно, що головною метою маркетингових технологій є пошук та залучення потенційних споживачів – клієнтів компанії.

Проблема пошуку клієнтів виникла вже дуже давно, з розвитком ринкової економіки, напевно, вже у всіх галузях існують якщо не величезна кількість, то хоча б кілька фірм-конкурентів, діяльність яких спрямована на продаж однакових за призначенням товарів або надання одного спектра послуг. Саме залучення та утримання клієнтів – одне з найважливіших завдань у конкурентній боротьбі, тому вже розроблено велику кількість маркетингових технологій для її вирішення. Все різноманіття маркетингових технологій можна умовно поділити на три види: активні - з використанням активних продажів, пасивні (створюються такі умови, що клієнт сам звертається до компанії) та комбіновані. Перший спосіб: активне залучення клієнтів. Загалом це команда так званих продавців, завдання якої – активно шукати нових клієнтів. Завдання відбувається так: створюються бази даних (зазвичай – продавцями), готуються комерційні пропозиції. Відбуваються дзвінки потенційним клієнтам або особисті зустрічі, обходи, а також розсилання комерційних пропозицій, інформації про компанію тощо.

Другий спосіб: пасивне залучення клієнтів. Під словом «пасивне» мають на увазі «без допомоги продавців». Насамперед говориться про всі різновиди реклами та засоби інтернет-маркетингу. З точки зору ефективності, інтернет-маркетинг за рідкісним винятком (наприклад, товари класу «люкс») не порівнюється з традиційною рекламою. Саме тому цей вид залучення клієнтів розвивається величезними темпами.

Третій спосіб: комбіноване залучення клієнтів. Очевидно, що в більшості випадків максимального результату можна досягти лише ефективно, використовуючи обидва способи – команду продавців та різні маркетингові інструменти для залучення клієнтів. [3]

Підбиваючи підсумки вище переліченому, слід зазначити, що маркетингові технології грають неocenенну роль в функціонуванні та розвитку підприємницьких структур. Саме маркетингові технології дозволяють стати підприємству конкурентоспроможним. Тому ефективна ринкова діяльність, ведення цілеспрямованої конкурентної боротьби вимагає від підприємців володіння технологіями здійснення маркетингової діяльності.

Корисний вплив маркетингу на розвиток підприємства проявляється в

тому, що він прислухається до голосу покупця, орієнтує інвестиції та виробництво на передбачувані потреби, враховуючи їхню різноманітність через сегментацію ринків, стимулює інноваційну та активну управлінсько-підприємницьку діяльність.

Список використаних джерел:

5. Колеснікова А.Г. Вплив маркетингу на розвиток підприємства // Міжнародний студентський науковий вісник. – 2014. – № 2.
6. Балабанова О.В. Маркетинг у ХХІ столітті / А.В. Балабанова // Путівник підприємця. – 2017. – №35. - С. 67-7.
7. Шорохов С.В. Комплекс маркетингу підприємства: проблеми планування та оцінки ефективності / С.В. Шорохов // Маркетинг та маркетингові дослідження. - 2018.

Качинський Олександр Іванович
студент кафедри менеджменту та міжнародних економічних відносин
Навчально-наукового інституту управління, економіки та
природокористування ТНУ ім. В.І.Вернадського

УПРАВЛІННЯ РЕСУРСАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Сучасне підприємство є досить складною системою, що включає в себе різні види ресурсів. Повне і своєчасне ресурсне забезпечення підприємства дозволяє йому принципово визначити характер використання ресурсів у взаєминах із зовнішнім середовищем.

Ресурсне забезпечення підприємства – це комплекс заходів щодо забезпечення підприємства ресурсами відповідного виду і складу, що включає механізми пошуку, отримання, зберігання, накопичення, планування, обліку, використання та витрат[1].

Управління ресурсами являється найбільш значимою складовою ресурсного забезпечення підприємства.

Управління ресурсами підприємства передбачає формування, розвиток, використання кожного ресурсу, що здійснюється за допомогою ефективних управлінських рішень, заснованих на професійних методах, способах, інструментах і механізмах управління.

Цілі управління ресурсами підприємства:

- сучасніше забезпечення споживачів компанії необхідними видами ресурсів, необхідної якості і кількості;
- поліпшення використання ресурсів – підвищення продуктивності праці, фондівіддачі, скорочення тривалості виробничих циклів;
- забезпечення ритмічності процесів, скорочення оборотності оборотних коштів, повне використання вторинних ресурсів, підвищення ефективності інвестицій.

Напрямки управління ресурсами підприємства, з одного боку, визначаються тими фінансовими, кадровими, матеріальними та іншими ресурсами, які воно має в своєму розпорядженні сьогодні, а з іншого –

інтелектуальними ресурсами та інноваціями, які передбачається впровадити в майбутньому, а також можливостями по залученню джерел інвестування.

Доцільно виділити наступні функції управління ресурсами підприємства:

- сприяння більш ефективному виробництву товарів і послуг;
- допомога у визначенні цільових сегментів, для кого виробляються товари і послуги;
- підтримання на належному рівні відносин організації з конкретними постачальниками та клієнтами;
- координація попиту і пропозиції на конкретний товар при мінімізації витрат як в стратегічних, так і в тактичних відносинах.

Управління ресурсами стосується всіх сфер діяльності організації. Роль управління ресурсами важлива не тільки тому, що без ресурсів організація не досягне стратегічної мети, але й тому, що ресурси служать потенціалом розвитку організації.

Своєчасна оцінка ресурсного потенціалу дозволяє оперативно виявити можливості організації, виявити сильні і слабкі сторони, оцінити внутрішні резерви для реалізації стратегічних планів.

Для забезпечення ефективного управління ресурсами підприємства потрібно:

- підтримувати у ресурсному портфелі високу частку стратегічних ресурсів;
- підвищувати стратегічну значущість інтелектуальних ресурсів;
- здійснювати пошук нових ресурсних комбінацій [2, с. 70].

Ефективне управління ресурсами підприємства дозволяє досягти наступних результатів діяльності:

- мінімізація використання окремих видів ресурсів;
- приріст капіталу (майна) організації;
- збільшення обсягу діяльності;
- збільшення прибутку;
- поліпшення фінансового стану організації.

У підсумку варто зазначити, що управління ресурсами є необхідною умовою підвищення якості управління фінансовими потоками організації, тому що будь-який елемент ресурсної бази, так чи інакше, впливає на формування, швидкість і узгодженість цих потоків. З цих позицій, ресурсне управління – діяльність, здійснювана організацією з метою оптимального використання наявних ресурсів.

Методологічні основи ефективного використання ресурсів спрямовані на вдосконалення наукових, теоретичних основ і концептуального підходу з метою їх раціонального практичного застосування, зумовлені видами ресурсів для конкретного асортименту і номенклатури продукції, що випускається, й особливостями внутрішніх і зовнішніх економічних відносин.

Список використаних джерел

1. Дергачова В. В., Зимогляд В. В., Коржов Є. О. Управління ресурсним забезпеченням діяльності підприємства. Актуальні проблеми економіки та управління : збірник наукових праць молодих вчених. 2018. Вип. 12. URL: <http://ape.fmm.kpi.ua/article/view/131535>.

2. Управління ресурсами підприємства : монографія / за заг. ред. к.е.н., проф. Г. О. Швиданенко. Київ : КНЕУ, 2014. 418 с.

Кузьменко Даниїл Дмитрович
студент кафедри менеджменту та МЕН
ТНУ ім. В.І. Вернадського

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ РЕКЛАМНА КОМПАНІЯ ПІДПРИЄМСТВА

Рекламою зазвичай вважається публічна комунікація яка рекламує продукт, послугу, бренд або подію. Є кілька способів донести своє повідомлення за допомогою реклами, кожен із яких використовую різні стратегії. Різні заклики краще підходять для певних оголошень залежно від повідомлення та його цільовою аудиторії. Величезну роль у збереженні і зміцненні позицій фірми на ринку відіграє реклама. Реклама продукції і діяльності підприємства – це найважливіша складова частина комплексу маркетингових заходів, своєрідний інформаційний вихід на споживача [1].

Рекламна кампанія — це спеціально розроблена стратегія, яка реалізується в різних середовищах для досягнення бажаних результатів, таких як підвищення впізнаваності бренду, збільшення продажів і покращення комунікації на конкретному ринку. Все це досягається за допомогою реклами.

Багато підприємців вважають, що проведення рекламної кампанії – це просто створення реклами. Однак вони помиляються. Реклама є ключовою інвестицією для бізнесу, незалежно від розміру. Компанії в усьому світі витрачають понад \$600 млрд. на рік на рекламу — і цифрова реклама має наміті досягти \$876 млрд. до 2024 [2]. Щоб реклама приносила найкращі результати, дуже важливо, щоб вона була добре організована із самого початку.

Для запуску успішної рекламної кампанії необхідно:

1. Встановити цілі компанії. Як правило, коли ми думаємо про «цілі», більшість людей схильні думати про продажі. Але правда полягає в тому, що існує багато інших рекламних цілей, на яких слід зосередитися.

2. Визначити ціль. Частина успіху кампанії безпосередньо пов'язана з вашою цільовою аудиторією. Якщо у вас є чітко визначений цільовий ринок або аудиторія, набагато легше досягати та вимірювати свої цілі.

3. Сегментувати свою аудиторію. Розділити свою аудиторію на різні групи на основі продуктів або послуг, які ви хочете продати, і їхньої демографічної різноманітності.

4. Визначити де ви хочете розмістити свою рекламну компанію.

5. Спілкування. Меседж рекламної кампанії також є фундаментальним. Незважаючи на те, що кожна компанія та кожна стратегія різні, меседж завжди повинен звучати природньо, добре організовано, чітко, лаконічно, бути плавним та зв'язним.

6. Звернути увагу на свій дизайн. Він так само важливий, як і меседж. Використовувати адаптивний дизайн і зручні для UX веб-сайти, щоб завоювати свою аудиторію [3].

7. Відстежувати показники та КРІ. Вимірювання є важливим у багатьох різних сферах, але в світі реклами це надзвичайно важливо. Якщо ми не відстежуватимемо наші результати, ми не знатимемо, що йде добре, а що ми могли б покращити.

Рекламні кампанії важливі, оскільки вони можуть дати бізнесу цілеспрямовану перевагу, коли йдеться про маркетинг і рекламу. Звичайно, мета полягає не в тому, щоб випередити інші підприємства, а в тому, щоб знайти людей, які отримують найбільшу користь від продукту. Реклама може стимулювати розвиток бізнесу. Вона посилює маркетингові зусилля вашого бізнесу та допомагає охопити потрібну аудиторію за допомогою позитивних цільових повідомлень, які перетворюють потенційних клієнтів на клієнтів, які платять. Це також допоможе вам перенацілити свою аудиторію, незалежно від того, чи прагнете ви підвищити впізнаваність бренду чи стимулювати поверненням бізнесу від лояльних клієнтів.

Список використаних джерел:

1. <https://osvita.ua/vnz/reports/management/14108/>
2. <https://business.yelp.com/advertise/why-advertising-important-small-businesses/>
3. <https://artversion.com/web-design/5-things-pay-attention-designing-website/>

Кухарев Кирило Анатолійович
студент кафедри менеджменту та МЕН
ТНУ імені В.І. Вернадського

МОТИВАЦІЯ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Усі люди за своєю природою різні, а отже, неоднакові і їхні погляди щодо влади, визнання, успіху, відповідальності, просування по службі, фінансової винагороди. Люди із внутрішньою мотивацією працюють із високою віддачею, охопленні почуттям задоволеності від результатів своєї роботи. Люди із зовнішньою мотивацією більше орієнтуються на зовнішнє задоволення бажань і потреб, які вони відчувають. Стимульованого ж рівня результативності праці можна досягти, використовуючи різні системи мотивації, що винагороджують за вищу якість трудової діяльності.

Однією з найважливіших форм мотивації на підприємствах є не тільки матеріальне стимулювання праці, яке являє собою процес формування і використання систем матеріальних стимулів праці та розподілу заробітної

плати відповідно до дії закону розподілу за кількістю і якістю праці, а й те, що людина працюючи на підприємстві матиме змогу відчути себе частинкою світу, познайомитись із різними людьми, різними культурами та країнами.

Політика винагороди за працю організовується так, щоб свідома ініціатива працівника була спрямована на підвищення продуктивності праці, удосконалення своєї кваліфікації, надавала працівнику можливість збільшувати свої доходи працею в зовнішньоекономічній діяльності [1, с.86].

За загальним правилом, заробітна плата є винагородою в грошовому виразі, яку працівник одержує від підприємства чи фізичної особи, для яких виконує обумовлену трудовим договором роботу. Основною заробітною платою визнається винагорода за виконувану роботу відповідно до встановлених норм праці (норми часу, виробітку, обслуговування, посадові обов'язки). Вона встановлюється у вигляді тарифних ставок (окладів) і відрядних розцінок для робітників та службовців. Додатковою заробітною платою є винагорода за працю понад встановлені норми, трудові успіхи і винахідливість та особливі умови праці. Вона включає доплати, надбавки, гарантійні та компенсаційні виплати, премії.

Найпоширенішим і найдійовішим методом підвищення ефективності праці досі залишається виплата грошових винагород у вигляді премій. Винагороди можуть бути розраховані на забезпечення прибутку на надання окремих пільг що відповідають потребам робітників. Це дає змогу не тільки зацікавити останніх в ефективності праці, а й закріпити в конкретному колективі тих, у чийй праці є потреба.

Першочергового значення в умовах невизначеності ринкового середовища набуває співвідношення між основною заробітною платнею, яку працівники отримують згідно з укладеною трудовою угодою, і додатковими виплатами у вигляді грошових премій. Із метою подолання проблеми плинності персоналу, викликаной незадоволенням системою оплати праці, слід додержуватися пропорції, тобто у нормальних умовах розширеного виробництва сума додаткових виплат має становити не більш як 100% заробітної платні. Додаткові грошові надходження стануть часткою обов'язкового заробітку.

Для визначення ефективності системи матеріального стимулювання, необхідно щоб реально отриманий ефект від використання певного методу стимулювання праці був більшим за витрати на його проведення [2, с.201].

Однією із найважливіших форм мотивації на підприємстві - є не тільки матеріальне стимулювання праці, а й та можливість людини відчути себе частиною світу, познайомитись із різними культурами, спілкуючись із людьми з різних країн, обмінюючись досвідом. До підвищення мотивуючої сили заробітку можна додати такі дії як: покращення трудової дисципліни, зміну структури коштів і витрат виробництва на користь оплати праці, підвищення трудової кваліфікації працівників, введення показників залежності розмірів заробітної платні від особистого внеску працівника та його ділових якостей. Інший аспект винагороди – як просування по службовій драбині та особистий ріст вимагає серйозних фінансових витрат

вищого керівництва. Просування на вершину дає владу, а не тільки матеріальні блага. Люди її люблять навіть більше, ніж гроші [3].

Отже, підвищення ефективності діяльності підприємства вимагає високої трудової активності працівників, правильно побудована система мотивації із врахуванням потреб працівників сприятиме цьому.

Список використаних джерел

1. Базарів Т. Ю., Маліновський П. В. Управління персоналом в умовах кризи. / Т. Ю. Базарів. – К.: Либідь, 2013. – 265 с.
2. Операційний менеджмент: [Конспект лекцій для студ. напряму підготов. “Менеджмент”]. — К. : МАУП, 2007. — 128 с. : іл. — Бібліогр. : с. 122–124
3. Клименко І.А. Мотивація праці та її ефективність в управлінні трудовими ресурсами / І.А. Клименко, Н.М. Богацька [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/8_NMIW_2008/Economics/25070.doc.htm (20.02.2015)

Ободець Дмитро Віталійович
студент кафедри менеджменту та МЕН
ТНУ імені В.І. Вернадського,

УПРАВЛІННЯ РЕКЛАМОЮ НА ПІДПРИЄМСТВІ

У сучасних умовах поряд з необхідністю виробництва конкурентоспроможної якісної продукції перед підприємствами постає завдання її просування на ринок і, як кінцева мета - реалізація товарів споживачам. Якісне вирішення даної проблеми неможливе без застосування реклами як потужного важеля, що спонукає потенційного споживача до придбання товару конкретного виробника.

Згідно з Законом України "Про рекламу", реклама — це спеціальна інформація про продукцію, послуги або осіб, що подається у будь-якій формі та будь-який спосіб, з метою прямого або опосередкованого одержання прибутку [1, с. 4].

Вимоги до реклами пред'являються різні. Так Дитер Штайбрехер, німецький маркетолог, виділив 10 вимог до реклами до ефективної реклами, що він пропонує використовувати для оцінки рекламних звернень [2]:

1.Приваблення уваги Рекламне оголошення повинне бути досить сильним за впливом щоб привернути увагу цільового ринку, тому що без сприйняття неможлива відповідна реакція. Приваблення уваги — обов'язкова, але далеко не єдина умова ефективності реклами. Реклама може привертати увагу й одночасно дратувати покупця, що зменшує імовірність придбання товару.

2.Ясність зорової розробки. Текст і ілюстрації рекламного звертання повинні являти цілісний зоровий образ, основне значення якого зрозуміло навіть після швидкого погляду. Неоднорідні й ускладнені рекламні звертання не здатні перебороти бар'єри сприйняття.

3. Концентрація. У рекламному зверненні повинно використовуватися не більш 1-2 тверджень про переваги товару. Реклама, перевантажена інформацією, не затримує уваги споживачів. Ефективний метод реклами — унікальна торговельна пропозиція.

4. Зрозумілість і вірогідність. Необхідно, щоб звернення було зрозумілим, що говорить мовою споживача і використовує образи, що не виходять за межі його досвіду. Наприклад, дослідження показали, що більшість бізнесменів не розуміють специфічну мову реклами телекомунікацій і електронної апаратури. Вірогідність же реклами означає обґрунтованість її тверджень в очах споживача.

5. Позитивні емоції. Рекламне звертання покликане викликати позитивні емоції стосовно рекламованого товару або кампанії. Якщо з ним пов'язані негативні або нейтральні емоції, споживачі, швидше за все, постараються не зауважувати неї.

6. Єдність стилю. Стиль рекламного звертання звичайно відповідає стилеві марки. У рекламі продукту, що характеризується функціональними перевагами, необхідно підкреслити саме ці переваги. Аналогічно емоційні образи марки і реклами повинні підкорятися одній концепції.

7. Однаковість стилю. Якщо реклама витримана в однаковому стилі протягом тривалого часу, ефективність підвищується. Менеджери по торговельній марці часто занадто швидко і радикально змінюють стиль реклами або рекламне агентство. Вони вважають, що якщо їм набридла своя реклама, то вона нецікава і покупцеві, забуваючи, що споживачі набагато менше зацікавлені в рекламі.

8. Відповідність світові споживача. Комунікація починається не з відправника, а з одержувача рекламного звертання. Ефективне звертання відповідає реаліям світу його адресата. Чи адекватно воно відбиває ідеали споживачів, чи відповідає реальному життю? Можливо, у залежності від того, у якій країні демонструється реклама, знадобляться різні звертання. Якщо звертання неактуальне, покупець неправильно зрозуміє його або взагалі не помітить.

9. Відмітна перевага. Реклама повинна донести до споживача ясна відмітна перевага товару і пояснити йому вигоду вибору даного продукту або послуги. Якщо вони нічим не відрізняються від інших товарів або послуг на ринку, гроші, вкладені в заходи щодо просування, можна вважати заритими на «поле чудес».

10. Образи, а не слова. Дослідження показали, що найбільше ефективно доносять до покупців складні звертання саме образні звертання. Це особливо справедливо стосовно рекламних звертань, на ознайомлення з якими споживач звичайно затрачає кілька секунд. Зображення ж швидше сприймається і краще розуміється.

Підприємства у своїй рекламній діяльності можуть використовувати різні методи та форми управління, які дозволяють враховувати економічний, психологічний та якісний ефект від рекламування. Тому доцільно планувати поетапно проведення рекламної кампанії. Це дозволяє побудувати логічний,

теоретично обґрунтований ланцюг управління рекламною діяльністю підприємств. Застосовуючи адекватні методи управління рекламною діяльністю, підприємство отримує у своїй структурі систему, здатну впливати на товарообіг, підвищення якості продукції, зміну споживчих властивостей товару та народження товару нового типу.

Список використаних джерел

1. . Закон України "Про рекламу" №270/96 — Розділ 1: "Загальні положення"
2. Балабанова Л. Рекламный менеджмент / Л. Балабанова, Л. Юзик. — К.: ЦУЛ, 2017. — 392 с.

Хлебнікова Вікторія Русланівна
студентка кафедри менеджменту та МЕН
ТНУ імені В.І. Вернадського

СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВА

Процеси глобалізації спонукають до поглибленого вивчення такого важливого моменту управління сучасним підприємством, як управління стратегічним розвитком. Українські економісти та менеджери активно пробують світовий досвід як в управлінні економікою, так і в управлінні підприємствами. Але просте копіювання зарубіжних стратегій поведінки чи навіть доопрацювання та застосування їх у вітчизняних умовах не завжди призводить до бажаних результатів.

Стратегію можна визначити як шаблон логічної, послідовної поведінки, яка складається на підприємстві свідомо чи стихійно, як найважливіший елемент самовизначення підприємства чи організації. У такому контексті вона тісно пов'язана з характеристиками та особливостями організаційної культури, має, як правило, всі її переваги й недоліки, дає змогу більш ґрунтовно формулювати соціальні стратегії загалом і елементи соціальних напрямків у стратегіях іншого типу [4].

Стратегічне управління підприємством являє собою концепцію, якій притаманні наступні характерні особливості:

- 1) базується на певному поєднанні теорій менеджменту стосовно діяльності підприємства (зокрема на системному та ситуаційному аналізі, цільовому та інноваційному підходах до управління тощо); підприємство при цьому розглядається як відкрита соціально-економічна та матеріально-речовинна система;
- 2) орієнтує на вивчення умов, в яких функціонує підприємство;
- 3) концентрує увагу на необхідності збору та застосування баз стратегічної інформації;
- 4) допомагає прогнозувати наслідки рішень, що приймаються, впливаючи на ситуацію відповідним розподілом ресурсів, встановленням ефективних зв'язків та формуванням стратегічної поведінки персоналу;
- 5) передбачає застосування певних інструментів і методів розвитку підприємств (цілей, «дерева цілей», стратегій, «стратегічного набору»),

стратегічних планів, проектів і програм, стратегічного планування та контролю тощо);

б) створює передумови для створення такої системи управління, яка дає змогу функціонувати організації у стратегічному режимі, що, у свою чергу, забезпечує її існування в довгостроковій перспективі тощо [2, с. 45].

Стратегічне управління – це реалізація концепції, в якій поєднуються цільовий та інтегральний підходи до діяльності підприємства, що дає можливість встановлювати цілі розвитку, порівнювати їх з наявними можливостями (потенціалом) підприємства та приводити їх у відповідність шляхом розробки та реалізації системи стратегій [2, с. 12].

Управління стратегічним розвитком підприємства – це процес, за допомогою якого менеджери провадять довгострокове управління підприємством, виокремлюють специфічні цілі діяльності, щоб розробити стратегії для досягнення цих цілей, враховуючи найсуттєвіші зовнішні та внутрішні умови, а також контролюють виконання розроблених планів, які постійно оновлюються та змінюються.

Основними видами розвитку підприємств є наступні:

1) конвергенційний (адаптивний), що включає як зовнішню, так і внутрішню адаптацію підприємства до умов його діяльності, що змінюються;

2) дивергенційний (слабкоадаптивний) розвиток є складовою частиною еволюційного типу розвитку, але відповідає класу регресивного розвитку, характеризується неможливістю керівництва здійснювати адаптивні регулюючі впливи на діяльність підприємства через недостатність або відсутність відповідної ресурсної підтримки і потенціалу розвитку;

3) синхронізований розвиток зумовлений наявністю загального динамічного циклу розвитку підприємства;

4) десинхронізований розвиток є антиподом синхронізованого розвитку і характеризується неузгодженістю ритму життєдіяльності підприємства і зовнішнього середовища або основних сфер життєдіяльності підприємства [3, с. 39].

Дослідник В. Верба виділяє такі основні функції управління розвитком підприємства: прогнозування (планування); організація і координування; стимулювання і активізація; моніторинг – систематичне спостереження за результатами діяльності, їх аналіз, коригування планів, шляхів і засобів їх реалізації. Циклічність такого процесу має забезпечувати спадковість змін, що необхідні для утримання підприємством стійких конкурентних переваг та досягнення неповторності і довгострокової прибутковості як ключових індикаторів успішного розвитку підприємства у просторі і часі [1, с. 405].

Отже, стратегічне управління розвитком підприємства – це динамічний процес, що базується на використанні потенціалу підприємства, орієнтується на отримання довгострокових конкурентних переваг на ринку при своєчасному коригуванні цілей функціонування шляхом інноваційної спрямованості, зростання обсягів господарювання, реструктуризації підприємств або антикризового управління їхнім розвитком тощо.

Список використаних джерел

1. Верба В. А. Підсистема управління розвитком на підприємстві: концептуальні засади створення та функціонування. Стратегія розвитку України (економіка, соціологія, 127 право): Наук. ж-л. К.: Книжкове вид-во НАУ, 2009. С. 404–411
2. Небава, М. І. Менеджмент організацій і адміністрування: навч. посіб. Ч. 1. Вінниц. нац. техн. ун-т. Вінниця, 2012. 104 с.
3. Раєвська О. В. Управління розвитком підприємства: методологія, механізми, моделі: [монографія]. Х.: ВД «ІНЖЕК», 2006. 496 с.
4. Mintsberg H. The rise and fall of strategic planning. N.Y. the free press, 2017

Торбенко Юлія Петрівна
студентка кафедри менеджменту та МЕН
ТНУ імені В.І. Вернадського

ПОНЯТТЯ ТА ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

В умовах ринкової економіки успішне функціонування підприємства багато в чому зумовлено ефективною роботою інноваційного механізму та його розвитку. В даний час для підвищення своєї конкурентоспроможності підприємство має здійснювати інноваційну діяльність. Для її здійснення на підприємстві насамперед має бути розроблена ефективна інноваційна політика, яка дозволить відповідно до цілей та завдань підприємства системно її реалізовувати. Для українських підприємств дана тенденція пов'язана не тільки з науково-технічним прогресом і загостренням конкурентної боротьби у багатьох галузях, а і з економіко-політичною ситуацією в країні.

З метою виявлення особливостей інноваційної політики підприємства визначимо суть даного поняття. Інноваційна політика – це частина загальної політики підприємства, що визначає мету, умови та процес здійснення інноваційної діяльності підприємства та встановлює порядок взаємодії науково-технічної, виробничої, економічної та маркетингової діяльності в процесі розробки та реалізації інновацій.

Інноваційна політика забезпечує реалізацію стратегічних цілей підприємства та спрямована на підвищення його конкурентоспроможності шляхом максимально ефективного використання інноваційного потенціалу, адаптації інновацій до ринкових вимог та забезпечення безперервної системної інноваційної діяльності [3]. Основними цілями проведення ефективної інноваційної політики є: мінімізація собівартості продукції, виведення якості продукції на новий рівень, більш повне задоволення потреб споживачів, забезпечення підвищення конкурентоспроможності підприємства тощо [4].

Формування інноваційної політики здійснюється на основі визначених принципів, що повинні відбивати загальний системний підхід до керування

інноваційною політикою в організації. Проаналізувавши роботи вітчизняних та зарубіжних науковців наведемо перелік основних принципів інноваційної політики:

1) принцип формування умов для інноваційного розвитку підприємства. Базується на принципах формування інноваційної політики підприємства в межах головної стратегії, які спираються на результати аналізу зовнішнього середовища та тенденцій його зміни у прогнозованому періоді та внутрішньому потенціалі підприємства;

2) принцип відповідності ринковим умовам. Інноваційна політика здійснюється за умови інтеграції двох систем: зовнішнього маркетингового середовища та внутрішнього середовища підприємства. Відповідно, всі інноваційні процеси повинні бути узгодженими із ринковими тенденціями та процесами; умовами ведення підприємницької діяльності; вимогами споживачів та ринкових посередників, а також відрізнити підприємство від конкурентів.

3) принцип цілеспрямованості дає змогу через чітке визначення цілей. Побудова «дерева цілей» дає можливість не тільки визначити основні завдання підприємства в реалізації інноваційної політики, а й допоможе узгодити діяльність її підрозділів у розв'язанні проблем, що виникли у зв'язку з непередбаченими обставинами та реалізацією у часі;

4) принцип комплексності вказує на необхідність залучення в процес виробництва механізму орієнтації на інновації всіх внутрішніх елементів підприємства, так як підприємство є цілісним механізмом, в якому зміна напрямів функціонування або завдань одного елемента обов'язково буде пов'язана зі зміною інших елементів;

5) принцип планованості полягає в координації планів усіх підрозділів підприємства і дає змогу враховувати завдання різних інновацій, відмінності у їх створенні та впровадженні. Процес формування інноваційної політики є неперервним, циклічним і включає стадії та процедури з прямими та зворотними зв'язками, які використовують для уточнення поточних планів та оперативного моніторингу;

6) принцип інформаційної забезпеченості передбачає формування інноваційної політики підприємства з урахуванням сучасних досягнень у галузі науки та техніки. Врахування всіх вищезазначених принципів при формуванні інноваційної політики дозволить отримати синергетичний ефект, який забезпечить досягнення підприємством унікальних конкурентних переваг.

За сучасної ринкової ситуації, для здійснення успішної реалізації інноваційної політики підприємства, необхідно дотримуватися певної черговості заходів, а саме:

1.Проводити чітку систематизацію ідей щодо інноваційних рішень, розробок,

2.Здійснити оптимальний відбір серед запропонованих ідей, що будуть найбільш успішні та найбільш доцільні на даному підприємстві,

3.Провести організаційну розробку інноваційної ідеї, розрахунок кількості необхідних ресурсів для реалізації інноваційного рішення,

4.Провести аналіз економічної ефективності та доцільності впровадження інноваційної продукції чи послуги,

5.На вищому рівні ухвалити рішення про впровадження у виробництво розробленої інноваційної продукції з детальним планом її випуску [2].

Підсумовуючи вищесказане, можна зробити висновок, що інноваційна політика підприємства знаходиться в тісній взаємодії з виробничою, торговою, маркетинговою політикою. Успішне формування та здійснення інноваційної діяльності можливо тільки в разі комплексного підходу до поставлених завдань і створення оптимальної організаційної структури, що забезпечує безперервність інноваційного процесу.

Список використаних джерел

1. Лівощко, Т. В. Інновації та інноваційна політика підприємства: принципи формування та механізми реалізації [Електронний ресурс] / Т. В. Лівощко, Д. С. Дворніченко. –Режим доступу: https://old-zdia.znu.edu.ua/gazeta/evzdia_6_116.pdf

2. Павлюк Л. В. Особливості формування інноваційної політики підприємства в сучасних умовах // «Економічний форум». – 2019. - №3. – 154-158.

3. Черненко О. В., Нечитайло С. Д. Формування ефективної інноваційної політики підприємства // Наукове фахове видання «Ефективна економіка». – 2018. - №7.

4. «Щодо першочергових заходів з активізації інноваційної діяльності в Україні». Аналітична записка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/ekonomika/schodo-pershochergovikh-zakhodiv-z-aktivizacii-innovaciynoi-diyalnosti-v>

Шелакова Маргарита Сергіївна
студентка кафедри менеджменту та МЕВ ТНУ ім. В.І. Вернадського

СВІТОВИЙ ДОСВІД ПІДБОРУ ПЕСОНАЛУ ТА ШЛЯХИ ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ

Якісний підбір персоналу став невід’ємною частиною кожної із компаній теперішнього часу. Багато найбільших корпорацій країни мають прописану структуру пошуку персоналу, усі необхідні ресурси, спеціалістів відповідаючих за різні функції цього ланцюга. Але багато бізнесів вирішують що усі функції повинна виконувати одна людина. Щоб розібратись із цим проаналізуємо світовий досвід та зрозуміємо як це можна втілити у вітчизняні компанії.

Системи управління, що використовуються вітчизняними підприємствами показали свою недосконалість та неефективність,

наслідками чого є значна плинність кадрів, низька продуктивність праці, негативний психологічний клімат в колективах. Відповідно наслідки такої роботи зовсім невтішні – неефективна робота багатьох підприємств, невчасне виконання плану випуску продукції, збитковість діяльності, а в деяких випадках і банкрутство [1].

Вітчизняні та зарубіжні науковці протягом багатьох років досліджують питання управління персоналом, розробляючи різні теорії та практичні підходи. Серед них слід виділити наступні: Г. Деслер, С. Паркінсон, Д. Кеннеді, Л. Балабанова, Л. Новаковська, А. Лоран, Ю. Палеха, В. Яровий, Г. Дмитренко, О. Грішкова, Ч. Джейкобс А. Дударь, Я. Мейтланд та інші.

На сьогодні у світі існує декілька різних моделей управління персоналом, які використовуються у різних країнах світу. Найбільш популярною є американська модель. Однак японська модель стає все більш впливовою через успіхи японських виробників. Японська модель здебільшого базується на японській культурі, яка має свої унікальні особливості. Не всі елементи японської моделі можуть бути успішно застосовані до інших культур. У будь-якому випадку американську і японську модель прийнято розглядати як такі, що знаходяться на різних полюсах, в першу чергу, з точки зору орієнтації на індивідуалізм (США) і колективізм (Японія). У свою чергу європейська модель також володіє важливими відмінними ознаками [2,3].

Кажучі про американську модель управління персоналом можна виділити декілька основних принципів: система "Pay for Performance" – «плата за виконання», персонал розглядається як основне джерело підвищення ефективності виробництва, механізм індивідуалізації ЗП, орієнтація на вузьку спеціалізацію менеджерів, інженерів, вчених [1].

Розглядаючи японську модель можна сказати наступне: система «довічного найму», оплата праці визначається врахуванням віку, стажу роботи, освіти та здібностей до виконання поставленого завдання, Японська філософія менеджменту ґрунтується на традиціях поваги до старших, колективізму, загальної згоди, ввічливості, відданості ідеалам фірми [1].

А наприклад у Німеччині така орієнтація: увага приділяється перепідготовці працівників служб персоналу за програмами стажування, посадові інструкції із збалансованими обов'язками та правами, використовуються різні види оплати праці в залежності від рівня кваліфікації, досвіду, володіння новими методами роботи, знання іноземних мов і т.п. [1].

Що є в Україні: висока плинність кадрів, низька продуктивність праці, персонал не знає про перспективи розвитку підприємства [1].

Але проаналізувавши світові моделі управління персоналом, а також провівши дослідження на ринку праці в Україні, та опираючись на власний досвід можу сказати що у нашій країні хоч і немає якоїсь однієї моделі, але кожен роботодавець на власний розсуд втілює той чи інший досвід зарубіжних країн. В нас є поняття оплати за досвід, кваліфікацію, кількість виконуючих задач. Також у більшості компаній є внутрішня система

навчання, нажаль більшість корпорацій не готові оплачувати зовнішнє. Але в нас є відмінність з світовими компаніями, у нашій країні якщо ти не визначився ким хочеш бути, що тобі подобається, та чим ти будеш займатися все життя ти маєш змогу спробувати себе майже у будь якому напрямку.

Отже за рахунок того що підбір персоналу дуже важлива частина системи роботи компаній ця функція не може буди виконана одним спеціалістом. Вітчизняні компанії мають брати досвід у світових корпораціях, але не забувати про свою унікальну індивідуальність та підлаштовуватись під різні обставини теперішнього часу.

Список використаних джерел

1. Шостак Л.В, Болобан Є.О. Приазовський економічний вісник. Електронний науковий журнал 3(08) 2018 р. Режим доступу: http://pev.kpu.zp.ua/journals/2018/3_08_uk/20.pdf
2. Базалійська Н. П. Світовий досвід управління трудовою діяльністю персоналу в країнах з розвиненою ринковою економікою. Інноваційна економіка. Науково-виробничий журнал. Режим доступу: http://elar.khnu.km.ua/jspui/bitstream/123456789/4995/3/inek_2015_1_26.pdf
3. Ткаченко А.М. Зарубіжний досвід формування кадрового потенціалу. Вісник економічної науки України. Режим доступу: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/87520/27-Tkachenko.pdf?sequence=1>

Юдін Ілля Ігорович
студент кафедри менеджменту та міжнародних економічних відносин
ТНУ ім. В.І.Вернадського

ФОРМУВАННЯ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА

Кадрова політика поєднує різні аспекти політики організації щодо персоналу та плани використання робочої сили.

Кожне підприємство визначає свої власні цілі кадрової політики, відповідно до яких вибираються альтернативні варіанти:

- звільняти працівників чи зберігати; якщо зберігати, то яким шляхом краще (перекладати на скорочені форми зайнятості; використовувати на невластивих роботах, на інших об'єктах; спрямовувати на тривалу перепідготовку тощо);

- готувати працівників самим або шукати тих, хто має необхідну підготовку;

- набирати з боку чи переучувати працівників, які підлягають вивільненню з підприємства;

- набирати додатково працівників або обійтися наявною чисельністю за умови раціональнішого її використання;

- вкладати гроші у підготовку "дешевих", але вузькоспеціалізованих кадрів чи "дорогих", але з широкою підготовкою тощо [1, с. 68].

Ідеї кадрової політики формують вищі керівники організації (засновники, власники, топ-менеджери) та активно її розробляють.

Кадрову політику усвідомлено і послідовно втілюють як лінійні та функціональні керівники переважно вищого та середнього рівнів, так і професійна кадрова служба.

У реалізації кадрової політики провідну роль грає професійна кадрова служба. Вона виступає у ролі консультанта, методиста, помічника керівників, координатора, який здійснює моніторинг кадрової політики, її результативність, а в разі потреби - ініціатора її змін. Кадрова служба розробляє проекти конкретних кадрових стратегій, сценаріїв, положень та персонал-технологій, що сприяють виконанню кадрової політики.

Усі перелічені є суб'єктами кадрової політики [1, с. 87].

Питання про суб'єкт кадрової політики організації показує її неоднорідність. Фактично, кадрова політика організації складається із двох складових: кадрова політика для управлінців і кадрова політика для виконавців. Суб'єктом кадрової політики для управлінців найчастіше є власник організації. Суб'єктом кадрової політики для виконавців є управлінці.

Об'єктом кадрової політики організації є її працівники.

Кадрова політика - це генеральний напрямок кадрової роботи, сукупність принципів, методів, форм, організаційного механізму вироблення цілей і завдань, вкладених у збереження та розвиток кадрового потенціалу, здатного своєчасно реагувати на постійно мінливі вимоги ринку з урахуванням стратегії розвитку організації.

На кадрову політику загалом, зміст і специфіку конкретних програм управління персоналом впливають чинники двох типів - зовнішні стосовно організації та внутрішні.

До внутрішніх чинників належать:

- цілі організації, особливості її діяльності, спеціалізації, технології, виробничої та організаційної структури;
- кількісна та якісна характеристика робочих місць;
- умови, система мотивації та оплати праці;
- особливості персоналу, ціннісних орієнтацій працівників, їх менталітет;
- стиль управління, світогляд першої особи;
- потреба організації у персоналі;
- фінансові можливості організації і т. д.

До зовнішніх факторів відносяться:

- тип влади у суспільстві;
- можливі зміни попиту на товари чи послуги організації, посилення позицій конкурентів;
- кон'юнктура (сформований комплекс умов) ринку праці, попит на робочу силу з боку конкурентів;
- вимоги трудового законодавства;
- програми соціально-економічного розвитку країни;

- стабільність економічних, політичних чинників та законів, що формують умови діяльності організації [2, с. 77].

Також до внутрішніх чинників належать: зростаюча потреба організації у постійному припливі молодих кваліфікованих працівників, що зв'язана як із природним старінням колективу, так і з активним освоєнням нових проєктів в Україні та за кордоном.

До зовнішніх факторів належать: відсутність державного регулювання у розподілі випускників навчальних закладів, загострення ситуації на ринку праці та освіти, пов'язаної із соціальною диференціацією суспільства, зростання конкуренції серед компаній у сфері залучення талановитої молоді.

Відмінність організацій, стилю управління ними, різні етапи їх розвитку, місії, цілі, стратегії, статус, роль, вплив кадрової служби породжують різні підходи до методики та порядку проведення процесу формування кадрової політики. Різне бачення кадрової політики у кожній конкретній організації неминуче. Різноманітність організацій призводить і до різноманіття кадрових політик та їхнього розуміння. І вибір методики формування кадрової політики та ролі в ній кадрової служби – за керівництвом [2, с. 92].

Кадрова політика зазвичай оформляється як документ, який є відкритим для загального ознайомлення. Відповідну кадрову політику розміщують на сайті компанії. Її вручають поряд з іншими документами кожному новому працівникові.

Письмовий виклад кадрової політики вирішує такі основні завдання:

- наймані працівники отримують можливість дізнатися про принципи та правила, якими керується адміністрація при виробленні та реалізації рішень у сфері управління персоналом. Тим самим забезпечується передбачуваність дій адміністрації стосовно персоналу;

- функціональні підрозділи організації, лінійні керівники отримують документ, що містить правила (принципи), які повинні дотримуватися при прийнятті та реалізації управлінських рішень щодо персоналу. У цьому плані кадрова політика виконує функції " технічного завдання " до вирішення завдань, які регламентовані локальними нормативними актами;

- підвищується імідж, престиж організації як серед співробітників, так і на зовнішньому ринку; публічна демонстрація поваги до потреб працівників, демократичних відносин, згоди та єдності адміністрації та найманих працівників у досягненні цілей компанії [3, с. 391].

Слід зазначити, що кадрова політика – це статичний і постійний сплав принципів, норм поведінки щодо кадрів. Разом є тим сформульовані усно чи письмово керівництвом організації бачення, принципи, пріоритети, норми, правила поведінки щодо кадрів обов'язкові всім учасникам процесу управління персоналом.

Список використаних джерел

1. Єгорова М.М. Менеджмент: навч. посібник / Єгорова М.М., Логінова Е.Ю., Швайко І.Г.— Київ: Академвидав, 2017.— 159 с.

2.Пушкар Р.М. Менеджмент: теорія та практика: Підручник / Р.М. Пушкар, Н.П. Тарнавська; М-во освіти і науки України, Терноп. акад. нар.госп-ва. - Тернопіль: Карт-бланш, 2017. – 486 с..

3. Третяк О.П. Сучасні персонал-технології у системі управління персоналом на підприємстві / О.П. Третяк // Науковий вісник НЛТУ України. 2019. - № 24.4. - С. 389-397.

Ящук Ірина Петрівна
студентка кафедри менеджменту та міжнародних економічних
відносин ТНУ ім. В.І. Вернадського

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ТА ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ КАДРОВИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА

Під час війни підприємства стикаються з проблемою дефіциту кадрового потенціалу. Наявність висококваліфікованого кадрового потенціалу для будь-якого підприємства є першочерговою умовою для досягнення своєї стратегічної мети. Тому актуальною є саме вирішення питання заповнення прогалін у кадровому забезпеченні підприємств. Значна кількість фахівців, які працюють у дистанційному режимі можуть закрити тільки деякі напрями діяльності підприємства. У даний час підприємства набирають нових працівників без досвіду навиків роботи. Як відомо до завдання стратегічного управління персоналом організацій відноситься раціональне використання кадрового потенціалу організації, при цьому активно впроваджуються сучасні наукові розробки, кадрові технології у сфері управління персоналом.

Під кадровим забезпеченням системи управління персоналом розуміється необхідний кількісний і якісний склад працівників кадрової служби організації. Якісні характеристики персоналу являють собою сукупність професійних, моральних та особистісних якостей, які є конкретним вираженням відповідності персоналу тим вимогам, які висуваються до посади чи робочого місця[1, с. 82].

Кадрове забезпечення представлене суб'єктами менеджменту персоналу: лінійними й функціональними керівниками всіх рівнів управління, службою персоналу та працівниками інших виробничих і функціональних підрозділів, які забезпечують керівників необхідною для управління персоналом інформацією або виконують обслуговуючі функції.

Кожен лінійний керівник є керівником групи персоналу, оскільки кожен день управляє своїми підлеглими. Лінійні керівники уповноважені ухвалити рішення про влаштування на роботу, переведення та звільнення підлеглих працівників, призначення на нову посаду, направлення на навчання та підвищення кваліфікації з відривом чи без відриву від основної роботи, підвищення заробітної плати тощо.

Керівники вищих рівнів управління вирішують стратегічні питання: розробляють кадрову політику, стратегію і тактику її реалізації, методичні та

нормативні документи, здійснюють контроль за їхнім виконанням і загальне керівництво роботою в галузі менеджменту персоналу.

Якщо лінійні керівники виступають у ролі «замовників і споживачів», то служба управління персоналом виступає в ролі «організатора, координатора та експерта» роботи з персоналом на підприємстві. Вона створює загальні умови (системи, процедури, програми, стандарти та положення) управління персоналом, здійснює контроль за їхнім застосуванням, додержанням трудового законодавства та реалізацією кадрової політики в цілому. Служба персоналу займається плануванням чисельності та професійно-кваліфікаційної структури персоналу, професійним підбором персоналу, веденням кадрового діловодства, здійснює нагляд за оплатою праці, медичним обслуговуванням працівників, станом трудової дисципліни, соціально-психологічним кліматом у колективі, умовами праці, соціальним захистом працівників тощо [2, с. 143–144].

Зарубіжний досвід у даному аспекті показує, що в західних управлінських структурах менеджера з персоналу відводиться роль архітектора кадрового потенціалу підприємства. Зокрема, у США кадровиків готують за двадцятьма спеціальностями: рекрутер, інтерв'юер, плановик кар'єри, спеціаліст із навчання, спеціаліст з характеру, спеціаліст з сімейних стосунків, із зв'язків із адміністрацією, із планування заробітної плати та ін. [1, с. 82].

Управління персоналом умовно можна розподілити на дві складові: роботу з кадрами і керівництво персоналом. При цьому треба зауважити, що робота з кадрами і керівництво персоналом розрізняються не тільки за своїм організаційним призначенням і функціями, але і за суб'єктами. На відміну від керівництва персоналом, суб'єктами якого є лінійні керівники всіх рівнів, суб'єктами роботи з кадрами виступають менеджери з персоналу служби персоналу в цілому.

До кола повноважень лінійних керівників входять питання з оперативного управління діяльністю основних підрозділів, з організації праці персоналу, зі створення умов, необхідних для виконання людьми своїх обов'язків, прийому і звільнення співробітників, їхньої оцінки, заохочення і покарання.

До кола повноважень функціональних керівників входить ухвалення відповідних рішень, що носять рекомендаційний характер, для регулювання діяльності працівників, які безпосередньо підкоряються іншим (лінійним) керівникам. Ці рішення звичайно стосуються методів роботи, того, як діяти.

Робота з кадрами і керівництво персоналом найбільш взаємозалежні, і в сучасному світі спостерігається тенденція до їхнього зближення, інтеграції. Однак ці дві найважливіші сфери управління людьми мають істотну специфіку. Вони розрізняються як функціонально, так і інституційно, що можна прослідкувати шляхом визначення властивостей головних функцій, які полягають у роботі з персоналом і керівництва персоналом [3, с. 46].

Головна відповідальність за забезпечення підприємства висококваліфікованими ініціативними працівниками та створення умов для

всестороннього розвитку та реалізації їхніх здібностей покладається на лінійних і функціональних керівників та працівників кадрової служби.

Особливість менеджменту персоналу полягає в тому, що значну частину роботи з персоналом повинні виконувати лінійні та функціональні керівники, а працівники кадрової служби – допомагати і підтримувати їх.

Як свідчить практика провідних західних компаній, витрати робочого часу лінійних керівників на виконання кадрових функцій коливаються від 30 до 60%. Ключовим чинником управління кадровим потенціалом є мотивація кадрів. Висока мотивація персоналу відіграє велику роль у виробництві якісної та конкурентоспроможної продукції. Ефективність кадрового потенціалу характеризується продуктивністю праці, використання робочого часу рух та інтенсивність використання персоналу.

Проблеми управління кадровим потенціалом з якими стикається підприємство це: міграція висококваліфікованих кадрів за кордон; «провали» у досвідчених фахівцях; поява дефіцитних категорій персоналу; війна в Україні та мобілізація фахівців; спад виробництва; відсутність системи стратегічного управління підприємством тощо.

Складним під час війни є саме формування кадрового потенціалу так як процес розвитку кадрового потенціалу підприємства визначає стратегією його перспективного розвитку підприємства.

Для підвищення кваліфікації працівників підприємства формується завдання та створюється програма навчання. При цьому необхідно уважно та відповідально віднестись до створення програми навчання. У програму навчання обов'язково включається нові наукові розробки, кадрові технології у сфері управління персоналом. Кадровий потенціал це фахова якість фахівців та спеціалістів підприємства. Ключовим наповненням фаховими навичками є безперервне навчання працівників підприємства.

Список використаних джерел

1. Кравченко М. А. Аналіз ефективності використання трудових ресурсів на підприємстві. М. А. Кравченко. Ефективна економіка. – 2010. – № 5. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2010_5_21.

2. Ляшов Д. О. Концепція управління ефективним використанням персоналу за фактором «умовами праці». Д. О. Ляшов. Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. – 2013. – Вип. 1(1). 24–31.

3. Качан Є.П., Шушпанов Д.Г. Управління трудовими ресурсами. К.: Видавничий Дім «Юридична книга», 2015. 358.

Наукове видання

**ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ТА ПРАКТИЧНІ
ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ, ЕКОНОМІКИ
ТА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ В УКРАЇНІ**

**Матеріали VI міжнародної науково - практичної конференції
(Київ, 25-26 листопада 2022 р.)**

Редакційна колегія:

Горник Володимир Гнатович

Безус Павло Іванович

Євмєшкіна Олена Леонідівна

Петровська Ірина Олегівна

Путінцев Анатолій Васильович

Упорядник Сафронова Ольга Миколаївна

Підписано до друку 16.12.2022 р.

Формат 60x84/16. Друк офсетний. Папір офсетний.

Гарнітура Times. Обл-вид. арк. 10,2.

Умов. друк. арк. 12. Наклад 300 прим.

Віддруковано у типографії «ПП «КП»УкрСІЧ» з оригіналів авторів.

02660, Київ, вул. Магнітогорська, 1, оф. 216, тел. 224-58-24